

တက္ကသိုလ်ဥပဇာ (ခ) ပိုင်း အတွက်

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရအကျော်

စပ်ဆိုတော်မူသော

တေဋ္ဌသာရကုံးခန်းပါ

ပုဒ်ရေ ၄၄ မှ ၁၃၀ အထိ
(ခုတ်ယာတွဲ)

ဆရာမာဃာ - ဇာ်

တေဋ္ဌသာရကုံးခန်းပါ

၁၃၇၉၂

တက္ကသိုလ်ဥပစာ(ခ)ပိုင်းအတွက်

ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရအကျော် စပ်ဆိုတော်မူသော

ဓတုဓမ္မသဘရ ကိုးဇက်းပျို့ ဓာနိပဒ်

ပိုဒ်ရေ ၄၄-မှ ၁၃၀ အထိနှင့်

ဆရာ 'မာဃ' ရေးသားဖြေဆိုသော

ကိုးဇက်းပျို့ ဓာနိပဒ်

ဇွဲဓာပေရိပဋိ

A

အမှတ်-၁၉၅-၃၃ လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့

၁၃၇၂

ဂန္ထမာ စာပုံနှိပ်တိုက်

အမှတ် ၁၃၉/၁၄၁၊ လမ်း ၅၀၊ ရန်ကုန်မြို့။

အမှတ်

ကိုးခဏ်းပျို့ဒီပနီ(ပထမတွဲ)၏ နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း ကျွန်ုပ်တို့သည် ကိုးခဏ်းပျို့၏အဖြေကို (ကိုးခဏ်း ပင်လယ် ဟူသောအမည်ဖြင့်) သံတော်ဆင့်သတင်းစာတိုက်၌ သတင်းအယ်ဒီတာအဖြစ်အမှုထမ်းခဲ့စဉ် အခါကပင် ရေးသား ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ (ယခု-ကိုးခဏ်းပျို့ဒီပနီမှာ ထိုကိုးခဏ်း ပင်လယ်မှ အချို့အချက်များကို ဖယ်ရှားကာ အကျဉ်းပြုလုပ် ထုတ်ဝေခြင်းမျှသာဖြစ်ပါသည်)

ယခင်ပထမတွဲ၌ အတန်ငယ် ကျယ်ဝန်းနေပါ သေးသည်။ သို့ဖြစ်၍-ဒုတိယတွဲတွင် ကျောင်းသား များနှင့် လျော်အောင် ပိုမို၍ရှိပေးရန် ထုတ်ဝေသူ၏ တောင်းပန်ချက် အတိုင်း ဤ ဒုတိယတွဲတွင် ပထမတွဲထက်ပိုမို၍ ရှိလိုက်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အလွန်သိသင့်သိထိုက်သော အချက်အလက်အချို့ကိုမူ- အတန် အသင့်ကျယ်ဝန်းစွာ ဖော်ပြရပါသေးသည်။ ထိုသို့ဖော်ပြချက် များကိုအများအားဖြင့် စာလုံးသေး ၁၄-ပွင့်ဖြင့် ဖော်ပြထား ပါသည်။ စာမေးပွဲအတွက်လောက်သာ ရည်စူးလေ့လာလိုသူ များအဖို့ထိုစာလုံးသေးများကိုမဖတ်ပဲကျော်သွားနိုင်ပါသည်။

ကိုးခဏ်းပျို့နှင့် ပတ်သက်၍-မည်သို့ကောင်းသည်၊ မည်သို့ လေးနက်သည်၊မည်သို့ ကွန့်ညန့်ထားသည်၊မည်မျှ ကဗျာဂုဏ် မြောက်သည်၊မည်မျှနက်နဲကျယ်ဝန်းသည်.... စသည်ဖြင့် ဝေ ဘန်ချက်များကို (ကိုးခဏ်း ပင်လယ်၏ နိဒါန်း အနေဖြင့်)

ကိုးခဏ်းပျို ဒီပနီ

အသင့်ရေးသားပြီး ရှိနေခဲ့သော်လည်း-ထိုဝေဘန်ချက် ကပင် လျှင် ဤစာအုပ်လောက် နီးပါး ရှိနေသဖြင့် ယခု စာအုပ်၌ မဖော်ပြနိုင်ဘဲ ရှိရပါတော့သည်။

ထို့ကြောင့် အဝမြို့တော် အကြောင်းကိုသာ မပျောက်ပျက် စေရန်ထပ်မံဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

စကားပြေပြန်ရာ၌ (၁) ချော ပြေ ပါ၏၊ မှန် ကန်ပါ၏။ သို့ရာတွင် မူလစကား- မူလသဒ္ဒါ- မူလ အနေအထား အစပ် အဟပ်များနှင့် အလွန် ဝေးကွာနေခြင်း၊ (၂) မူလ စကား- မူလ သဒ္ဒါ-မူလ အနေအထား များနှင့် နီးနိုင်သမျှ နီးပါ၏၊ သို့ရာတွင်-မချောပြေခြင်း၊ မမှန်ကန်ခြင်း-ဟူသော အပြစ်နှစ် ဧကန်းတို့မှ ကင်းနိုင်သမျှ ကင်းအောင် သတိပြု ပြန်ဆို လိုက်ပါ သည်။ ■

သတိကင်းငြား၊ စိတ်စက်များ၍၊ အမှားပြရာ၊ တွေ့မြင် လာ သော်၊ ကြင်နာသမှု၊ ကိုယ်တူရှု၍၊ ညစ်ကျ၊ ကင်းဝေး၊ ကျောက် ကောင်းရှေးသို့၊ စစ်ဆေးယူငင်ကြစေသော်

မာဃ

၁၄-၀-၅၉

သည်းခံ၍-အောက်ပါအတိုင်း ပြင်ဆင်- ဖြည့်စွက်-ဖတ်ရှုပါရန်

မျက်နှာ	ကြောင်းရေ	မှား	မှန်
၄	၂၀	များများစွာ	များစွာ
၈	၃	ခေါင်းပေါ်	ခေါင်းပေါ်တင်ခြင်း
၈	၅	မိမိလုပ်ငန်း	မိမိလုပ်ငန်းများ
၂၁	၂	ဤကဲ့သို့ရိုးရိုး	ဤကဲ့သို့မေတ္တာရိုးရိုး
၂၂	၃	အဘိဓာန်၌ ဖော်ခဲ့ပေသည်	အဘိဓာန်၌ ဤသို့ အနက်ဖော်ခဲ့ ပေသည်။
၂၆	၄	လက်ရ	လက်ာရ
၂၇	၁	ရေဏေနရာဇာ	မရဏေနရာဇာ
၃၃	၁၅	ချိုလေးသော	ချိုလေးသည့်
၄၀	၄	သိစေတုံအံနည်း	သိချေတုံအံနည်း
၄၅	၁၉	ပါမည်း	ပမည်း
၄၇	၁၅	ကာမ	(ကာမ
၅၁	၁	ကျမ်းဂန်၌လည်း	ကျမ်းဂန်များ၌လည်း
၅၁	၅	အစွန်း ၃-ပါး အမှန်တရား	အစွန်း ၃-ပါး (၄၊၅၊၆၊၇) အမှန် တရား။
၅၁	၆	လေးပါးနှင့်ပဋိစ္စ	လေးပါးနှင့်(၈)ပဋိစ္စ
၅၁	၁၀	မိုက်မဲစွာဖြတ်	မိုက်မဲစွာဖြစ်
၅၁	၁၂	ရှိသည်အဘိဓမ္မာ	ရှိသည်ဟုအဘိဓမ္မာ

သည်းခံ၍-အောက်ပါအတိုင်း ပြင်ဆင်-ဖြည့်စွက်-ဖတ်ရှုပါရန်

မျက်နှာ	ကြောင်းရေ	မှား	မှန်
၅၁	၁၇	ဟုလည်းပြဆို	ဟုပြဆို
၅၃	၅	ဥပ္ပါဒက္ခဏသဘော	(ပြဆိုလတ္တံ့သော)ဥပ္ပါဒက္ခဏသဘော
၅၃	၂၀	ခေါ်လေသည်	ဟုခေါ်လေသည်
၅၅	၁၀	နံနသန္တည	နံနက်နံနည
၅၆	၇	မပြက်မစဲ	မပြတ်မစဲ
၆၁	၇	ရိုးကန့်များ၌	ရိုးကန့်များနှင့်
၆၆	၁၆	ဟုအနက်ပြန်	ဟုလည်းအနက်ပြန်
၈၄	၁၃	မင်းများနှင့်	မင်းဖျားနှင့်
၈၈	၁၅	မြည်းဟည်း	မြည်ဟည်း
၈၉	၁၈	အပေါင်းနှင့်	အပေါင်းနှင့်
၉၀	၁၀	ရက်မခြားဘဲ	ရက်ခြားခြင်းမရှိဘဲ
၉၀	၁၂	ပြစ်ကာ	စွန့်ပစ်ကာ
၉၂	၆	ဆိုက်ရောက်လာသည်	ဆိုက်ရောက်လာသည့်
၉၄	၂၁	ပညာအလျင်းမရှိသော	(ဖျက်ပစ်ပါ)
၉၅	၈	တည်လွယ်	တည်လွယ်
၉၆	၈ဤဂါထာ	၂-ပုဒ် တို့ မှာ အပိုဒ် ၈၃-၏ ရှေ့မှ နေရန်ဖြစ်၏။ ။
၁၀၅	၉	သတ္တဝါနံ	သတ္တဝါနံ

သည်းခံ၍-အောက်ပါအတိုင်း ပြင်ဆင်-ဖြည့်စွက်-ဖတ်ရှုပါရန်

မျက်နှာ	ကြောင်းရေ	မှား	မှန်
၁၀၅	၁၀	မြားစဉ်းသွား အဆိပ်လူးထား၊	မြားစဉ်းသွား
၁၀၇	၄	ယူပြန်ချက်ဘိ	ယူပြန်ချင်ဘိ
၁၀၉	၁၂	မျဉ်းပြောင်း	မျဉ်းပျောင်း
၁၁၁	၁၂	အာမဝန်ခံ	အာမဝန္တံခံ
၁၁၄	၁၀	ကေသရာ	ကေသရ
၁၁၂	၁၀	ရှိပြီး	ရှိ
၁၁၂	၁၁	(“ထယ်”ဖြစ်လျှင်တခုသာရှိသည်) ဤစာကြောင်းကိုစာကြောင်း ၁၅- ၏ နောက်သို့ရွှေ့ပါ။	
၁၂၀	၁၁	စု	စုံ
၁၂၉	၁၆	ဒွိတံ	ဒွိဟံ
၁၃၄	၀	မြင်ကြရ	မြင်ကြရ
၁၃၇	၂၄	ဟုလည်	ဟုလည်း
၁၃၀	၀	တမ္ဘတ်	တမ္ဘတ်
၁၅၂	၃	ဝန္တံ	ဝန္တံ
၁၅၂	၄	ပဋိနန္ဒိတွာ	ပဋိနန္ဒိတွာ
၁၆၁	၂၂	အသက်	(ဖျက်ပါ)
၁၇၀	၂၁	ပေါရာဏဋီကာ	ပေါရာဏဋီကာ
၁၇၃	၁	ကော့ဖြူးမျက်တောင်”	ကော့ဖြူး မျက် တောင်၊ နှာ ယောင်မကြမ်း”

အဝ ရွှေမြို့တော်

ရေးသူ-မာဃ

အထွဋ်အထိပ်ရောက် အဝခေတ် မြန်မာကဗျာစာပေများကို ကျွန်ုပ်တို့နောက်သားများ စိတ်ပါဝင်စား ကြသည်နှင့်အမျှ ထို စာပြုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ (စာဆိုတော်ကြီးများ) အကြောင်းကိုလည်း စိတ်ပါဝင်စားကြရပေသည်။ တဖန်ထိုစာပေများ စာပြုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအကြောင်းကို စိတ်ပါဝင်စားကြရသည်နှင့်အမျှ ထိုစာပေများ၏ ပေါက်ပွားရာ “အင်းဝ” ခေါ် အဝရွှေမြို့တော်ကြီး (ဝါ=ကဗျာရွှေမြို့တော်ကြီး) အကြောင်းကိုလည်း စိတ်ပါဝင်စားမိကြရပြန်တော့သည်။

အဝ, အင်းဝအရေးအသား

အဝဟူ၍၎င်း အင်းဝဟူ၍၎င်း ရှေးဟောင်း စာပေများ၌ အရေးအသား နှစ်မျိုးလုံးပင် တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် ခိုင်လုံသောစာပေများ၌ အဝဟုအရေးအသား များသည်ကို တွေ့ရသည်။ တက်နွယ်ကျောင်း ကျောက်စာ၊ ကောင်းမှု တော်ကြီး ကျောက်စာ၊ စသည်တို့၌ “အဝ” ဟု တွေ့ရသည်။ ရာဇဝင်များ၌ တစီးရှင်သီဟသူ လက်ထက်မှာမှ “အင်းဝ” ဟု ခေါ်ကြောင်း ရှေးက အခြားအမည် များဖြင့် ခေါ်ခဲ့ ကြကြောင်း ပြဆိုကြလေသည်။ (မှည့်ခေါ်ရင်း အမည်ကား ရတနာပူရ ဖြစ်၏)

အင်းတို့၏ အဝ, မြစ်တို့၏ အဝ၌ တည်သော မြို့ဖြစ်သောကြောင့် “အဝ” (သို့မဟုတ်) “အင်းဝ” ခေါ်သည်ဟူ၍၎င်း အင်း ၉-အင်းရှိရာ၌ တည်သောမြို့ ဖြစ်သောကြောင့် “အင်း

နဝ''ခေါ်ရာမှ “န”ကျေကာ“အင်းဝ”ခေါ်လာသည် ဟူ၍ ၎င်း ၂-မျိုးပင်မှတ်သားပြောဆို ကြလေသည်။ “အင်းနဝ” ဟူသောစကားအရအင်း ၉-အင်း အရေအတွက်တို့ကို လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၂၀-ကျော်ခန့်က မှန်ကျောင်း ဘုန်းတော်ကြီး၏ ဒေသန္တရမှတ်စုစာအုပ်မှ ကူးယူလာခဲ့သည်ကို ဖော်ပြပါအံ့။

- ၁။ ရွှေကြာအင်း။ ။ရှေးကမြို့ကလေးမြောက်ယွန်းယွန်းတွင် ရှိသည်။ယခုမြေဖိုနေ၍မရှိပြီ။
- ၂။ စနိုးအင်း။ ။နန်းတော်ရာ အနောက် ယွန်းယွန်းတွင် ရှေးကရှိသည်။ ယခုမရှိ။
- ၃။ ညောင်စောက်အင်း။ ။နန်း တော် ရာ တောင် ကူတော်သစ်ဘုရားတည်ရာ၌ရှိသည်။ သို့သော်၎င်းဘုရားတည်စဉ်က ပို့သွားပြီ။
- ၄။ ဝက်ချေးအင်း။ ။နန်းတော်ရာအနောက်ယွန်းယွန်းတွင် ရှိသည်။
- ၅။ ဥနဲအင်း။ ။မြို့ကြီးအတွင်းဟံသာဝတီဆေးရိုးကုန်းမြောက်တွင်ရှိသည်။ ယခုမရှိ။
- ၆။ လင်စံအင်း။ ။ဈေးကြီးရပ် ကော လင်း ကျောင်းတိုက်နေရာတွင် ရှေးကရှိသည်။
- ၇။ အင်းမအင်း။ ။ဝန္တာ လရာဇ် အရပ်-ဝက် လက်ကျောင်းတိုက်နေရာ၌ ရှေးကရှိသည်။
- ၈။ ဘေးမဲ့အင်း။ ။ဝန္တာ လရာဇ် အရပ် ဘေးမဲ့အရပ်များ၌ ရှေးကရှိသည်။

၉။ ဝမ်းဘဲအင်း။ ။မြို့အရှေ့တောင်ဘက်တွင် အထက်ရှိ
ရင်း အတိုင်း ထင်ရှား ရှိသည်။ မြန်မာ သကရဇ်
၁၂၃၃-ခုနှစ်က အမရပူရနယ်သို့ ပါသွားသည်။

အဝ(အင်းဝ)ရွှေမြို့တော်နှင့်ပတ်သက်၍သုံးခေတ်(သုံးပိုင်း)
မျှခွဲဝေဆင့်ခြင်ရလျှင် ပိုမို၍ရှင်းလင်းပေမည်။

(၁) သတိုးမင်းဖျား စတင် တည်ထောင်သည့် သကရဇ်
၇၂၆-ခုမှ ညောင်ရမ်းမင်း သိမ်းယူသည့် ၉၅၉-ခုအထိနှစ်
ပေါင်း ၂၃၀-ခန့်ကိုပထမပိုင်း။

(၂) ၉၅၉-ခုသကရဇ်မှ ၁၁၁၆-ခု (ဟံသာဝတီပါမင်း
ရွှေတွင်အဖျောက်ခံရသည်အထိ)ဒုတိယပိုင်း။

(၃) ၁၁၁၆-ခုမှယနေ့အထိကို တတိယပိုင်း။

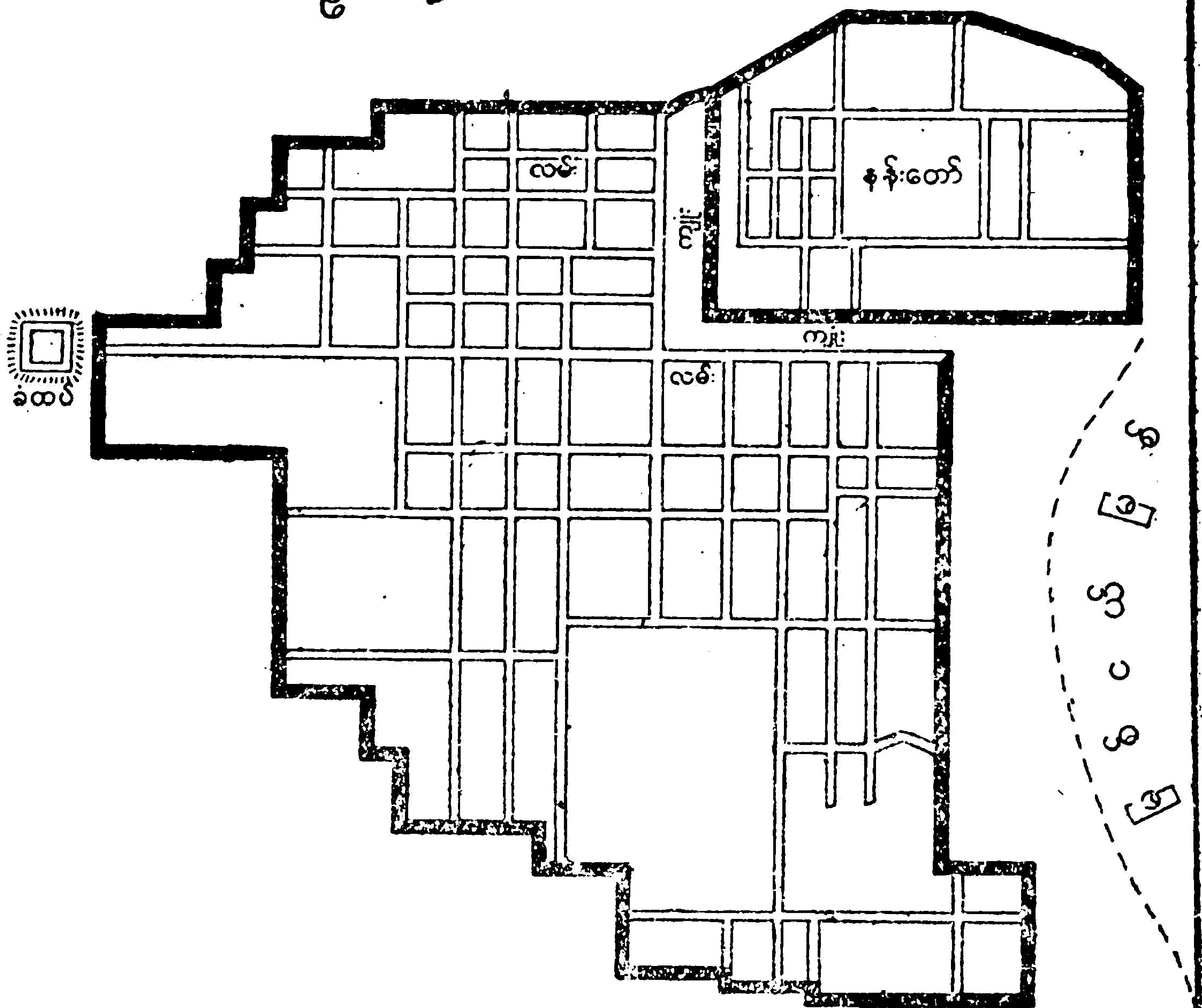
ပထမပိုင်းအဝမြို့တော်

သတိုးမင်းဖျားလက်ထက်၌ “ပင်းယမြို့”ကို အနေအထား၊
မကောင်းသဖြင့် တဖက်သားရန်သူတို့ ဝင်ရောက်ရန် လွယ်ကူ
သည်ဟု ထင်မှတ်ကြလေသည်။ စစ်ကိုင်းကိုလည်း တံဘောင်
ထွက်ပုံ မကောင်းဟု ယူဆကာ အဝ (အင်းဝ) မြို့တော်ကို
သကရဇ် ၇၂၆-ခုတွင်တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။

မြို့မတည်မီတံဘောင်နာစဉ်က “အမွေတပုံ-အခွဆုံကိုရွယ်
သည်လော” ဟူသော စကားပါ လေသည်။ ထိုစကားအရ
“အခွဆုံ”ဆိုသည်မှာမြစ်တို့၏ခွဆုံကို ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်သင့်
၏။ ထို့ကြောင့်မြို့မတည်မီသတိုးမင်းဖျားက မိန့်တော်မူရာတွင်
“ဤမြစ်ဆုံဝယ် မင်းဝံတောင် ညွန့်လည်းဖြစ်သည်။ ရေကြီး
သောအခါ လင်ပန်းတွင် ရေထည့်၍ ဖလားတွင် မှောက်ဘိ
သကဲ့သို့ အလယ်ကျွန်းဖြစ်၍ ရန်သူတို့ မလှုပ်ရှားနိုင်”ဟု ပါ

အင်းဝမြို့တော်
နှင့်
ဘုရင့်နန်းတော်
စနစ်ပုံစံ

မေ့ရသတိပြုစေ

လေသည်။ ဤသို့သတိုးမင်းဖျားမိန့်ရာ၌ “အလယ်ကျွန်းဖြစ်၍”
ဟူသောစကားပါပြန်လေသည်။

မြစ်သုံးသွယ်ဝိုင်းဆုံကာ ကြက်လျှာ စွန်းသဖွယ် တည်နေ
သည့် မြေဖြစ်သောကြောင့် “အလယ်ကျွန်း” ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း
ဖြစ်လေသည်။ တနည်းအားဖြင့် သန်လျက်သဖွယ် တည်နေ
သော မြေဖြစ်သဖြင့် “သန်လျက်ခုံ” ဟူ၍၎င်း၊ “သန်လျက်
ကျွန်း” ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဆိုသေးသည်။ ထိုအကြောင်း များကို
အောက်ပါစာပေများအရ သိသာလှပေသည်။

- (၁) ရွှေမြေမင်းနေ၊ အောင်ချာမြေ၊ ဝ၊ ရွှေနန်းတည်ရာ
- (၂) သုံးဖြာပတ်ရစ်၊ ဆုံသည်မြစ်၊ ရန်စစ်ပယ်ရှောင်ခွါ
- (၃) အောင်မြေ ကြွန်း၊ ရွှေဝန်း၊ ရစ်သန်းသုံးဖြာကျ
- (၄) ပတ်လည်ဝန်းထွက်၊ ကျွန်း-သန်လျက်၊ အောင်ချက်မြေဌာန
- (၅) အဝပြည်ကြီး၊ စည်လပြီး၊ ဝှန်သီးကျွန်းပူရ။

(ရှင်ရဌသာရဆို ရွှေနန်းတည်မော်ကွန်း)

စက်ရှင်ပတ်လည်၊ ဝင်းဝင်းတည်သား၊ ကိုးမည်ရတနာ၊
တည်ရာအောင်ချက်၊ ကျွန်းသန်လျက်ဝယ်-။

(နဝဒေးကြီးဆို နဂါးရံဘုရားတိုင်ရတု)

ဧရာဝတီ၊ ဂမ္ဘီမြရေ၊ လည်ရစ်ခွေသား၊ အောင်မြေသန်
လျက်၊ လယ်ချက်မင်းဝံ....။

(ကောင်းမှုတော်ကြီးကျောက်စာ)

အောင်မြေ တချက်၊ ကျွန်းသန်လျက်ဝယ်၊ ကျောက်စက်
ယာဉ်ဟုန်၊ နည်မမှုန်သည်၊ စမုန်၊ သီတာ၊ မက္ခရာနှင့်၊ သုံး
ဖြာမြစ်မ၊ ပေါင်းရစ်ကြ၍....

(ရှင်အုန်းညိုဆို ‘ရတနာပူရ’ ချီရတု)

....ရွှေနန်းရွှေဘုံ၊ ရစ်ဆုံသီတာ၊ စမ္ဘာပန်းလောင်၊ ယာဉ်
ပြောင်ထပ်ဆင်း၊ ပြည့်လင်း ရော....

(ဇေယျရန္တမိတ်ဆို- ‘ခုနစ်ခွေလျှင်’ ချီရတု)

(၁)

ကိုးခဏ်းပျိုဒီပနီ

ဤမှတပါး ကဗျာစာပေအများ၌ပင် စပ်ဆိုချက်များ ရှိကြသေးသော်လည်း သိသာလောက်ပြီဖြစ်၍ တကြောင်း၊ အကျိုးထူးလှမည်မထင်၍ တကြောင်း ချန်ထားလိုက်ပါသည်။

မြို့တော်ကိုတည်ထောင်ရာတွင်ကျည်းအင်း၊ ကျောက်မော်အင်း၊ အင်းဘူးအင်း၊ ဥနွဲ့အင်းတို့ကိုလည်း မြေညီအောင်ဖို့လိုက်ကြလေသည်။

x

x

x

x

[ပတ်ဝန်းကျင်ရေနေ-မြေနေ များကိုပါ ထင်ရှားသိသာစေရန်အထက် မြန်မာပြည်နှင့် ရှမ်းပြည်ပြန်တမ်း (Gazetteer of Upper Burma and the Shan States)၌အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတော်၏ မြို့တော်ဟောင်းဖြစ်သော အင်းဝမြို့ကို ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၃၆၄-ခုတွင်၊ သတိုးမင်းဖျား တည်ထောင်တော်မူခဲ့လေသည်။ ထိုမြို့သည် “မြစ်ငယ်”ခေါ် (ဒုဠ္ဗဝတီမြစ်) နှင့်ဧရာဝတီမြစ်တို့ဆုံသည့်နေရာတွင် (မြစ်ငယ်မှ ဧရာဝတီမြစ်သို့တူးဖောက် ထားသော) “မြစ်သာချောင်း” တို့ကြောင့် ကျွန်းကလေးဖြစ်နေသော မြေပေါ်တွင် တည်ရှိ၍နေလေသည်။

ယခုအခါ နှစ်ဒါဇင်ကျော်ခန့်ရှိ ရွာကလေးများတွင် အိမ်ပေါင်းများစွာ ပြန့်နှံ့တည်နေသည်ကို တွေ့ရလေသည်။ ရွာငယ်အချို့မှာ မြို့တံတိုင်း အတွင်း ဘက်၌ ၎င်း၊ အချို့မှာအပြင်ဘက်၌၎င်းတည်ရှိကြလေသည်။

မြို့တော်မှာ ဩဂုံပုံကျွန်းကလေး၏ အရှေ့မြောက် ထောင့်တွင် တည်နေလေသည်။ ကျွန်းကလေး၏အောက်ခြေမှာ အရှေ့ဘက်မြစ်ငယ် ကမ်းရိုး တလျှောက်တွင် တည်နေ ပြီးလျှင် အနောက်ဖက်၌ အများအပြား တည်နေသည်ကို တွေ့ရလေ

သည်။ ထိုနေရာတွင် မြစ်ရေလမ်းကြောင်းကို တူးဖော်ထားသည်ကို တူးဖော်ထားသော ရေလက်ကျားက ဖြောင့်မတ်အောင် ဖန်တီး၍ထားလေသည်။

မြေတော်ကိုကျုံးဖြင့် ဝိုင်းရံ၍ထားပြီးလျှင် အရှေ့ဘက်(မြစ်ငယ်)တွင်ဖွင့်လှစ်ထားသော်လည်း ဧရာဝတီမြစ်ဖက်က ပိတ်၍ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

အတွင်းအပြင် မြို့တံတိုင်းများမှာ ယခုတိုင် ခိုင်မာလျက်ရှိသည်ကိုတွေ့ရ၏။ အတွင်းအပြင်မြို့တံတိုင်းအကြား၌ ယခုအခါ လယ်ခင်းများ၊ ရွာကလေးများ၊ ကျောင်းဟောင်းများ၊ စေတီဖြစ်ခဲ့သည့် အုတ်ပုံများဖြင့် ပြည့်နှက်လျက်ရှိလေသည်။

× × × ×

ပထမပိုင်းတွင် အဝမြေတော်ကို အောက်ပါ မင်းများ အုပ်စိုးတော် မူခဲ့ကြလေသည်။]

- (၁) သတိုးမင်းများ(၇၂၆-၇၂၉)
- (၂) မင်းကြီးစွာစော်ကဲ(၇၂၉-၇၆၂)
- (၃) တရဖျား(၇၆၃-၇၈၀)
- (၄) မင်းခေါင်ကြီး(၇၆၃-၇၈၄)
- (၅) သီဟသူ(၇၈၄-၇၈၇)
- (၆) မင်းလွှငယ်(၇၈၇-၃၈၀)
- (၇) ကလေးကျေးတောင်ညို(၇၈၇-၇၈၈)
- (၈) မိုးညှင်းမင်းကြီး(၇၈၈-၈၀၁)
- (၉) မင်းရဲကျော်စွာ(၈၀၁-၈၀၄)
- (၁၀) နရပတိကြီး(၈၀၄-၈၃၀)
- (၁၁) ပြည်စုန်မင်းမဟာသီဟသူရ(၈၃၀-၈၄၂)

(၁)

ကိုးကမ်းပျို့ဒီပနီ

- (၁၂) ဒုတိယမင်းခေါင်(၈၄၂-၈၆၃)
- (၁၃) ရွှေနန်းကြော့ရှင်(၈၆၃-၈၈၈)
- (၁၄) မိုးညှင်းသိုဟန်ဘွား(၈၈၈-၉၀၃)
- (၁၅) အုန်းခေါင်ခန့်မှိုင်း(၉၀၄-၉၀၇)
- (၁၆) မိုးမြန်ရပတိ(၉၀၇-၉၁၃)
- (၁၇) စည်သူကျော်ထင်(၉၁၃-၉၁၆)
- (၁၈) သတိုးမင်းစော(၉၁၆-၉၄၆)
- (၁၉) လကျာစည်သူ(၉၄၆-၉၄၈)
- (၂၀) မင်းရဲကျော်စွာ(၉၄၈-၉၅၄)

ဤပထမပိုင်းတွင် သတိုး မင်းဖျား၊ မင်းကြီးစွာ စော်ကဲ၊ ပထမ မင်းခေါင်ခေါ် မင်းခေါင်ကြီး၊ မိုးညှင်းမင်းကြား၊ ယူ ပါရုံ-နရပတိကြီး၊ ရွှေနန်းကြော့ရှင် နရပတိ၊ သတိုးမင်းစော စသောထင်ရှားကျော်စောသောမင်းများ ပါဝင်ခဲ့ကြပေသည်။ ရှင်ဘိုမယ်၊ စောဥမ္မာစသော မိဖုရားများလည်း ပါဝင်ခဲ့ ကြပေသည်။ ဝန်စင်းမင်းရာဇာစသောပညာရှိအမတ်ကြီးများ ရာဇသင်္ကြံ၊ သီဟပတေ့၊ မိုးညှင်းသတိုး၊ ဘယဂါမဏိ စသော သူရဲကောင်းများ၊ ရှင်ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်သီလဝံသ၊ ရှင်အဂ္ဂသမာဓိ၊ ကန်တော်မင်း ကျောင်းစသော ရဟန်း စာဆိုတော် ပညာရှိ များမှစ၍ ထင်ရှားကျော်စောသော ပုဂ္ဂိုလ်အများပင် ပါဝင်ခဲ့ ကြလေသည်။

မြို့၏အင်္ဂါ ၇ ပါး၊ မြို့၏ အစာ လေးပါး မြစ် ချောင်း ဥယျာဉ် ရေကန် ဆိပ်ကမ်း ဈေးနာ လမ်းကြီး လမ်းငယ် စသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံခဲ့သော မြို့တော်ကြီး ဖြစ်ခဲ့ရုံမျှမက မင်း စသောအလှူဒါနကာအသီးသီးတို့၏ကောင်းမှုတော်အမျိုးမျိုး တို့ဖြင့်လည်း တင့်တယ်သော မြို့တော်ကြီးဖြစ်ခဲ့လေသည်။

မြစ်ငယ်အရှေ့ဘက်၌ အင်းကိုဖို့၍တည်ခဲ့သော မင်းကြီးစွာ စော်ကဲ၏ ကောင်းမှု စည်းခုံ စေတီတော်၊ အဝ မြို့တော်၏ တောင်ဘက်မုရင်းလယ်နား၌ ဆင်ဖြူရှင်တရဖျား၏ ကောင်းမှု စည်းခုံစေတီတော်၊ မင်းခေါင်ကြီး၏ ကောင်းမှုရန်အောင်မြင် ဘုရားနှင့်ကျောင်းတော်၊ သိမ်တော်များ၊ သီဟသူမင်းကောင်း မှုတဖက်ဆွဲရပ်ရှိ စည်းခုံတော်၊ မဟာသီဟသူရ၏ သင်ပန်း ရပ်ပဉ္စမာလိန္ဒ ရတနာ မြစည်းခုံဘုရား၊ ဒုတိယ မင်းခေါင် ကောင်းမှုတံတားဦးမင်္ဂလာစေတီတော် စသည့် ထင်ရှားသော စေတီတော်တို့ကို ထိုပထမပိုင်းအဝခေတ်၌ တည်ဆောက်ခဲ့ကြ လေကုန်၏။

ထိုပထမပိုင်း အဝ မြို့တော်ကြီး၏ သာယာပုံများကို ထို ခေတ် စာဆိုတော် ကြီးများ၏ တိုက်ရိုက်ဖွဲ့နွဲ့ စပ်ဆို ချက်များ၊ သွယ်ဝိုက်၍ ဖွဲ့နွဲ့စပ်ဆိုချက်များ ကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ (ဥပမာ) ရှင်ရဋ္ဌသာရ၏ ကိုးခဏ်းပျို့၊ ဗာရာဏသီမြို့တော်ဖွဲ့၊ ကဗျာမှာ အဝမြို့တော်ဖွဲ့ အဖြစ်ဖြင့်လည်း တစိတ်အားဖြင့် သွယ်ဝိုက်၍ စပ်ဆိုရာ ရောက်လေသည်။ ရှင်သီဝံသ၏ ဆုတောင်း ခန်းပျို့၊ လာ အမရာဝတီမြို့ဖွဲ့ ကဗျာများမှာကား ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ လာသောပြည်ဖွဲ့များကို မြန်မာကဗျာဖြင့် ဘာသာပြန်၍စပ်ဆို ချက်မျိုးမျှသာ ဖြစ်လေသည်။

အထူးသဖြင့် ရဟန်း 'စာဆိုတော်ကြီး ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ သည် သံဝရပျို့ကို ပြည်မြို့သို့ရောက်မှ ဘုရင်ထွေးနှင့် သံဝရ မင်းသားကို ပုံခိုင်း၍စပ်ဆိုတော်မူသည်မှာ မှန်ပေသည်။ သို့ရာ တွင် ထိုပျို့အပိုဒ် ၁၆၅-၁၆၆-တို့၌ လာသော ဗာရာဏသီ မြို့တော်ကြီးနှင့်ပတ်သက်သည့် နေရှုခင်း-ညရှုခင်းများကို ဖွဲ့ဆို ချက်များမှာ ပြည်မြို့ကိုသာမက ကိုယ်တော်တိုင် ကြာမြင့်စွာ

(ည)

ကိုးခဏ်းပျိုဒိပနီ

သီတင်းသုံးခဲ့သော အဝမြို့တော်ကြီးကိုလည်း ဖွဲ့ဆိုရာရောက်ပေသည်။ ထိုခေတ်က-အခြား မြို့တော်ကြီးများ၏ အခြေအနေကိုလည်း သိဖွယ်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကဗျာများကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြလိုက်ပါအံ့။

- ၁။ နေ့ခါနေ့ခါ၊ ကြည့်ခြေရာကား၊ ဆိပ်မှာလှေတက်၊ ဝင်ထွက်စုန်ဆန်၊ သံဝှန်သောင်းသောင်း၊ မြစ်ကြောင်းပြည့်မျှ၊ ရေချဆင်မြင်း၊ ထိပ်ထိပ်ကျင်း၏၊ မြို့တွင်းမြို့ပ၊ ဟူသမျှလည်း၊ ဈေးမဈေးငယ်၊ နှစ်သွယ်လမ်းဘောင်၊ အမြောင်မြောင်၌၊ သားပေါင်သားလက်၊ ကြက်ငှက်ယုန်တုတ်၊ ခါ၊ ဘုတ်၊ ပွေး၊ ဖွတ်၊ ပတတ်၊ လိပ်၊ ငါး၊ မဲဆားစိမ်း၊ ကျက်၊ သေရက်မုန့်ပဲ၊ စားပွဲရေကျင်း၊ ထမင်းဟင်းဆိမ့်၊ ချမ်းငြိမ့်သောက်စေ၊ တည်နေအိုးပြည့်၊ ယွမ်းမှည့်ရေညို၊ ချဉ်၊ ချို၊ စပ်၊ ငန်၊ အဖန်အခါး၊ ခြောက်ပါးသီးပွင့်၊ ခါသင့်ပန်းမာလ်၊ မတန်မချို၊ နွားနှို့ထောပတ်၊ နှမ်းပတ်ဆီကြည်၊ ပျားရည်၊ သကာ၊ နံ့သာ၊ ကတိုး၊ ဆေးအမျိုးနှင့်၊ ပုဆိုးသင်ထည်၊ ဝါချည်တမုတ်၊ ငရုတ်၊ ကွမ်းသီး၊ ချင်းပြီး၊ ကြက်သွန်၊ ရောင်းဝှန်မရှား၊ သွားလားရွာလည်၊ ဖန်ထသည်လည်း၊ ရင့်ရှည်အသံ၊ တကျံကျံလျင်၊ မညံ့ဟစ်ကျော်၊ ဝယ်ကုန်ဆော်၍၊ လိုသော်ရလျှင်၊ ပည်းမွမ်းဖြင်သည် စားချင်တောင့်တ-လပြေတည်း။
- ၂။ ညဉ့်ခါညဉ့်ခါ၊ ကြည့်ခြေရာကား၊ လသာပကြိုက်၊ စောင်းညှင်းလိုက်၍၊ ဇေးကြိုက်ချည်းချည်း၊ ဖျည်းဖျည်း ညင်းညင်း၊ သီချင်းရတု။ ပျော်မှုတသီး၊ ရုပ်ကြီးရုပ်ငယ်၊ အံ့ဖွယ်မနိုင်၊ အဆိုင်ဆိုင်လျှင်၊ အဲတိုင်အဲခံ၊ အဲထောက်သံနှင့်၊ ခုန်ပျံတန်းတက်၊ ရေခွက်ခြေတား၊ လှုပ်ရှားမယို၊ သံကိုယ်ကြွားကြွား-ပြေးသွားကြွက် လျှောက်၊ ထိုးမြှောက်ပြောင်းပြန်၊ လှင်ကန်ထောင်ရေး၊ မှာပြေးမှာခန့်၊ တာညွန့်ဟန်ပြ၊ ကာက၊ ခွင်သီ၊ ရှုအိနာဘွယ်၊ နတ်ပြည် ဆွယ်၏၊ မြို့လယ် မြို့နား၊ မြို့တွင်း

သားတို့၊ အများမိုလ်လှိုင်း၊ တရိုင်းရိုင်းသည်.... နေ့တိုင်း
ကချေ သဘင်တည်း။

၁။ လခွဲလခွဲ၊ အမြဲခန့်တိုင်း။ အပိုင်းမလွန်၊ မှန်သားမိုးဖြင့်၊ မြစ်
ရိုးချောင်းမြောင်း၊ သောင်းသောင်းဖီလာ၊ လယ်ယာကုန်း
ကျင်း၊ မျိုးခင်းခွက်ထဲ၊ ကြိကာ မျှလျှင်။ စားရ သည်ချည်း၊
ခွန်ထွက်ပည်း၏၊ ပျိုးစည်းပင်လှ၊ စိုက်ချလယ်တာ၊ မှည့်ဝါ
သီးပြီ၊ တစဉ်ချိဝယ်၊ မိုလ်ညှိပြည့်တင်း၊ အလင်း ကွင်းနှင့်၊
ထမင်းသေစာ၊ ဝစ္စာ သောက်ရုံ၊ ရိတ်စေတုံမှ၊ တဲအုံအနီး၊
တလင်းကြီး၌၊ နယ်ပြီးလွှင့်လေ့၊ လှမ်းသွေ့လထား၊ စပါး
အိမ်မှာ၊ သွင်းမည်ခါလည်း၊ မဟာသကဋ၊ လှည်းမှကက်
တင်၊ ကျွန်နွားနှင်သော်၊ ကောင်ကင်ခြောင်းခြောင်း၊ မြေမှုန်
ထောင်းမျှ ဆော်မောင်းသံသည်၊ ထိပ်ထိပ် ကြည်းသား၊
ပစ္စည်းပုံယင်၊ ဤသို့လျှင်တည့်၊ ပြည်ထင်ဗာရာ၊ ထက်နက်
ရှာသို့၊ သာယာသောအား၊ ရပ်ရှစ်ပါးမှ၊ ပုဏ္ဏားဇော်ဂီ၊
ခိုမှီ ရှေးက၊ ပျော်ကန် ကြသည်.... နေ့ထ ရောင့်ရဲ- မပြေ
တည်း။ ။

ဒုတိယပိုင်းအဝမြို့တော်

အဝမြို့ကြီးသည် မင်းရဲကျော်စွာ (၉၄၀-၉၅၄) စိုးစံပြီး
နောက် မင်းဆက်ပြတ်ကာ ငါးနှစ်မျှ လပ်၍နေခဲ့လေသည်၊
သကရာဇ် ၉၅၉-ခုနှစ်တွင် ညောင်ရမ်း မင်းကြီးသည်အဝမြို့
တော်ကို ဒုတိယအကြိမ် ပြန်လည် တည်ထောင်တော် မူခဲ့လေ
သည်။ ထို ဒုတိယ ပိုင်း၌ အုပ်စိုးသော မင်းများ ကိုလည်း
“ညောင်ရမ်းဆက်” ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ကြလေသည်၊ ထိုညောင်
ရမ်းဆက်မင်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်လေသည်။

(၅)

ကိုးကမ်းမျိုးစုံပုဒ်

- (၁) ညောင်ရမ်းမင်း(၉၅၉-၉၆၇)
- (၂) အနောက်ဘက်လွန်(၉၆၇-၉၉၀)
- (၃) သာလွန်(၉၉၀-၁၀၁၀)
- (၄) မင်းရဲရန္တမိတ်(၁၀၁၀-၁၀၂၃)
- (၅) ပြည်မင်း(၁၀၂၃-၁၀၈၀)
- (၆) နရာဝရ (၁၀၂၄)
- (၇) မှန်နန်းရှင်(၁၀၆၀-၁၀၇၆)
- (၈) ဟံသာဝတီပါမင်း(၁၀၉၅-၁၁၁၃)

ထိုမင်းတို့တွင် ညောင်ရမ်းမင်း၊ အနောက်ဘက် လွန်မင်း၊ သာလွန်မင်းတို့သည် ဘုန်းတန်ခိုးအရာ၌၎င်း အုပ်ချုပ်ရေး၌ ၎င်း ထင်ရှားကျော်စောသော မင်းများဖြစ်ကုန်၏။ ထင်ရှားသော ဘုရားစေတီတို့တွင် ရွှေမြို့တော်၏ တောင်ဘက်-မဟာ မြတ်မုနိသည် ညောင်းရမ်း မင်းကြီးကြီး၏ ကောင်းမှုတော် ဖြစ်၏။ ထိုမင်းလက်ထက် မြို့တော်၏ တောင်ဘက်-မြောက်ဘက်ရှိ ကန်-ချောင်း-ဆည်-မြောင်း များကို ခိုင်ခန့်အောင် ဆည်ဖို့စေပြီးလျှင် လယ်တာများဖြစ်စေသဖြင့် အလွန်သာယာ ဝပြောခဲ့လေသည်။ အနောက်ဘက်လွန်မင်း- သာလွန်မင်းတို့ လက်ထက်တော်များ၌လည်း စေတီပုထိုးများ- ကျောင်းတော် သိမ်တော်များ တည်ထားကြရုံမက ပြုပျက်ခဲ့သည် များကိုလည်း ထပ်မံ ပြုပြင်ခဲ့ကြလေသည်။

ထိုဒုတိယပိုင်းအဝခေတ်သည်ပထမပိုင်းအဝခေတ်ထက်ပင် အစပိုင်း၌ တန်ခိုးအာဏာကြီးမား ကျယ်ဝန်း ခဲ့သော်လည်း တစတစ ဆုတ်ယုတ်၍လာခဲ့လေရာ ဟံသာဝတီပါ မင်းလက် ထက်၌ တလိုင်းတို့၏ လွှမ်းမိုးခြင်းကိုပင် လုံးဝ ခံရလေတော့ သည်။

ဤ ဒုတိယ အဝခေတ်၌ အနုပညာ အခြေအနေ အားဖြင့် ပထမ အဝခေတ်ကို မမှီသော အရာ များလည်း ရှိသည့်ပြင် သာလွန်သော အရာ များလည်း ရှိပြန် လေသည်။ နိုင်ငံရေး အခြေအနေ အားဖြင့်ကား ပထမပိုင်းအဝ ခေတ်ထက် များစွာသာလွန်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ထင်ရှား ကျော်စောသော ဘုရင်များ မှူးမတ်များ-ပညာရှိများ-သူရဲ ကောင်းများလည်း အများအပြား ထွက်ပေါ်ခဲ့လေသည်။

ဒုတိယပိုင်း အဝခေတ် အဝမြေတော်၏ သာယာပုံများကို (ဟံသာဝတီပါ မင်း၏ဘိုးတော်) ပုဂံမင်း-မင်းပြောက်၏ကျွန်တော်ဆည်သည်ရွာစား ဦးအောင်ကြီးက အချက်ကျကျစပ်ဆိုခဲ့လေသည်။ ထိုစာဆိုတော်၏ ၁၂-ရာသီဖွဲ့လူးတားများမှာရာသီဖွဲ့ရိုးရိုးမဟုတ်ပဲ အဝမြေတော်၏ ရာသီအလိုက် သာယာပုံအခြေအနေများကိုစပ်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အဝမြေဖွဲ့လူးတားများလည်း ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် လူးတား ၁၅-ပိုဒ်စလုံး၏အဆုံးချတို့၌ “ပွင့်လင်းစည်သည် ရွှေပြည် ရွှေဝန်းနန်းတည်လေ”ဟု ချထားသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ဟံသာဝတီပါ မင်းမှာ စာဆိုတော်ကြီး ငဦးလည်း ဖြစ်သောကြောင့် ဟံသာဝတီသို့လိုက်ပါတော်မူရပြီးနောက် အဝမြေဖွဲ့တမ်းချင်း ၂-ပိုဒ်တို့ကို ရေးသားခဲ့လေသည်။ စိတ်တော်ကိုအလွန်ထိခိုက်စဉ် ရေးသားတော် မူခဲ့သဖြင့် ဖတ်ရသူများ အဖို့လည်း အဝမြေတော်ကို ချစ်ခင်လွမ်းဆွတ်စိတ်ပေါ် ရလေတော့သည်။ (ထိုတမ်းချင်း ၂-ပိုဒ်တို့၌ မိမိ၏ကောင်းမှုတော်များဖြစ်သောလောကမာရ်အောင်၊ ရတနာမာရ်အောင်၊ ဇိနမာရ်အောင် စသည်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်း စပ်ဆိုထားလေသည်။)

တတိယပိုင်း အဝမြို့တော်

မွန်လူမျိုး တို့သည် အဝမြို့တော်ကို သိမ်းယူ ကြပြီးနောက် မကြာမီအတွင်း (၁၁၁၅ ခု) မှာပင် အဝမြို့တော်ကို အလောင်း ဘုရားက ပြန်လည် သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ရုံမျှမက မြန်မာအင်ပိုင်ယာ နိုင်ငံတော်ကြီးကိုပင် ကျယ်ဝန်းစွာတည်ထောင်နိုင်ခဲ့လေသည်။

ကုန်းဘောင်-၁၁ ဆက်တို့တွင် အလောင်း ဘုရားသည် အဝမြို့တော်မပြုဘဲ ရွှေဘိုမြို့ကိုတည်ထောင်စံနေတော်မူခဲ့လေ သည်။

အလောင်းဘုရား၏ သူရဲကောင်းကြီး မင်းခေါင်နော်ရထာ (ဦးတွန်) သည် အလောင်းဘုရား နတ်ရွာစံပြီးနောက်၊ အဝမြို့ တော်မှနေ၍ နောင်တော်ကြီးမင်းအားဖြင့် - လခန့်ကြာအောင် ခုခံ တော်လှန်ခဲ့လေသည်။ ထိုအချက်ကို ထောက်သဖြင့် အဝမြို့တော် မှာ များစွာ ပျက်စီးခြင်း မရှိသေးကြောင်း သိသာပေသည်။ နောင်တော်ကြီးမင်းသည်လည်း ရွှေဘို၌၎င်း၊ စစ်ကိုင်း၌၎င်း စံတော်မူသည်။ အဝတွင် စံတော်မူမူ။

နောင်တော်ကြီးမင်းနတ်ရွာစံပြီးနောက် ဆက်ခံသော ဆင်ဖြူ ရှင်မင်းကား (ပထမ) ရွှေဘို၌ စံတော်မူပြီးလျှင် (ဒုတိယ) အဝ မြို့ကိုတတိယအကြိမ် တည်ထောင်ကာ စံတော်မူလေသည်။ ထို့ ကြောင့် ထိုမင်းကို “တတိယအဝမြို့တည်မင်း” ဟုလည်း ခေါ် ဝေါ်ကြလေသည်။

ထို့နောက် စဉ့်ကူးမင်းသည်လည်း အဝမြို့တော်၌ပင် ဆက် လက်စံနေတော်မူ၏။

ဘိုးတော်ဘုရားလက်ထက်၌ကား (ပထမ) အဝ၌စံတော်မူ ပြီးလျှင် (ဒုတိယ) အမရပူရမြို့တော်ကို ၁၁၄၄-ခုတွင် စတင်တည် ထောင်ကာ ၁၁၄၅-ခုတွင် ပြောင်းရွှေ့စံနေတော်မူလေသည်။

ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက်တော်၌ကား (ပထမ) အမရပူရမှာပင် စံတော်မူပြီးလျှင် ၁၁၀၃-ခုနှစ်၌ စတုတ္ထ အကြိမ် အဝမြို့တော်ကို ပြန်လည် တည်ထောင်ကာ စံနေတော်မူလေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုမင်းကို “စတုတ္ထ အဝမြို့ တည်မင်း” ဟု လည်းခေါ်ဝေါ်ကြ၏။

ထို့နောက် သာယာဝတီမင်း- ပုဂံမင်းတို့သည် အမရပူရ၌ ပင်ဆက်လက်စံနေတော်မူကြ၏။

မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်၌ကား (ပထမ) အမရပူရ၌စံတော်မူပြီးလျှင် (ဒုတိယ) ရတနာပုံ မန္တလေး ရွှေမြို့တော်ကို တည်ထောင်ကာ ပြောင်းရွှေ့စံနေတော်မူခဲ့လေသည်။

ဤကုန်းဘောင်ခေတ်၌အဝကို မြို့တော်အဖြစ်စံတော်မမူကြသောမင်းတို့သည် မြို့ဝန်များ ထားကာ အုပ်ချုပ်တတ်ကြလေသည်။

၁၂၄၇-ခုနှစ်အင်္ဂလိပ်တပ်များမန္တလေးမြို့တော်ကိုချီတက်သိမ်းပိုက်ပြီးနောက် အင်္ဂလိပ်တပ်စိပ် တစိပ်သည် မန္တလေးမှ မြင်းခြံသို့ (အဝမှ ဖြတ်သန်း၍) သွားခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ အဝ မြို့ထောင်မှူး-မောင်လွှသည် အင်္ဂလိပ်ဖက်မှ ရွပ်ရွပ်ချုံ့ချုံ့ ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းအားအင်္ဂလိပ်က မြို့ဝန်ရာထူးပေးအပ်ခဲ့လေသည်။

အဝခံတပ်နှင့်လောကသရဖူဘုရားများကို အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်များက အတန်ငယ်သိမ်းပိုက်ထားပြီးနောက် ပုလိပ်ဖက်သို့အပ်လိုက်လေသည်။

အပြင်တံတိုင်း၏ အနောက်မြောက်ထောင့်တွင် ရုံးကလေးတခု ဆောက်လုပ်ခဲ့ရာ ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၈၉-ခုနှစ်တွင် မီးလောင်ကျွမ်းခဲ့၏။

အဝသည် ၁၀၀၀-ခု ဇန္တဝါရီလ ၁၅-ရက်နေ့အထိ ခရိုင် ငယ်တခု၏ မြို့ဖြစ်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းခရိုင်အတွင်း၌ မြို့နယ် ၂-ခုရှိ ခဲ့၏။ ၁၀၀၀-ခု နောက်တွင် အဝကိုစစ်ကိုင်းနှင့် ပေါင်းလိုက် လေသည်။

ယခင်-၂ နှစ်အတွင်း ခရိုင်ဝန်ပေါင်း-၁၃ ယောက်ထက် မနည်းပြောင်းလွဲ ခဲ့ရလေရာ ထိုခရိုင်၏မငြိမ်မသက် နိုင်မှုများ တွင်ထိုသို့အပြောင်းအလဲများခြင်းသည်လည်း တခုအပါအဝင် ဖြစ်လေသည်။

၁၀၀၀-ခု ဇန္တဝါရီလမှ ၁၀၀၉-ခုဇွန်လအထိ အဝသည် စစ်ကိုင်းခရိုင်၏ ဝန်ထောက်ရုံးစိုက်ရာ မြို့ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

၎င်းနောက်အဝမြို့ဝန်ထောက်ရုံးကို “မြို့သာ” သို့ပြောင်း၍ အဝမြို့ပိုင်ရုံးကိုမူ “တံတားဦး” သို့ပြောင်းခဲ့လေသည်။

ထိုအခါ ပုလိပ်ဌာနကိုပါ ပြောင်းလိုက်သဖြင့် အဝမြို့ကို အင်္ဂလိပ်ဝင်စဉ် အခါကကဲ့သို့ပြန်လည်တွေ့မြင်ရပြန်လေသည်။

ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးအတွက်အဝကို များစွာဖြတ်သန်း ၍သွားလာ ကြသော်လည်း အဝမှာဗဟို မဟုတ်တော့ချေ။ အဝခံတပ်မှ သုံးမိုင်ကွာရှိ တံတားဦးသာလျှင် ဗဟို ဖြစ်ခဲ့ လေသည်။

ဧရာဝတီကုမ္ပဏီ၏ သင်္ဘောများသည် မြစ်ငယ်၏ အဝ၌ရှိ သော အဝခံတပ်အနီးတွင် ဆိုက်ခဲ့ကြ၏။ ဘုံတော ဘားမား ကုမ္ပဏီ၏ ကိုယ်စားလှယ်တဦးလည်း ထိုမြို့တွင်ရှိခဲ့ဘူး၏။ သစ် တောဌာနမှရုံးတရုံးလည်းရှိခဲ့ဘူး၏။

ဤမှနောက်ပိုင်းကား ထင်ရှားပြီ။

မာသ

[၁၉၅၅-ခု၊ မေလထုတ်၊ ယဉ်ကျေးမှု စာစောင်တွင် ကျွန်ုပ်တို့ ရေးသားခဲ့သည်ကို ထပ်မံဖော်ပြလိုက်ပါသည်]

ကိုး ခေါင်းပျို့ ဒီပနီ

ဒုတိယတွဲ

ကုမာရဿ ဝစနံ သုတွာ ရာဇာ ဂါထမာဟ။ ။

၄၄။ မဟာသတ္တ၊ ကုမာရ၏၊ ဓမ္မရဿ၊ ကြားပြီးစွာ
သော်၊ ထိုခါ တွတ်တွတ်၊ ဂါထာ ရွတ်လျက်၊ မင်းမြတ်
တောင်းပန်ထွာလတ်တည်း။

၄၄။ အစိပ်စိပ်အဖြေ

မဟာသတ္တ(ပါ) = ဘုရား လောင်း (မဟာ = ကြီး မြတ်
သော + သတ္တ = သတ္တဝါ)

ကုမာရ(ပါ) = သတို့သား၊

ဓမ္မရဿ = ဓမ္မရသ (ပါ) တရားတည်းဟူသော အရသာ၊
(ဓမ္မ = တရား + ရသ = အရသာ)

၄၄။ စကားဖြေ

အလောင်းတော်ဟတ္ထိပါလသတို့သား၏ ဟောကြားသော
တရားအနှစ်သာရကို ကြားနာပြီးသည့် ရှိသော် ဂါထာကိုရွတ်
လျက်၊ သေကာရီမင်းမြတ်က (တောမထွက်ရန်) တောင်းပန်
လေသတည်း။ ။

အဗ္ဗါဟိ သစ္စံ ဝစနံ တဝေတံ၊
 သကမ္မုနာ ဟောတိ ဖလူပပတ္တိ။
 ဇိဏ္ဏာစ မာတာပိတရော တဓိမေ၊
 ပဿေယျု တံ ဝဿသတံ အာရောဂုံ။ ။

၄၅။ တကျွန်း တကျွန်း၊ တိုက်တခန်း၌၊ ပတ်ဝန်းငါးရာ၊
 ရံ ကျွန်းပါသား၊ မဟာဒီပ။ လေး ကျွန်း ရသည်၊ တေဇ
 မှန်ခြောင်း၊ ရှေးစောလောင်း၏၊ ရှစ်သောင်း လေးထောင်၊
 မျက်ကုန်အောင်တွင်၊ လေးတောင်အလျား၊ လုံးပတ် အားမူ၊
 ရထား လှည်းစက်၊ ပုံတောင်း ချက်နှင့်၊ နှိုင်း ဘက် ထပ်ရှိ၊
 ပြောင်ထွန်းညီသား၊ ဇောတိရသ၊ မနောမျဟု၊ သေဠရတနာ၊
 မည်သာထင်ရှား၊ ပတ္တမြားကျောက်ရည်၊ ဝင်းဝင်းကြည်သော်၊
 မြူခြည်မိုက်ရှုံ၊ လင်းရောင် ထဲဝယ်၊ သေးဖွဲသိမ်မွေ့၊ မြင်ခလေ့
 သို့၊ နောက်ရှေ့ထောက်ထား၊ အပြားပြားလျှင်၊ စကားဆန်း
 ပြောက်၊ ကျိုးပြစ်ကောက်လျက်၊ ဆွဲခြောက်နှစ်သာ၊ သို့သော
 ခါက၊ လိမ္မာပွန်းတီး၊ အိမ်ထောင်ပြီးသား၊ သက်ကြီးတို့ထက်၊
 ကဲဆတက်၍၊ ဖြစ်ပျက်စာနာ၊ နက်နဲစွာသည်၊ သမ္ဘာဖြည့်
 ဆည်း၊ သားခမည်း၊ ။ပုံနည်းသွယ်ထုတ်၊ စက်မှန်ခုတ်သို့၊
 ဂုတ်ဂုတ်လည်လည်၊ မောင့်ဆိုရည်ကား၊ ချွတ်သည်မရှိ၊ ဟုတ်လှ
 ဘိ၏၊ မိမိကြမ္မာ၊ အရင်းစွာဖြင့်၊ ချမ်းသာဆင်းရဲ၊ ကျိုးနှစ်ကွဲ
 တို့၊ ဖြစ်မြဲဇာတိ၊ ငါလည်းသိ၏၊ ထိုပြီတထွေး၊ ပညာရှေးမှု၊
 ရင်သွေးဟူက၊ ချစ်မဝတည့်၊ မိဘတံတွာ၊ သားတကာနှင့်၊
 တရာနှစ်ကဲ၊ လည် ချင်း နှလည်း၊ ရောင့်ရဲမထင်၊ စုံမက်ကြင်
 လျက်၊ ဖြုတ်ခြင်ကိုက်နာ၊ မြူရှိမာမျှ၊ ရံခါတရစ်၊ မဖြစ်စေရက်၊
 အသက်ရှည်ကြောင်း၊ ဆုတောင်းဆုယူ၊ အလှူကောင်းမှု၊ ကိုယ်

စားပြုလျက်၊ ဝတ်တုစံပ၊ ဆောင်ရွက်စသား၊ ကုံငဖြည့်တင်း၊
ဖြန့်ဖြူးခြင်းဖြင့်၊ မကင်းရေမိုး၊ ဥယျာဉ်ပျိုးသို့၊ မညှိုးမခေါင်၊
ကြီးပြင်းအောင်လျှင်၊ စောင်စောင်ပျပ်ပျပ်၊ ကွပ်ညှပ်ဆုံးမသင်
ပြသသည်။ ၊ငယ်က လက်ဦးဆရာတည်း။

၄၅။ ခက်ဆစ်အဖြေ

တိုက်,တခန်း= ဤနေရာ၌ကျွန်းကြီးတကျွန်းကိုပင် တတိုက်
ဟူ၍၎င်း, တခန်းဟူ၍၎င်း သုံးနှုန်းခြင်းဖြစ်၏။

ရံကျွန်း= အရံကျွန်း။

မဟာဒီပ (ပ၁) = ကျွန်းကြီး (မဟာ = ကြီးသော + ဒီပ = ကျွန်း)

တေဇ (ပေ၁) = တန်ခိုး။

ရထားလှည်းစက် = ရထား၏ လှည်းဘီးစက်ဝန်း။

ပုံတောင်း = လှည်းဘီး၏ အလယ်၌ ဝိုင်းဝန်းသော ပုံရှိ
သော အချက် (ချက်မ)

ချက် = အချက် = ချက်မ (ပါဠိ၌ “နာဘိ” ဟု ခေါ်သည်။ ၎င်း
ကိုပင် “ပုံတောင်း” ဟု လည်းခေါ်သည်။ တမ္မဇ္ဈေပိဏ္ဍိကာ
နာဘိ-အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ-ဂါထာ-၃၇၄)

နှိုင်းဘက် = နှိုင်းခိုင်းဖက်တွဲခြင်း။ တွဲဖက်နှိုင်းခိုင်းခြင်း။

ထပ်ရှိ = တထပ်တည်း။ မကွာခြား။ အညီအမျှ။ ထပ်တူထပ်မျှ။

ညီ = တောက်ညီခြင်း၊ တောက်စွဲခြင်း။

ဇောတိရသ = (ပါ) ထွန်းတောက်သော အရည်အသွေးရှိသော။ (သဗ္ဗေပူရေန္တုသင်္ကပ္ပါ။ မဏိဇောတိရသော ယထာဟူ၍ကျမ်းဝန်များ၌လာသည်)

မနော် မျ = မနောမျ = မနောမယ (ပါ) စိတ်ဖြင့်ပြီးသော၊ စိတ်လိုတိုင်းပြီးသော-

[တဿ ဝိကာရာ ဝယဝေသု ဣ၊ဣက၊ ဇောယျ၊ မယာမောဂ္ဂလာနံသုတ်]

သေဋ္ဌရတနာ = (ပါ) မြတ်သော + (ကျောက်) ရတနာ [ရတနာ = ရတိဇန။ ရတိ = မွေ့လျော်ခြင်းကို + ဇန = ဖြစ်စေတတ်သောအရာ]

မြူ = အမှုံ။ အညစ်အကျေး။

နည် = အနည် (အနယ်)

မိုက် = အမိုက် = အမှိုက်သရိုက်။

ရှဲ = ကွာဝေးလွင့်စင်။

အပြားပြား = အကွဲကွဲ၊ အစိပ်စိပ်၊ အဖြာဖြာ။

စကားဆန်းပြားလ် = စကား အထူး အဆန်း အပြောက်အကျား။

မွန်းတီး = (ပေါ) တတ်သိလိမ္မာခြင်း။

ကဲ = လွန်ကဲ။ ပိုမို။ ကျော်။

ဆတက် = အဆပေါင်းများများစွာတိုးတက်။

စာနာ = ထောက်ထားခြင်း၊ နှိုင်းချိန်ခြင်း။

သန္တာ = သမ္ဘာရ (ပါ) ပါရမီတည်းဟူသော အဆောက်အဦ။

ဖြည့် = ပြည့်အောင်ပြု၊ ကျင့်ဆောင်။

ဆည်း = ဆည်းပူးခြင်း၊ ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်း။

ဖြစ်ပျက် = အဖြစ်အပျက်၊ ဖြစ်ပုံပျက်ပုံ၊ အကြောင်းခြင်းရာ။

စာနာ = ထောက်ထား၊ နှိုင်းချိန်။

ပုံနည်း = ပုံစံနည်းထုံး။

ဝုတ်ဝုတ် = ပတ်ပတ် ချာချာ။ (တနည်း- ဝုတ်ဝုတ်ဟူသော မြည်သံစွဲမျှဖြစ်သည်ဟုမှတ်)

၄၅။ စကားပြေ

ကျွန်းကြီးတကျွန်းတကျွန်း၊ တိုက်ကြီးတတိုက်တတိုက်၊ အခန်းကြီး တခန်းတခန်းစီ၌ ပတ်ဝန်းကျင် ကျွန်းငယ် ငါးရာစီအခြံအရံရှိသော ကျွန်းကြီး လေးကျွန်းတို့ကို အစိုးရသော၊ တန်ခိုးတက်ကြွ ပြင်းထန်သော၊ ရှေးက ဘုရားအလောင်းတော်စကြာမင်း၏ (လှည့်လည်ရာ) ယူဇနာပေါင်းရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှိ မြင်းမို ပတ်လည် မြေအကုန်တွင် အလျားလေးထောင် လုံး ပတ်အားဖြင့် လှည်းရထား စက်ဘီး၏ ပုန်တောင်း ချက်မျှရှိသော၊ အလွန်ထွန်းပသော အရောင်အရည်ရှိသော၊ “ဇောတိရသ” “မနောမယ” ကျောက်မြိတ်ရတနာဟု ခေါ်ဝေါ်ထင်ရှားသော ပတ္တမြား ကျောက် ရတနာသည် အရောင်အရည် ဝင်းဝင်း ပပ ထွန်းလင်းသည် ရှိသော် မြူခြည်အမိုက်မှောင်တို့

ပျောက်လွင့် ကင်းစင်သော အလင်းရောင် ထည်းတွင် အလွန်
 သေးဖွဲသိမ်မွေ့သော ဝတ္ထုကိုပင် မြင်ရဘိသကဲ့သို့ ရှေ့နောက်
 ထောက် ထားကာ အထူးထူး အပြားပြား ဆန်းကြယ်သော
 စကားဖြင့် အကျိုးအပြစ်ကောက်၍ (၁၆)နှစ် သားမျှသာ ဖြစ်
 သော အယွယ်ကပင် လိမ္မာပွန်းတီးလေရာ အိမ်ရာထောင်ပြီး
 သော သက်ကြီးယွယ်ရင့်တို့ထက် အဆပေါင်းများစွာ ကဲလွန်၍
 အပြစ်အပျက်ကို ထောက်ထားကာ နက်နဲသော ဉာဏ်ရှိသော
 ပါရမီရင့်ပြီးဖြစ်သည့် ငါ့သားတော်။ ။ပုံစံနည်းနာကိုထုတ်
 ဖော်ရလျှင်....စက်ကောင်း ခုတ်သကဲ့သို့ (မှန်ကန်သောစက်
 မောင်းသကဲ့သို့ = စက်ကို မှန်စွာ ခုတ် သကဲ့သို့) လည်လည်
 ပတ်ပတ် မောင်၏ပြောဆိုပုံသည်ကား ချွတ်ယွင်းချက် မရှိဘဲ
 ဟုတ်မှန်လှပေ၏။ မိမိတို့၏ဘုံကြံ့မ္မာအရင်းခံအတိုင်း ချမ်းသာ
 ဆင်းရဲဟူ၍ အကျိုးနှစ်မျိုးတို့ ဖြစ်ရခြေသဘောရင်းကို ငါလည်း
 သိပါ၏။ ထို့ပြင်တဝပညာဖြင့်ရှေးရှုဆင်ခြင်လျှင် ကိုယ့်ရင်သွေး
 မှန်က ချစ်၍မဝနိုင်သည့်သာတည်း။ မိဘတို့ ဓမ္မတာသားသမီး
 တို့နှင့်အသက်ရာကျော် ကာလပတ်လုံးလည်ချင်းဖက်နှံ၍ နေရ
 သော်လည်း ရောင့်ရဲမှုဟူ၍မပေါ်လာဘဲ အလွန်စုံမက်ကြင်နာ
 လျက်ဖြုတ်ခြင်ကိုက်ခြင်း၊ မြူမှုန့်လောက်မျှ သေးငယ်သောအနာ
 တို့ပင်လည်း တရံတဆစ်မျှ မဖြစ်စေရန်နိုင်ပါ။ အသက်ရှည်
 ကြောင်း ဆုတောင်းဆုယူမှု ပြုလုပ်လျက် အလှူကောင်းမှုကို
 သားသမီးတို့၏ကိုယ်စားပြုလုပ်လျက် အများနည်းတူ ဝတ်စား
 စံပယ်တင့်တယ်စွာ နေထိုင်နိုင်ရန် အဝတ် အစား အဆောင်
 အရွက်စသည် တို့ကိုလည်း ပြည့်စုံအောင် ပေးဝေခြင်းတို့ဖြင့်
 ဥယျာဉ်ကို ရေမိုးမပြတ်စေဘဲ ပြုစုပျိုးထောင် သကဲ့သို့ မညှိုး
 မခြောက်စေရဘဲ ကြီးပြင်းလာအောင်စောင့်စောင့်မမကွပ်ညှပ်

ဆုံးမ သွန်သင် ပြသလေရကား.....မိဘတို့သည် သားသမီးတို့
ငယ်စဉ်က လက်ဦးဆရာဖြစ်ပါပေသတည်း။ ။

(ရှစ်သောင်းလေးထောင်၊ မြ-ကုန်အောင်တွင်-ဟု ရှိသော
စာမူများအလိုအင်းဖြင့် အဓိပ္ပါယ်များစွာကွဲပြားပြန်လေသည်)

၄၆။ လက်ဦးဆရာ၊ မည်ထိုက်စွာသား၊ ပုဗ္ဗာစရိယ၊ မိနှင့်
ဘအား၊ မွေးသည့်သားတို့။ လိုက်လားသိမှတ်၊ ကျင့်မြတ်
ကား၊ ရိညွတ်လေးဖင်၊ ကျေးဇူးရှင်ဟု၊ ပန်တင်ဦးထက်၊ ရွှေ
ပန်းခက်သို့၊ အသက်မြင့်ရှည် တည်သရွှေလျှင်၊ ချောသွေ့
စကား၊ နားမထောင်လျှင်း၊ လုပ်ကျွေးခြင်းနှင့်၊ လယ်ခင်းက
စ၊ မိဘတို့ဝယ်၊ ပြုဘွယ်ဘွယ်၌၊ မတွယ်မငြိ၊ မိမိမှုများ၊ ပစ်
စွန့်ထား၍၊ စီးပွားရှာရှာ၊ နောင်လာမပျက်၊ နှယ်ဆက်မျိုးညွန့်၊
ပြန့်စိမ့်သောကြောင်း၊ ကောင်းသားစာရိတ်၊ မဖိတ်မယို၊ ထိုမှ
တထွေ၊ မိဘမွေကို၊ ခံပေထိုက်အောင်၊ ဆောင်သားခြင်းရာ၊
ခန္ဓာဇာတိ၊ တည်မရှိလည်း၊ ငါ့မိငါ့ဘ၊ ရစလေစေ၊ ဘို့ခဝ
ဒါန၊ ဤမျှငါးပါး၊ အတိတ် ကြားသည်၊ တရားရှေးထုံး
စဉ်လာတည်း။

၄၆။ ခက်ဆစ်အဖြေ

ပုဗ္ဗာစရိယ = (ပါ) ပုဗ္ဗ = လက်ဦး = ရှေးဦး + အာစရိယ =
ဆရာ။ (လက်ဦးဆရာဟူသောရွှေစကား၏ ပါဠိပေတည်း)

လိုက်လား = လိုက်လျော၍ ဖြစ်ခြင်း၊ အလိုလိုက်၍ ပြုခြင်း။

ရိညွတ် = ရိသေ့ညွတ်ကျိုးခြင်း။

ကျင့်မြတ် = ကျင့်ရမြဲ ဖြစ်သောဝတ်။ အမြဲပြုကျင့်လိုက်နာ
အပ်သောဝတ္တရား။

လေးပင် (ဖင်?) = အလေးအနက် (ဖင် ဟု ရှိလျှင် ဆူခြေ
စောင့်စည်းခြင်းဟုပေါ်ရာဏကျမ်းများ၌ပြန်ဆိုသည်)

ဦးတင်ဆိမ်ထက် = ဦးထိပ်ပေါ်။ ခေါင်းပေါ်။

ချောမွေ့ = (ပေါ်) ဂုံးတိုက်ခြင်း။

မိမိမှုများ = မိမိကိစ္စများ၊ မိမိလုပ်ငန်း။

စာရိတ် = စာရိတ္တ (ပါ) အကျင့်၊ ကိုယ်ကျင့်တရား။

ထိုမှတထွေ = ထိုမှတပါး။

မိဘမွေကို = အမိအဘ၏အမွေကို။

ခန္ဓာဇာတိ = (ပါ) ခန္ဓာ = ခန္ဓာငါးပါး၏ + ဇာတိ = ဖြစ်
ပေါ်ခြင်း။ (ခန္ဓာ တည်ရှိ နေသေးသမျှ။ ဝါ = ဒိဏဇာတိ
ဇာတိကုန်မှုမဖြစ်သေးသမျှ။ ဝါ = နိဗ္ဗာန်မရသေးသမျှ)

မို့ဝေ = မိမိပြု၍ရသောကုသိုလ်အဖို့ကိုအမျှပေးဝေခြင်း။

ဒါန = (ပါ) ပေးဝေခြင်း၊ (ဤနေရာ၌ အလှူဒါနသက်သက်
ကိုရည်ရွယ်၍သုံးခြင်းမဟုတ်ပေ။ “ဝေ” (ပေး) ဟူသောရှေး
စကားနှင့်ပရိယာယ်တူသုံးခြင်းသာဖြစ်သည်)

အတိတ်ကြား = အတိတ်က ထုံးစံ (အတိတ်က ဟောထား
သောစကား) ကို ပြောကြား (အတိတ် = အတိတ်)

၄၆။ စကားပြေ

“လက်ဦးဆရာ” မည်ထိုက်သောပုဗ္ဗာစရိယဖြစ်သည့် အမိ
နှင့်အဘ တို့အား မွေးသော သားတို့က အလိုကို လိုက်လျော

သိမှတ်ကာ ကျင့်ဆောင်မြဲဖြစ်သော ဝတ်တို့ကား (၁) ရိုသေလေးမြတ်စွာ ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်ပါပေသည်ဟု ဦးထိပ်ပေါ်၌ ပန်ဆင်တင်ထားအပ်သော ရွှေပန်းခက် ကဲ့သို့ ထင်မှတ် ပြီးလျှင် အသက်ရှည်မြင့်စွာ တည်သရွေ့ ကာလပတ်လုံး အခြားသူတို့ ဂုန်းထိုက်သော စကားကိုနားမျှမတောင်ဘဲ လုပ်ကျွေးပြုစုခြင်းတပါး (၂) လယ်ယာလုပ်ခင်းမှစ၍ မိဘတို့၏ ပြုဘွယ်ကိစ္စကို မိမိအမှုကို မတွယ်မတာ စွန့်ခွါ ပစ်ထား၍ အကျိုးစီးပွားကို အထပ်ထပ်ရှာမှီးပြုစုခြင်းတပါး (၃) နောင်အစဉ်အလာမပျက် မိဘတို့ အမျိုးအနွယ် အဆက် အညွန့်ကို ပြန့်ပွား စေမည့် အကြောင်းဖြစ်သောကောင်းသော အလေ့အကျင့်ကို မဖိတ်မယို ရအောင်ကျင့်ခြင်းတပါး (၄) ထိုမှတပါးမိဘတို့၏ အမွေကို ခံထိုက်အောင် ကျင့်ဆောင် ခြင်းလည်း တပါး (၅) မိဘတို့ အသက်ခန္ဓာတည်မြဲစွာ မရှိသော်လည်း ငါ၏အမိ ငါ၏အဖတို့ ရှေ့လေစေဟု ကောင်းမှုအဖို့ကို အမျှပေးဝေခြင်းတပါး.... ဤမျှလောက်ငါးပါးသော ကျင့်ဝတ်တရားတို့ကား ရှေးအစဉ် အလာကပင် ဟောကြားအပ်သော ထုံးနည်းကျင့်ဝတ်တို့ဖြစ်ပါပေသတည်း။

၄၇။ ကျင့်ဝတ်တရား၊ ဤငါးပါးဖြင့်၊ သားတို့ ဘွယ်ရာ၊
 ကုံတတ်စွာမူ၊ ထိုသသူကို၊ လူလည်းလူထွတ်၊ လူတော်မှတ်၏၊
 နတ်လည်းနတ်လျောက်၊ နတ်ပြည်ချောက်မျှ၊ ချီးမွမ်းကြလိမ့်၊
 တွေ့ထမျက်မြော်၊ ဘီလူးသော်လည်း၊ မချော်မခက်၊ စိတ်မွေ့
 ညက်၍၊ အသက်မသတ်၊ လေးမဲ့လွတ်၏၊ မလတ်မကော၊ ပင်
 လယ်ကြောဝယ်၊ သင်္ဘောလှေမှောက်၊ သေဘေးရောက်လည်း၊
 ချီးမြှောက်နတ်များ၊ မ၊သောအားဖြင့်၊ ထိပါးဥပဒ်၊ ဘေးမှ
 လွတ်၏၊ ကင်းပြတ်ဝိညာဉ်၊ ခန္ဓာစဉ်လည်း၊ ဖဲ့ကြဉ်အပါယ်၊
 လူ့ဘုန်းကြွယ်ဟု၊ လူဝယ်လူထင်၊ နတ်တွင်နတ်ကောင်း၊ နှောင်း
 ကားမဂ်ဖိုလ်၊ လိုသားဆုမြတ်၊ ပြည့်လေတတ်၏၊ အကျွတ်သန်
 ကြောင်း၊ ဘုရားလောင်းတို့၊ လှဲပြောင်းဘောက်ပြန်၊ တိရစ္ဆာန်
 ဟု၊ သန္တာန်ယုတ်မာ၊ ဖြစ်သောခါလည်း၊ ပညာဇာတိ၊ မွေး
 ကျိုးသိ၍၊ မွေးမိမွေးဘ၊ မွေးဘူး ကြသည်၊ ၊ရှေးက လမ်း
 ဟောင်း ထင်စွာတည်း။

၄၇။ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဘွယ်ရာ = ဖွယ်ရာ။ (ပြုဖွယ်ရာ = ကျင့် ဖွယ် ရာ = လိုက်နာ
 ဖွယ်ရာ = ဆောင်ရွက်ဖွယ်ရာ ဟူသော သဘောမျိုး၌ ဖြစ်သည်)

ကုံ = (ပေံါ) ပြည့်စုံ၊ ကြွယ်ဝ၊ လုံလောက်၊

ကုံတတ်စွာမူ = ပြည့်စုံ တတ်ပါမူ။ ပြည့်စုံ လုံလောက် မည်
 ဆိုပါက။

ထိုသသူ = ထိုသို့သောသူ၊ ထိုသို့သောသဘောရှိသူ၊

လူလည်း = ဝါ = လူဖြစ်ပါကလည်း။ လူဆိုကလည်း၊ ဝါ = လူ
 တွင်လည်း = လူတို့အထဲမှာလည်း။

လူထွတ် = လူတို၏ (လူတိုတွင်၊ လူတိုထက်) အထွတ်အမြတ်။
 နတ်လည်း = နတ်ဖြစ်ပါကလည်း၊ နတ်ဆိုပါကလည်း၊ ဝါ =
 နတ်တွင်လည်း။ နတ်တွေထဲမှာလဲ။

နတ်လျောက် = နတ်အလျောက်။ နတ်အား လျော်စွာ၊ နတ်
 နှင့်အညီ။

ချောက်မျှ = ချောက်ချားလှမတတ် = တုန်လှုပ်လှခမန်း။

မျက်မြော် = (ဥာဏ်) မျက်စေ့ဖြင့် မြော်ထောက်။

မချော် = မသွေ၊ မလွဲ၊ မစောင်း၊ မဖယ်၊ မရှောင်၊ (အမှန်
 အတိုင်း တည့်တည့် မတ်မတ်-ဟူလို) “စိတ်” ကိုပင် “စိတ်-
 စက်” ဟုတွဲ၍ဆိုသကဲ့သို့ “ချော်ချက်” (မချော်မချက်) ဟု ဆို
 ခြင်းဖြစ်သည်။

မွေ့ညက် = သိမ်မွေ့ညက်ညောခြင်း။

မလတ်မကော = မတိမ်မဆိတ်။ မကွယ် မငုပ်။ မပျောက်မ
 ပျက်။ (ကော = သုန်း = ဆိတ် = တိမ်) (တနည်း) မလတ်မကော =
 မလွယ်မကူမခဲမယဉ်း။

ပင်လယ်ကြော = ပင်လယ်ရေကြော၊

သင်္ဘောလှေ = ဤ၌ သင်္ဘောနှင့် လှေကို အနက်တူထား၍
 သုံးပုံကိုသတ်ပြပါ။ (ဤနေရာတွင် သင်္ဘောလည်းမှောက်၊ လှေ
 လည်းမှောက် ဟု-နှစ်မျိုးမှောက်သည်ကို မဆိုလိုပေ။ သင်္ဘော
 တည်းဟူသောလှေမှောက်ခြင်းကိုသာဆိုလိုသည်။)

ဥပဋ္ဌ = ဥပဒ္ဒဝ (ပါ) ဘေးရန်၊ (ဤ၌ ဥပဒ္ဒဝ ၁၆-ပါး
 လုံးကိုမယူရ။ ဆီလျော်ရာအနက်ကိုသာယူရသည်။)

ဝိဉာဉ်= ဝိညာဏ (ပါ) ဝိ=အထူး+ညာဏ = သိခြင်း။ ဤနေရာ၌ “အသက်” ကိုပင် “ဝိဉာဉ်” ဟုသုံးထားခြင်းဖြစ်သည်။

ခန္ဓာစဉ်လည်း= ကိုယ်ခန္ဓာ ဖိတ်စဉ် သော် လည်း။ ကိုယ်ခန္ဓာပျက်စီးကာ ဘဝတပါးသို့ လားရောက်ရာ၌လည်း (ခန္ဓာကိုပြခဲ့ပြီ)။ ဝါ=ခန္ဓာအစဉ်တလျောက်။

မဲကြဉ်= ခွါရှောင်။

အပါယ်= အပိုဒ် ၃၅-ပြန်ရှု။

လူဘုန်းကြွယ်= ဘုန်းကံပြည့်ဝသောလူ။

လူဝယ်= လူ၌=လူမှာ=လူတွင်။

လူထင်= လူထင်ပေ၊ = ထင်ပေ၊ သောလူ၊

နှောင်းကား= နောက်နှောင်းအခါကာလ၌ကား။ (လူထင်၊ နတ်ကောင်းဘဝများ၌ဖြစ်ရပြီး နောက်ဆုံးကာလမှာကား)

မဂ် ဖိုလ်= ဖြေခဲ့ပြီ။

လိုသားဆုမြတ်= အလိုရှိသော ဆုမြတ်။ မိမိ လိုသားသည့် မြတ်သောတောင်းဆု။

အကျွတ်သန်ကြောင်း= အကျွတ် တရားရရန်သန်စွမ်းခြင်း၏ အကြောင်း။ “မွေးဘူးကြသည်” ၌ စပ်လေ။ (သံသရာမှလွတ် ကင်းရာ-တရားကို- အကျွတ်တရားဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် ရှင် ရဋ္ဌသာရပင်စပ်ဆိုသည့် “သုစိပုဏ္ဏာ” ချီဧကပိုဒ် ရတုအဆုံး၌ လည်း “အကျွတ်ဘယ်မှာဝေးတော့မည်” ဟု ချထားလေသည်)

ဖွဲ့ပြောင်း= (ဘဝတပါးသို့) လဲလှယ်ရွှေ့ပြောင်း။

ဖေါက်ပြန်= (မြတ်သောလူ့ဘဝမှ ယုတ်သော တိရစ္ဆာန်
ဘဝသို့) ဖေါက်ပြန် (ပြောင်းလဲ)ခြင်း။

တိရစ္ဆာန်= ဖြေခဲ့ပြီ။

သန္တာန်= သန္တာန် (ပါ) အမျိုးအနွယ်။

ပညာ (ပါ) = ပညာဖြင့်(ဖြေခဲ့ပြီ)

ဇာတိ (ပါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

ပညာဇာတိ= ဇာတိ ပဋိသန္ဓေ တည်နေ စဉ်ကပင် ပါလာ
သောပညာဉာဏ်ဖြင့်။

မွေးကျိုးသိ= ဤစကား၌ (မိဘကမွေးသောအကျိုး) ဟူ၍
၎င်း (သားသမီးကမိဘကိုပြန်မွေးသဖြင့်ရသောအကျိုး) ဟူ၍
၎င်း နှစ်မျိုးပင်ရနိုင်သောသဒ္ဒါရိပ်ရှိ၏။

၄၇။ စကားဖြေ

ဤငါးပါးသောအကျင့်ဝတ်တရားတို့ဖြင့် ပြည့်စုံပါမူ ထိုသို့
သောသူကို လူတွင်လည်း လူမြတ်လူတော် နတ်ဖြစ်ပါကလည်း
နတ်အလျောက် နတ်ပြည်ချောက်ချား တုံလှုပ်ခမန်း ချီးမွမ်းကြ
ပေလိမ့်မည်။ (မိဘကို လုပ်ကျွေးမွေးမြူသောသူအား) မျက်မြင်
တွေ့ကြုံသောဘီလူးပင်လည်း ခက်သန်မာကျောခြင်းမရှိဘဲနူးညံ့
သောစိတ်ဖြစ်၍ အသက်ကိုမသတ်ဘဲ ဘေးမှ လွတ်လိုက်ဘူး
ပေ၏။ ကျယ်ဝန်းနက်ရှိုင်းလှသော ပင်လယ်ကြောငယ်သင်္ဘော
လှေမှောက်၍ သေရမည့် ဘေးသို့ ဆိုက်ရောက် ရသော်လည်း
နတ်များကမစ ခြီးမြှောက်သောအားဖြင့် ထိုငါးတွေ့ကြုံရသော

သေဘေးမှ လွတ်ဘူးပေ၏။ အသက် ဝိညာဉ်ကင်းပြတ်ကာ စုတိ
မနေသေလွန်သောအခါ၌လည်း အပါယ်လေးပါးမှကင်းလွတ်
ကာ လူ့ပြည်၌ ဖြစ်ပြန်ကလည်း ဘုန်းတန်းခိုး ကြွယ်ဝသော
လူဟု လူထင် လူပေါ် ဖြစ်ရမည့်ပြင် နတ်ပြည်တွင် ဖြစ်ရပြန်
ကလည်း နတ်ကောင်းဖြစ်၍ နောက်နှောင်းကာလ အဆုံးစွန်
သောဘဝ၌လည်း မဂ်ဖိုလ်ရရှိကာ မိမိအလိုရှိသော ဆုမြတ်
အတိုင်းပြည့်စုံတတ်ပေ၏။ သံသရာဝဋ်မှ ကျွတ်လွတ်ကြောင်း၌
ထက်သန်လှသော ဘုရားအလောင်းတို့သည် ဂတိဖေါက်ပြန်၍
တိရစ္ဆာန်ဟူသော ယုတ်မာသောဘဝ၌ ဖြစ်ရသော အခါမှာ
ပင်လည်း ပညာအရင်းခံဖြင့် ကျွေးမွေးသည့်အကျိုးကိုသိသော
ကြောင့် အမိအဖကို လုပ်ကျွေးမွေးမြူ ကြဘူးသည့် ရှေးက
ထုံးတောင်း လမ်းတောင်း ကား အလွန် ထင်ရှားစွာ ရှိပေ
သတည်း။ ။

၄၈။ လောကဝိဒ္ဓ၊ သဗ္ဗညု၊ နတ်လူဆရာ၊ ဖြစ်ကြောင်း
ရှာသည်၊ သမ္ဘာဇံဖူး၊ မောင်ရွယ်လူးလည်း၊ ထိမ်မြူးမရှိ၊ ကျေး
ဇူးသိ၍၊ မောမိပွင့်လောင်း၊ သူတော်ကောင်းတို့၊ ကျင့်တောင်း
ကျင့်လမ်း၊ ကျင့်မြဲတမ်းဖြင့်၊ မှည့်ရွမ်းပျော်ပြီး၊ ကြွေလုနီးသည်၊
သစ်သီးပမာ၊ အိုမင်းစွာ၍၊ မွေးခါရောက်ထ၊ မောင့်မိဘကို၊
ကဲဆဆယ်ပြန်၊ ချစ်အားလွန်၍၊ တဘန်မွေးတုံမွေးပါလော့။

၄၈။ အဝိဝိဝိအဖြေ

လောကဝိဒ္ဓ (ပါ) = လောက = လောကအလုံး + ဝိဒ္ဓ = သိသူ။
လောကအားလုံးကိုသိသောသူ။ (လောက ၃-ပါးအကျယ်ကို
နောက်ကပြခဲ့ပြီ)

သဗ္ဗညူ (ပါ) = သဗ္ဗ = အားလုံး + ညူ = သိ။ တရားအားလုံးကိုသိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ (သဗ္ဗညူပုဒ်အဖွင့်ကို ကျမ်းဂန်များ၌ အကျယ်ရှုတော်မူကြပါ)

နတ်လူဆရာ (ပါ) = နတ်နှင့် လူတို့၏ ဆရာ။

(ဤစကား-ကားဗုဒ္ဓဂုဏ်တော် ၉-ပါးတို့တွင် သတ္တာဒေဝမနုဿာနဂုဏ်တော်၏အနက်ကိုဖော်ပြသောစကားပေတည်း)

သန္တာ = သန္တာရ (ပါ) အဆောက်အဦ၊ တဝအဆက်ဆက်ကဆည်းပူးခဲ့သည့် ကောင်းမှုတည်း ဟူသော အဆောက်အဦ၊ (အပိုဒ် ၁၁-နှင့် ၃၉-တို့၌ပြန်ရှု)

လူး (ပေါ) = ဖျါနု၊ ငယ်၊

ရွယ်လူး (ပေါ) = ဖျါနုသော အရွယ်။ (ပေါရာဏ ဋီကာစာမျက်နှာ ၂၃၆-၌ ရွယ်လူး = တန်ခိုးမတမ်း = ကျိုးကျင်တို့ကို ပရိယာယ်တူပြသည်။ အပိုဒ် ၁၂-နှင့် ၃၀-တို့၌ပြန်ရှု)

ထိမ်မြူး (ပေါ) = ဖုံး-ငှက်-မြှုပ်-သို-ခြင်း။

ဗောဓိ (ပါ) = အရဟတ္တမဂ်ဥာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဥာဏ်။

ဗောဓိပွင့်လောင်း = ရွှေ ဥာဏ် ပွင့် ကာနိုး ဖြစ် သော အလောင်းတော်။

(ဗောဓိ၌ “ဗုဓ” ဓာတ်သည်သိခြင်း = ဉာဏ်၊ ပွင့်ခြင်း = ဝိကသန၊ လားခြင်း = ဝမန၊ နိုးခြင်း = ဇာဂရဟူသော လေးနက်တို့၌ ဖြစ်သော်လည်း ဤနေရာ၌ ဝိကသနအနက်ကိုသာ ရည်ရွယ်၍ “ပွင့်လောင်း” ဟုဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်-ဟုကောန်မှတ်။ အပိုဒ် ၁၄-ပြန်ရှု)

ရှမ်း= “ရှေးကမကျမ်း၊ လူစိမ်းရွမ်းကို၊ အခမ်းအနား၊ စီးပွားပွင့်စဉ်” ဟူသော ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်း-၄၄။ “ပျိုကြွပြွမ်းပြွမ်း၊ အရေမွမ်းလျက်၊ ကင်းရွမ်းသီးမှည့်” ဟူသော ၎င်းပျို ၃၉-တို့ကို ထောက်ပါက ရွမ်းသဒ္ဒါစိမ်းလန်း၊ စိမ်းရှင်နုနယ် ဟူသောအနက်မျိုးကို ဟောကြောင်း သိသာသည်။ သို့ရာတွင် ဤနေရာ၌မှည့်ပျော်ရင့်ရော်ခြင်း ဟောင်းမြင်းခြင်း အိုခြင်းဟူသောအနက်မျိုးကိုဟောကြောင်း သိသာသည်။ “ရှေးလျောက်မစွမ်း၊ အို-ရွမ်းယဲယဲ၊ အားခွန်မဲ့မူ” ဟူသော မဉ္ဇူစိုးခဏ်းပျို၌လည်း ဤနည်းတူပင်။ (ရ-နှင့်-ယခွဲ၍ သော်လည်းရေးရ လိမ့်မည်ထင်သည်။ တထစ်ချမရေးဝံ့သေး)

တုံ.= အတုံအလှည့်=အတုံအပြန်=တုံပြန်ခြင်း။

မွေးတုံမွေး.= မိဘကမွေးခဲ့ရသဖြင့်သားက(တဖန်)တုံပြန်၍မွေးခြင်း။

အပိုဒ်-၄၈ ၏စကားပြေ

လောကဝိဒ္ဓသဗ္ဗညူ။ ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နတ်လူတို့ ဆရာဖြစ်ကြောင်းကို ရှာမှီး ဆည်းပူးသဖြင့် ပါရမီ သမ္ဘာရတည်းဟူသောအင်္ဂါအဖူးရင့်မာပြီးသော မောင်လူကလေးသည်လည်း ထိမ်မြူးခြင်းမရှိဘဲ မိဘတို့၏ကျေးဇူးကိုသိသည့်အတိုင်း ရှေးရှေးသောဘုရားအလောင်း သူတော်ကောင်းတို့ ကျင့်ဟောင်း ကျင့်လမ်းကျင့်မြဲတမ်းဖြင့် မှည့်ရွမ်း၍ပျော်ပြီးလျှင် ကြွေလုနီးသော သစ်သီးနှင့်တူစွာအိုမင်း၍ သေခါနီးသော မောင်၏ မိဘတို့ကို ပြန်၍ကျွေးမွေးရန် အခါရောက်သည်ဖြစ်၍ မိဘတို့ကချစ်သည်ထက် ဆယ်ဆ မကဘဲ အလွန် ချစ်ခင်စွာ တဖန် ပြန်၍ မွေးပါလော့။ ။

၄၉။ မောင့်မိမောင့်ဘ၊ ငါတို့စသည်၊ တကွမကွာ၊ နှစ်
တရာလျှင်၊ ဖျားနာဖဲကြဉ်၊ စည်းစိမ်ယှဉ်၍၊ ဝိညာဉ်မပြောင်း၊
မြင်ရကောင်းမှု၊ မြင်ကြောင်းပစ္စည်း၊ လုံ့လဆည်း၍၊ ခမည်း
မောင့်သွင်၊ လဝန်းပြင်သို့၊ ရှုချင်မရဲ၊ တလဲလဲလျှင်၊ မကွဲမပြို၊
မြင်ကြ လို၏၊ ထိုထို ဤမှ၊ သွားလေကလည်း၊ ကြာလှစနိုး၊
မျှော်လင့်ခိုးလျက်၊ ချစ်ကျိုးမရှိ၊ တောထွက်ဘိမ္မ၊ မချီသေမြေ၊
ပြတ်မိန်းမောအံ့၊ နှမြောကြင်နာ၊ မျိုးတကာကို၊ မေတ္တာ
ရှေးတုံ ရှေးပါလော့။

အပိုင်း-၄၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဝိညာဉ်မပြောင်း = ဘဝမရွှေ့ = အသက်မသေ (အပိုင်း ၃၇-
ပြန်ရှု)

ပစ္စည်း = ပစ္စယ (ပါ) အကြောင်း။

ဆည်း = ဆည်းပူး = စုဆောင်း။

မောင့်သွင် = မောင်၏အသွင်အပြင် = မောင်၏ပုံပန်း။

မရဲ = (ပေါ့) မရောင့်ရဲ၊ တင်းမတိမ်၊ အားမရ။

တလဲလဲ = အဖန်ဖန် = အထပ်ထပ် = အခါခါ။

ခိုး (ပေါ့) = (စိတ်ထဲ၌) တိတ်တဆိတ် ကြံစည်ခြင်း၊ မြော်
လင့်ခြင်း။

(ဤပုဒ်သည်ပေါရာဏကထာဋီကာ၌ပြဆိုသောကုတ်ကော် = အမ်း
ချ = ခြိုးခြံ = အရကုတ် = အဲခိုး = အပတ်တကုတ် = အန်ထောင်ဟူသော
အဲခိုးနှင့်ပရိယာယ်တူ ပေါရာဏများတွင်မပါပေ။ ထို့ကြောင့် အဲခိုး

နှင့်အနက် တခြားစီ ဖြစ်ကြောင်း သိသာသည်။ အဲဒါးသည့်“ကုတ်
ကော်”၏ အနက် ၂-ခုတို့တွင် အားထုတ်ခြင်းအနက်နှင့် ပရိယာယ်
တူသည်။ အပိုဒ် ၄၀-ပြန်ရှု)

ရှေး= ရှိ။

ရှေးတုံ.ရှေး= ရှိတုံပြန်၍ရှိ(ရှေးနှင့်ရှိတူပုံကို အပိုဒ် ၂၆-၌
ပြန်ရှု)

အပိုဒ်-၄၉ ၏စကားပြေ

မောင့်မိမောင့်ဘနှင့် ငါစသည်တို့ အတူတကွ မကွေမကွာ
အနှစ်တရာပတ်လုံးဖျားနာမရှိစည်းစိမ်ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံလျက်
အသက်မသေ မပျောက် မြင်ရ ကောင်းပါလျှင် မြင်ရမည့်
အကြောင်းကို လုံ့လပြုကာဆည်းပူး၍ မောင်၏ ရပ်သွင်ကို
လဝန်းကို ရှု၍မရောင့်ရဲနိုင်သကဲ့သို့ရှု၍မရောင့်ရဲ အတန်တလဲလဲ
မကွေမပြု ရှုကြမြင်ကြလို၏။ ဟိုမှဤမှ အမောင် သွားလေပြန်
ကလည်း ကြာလှစနိုးထင်မှတ်၍ စိတ်ထဲက မျှော်လင့်ကာနေ
ကြရသည်။ ဤကဲ့သို့ အမောင်ကို ချစ်ရသော်လည်း ချစ်ကျိုး
မရှိဘဲ အမောင်တောထွက် သွားဘိမူကား အမောင်၏ မိဘ
ဆွေမျိုးများမှာ မချီတရိ သေလှမြောပါး မိန်းမော တွေဝေ
ကြရပေအံ့။ ဤကဲ့သို့ မောင့်အပေါ်၌ နှမြောကြင်နာ သူများ
အား မေတ္တာရှိတုံရှိပါဦး။ ။

၅၀။ အတိုင်းမသိ၊ ရှေးဇာတိက၊ လိုက်ဘိဝါသနာ၊ ထပ်
ကာကာလျှင်၊ ငါ၏ရင်နှစ်၊ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသား၊ လက်ဦးမဆွ၊ ချစ်
ကျမ်းစဖြင့်၊ ပြင်ပတပါး၊ မျိုးနွယ်ပြားလည်း၊ ငါ့သားဟူသည်၊
မြဲမှတ်တည်၍၊ ရှေ့စည်မြောက်တီး၊ ရှေ့ထီးပြဋ္ဌာန်း၊ ရှေ့နန်း
သခင်၊ ရှေ့ပြည့်ရှင်ဟု၊ မင်းတွင်မင်းမြတ်၊ မင်းမနွှာတ်သို့၊ ဘုန်း
ထွတ်တိုင်အောင်၊ ဆောင်အံ့တင်းလင်း၊ ရည်ခင်းကျင်းလျက်၊
အခြင်းအရာ၊ ဝမ်းထဲလာသား၊ မေတ္တာရိုးရိုး၊ ဘမင်းစိုးကို၊ ၊
မြတ်နိုးလေးတုံ့လေးပါလော့။

အပိုဒ်-၅၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

အတိုင်းမသိ=အတိုင်း အတာမသိ၊ အတိုင်း အရှည်မသိ၊
ဤနေရာတွင်ကာလအတိုင်း အရှည် ဘယ်မျှလောက် ကြာသည်
ဟုမသိနိုင်သည်ကိုဆိုလိုသည်။

ရှေးဇာတိ=ရှေးဘဝ၊ ရှေးအဖြစ်၊ (ဇာတိကို အပိုဒ် ၁-
ပြန်ရှု)

ဝါသနာ(ပါ)=အထုံ၊ ကြာရှည်စွာ စိတ်ထား- ထုံ ထား
သောအရာကဲ့သို့ဘဝများစွာက- ပြုဖန်များဖြစ်ဖန်များ (ထုံဖန်
များ)ခဲ့သောသဘော။

ထပ်ကာက= ထပ်ကာထပ်ကာ=အထပ်ထပ်အဖန်ဖန်။

ရင်နှစ်(ပေါ)= သား(သို့မဟုတ်) သမီး။

မဆွ(ပေါ)= လက်ဦး=ရှေးဦး=အလျှင်။

ချစ်ကျွမ်းစ = ချစ်ကျွမ်းဝင်စ = ချစ်စကျွမ်းစ = (ယခုဘဝ၌)
ချစ်ခြင်း၏အစအကျွမ်းဝင်ခြင်း၏အစ။ ဝါ = ချစ်လက်စ။

ပြင်ပ = အပြင်အပ။ ကိုယ်သွေးကိုယ့်သားမှအပြင်အပ။

တပါး = တခြား။ ကိုယ့်သွေးကိုယ့်သားမှတခြား။

မင်းမန္တာတ်သို့ = မန္တာတု အမည်ရှိသော စကြာ မင်းမြတ်
ကဲ့သို့၊ (တိကနိပါတ်-မန္တာတုဇာတ်)

တင်းလင်း (ပေါ) = တန်းလန်း။

ရင် (ပေါ) = စိရင်၊ ခင်းကျင်းစိရင်၊ (တန်ဆာဆင်ယင်သည်
ကိုယငယ်၊ စိရင်သည်ကိုရကြီးနှင့်ရေးလေ)

အပိုဒ်-၅၀ ၏ စကားပြေ

အတိုင်းမသိသော ရှေးရှေးအဖြစ်ဇာတ်များက ငါ၏သား
ရင်းကြိမ်ဖန်များစွာ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသည်နှင့် ချစ်ခြင်း ဝါသနာသည်
ထပ်ကာ ထပ်ကာ လိုက်လာ သောကြောင့် အမောင့်ကိုဦးစွာ
ပထမမြင်ရကတည်းက ချစ်ကျွမ်းဝင်သည့် လက်စဖြင့် (ငါ၏
အမျိုးအနွယ်မဟုတ်ဘဲ) သူစိမ်းပြင်ပ ဖြစ်သော်လည်း ငါ၏
သားအရင်းပေဘဲဟု အမြဲတမ်း ထင်မှတ်ချစ်ခင် ကြင်နာတော်
မူသည်ဖြစ်၍ ရှေ့စည်မြောက်တီးလျက် ငါ၏ ရှေ့ထီးရှေ့နန်းကို
သိမ်းမြန်းအုပ်ချုပ်စေ၍ မင်းတကာတို့ထက်မြက်သော မန္တာတ်
စကြာမင်းကဲ့သို့ ဘုန်းတန်ခိုး အထွတ် အဖျားအထိ ကြီးမြင့်
အောင်ဆောင်နှင်းတော့မည် စိရင်ခင်းကျင်ခြင်းကိစ္စတန်းလန်း
ရှိနေသည့်အကြောင်း အရာများမှာ အပရိကမဟုတ်၊ ဝမ်းထဲ

စိတ်ထဲအဟုတ်တကယ် မေတ္တာရိုးရိုး ရှိသောကြောင့်သာဖြစ်သည်။ အမောင့်ကို ဤကဲ့သို့ရိုးရိုးသားသားရှိသော ငါ့မည်းတော်မင်းမြတ်ကို အမောင်က မြတ်နိုးတုံ့ မြတ်နိုးလေးမြတ်တုံ့၊ လေးမြတ်ပါဦးလော့။ ။

၅၁။ ဒေဝီရတနာ၊ ကြီးတင့်ရာဖြင့်၊ ငါနှင့်မကွေ၊ နန်းချက်ဗွေဝယ်၊ ခြွေရွေမျှဘောင်၊ မုနောဆောင်လျက်၊ ညာတောင်ထွတ်ထား၊ မိဖုရားဟု၊ လျောက်လျားထိုက်တန်၊ ကျေးဇူးဝန်သည်၊ မိမ္မန်စိုးမင်း၊ ငါ့သည်ရင်းလည်း၊ ဝမ်းတွင်းထဲဖြစ်၊ ရင်သွေးစစ်သို့၊ မနစ်မဆုတ်၊ မယုတ်မညံ့၊ မေတ္တာနံ့တိ၊ လှိုင်ပျံ့မပြယ်၊ မောင်ဘုန်းကြွယ်ကို၊ သက်လွယ် မတတ်၊ ချစ်လေးမြတ်၏၊ ချစ်မှတ်သဘော၊ ချစ်လိုက်လျော၍၊ ချစ်ဇောပြေးတုံ့ ပြေးပါလော့။

အပိုဒ်-၅၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဒေဝီ(ပေါ) = မိဘုရား။

ရတနာ(ပေါ) = ပျော်မွေ့ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အရာ။
(ရတိဇန=ရတန)

ဒေဝီရတနာ=မိဘုရားရတနာ၊ စကြာမင်း၏ရတနာ ၇-ပါး အဝင်ဖြစ်သောမိဘုရား။

ချက်(ပေါ) = အချက်=အချက်အမ=အချက်အချာ။

ဓမ္မ(ပေါ) = အလယ်။

ဘောင်=ဘဝန (ပါ) အိမ်-နေရာ- ဘုံ-ဗိမာန်။ ပေါင်မှ
ဘောင်ဖြစ်လာသည်ဟု လည်း ကြံသင့်၏။ ဘောင်၏ အနက်ကို
ကားယုဒသန်၏အဘိဓာန်၌ ဖော်ခဲ့ပေသည်။

1 A company = အပေါင်းပါတစု(အစုစပ်အသင်း)

2 Congregation =အစုအဝေး။

3 Society =အပေါင်းအသင်း၊အသင်းအပင်း၊

မူနော (ပေါ) = အတင့်အတယ် = အယဉ်အကျေး = ဖွယ်ရာ
လျောက်ပတ်ခြင်း=စံပယ်ခြင်း=ကြက်သရေ မင်္ဂလာ....စသည်
ဖြင့် ပေါရာဏဋီကာ ၂၀၄-၌များစွာဖွင့်ပြသည်။

သည့်ရင်း(ပေါ)=လင်ကိုင်း၊ မသားကိုင်း ခေါ်သော
ဝေါဟာရ။ ဤ၌ကားမယားကိုဆိုလို၏။

နစ်=ဆုတ် (နိဝတ္တနတ္ထ) (မနစ်=မဆုတ်)

ချစ်ဇော= ချစ်သည့်စိတ်ဇော။

ဤ“ချစ်”ဟူသည် ဗုဒ္ဓဘာသာအဘိဓမ္မာ ကျမ်းလာ နာမ်တရား
၅၃-ပါးတို့တွင် အဒေါသစေတသိက်ပေတည်း၊ မြဟ္မဝိဟာရလေးပါး၊
အပ္ပမညာ လေးပါးတို့တွင် မေတ္တာဟူသော အမည်ဖြင့် ပါလေရာ-
တရားကိုယ်အားဖြင့် အဒေါသ စေတသိက် သာတည်း။ ဦးကျော်ဒွန်း
ကား မေတ္တာကိုပင် တိုက်ရိုက်စေတသိက်တခုဖြစ်သကဲ့သို့ မှာထားဖွင့်
ဆိုမိလေသည်။ ။

ဇော-ဇဝန=(ပါ) “ဇော” ဟူသော ပါဠိပျက် သက္ကဋ
ပျက်မြန်မာစကားအတွက်“ဇဝန”မှလာသည်ထက် “ဇဝ”မှ
လာရန် ပိုမိုနီးစပ် လေသည်။ ဇဝ=ဇင်=ဇော ဟု ရွှေလာနိုင်
ပေသည်။ ဇဝသည်အရှိန်အဟုန်ကိုလည်း ဟောပေရာ။ ဤနေ
ရာမျိုးတွင်စိတ်၏အရှိန်အဟုန်ဟူလို။

အပိုဒ်-၅၁ ၏စကားပြေ

ငါနှင့်မကွေမကွာ ရွှေနန်း အလယ်တွင် ကြီးမြင့်တင့်တယ်
သော မိဖုရား ရတနာအရာဖြင့် ပျော်စံကာခြွေရွှေများစွာတို့၏
အထဲတွင် တင့်တယ်ခြင်း အသရေကို ဆောင်လျက် တောင်ညာ
စံဟူသောအထွတ်အထိပ်သို့ တင်ထားကာ မိဖုရားဟု လျှောက်
လျားထိုက်တန်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး အပေါင်းနှင့် ပြည့်မောက်
သောငါ၏ မြှောက်သားတော်သည်လည်း အမောင့်ကို သူ၏
ဝမ်းထဲ၌ ကိန်းအောင်းဖြစ်ပေါ်လာသော ရင်သွေးစစ်ကဲ့သို့
မနှစ်မဆုတ်မယုတ်မညံ့သော မေတ္တာရနံ့ကို အခြားသို့လှိုင်ပျံ့
ကာ ချစ်နံ့မပြယ်ဘဲ ဘုန်းကြွယ်သော မောင့်ကိုသာအသက်
ချင်းလဲလှယ်မတတ် အလွန်ချစ်ခင် မြတ်လေးပေသည်။ ဤသို့
သူချစ်သည့်အတိုင်း အချစ်စိတ်ပြန်လည်လိုက်လျော၍အမောင်
ကအမောင်၏မယ်တော်ကို ချစ်ဇောပြေးတုံ့ပြေးပါလော့။ ။

၅၂။ ဤသို့ဟူ၍၊ လူတို့သခင်၊ ဘုန်းကျော်ထင်ကား၊ ရှင်
မပြုကြောင်း၊ ဘုရားလောင်းကို၊ ။ဖြား ယောင်း မြစ်ထာ
တောင်းပန်ထွာတည်း။

အပိုဒ်-၅၂ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှင် = ဤ၌ကိုရင်(သာမဏေရ), ရဟန်း (သမဏ), ရသေ့
(ဣသိ) အားလုံးကိုပင် ရှင်ဟုခေါ်သည်။ ယခုခေတ်၌ကား
ကိုရင်(သာမဏေရ)ကိုသာ ရှင်ဟုများစွာ ခေါ်လေ့ ပြုတော့
သည်။(အပိုဒ်-၂ ပြန်ရှု)

ဖြားယောင်း (ပေါ) = သွေးဆောင်ခြင်း။ အလိုသို့ လိုက်
ပါအောင်ပြုခြင်း။ Persuasion.

တောင်းပန်ထွာ (ပေါ) = တောင်းပန်ခြင်း။

အပိုဒ်-၅၂ ၏ စကားပြေ

ဤသို့လျှင် လူတို့အရှင်သခင်ဖြစ်တော်မူ၍ ကျော်စော ထင်
ရှားသော ဘုန်းတန်းခိုးရှိလှသောဓမ္မကောရီမင်းကြီးက ရသေ့
ရဟန်းမပြုပါမည့် အကြောင်းကို ဘုရားလောင်း ဟတ္ထိပါလကို
မေတ္တာဖြင့်သွေးဆောင်တောင်းပန်လေသတည်း။

တံသုတွာ ကုမာရော ဒေဝ ကိံနာမေတံ ဝဒသီတိဝတွာ
ဒွေဂါထာ အဘာသိ။ ။

၅၃။ မင်းကြီးဆိုသား၊ ထိုစကားကို၊ ကြားလတ်သောခါ၊
ဘုရားလျာကား၊ ရာဇာဒေဝ၊ မွေးဘဘယ်မည်၊ သို့ဆိုသည်
ဟု၊ “နှုတ်ခြည်ပိတ်သန်း၊ ဖိတားရန်းမှ၊” ဆန်းအလင်္ကာ၊
ကျမ်းသင့်စွာသည်၊ ၊ဂါထာနှစ်ခု ရွတ်လတ်တည်း။

အပိုဒ်-၅၃ ၏ ဆစ်စကားပြေ

လျာ = အလျာ = အလောင်း Applied to eminent
character (ယုဒသန်)

ဘုရားလျာ = ဘုရား အလောင်း။ ဗုဒ္ဓဘုရား ဖြစ်မည့်သူ၏
အလောင်း။

ရာဇာ (ပါ) = မင်း။

ဒေဝ (ပါ) = မင်း။

ဤနေရာတွင် အဋ္ဌကထာဝယ် ဒေဝသဒ္ဒါဖြင့် သုံးနှုန်းထားသော ကြောင့် ဒေဝသဒ္ဒါမင်းဟူသော အနက်ကိုလည်းဟောကြောင်း ဥာဏ် နုသူတို့သိစေရန် ပရိယာယ်တူတွဲ၍ စပ်ခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ် ။ (သို့မဟုတ်) “ဒေဝရာဇာ=နတ်မင်း”ဟု ခြီးမြှင့်တင်စား၍ ခေါ်သကဲ့သို့ စပ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ယူဆမည် ဆိုပါကလည်း ယူဆ နိုင်စရာရှိပါသည်။ ။

နှုတ်ခြည် (ပေါ) = နှုတ်ထွက်စကား။ (ခြည်မှာ အရောင်ကိုလည်း ဟောလေရာ-ဘုရင့်စကား စသည်ကိုတင်စား၍ နှုတ်ခြည်ဟုသုံးစွဲခဲ့ဟန်တူသည်။)

ရန်း (ပေါ) = ပိတ်ဆိုခြင်း (ပါဠိရန္တမှ = ရန် = ရန် = ရန်းဟု ရွှေ့လာနိုင်သည်)အပိုဒ် ၂၅-တွင်ပြန်ကြည့်ပါ။

သန်း (ပေါ) = တားမြစ်ခြင်း၊ ပယ်ရှားခြင်း၊ (အပိုဒ် ၂၅-တွင်ပြန်ကြည့်ပါ)

ဆန်း = ဆန္ဒ (ပါ)

ဆန်းကျမ်းအစ ပိင်္ဂလ ဟူသည်နှင့်အညီ ပိင်္ဂလ ဆရာစီရင်သည့် ပိင်္ဂလဆန်းကျမ်း၊ ကာလီဒါသဆရာကြီး၏ သုတဗောဓဆန်းကျမ်းနှင့် အခြားဝုတ္တရတနာကရစသော သင်္သကရိုက်ဆန်းကျမ်းများ၊ ဝုတ္တောဒယစသောပါဠိဆန်းကျမ်းများကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်းများ၌ သင်္သကရိုက်ဂါထာ၊ ပါဠိဂါထာဖွဲ့ပုံ အမျိုးမျိုးတို့ကို ပြဆိုကြသည်။

အလင်္ကာ = အလင်္ကာရ (ပါ) အလင်္ကာကျမ်း။

ကဗျာစာပေ ရေးသားရာ၌ အပြစ်ကင်းအောင်၊ ဂုဏ်ရှိအောင်၊ အရသာပေါ်အောင် ရေးသားပုံအမျိုးမျိုးတို့ကိုပြဆိုသည့် သင်္သကရိုက် ဘာသာကဗျာသုတေသနစသော အလင်္ကာကျမ်းများ၊ ပါဠိဘာသာ သုဗောဓာ လင်္ကာရစသော အလင်္ကာ ကျမ်း များကို ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်၏။
(အလင်္ကာရ=တန်းဆာခြင်း)

ဂါထာ=အပိုဒ် ၆-၌ဖြေခဲ့ပြီ။

နှစ်ခွ=နှစ်ခု=နှစ်ဂါထာ။

ဤတွင် “ဂါထာနှစ်ခွ-ရွတ်လတ်ထထည်း” ဟူသော စကား၌ “နှစ်ခွ” ဟူသောစကားသည် “ခွင်” မကျလှသောစကား၊ အန်မကျ လှသောစကားပေတည်း။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းထက် “ခွင်” ကျအောင် “နှစ်ဝ” ဟူ၍၎င်း “ဒွယ” ဟူ၍၎င်း ဆိုနိုင်ဖွယ်အများပင်ရှိ သောကြောင့် ပေတည်း။ ၎င်းပြင် ၅၂-နံပါတ် အပိုဒ်အချဉ် “ဖြား ယောင်းမြစ် (ထာ) -တောင်းပန် (ထွာ) တည်း” ဟု ချသကဲ့သို့ ဤနေ ရာ၌ “ဂါထာနှစ် (ဝ) -ရွတ်လတ် (ထ) တည်း” ဟု စသည်ဖြင့်သာ စပ်ခဲ့ရင်းဖြစ်ဟန်တူလေသည်။ “ဂါထာနှစ်ခု ရွတ်လတ်တည်း” ဟု ရိုးရိုးကြီးစပ်ခဲ့ဟန်မတူ။

အပိုဒ်-၅၃ ၏စကားပြေ

မင်းကြီးမိန့်ဆိုသော ထိုစကားကို ကြားလေသော အခါ ဘုရား အလောင်းတော်သည်ကား ခမည်းတော် အသျှင်မင်း ကြီး၊ ခမည်းတော်သည် အဘယ်မည်သော စကားကို ဘယ် ကြောင့် ဤသို့ဆိုတော်မူရသနည်းဟု မင်းကြီး၏ စကားကို ပိတ် ဆို့ ဖိနှိပ် တားမြစ်၍ဆိုပြီးမှ ဆန်းကျမ်း အလင်္ကာကျမ်းတို့နှင့် ညီလျော်စွာ ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကိုရွတ်လတ်သတည်း။ ။

ယဿဿ သက္ကိ ရေဏေန ရာဇါ
 ဇရာယ မေတ္တိ နရဝီရ သေဋ္ဌ။
 ယောစာပိ ဇညာ နမရိဿံ ကဒါစိ၊
 ပဿယျတံ ဝဿသတံ အာရောဂုံ။ ။
 ယထာပိ နာဝံ ပုရိသော ဒကမ္ပိ၊
 ဧရေတိ စေနံ ဥပနေငါ တိရုံ။
 ဧဝံပိ ဗျာဓိ သတတံ ဇရာစ၊
 ဥပနေတိ မစ္စုဝသ မန္တကဿ။ ။

၅၄။ ကိန်းယူဇနာ၊ သောင်းသုံးရာဖြင့်၊ ကျယ်စွာ သြည့်
 သန်း၊ နေ့တိုင်းထွန်းလျက်၊ လုံးဝန်းမဏ္ဍလာ၊ ပမာဏမူ၊ တရား
 ငါးဆယ်၊ အံ့အဲ ဘွယ် အောင်၊ ကြီးခြင်း ဆောင် သား၊ လှံ
 ပြောင်ပြင်းထန်၊ နေဗိမာန်လျှင်၊ ယုဂန်ထိပ်ဖျား၊ မြင့်မိုရ်ခါး
 နှင့်၊ ယဉ်သွားနှိုင်းတမ်း၊ မိုးပြင်လမ်း၌၊ ဆောင်းချမ်းသန်ရွှေ၊
 သုံးထွေရတု၊ လျော်သမှုလျှင်၊ သုံးခုဝီထိ။ ဒက္ခိဏတ္ထရာ၊ လား
 လာပြန်လွယ်၊ မိုက်မြေးပယ်၍၊ လကြယ်ပြိုင်ကင်း၊ တန်ခိုးပြင်း
 သို့၊ မာန်တင်းကြမ်းခက်။ ပြည်ထောင်ဘက်တို့၊ လက်နက်ပြိုင်
 ပြု၊ ရန်မျိုးဟူသား၊ နှင်းမြှုတ်မိတောင်၊ ခပ်သိမ်း မှောင်ကို၊
 ဘုန်းရောင်ဖျောက်လွှင့်၊ ရွှေနန်းမြင့်ထက်၊ ရဲရင့်ဝီရိယ၊ သေဋ္ဌ
 ကျေးဇူး၊ အထူးညီညွတ်၊ မှူးမတ်တင့်ရံ၊ ပွင့်လင်းစံသည်၊ နိုင်ငံ
 စည်ပြော၊ ဘမင်းစော၊ လိုက်လျောသံခြေ၊ ဘမင်းထွေကို၊
 တုံဖြေစကား၊ ကျွန်ုပ်ကြားအံ့၊ ဘရားနာငြိမ့်၊ နားတော်စိမ့်
 လော့၊ မြန်ဆိမ့်ချိုလေး၊ ချစ်ရည်ကျွေးသား၊ ရင်သွေးတို့အား၊
 ပါယ် လေးပါးသို့၊ မလား စေကြောင်း၊ မကောင်း မြစ်ထာ၊
 ကောင်းရာတိုက်တွန်း၊ တတ်သင်ညွှန်းလျက်၊ ခင်ပွန်းမျိုးနွယ်၊

လျောက်ပတ်ရွယ်၌၊ ရွေးချယ်စုံဘက်၊ တကွနက်လျှင်၊ နှစ်သက်
ဝမ်းသာ၊ အိမ်ထောင်ခါလည်း၊ ဥစ္စာနှီးရင်း၊ ပေးကမ်းခြင်း
ဟု၊ ဤငါးခုလျှင်၊ လူမှုထင်ရှား၊ ပညတ် ထားသည်။ ၊စဉ်
လျားမိဘ ကျင့်ရိုးတည်း။

အပိုဒ်-၅၄ ခက်ဆစ်အဖြေ

ကိန်း= ကိန္ဒြ (သင်) ကိန်း။

ရေကိန်း၊ တည်ကိန်း၊ နှောကိန်း၊ မြှောက်ကိန်း စသည်ကိုလည်း
ကိန်းဟုပင်ခေါ်သည်။ တွက်ချက်နည်း တခုခုကို အကျဉ်းချုပ်၍တွက်ပုံ
ပြုလုပ်ထားသောဂဏန်းခြေကိုလည်း ကိန်းဟုပင်ခေါ်သည်။ ။

တွက်ပုံအခဏ်းအပိုင်း (ဇယား) ပြုထား၊ ဆင်ထားသောဂဏန်းခြေ
ကို ခန်းဟု ခေါ်သည်။ ။

ယူဇနာ= ယောဇန (ပါ) လေးဂါရုတ် ရှိသော အတိုင်း
အတာ၊ (ဝါဒက္ခ အမျိုးမျိုးရှိနေသည်)

သောင်းသုံးရာ= တသောင်း ပေါင်း သုံးရာ။ (သုံးသန်း-
ဟူလို)။ နေသည်တနေ့တွင် အကောက် အားဖြင့် သုံးသန်း-
အဖြောင့်အားဖြင့် တသိန်း- သုံးသောင်း ကိုးထောင်-ကိုးရာ-
ကိုးဆယ်- တယူဇနာနှင့်- တဂါရုတ်မျှ-သွားသည်ဟု မေဒင်
ကျမ်းကြီးများ၌ပြဆိုကြသည်။

လှည့်သန်း= လည်ပတ်ကူးသွား။

လုံးဝန်း= အလုံးအပိုင်း။

မဏ္ဍလ (ပါ) = အဝန်းအပိုင်း။

ပမာဏ (ပၤ) = အတိုင်းအရှည်။

ဝိမာန် = ဝိမာန (ပၤ) ဖြေခွဲပြီးအပိုင်း ၁၀-ပြန်ရှု။

ယုဂ် = ယုဂ်န္ဒရ (ပၤ) ယုဂ် = အစုံ = အစုံ + ဓရ = ဆောင်၊
လနှင့်နေဟူသောအစုံကို ထိုတောင်နှင့် မျှသော လမ်းမှသွား
သည်ကိုပင် ဆောင်သည်ဟု ဆိုသည်။ မြင်းမိုရ်တောင်၏ အရံ
တောင်စဉ် ၇-လုံးတို့တွင်တလုံး။

ဆောင်းချမ်း = ချမ်းစသောဆောင်းဥတု(=ဟေမန္တ)။ တန်
ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ၁-ရက်မှတပေါင်းလပြည့်အထိ။

သန် = ဝသန္တ (ပၤ) ဝသန် = သန်။ မိုးဥတု။ ဝါဆိုလပြည့်
ကျော် ၁-ရက်မှ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေ့အထိ၊ (ဝဿာန
သဒ္ဒါလည်းရှိသည်။ သို့သော်-သဒ္ဒါဝေးသည်)

နွေ = (ဂိမ္မ = ဂိမ္မာန = ဂိမ္မန္တ)။ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁-ရက်
မှ ဝါဆိုလပြည့်အထိ။

ရတု (ပၤ) = ရိတု (သင်) ချုပ်တုံဆန်းတုံ အဖန်ဖန်ဖြစ်တတ်
သောကြောင့် “ရိတု” မည်၏။ (ပုနပျံနံ ဣရယတီတိ ရိတု)
ဥတုငယ်(ရတုငယ်) ကား ၆-ပါးရှိလေသည်။

ဝိဓိ (ပၤ) = လမ်းခရီး၊ နေသွားလမ်း။

သုံးခုဝိဓိ = (၁) ကဆုန်၊ နယုန်၊ ဝါဆို၊ ဝါခေါင်လေးလ
တို့၌-အန္တောဗီထိ (အတွင်းလမ်း) သွားသည်။ (၂) တော်
သလင်း၊ သတင်းကျွတ်၊ တပေါင်း၊ တန်းခူး လေးလတို့၌-မဇ္ဈ
ဗီထိ (=အလည်လမ်း) သွားသည်။ (၃) တန်ဆောင်မုန်း၊
နတ်တော်၊ ပြာသိုလ်၊ တပို့တွဲ၌လေးလတို့၌ ဗာဟိရဗီထိ (=ပြင်
လမ်း) သွားသည်။

ဒက္ခိဏုတ္တရာ = ဒက္ခိဏ + ဥတ္တရာ။ (ပ၂) ဒက္ခိဏ = တောင် + ဥတ္တရာ = မြောက်။

(၁) ဒက္ခိဏာယန = တောင်ဖက်လမ်း သွားခြင်း။ (၂) ဥတ္တရာယန = မြောက်ဘက် လမ်းသွားခြင်း။ ၎င်းကိုအယဉ် ၂-ပါး ဟုလည်းခေါ်သည်။ နေသွားလမ်း ၂-မျိုးဟူလို။ နေမင်းသည် (၁) သိသိရ၊ ဝသန္တီ၊ ဂိမ္မဟူသော ရတု ၃-ပါးတို့၌ မြင်းမိုတောင်၏ တောင်အရပ် ဖြစ်သောပြင်ခရီး (ဗာဟိရီထိ) အစွန်းမှ-မြောက် အရပ်ဖြစ်သော အလည်လမ်း (မဇ္ဈေဝီထိ)၊ အတွင်းလမ်း (အန္တောဝီထိ) သို့ တစ-တစ ဝင်သွားသည်ကို ဥတ္တရာယန (= မြောက်လမ်းသွား) ဟု ခေါ်သည်။ (၂) နေမင်းသည် ဝဿာန၊ သရဒ၊ ဟေမန္တဟူသော အတွင်းခရီး (အန္တောဝီထိ) အစွန်းမှ တောင်အရပ် ဖြစ်သော အလည်လမ်း (မဇ္ဈေဝီထိ) အပြင်လမ်း (ဗဟိရီထိ) သို့ ထွက်သွားသည်ကို ဒက္ခိဏာယန (တောင်လမ်းသွား) ဟု ခေါ်သည်။ ဒဗ္ဗဂုဏဆေး ကျမ်း၌ကား ယူနည်းတမျိုးကို ပြသေး၏။ (ကျွန်ုပ်တို့၏ အာယုဗေဒ သင်္ဂဟဆေးကျမ်း၌ရူပါ)

စိရိယ (ပ၂) = အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လ။

ရဲရင့်စိရိယ = ဗုဒ္ဓဘာသာ အဘိဓမ္မာနည်းအရ ရဲရင့်သော စိတ်ဟူ၍ သီးခြားမရှိပေ။ ရဲရင့်ခြင်းကိုအရကောက်လျှင် နာမ် တရား ၅၃-ပါးတို့တွင် စိရိယပင်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထ သဘာဝ၌ အလွန်ပင်နိုင်နင်းတော်မူလှသော ရှင်ရဋ္ဌသာရသည် “ရဲရင့် = စိရိယ” ဟုတရားကိုယ် အရနှင့်တကွ- တပျိုထည်း တွဲ၍စပ်ခြင်းဖြစ်သည် ဟုမှတ်လေ။ ။

သေဋ္ဌ (ပ၂) = မြတ်သော။

စော = ဖြေခဲ့ပြီ။

သံခြေ(ပေ၁)= နှုတ်ထွက်သံ။ အပင့်နှင့် သံချေဟု လည်း
ရှိ၏။ သာယာချေသောအသံ-ဟူလို။ (အပိုဒ် ၈-၌ “သံခြေ
ဆန်းထုတ်၊ ဗြဟ္မဒူနှုတ်လည်း” အဖြေပြန်ရှု)

စွေ(ပေ၁)= စကား။ စကားသံ၊ အကြံအစည်။ အလိုက်
စသောအနက်တို့၌ ဖြစ်သည်။

ကြား= ပြောကြား၊ ကြားသိအောင်ပြု။

ချစ်ရည်ကျွေး= နို့ရည် တိုက်။ နို့ရည်တိုက်ခြင်း ကိုပင်
“ချစ်ရည်ကျွေး” ဟု သုံးလိုက်ခြင်းကား- လှပပါပေစွ။

ရင်သွေး= သားသမီး (ဖြေခဲ့ပြီ) ချစ်ရည်ကျွေး ဟူသော
စကားအပြီးတွင် ရင်သွေးကိုသုံးနှုန်းခြင်းကား- ရွှေနောက်ဆီ
လျော်ကာ “အကွက်ကျ” ပါပေစွ။ ။

ပါယ်လေးပါး= အပါယ်လေးပါးကိုဖြေခဲ့ပြီ။

လား= သွား၊ ရောက်၊ ဆိုက်၊ ဖြစ်၊

မြစ်လာ(ပေ၁)= ဖြေခဲ့ပြီ၊ ၃၁-ပြန်ရှု၊

စုံဖက်= စုံလင်အောင် ဖက်တွဲခြင်း၊ (လင်မယား) အစုံ
(တစုံ) အဖြစ်တွဲဖက်ခြင်း။ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း၊

တကွနက်= အတူ=တပြိုင်နက်။

“တကွ”ကို ရှေးကျောက်စာ များ၌ “အကွ” ဟု သုံးလေ့ရှိကြ
သည်။ သံပျင်ရင်ကောင် ကျောက်စာ၊ ကြောင်းရေး-၈၊ သုဘရာဇ်
ကျောက်စာ - ကျောဖက် - ကြောင်းရေး-၆၊ ကဿပကျောင်းကျောက်
စာ-ကြောင်းရေး-၁၅၊ တက်နွယ်ကျောင်း-ကြောင်းရေး-၁၄ စသည်

တို့၌ “တကွ” အစား “အကွ” ဟု သုံးထားကြပုံကို တွေ့ရသည်။ ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ ဆရာတော်ကြီး ကလည်း မိမိတို့ ခေတ်၌ အကွကိုသုံးလေ့ မရှိတော့ကြောင်း၊ တကွ,တူကွတို့ကိုသာ သုံးလေ့ ရှိတော့ ကြောင်းမှာတော် မူခဲ့သည့်ပြင်— အကွ, တကွနှင့် တူကွတို့ တစ်မျှထူးသင့်ပုံတို့ကိုလည်း ပြဆိုခဲ့လေသည်။ (၎င်း၌ အကျယ် ရှုလေ)

ယုဒသန်အဘိဓာန်၌ Together, with—ဟုပြန်ပြီးလျှင် “လင် မယား တကွနက်လာကြသည်” ဟူသောဝါကျကို ထုတ်ပြလေသည်။ တပြိုင်နက်—ဟုလည်းအနက်ဖော်ထားလေသည်။ ။

လူမှု = လူ၏အမှု။ လူရေး။

ဗညတ် = ဖြေခဲ့ပြီ။

နှီးရင်း = အနှီး အရင်း။ အရင်း အနှီး၊ ရင်းဖွယ် နှီးဖွယ်။ အရင်းကား ထင်ရှား၏။ အနှီး (နှီး)မှာလည်း မူလခံသော အရာဝတ္ထု- ဟု ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၌ အနက် ရင်းကိုပြ သည်။

အပိုဒ်-၅၄ ၏ စကားပြေ

တွက်ကိန်းယူဇနာပေါင်း တသောင်းသုံးရာမျှ ကျယ်ဝန်း သော(ရာသီစက်ဝန်းကို) လှည့်လည်၍ နေတိုင်း ထွန်းလင်း လျက် လုံးပတ်အဝန်း ပမာဏမှာမူ ယူဇနာ တရာ့ငါးဆယ် မျှ အံ့ဩစရာကြီးကျယ်သော အလုံ့ပြင်းပြစွာသော နေဗိမာန် သည် ယုဂန္ဓုရ်တောင်ထိပ်ဖျား မြင်းမိုရ်တောင်၏ ခါးနှင့်ညီမျှ သော မိုးပြင်ခရီးလမ်းနှိုက် ဆောင်းမိုးနွေဟူသော ဥတုသုံး ပါး၊ အနွေ၊ မဇ္ဈေ၊ ဗာဟိရဟူသောစိထိသုံးပါး၌ ဒက္ခိဏာ

ယဉ် ဥတ္တရာယဉ်တည်း ဟူသော အယဉ်နှစ်ပါးတို့ဖြင့် သွား
လာ ပြန်လှယ်ကာ အမိက် မှောင်တို့ကို ဖျောက်ပယ်၍ လနှင့်
ကြယ်တို့က ပြိုင်ဖွယ်ကင်းအောင် တန်းခိုးပြင်းထန် ဘိသကဲ့သို့
မာန်မာန ထောင်လွှား၍ ပြည်ထောင် ဘက်ချင်း လက်နက်
ဆိုင်ပြိုင် တိုက်ခိုက်မည်ဟု ထွက်ပြုလာသော ရန်မျိုးဟူသော
နှင်းမြူတိမ်တောင် မှောင် ဟူသမျှကို ဘုန်းတော် ရောင်ဖြင့်
ဖျောက်လွှင့်၍ ရွှေနန်းမြင့် အထက်နှိုက် ရဲရင့်ခြင်း တည်းဟူ
သောလုံ့လဝီရိယ ရှိခြင်းဟူသည့် ဂုဏ်ထူးဂုဏ်မြတ် တို့နှင့်
အထူးတလည် ပြည့်စုံ ညီညွတ်သောမူကောင်း မတ်ကောင်း
တို့ဖြင့် တင့်တယ်ခြံရံကာ စံပယ်လျက် ကျယ်ဝန်း စည်ပင်
သော နိုင်ငံရှင်ဖြစ်တော်မူသော အို-ခမည်းတော် မင်းမြတ်။
ခမည်းတော် မိန့်ဆိုသည့် သာယာချေငံသော စကားကိုလိုက်
လျော၍ အကျွန်ုပ် စကားတုံဖြေဆိုလျှောက်ကြားအံ့။ အကျွန်ုပ်
တရားစကားကို နားတော် စိမ့်စိမ့် ထောင်ပါလော၊ မိဘတို့
ဟူသည် (၁) မြန်ဆိမ့် ချိုလေးသော ချစ်ရည် တည်းဟူသော
နို့ရည်ကို တိုက်ကျွေးရသော ရင်သွေးတို့အား အပါယ်လေး
ပါးသို့ မလားမကပ်စေကြောင်း ဖြစ်သည့် မကောင်းမှုကိုမပြု
ရအောင် တားမြစ်ဆုံးမခြင်းတပါး (၂) ကောင်းမှုကို ကျင့်
ဆောင်ရန် တိုက်တွန်း နှိုးဆော်ခြင်းတပါး (၃) အတတ်ပညာ
ကိုသင်ကြားစေရန်ပြညွှန်းခြင်းပြုခြင်းနှင့် (၄) သင့်လျော်သော
အယုယ်၌ သင့်လျော်သော အမျိုးအနွယ် တို့ဖြင့် ရွေးချယ်စုံ
ဖက်၍ ပေးခြင်းလည်း တပါး (၅) လက်ထပ်ပြီး၍ အတူ
တကွ နှစ်သက် ဝမ်းသာအိမ်ထောင်သည် ဖြစ်သော အခါ၌
သားသမီးတို့ကို ဥစ္စာအရင်းအနှီးပေးကမ်းခြင်း တပါးဟူသော
ဤငါးပါးတို့ကို အစဉ်ရှည်စွာက လူမှုလူရေး၌ ထင်ရှားစွာ

ပညတ်ထားသော မိဘတို့၏ ကျင့်ရိုး ကျင့်တမ်း ကြီးများဖြစ်ပါ
တော့သည်။

၅၅။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ မုနိအယူ၊ ကျွန်ုပ်မူကား၊ မည်သူ ဆိုညွှန်း၊
မတိုက်တွန်းလျက်၊ ရဟန်းပြုပြု၊ ကောင်းမှုရှာရှာ၊ ကောင်းရာ
နှယ်နှယ်၊ ကောင်းကျင့် ရှယ်လိမ့်၊ အပါယ် လေးပါး၊ လား
စကောင်းသား၊ အကြောင်းယုတ်မာ၊ ကျင့်သော်သာလျှင်၊ မြစ်
ထာဘွယ်တိ၊ ငါ့ဝန်ရှိခဲ့၊ “မိကိုညာက၊ ဘကိုလက်ဝဲ”၊ ကိုင်
စွဲချီလျက်၊ ပခုံးထက်ဝယ်၊ အသက်ဆုံးဆောင်၊ မြတ်နိုးဆောင်
၍၊ အခေါင်အဖျား၊ လုပ်ကျွေးငြားလည်း၊ မွေးဘွားပိုက်ကျူး၊
ရှေးတင်ဘူးသည့်၊ ကျေးဇူးလွယ်ပြိုင်၊ မဆပ်နိုင်ခဲ့၊ ရောက်တိုင်
မဂ်ဖိုလ်၊ ကုသိုလ်တရား၊ ကြားစပေမှ၊ တုံချေရဟု၊ လောကတမ်း
ခွန်၊ ပုဂ္ဂိုလ်မွန်တို့၊ ဟောညွှန်နည်းမှီး၊ တောထွက်ပြီးသော်၊
ပွားစီးပညာ၊ ဒေသနာဖြင့် မာတာပိတု၊ သဂြိုဟ်မှုကို၊ ပြုအံ့
မရွံ၊ ကောင်းအားသံသည်၊ ကောင်းကြံအပြည့်အဖြိုးတည်း။

အပိုဒ်-၅၅ ခဏ် ဆစ်အဖြေ

သမ္မာဒိဋ္ဌိ (ပါ) = သမ္မာ = ကောင်း = မှန် = မြတ် + ဒိဋ္ဌိ =
အယူ = အမြင်။ (ဓမ္မစကြာသုတ်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်၊ မြဟ္မဇာလ
သုတ်စသည်တို့၌ အကျယ်ရှု)

မုနိ (ပါ) = ဘုရား (ဖြေခဲ့ပြီ)

မုနိအယူ = ဘုရား၏အယူ။

အပါယ်လေးပါး = ဖြေပြီး။

လား = ဖြေပြီး။

မြစ်ထာ (ပေါ်) = ဖြေပြီး။

ပ ခုံ ၊ ထက်ဝယ် = ပခုံးပေါ်၌။

လှယ်ဖြို = လှယ် = အလဲအလှယ် = အကျေအလယ် = တဖန်
ပြန်၍ + ပြင် = (မူလကျေးဇူးနှင့်) ပြင်မိ = ဆိုင်မိ = ညီမျှ = တူတန်။

မနိဗ္ဗိလ် = ဖြေခဲ့ပြီ။

တုံ့ချေရ = တုံ့ပြန်ချေလဲရ၏။ = ပြန်လည် ကျ လှယ်ရ၏။
(တုံ့ဖြေရ-ရှိလျှင်လည်း အဓိပ္ပါယ်ရသည်ပင်)

လောကတံခွန် = လောကသုံးပါး၏ တံခွန်သဖွယ်ဖြစ်သော။

ပုဂ္ဂိုလ်မွန် = ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်။

ဒေသနာ (ပေါ်) = ဟောကြားခြင်း။

မာတာ (ပေါ်) = အမိ။

ဝိတု (ပေါ်) = အဖ။

သဖြိုဟ် = သံဂြဟ(သင်) ခြီးမြှောက်ခြင်း၊ ခြီးမြှင့်ထောက်
ပင့်ခြင်း။

ရှုံ (ပေါ်) = နောက် ဆုတ်ခြင်း၊ အားလျော့ခြင်း၊ (မရှုံ =
နောက်မဆုတ်, အားထုတ်)

အားသံ (ပေါ်) = အားထုတ် ကြိုးစားခြင်း။

ကောင်းကြံ = ကောင်းသောအကြံ၊ ကောင်းသောစိတ်။

အပိုဒ်-၅၅ ၏စကားပြေ

မှန်သော အယူဖြစ်သည့် ဘုရားရှင်၏ အယူကို ယူသော အကျွန်ုပ် မူကား ဘယ်သူကမှ မညွှန်းရ မတိုက်တွန်းရဘဲ ရဟန်းလည်း ပြု၍ ကောင်းမှုကိုလည်း ဖွေရှာလျက် ကောင်းရာ အကျင့်ကိုလည်းကျင့်ရန် ရည်ရွယ်ပါတော့မည်။ အပါယ်လေးပါးသို့ လားစေတတ်သော အကျင့်ယုတ်ကို ကျင့်သော် သာလျှင် ကျွန်ုပ်ကိုမြှစ်တားဘို့ ဝတ်တရားရှိပါသည်။ သားသည် အမိကို မိမိ၏လက်ျာပခုံးဖက်က အဘကို လက်ဝဲပခုံးထက်ကထားကာ ကိုင်စွဲ ထမ်းချီဆောင်ရွက်၍ အသက်ထက် ဆုံးအမြတ်တနိုးအခေါင်အဖျား လုပ်ကျွေးငြား သော်လည်း မိဘတို့ကမွေးဖွားပိုက်ကျူးရ၍ရှေးကတင်ခဲ့ဘူးသော ကျေးဇူးကို ပြန်လှန်၍ ကျေအောင် မဆပ်နိုင်သေးပါ။ (မိဘတို့အား) မဂ်ဖိုလ်သို့ရောက်စေနိုင်သောကုသိုလ်တရားကို ပြုကျင့်အောင် ပြောကြားမှ မိဘကျေးဇူးကို အကျေ ဆပ်နိုင် ရာသည် ဟု လောက၌ တံခွန်သဖွယ်ထင်ပေါ် ကျော်စောတော် မူသော ဘုရားစသောအရိယာ သူတော်သူမြတ်တို့ ဟောညွှန် ထားခဲ့သောနည်းကိုမှီး၍ တောထွက် ပြီးသော် အကျိုးပွားစီးသော ပညာကိုဟောခြင်းအားဖြင့် မိဘတို့ကိုချီးမြှင့် ထောက်ပံ့မည် အမှုကို ပြုအံ့ဟု မဆုတ်မနစ် အားထုတ်သော ကောင်းသော ဝီရိယ ကောင်းသော အကြံအစည် အပြည့်အဖြိုး ရှိပါသည် ခမည်းတော်။ ။

၅၆။ “အသက်တရာ၊ ရှည်ခန္ဓာဖြင့်”၊ မနာမဖျား၊ ငါ့
အားမြင်လို။ နတ်ရှင်ဆိုသား၊ ထိုစကားတုံ၊ ဒေါသချုံ့တွင်၊
ငြိသည်ထင်ခဲ့၊ မိခင်မွေးဘ၊ သားတကွလျှင်၊ နေကျမရှဲ့၊ နေမြဲ
သို့ပင်၊ နေတို့ချင်စွ၊ အရှင်သေမင်း၊ ဘော်မခွင်းနှင့်၊ စင်းလျင်း
မအို၊ ငယ်ရွယ်မျှက၊ လိုလိုရာရာ၊ ပျော်မြူးပါအံ့၊ သာယာ
ဦးလေး၊ မငြီးသေးခဲ့၊ ချစ်ရေးဤသို့၊ ပန်ထွာမြဲလည်း၊ တွန့်
တို့မရှိ၊ တစ်မညွှာ၊ ရက်ရောစွာသား၊ ဇရာဓမ္မ၊ မရဏဟု၊
ယကွနှစ်ပါး၊ သူသက်စားသည်၊ သနားမေတ္တာမဲ့မျိုးတည်း။

အပိုဒ်-၅၆ ခက်ဆစ်အဖြေ

ခန္ဓာ (ပါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

နတ်သျှင် = နတ်ကဲ့သို့သော အသျှင်သခင်၊ နတ်နှင့်တူသော
အသျှင်သခင်၊ နတ်ဟူသော အသျှင်သခင်။ (လောကသမ္မုတိ
နတ်ဟူလို)

မရဲ = ဖြေခဲ့ပြီ။

စင်းလျင်း (ပေါ) = အမြဲ မပြတ်။ အပင် = လိပ်ခဲ တည်း
လည်း = ကပ်လပ် = ဖက်ထစ်ဟူ၍လည်း ပရိယာယ်တူ ပေါရာဏ
များရှိသည်။ (၂၀-ပြန်ရှု။)

ဤအပိုဒ်၌ အမြဲမပြတ်-ဟူသော အနက်မျိုးနှင့် မဆီလျော်
လှပေ။ ထိုကြောင့်မဖေ့၊ က်မပြန်ဟူသော အနက်ကိုမှတ်လေ။ ။

စင်းလျင်းပနအဝိပရိတဓမ္မော (ပေါရာဏဋီကာ-၃၁၉)

ဦးလေး (ပေါ) = ငြီးငွေ့။

ပန်ထွာ (ပေါ) = အပိုဒ်-၃ ပြန်ရှု။

တစိ = အနည်းငယ်မျှ။

ဇရာ (ပေါ) = အိုခြင်း။

မရဏ (ပေါ) = သေခြင်း။

ယက္ခ (ပေါ) = ဘီလူး။

အပိုဒ်-၅၆ ၏စကားပြေ

အသက်တရာမျှ ရှည်သော ခန္ဓာကိုယ်ဖြင့် မနာမဖျားဘဲ၊
 နေရသော အကျွန်ုပ်ကို ရှုမြင်လိုသည်ဟု အသျှင်မင်းမြတ်ဆို
 သောထိုစကားသည်ကား အပြစ်တည်းဟူသော ခြံတွင်ငြိစွန်း
 သည်ဟုထင်ပါသည်။ မိဘနှင့်သားသမီးတို့အတူတကွ မခွဲဘဲ
 နေကြရန် မရောင့်ရဲနိုင်၊ နေမြဲတိုင်း နေချင်ကြမြဲဖြစ်ပါသည်။
 အသျှင်သေမင်းရယ် ငါတို့ချစ်ခြင်းကို မခွင်းပါနှင့်၊ အမြဲမအို
 ဘဲ ငယ်ယွယ်ပျိုနုသောအနေနှင့် အလိုရှိတိုင်း ပျော်မြူးပါဦး
 မည်။ ပျော်၍မငြီးငွေ့သေးပါ။ ဤသို့လျှင်ချစ်ခင်မည့် အရေး
 နှင့်တောင်းပန်ပါသော်လည်း တွန့်ဆုတ်ခြင်းမရှိ-တစ်ကလေး
 မျှမညှာ-အလွန် ရက်စက်စိမ်းကားသော အိုခြင်းတရား သေ
 ခြင်းတရားတည်း ဟူသော သူတပါး၏ အသက်ကို စားတတ်
 သော ဘီလူးနှစ်ယောက်တို့ကား သနားမေတ္တာမဲ့သောအမျိုး
 ဖြစ်ချေသည်။ ။

၅၇။ ထိုသို့ရက်ရော၊ အိုသဘောနှင့်၊ သေသောဟူသည်၊ သုံးမည်ခန္ဓာ၊ အနိစ္စကား၊ တကားတိုးဘွား၊ မြေးသားမကွေ၊ နေပစေဟု၊ ရှောင်ထွေကြီးကြား၊ ဘယ်သူအားလျှင်၊ ဆွေဝါးမှတ်ပေတုံအံ့နည်း။

အပိုဒ်-၅၇ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရက်ရော = ရက်စက် = မညှာမတာ =

သုံးမည်ခန္ဓာ = သုံးပါးသောခန္ဓာ၊ (ခန္ဓာ = ဖြေခဲပြီ) (၁) ဧကဝေါကာရ = ရုပ်ခန္ဓာတခုသာ ရှိသော အသညသတ်ဘုံနှင့် ထိုဘုံရှိဗြဟ္မာများ(၂) စတု ဝေါကာရ = ဝေဒနက္ခန္ဓာ၊ သညက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာလေးခု ရှိသော အရူပဘုံနှင့် ထိုဘုံရှိ ဗြဟ္မာများ။ ။(၃) ပဉ္စဝေါကာရ = ရုပ်ခန္ဓာ ၁၊ နာမ်ခန္ဓာ ၄ ဟူသောခန္ဓာ ၅-ပါးလုံးရှိ (ယခင်အသညသတ်-နှင့် အရူပမှ ကြွင်းသော) ဘုံများနှင့်သတ္တဝါများ။

မကွေ = မကွာ။ မကွဲ။

ကြီးကြား (ပေါ) = ရံခါ။ ကွက်ကြား။

အပိုဒ်-၅၇ ဓါစကားဖြေ

ထိုသို့ရက်စက်လှသော အိုခြင်းသဘောတရားနှင့် သေခြင်းသဘောတရားမကင်းသည့် ခန္ဓာသုံးပါးဟူသည့် အနိစ္စတရားကား မိမိတို့တိုးဘွား သားမြေးတို့နှင့် မကွာမကွေနေပါစေတော့ဟု ရံဖန်ရံခါမျှရှောင်လွှဲပြီး ဘယ်သူကို ဆွေမျိုးဟူ၍မှတ်လိမ့်မည်လဲခမည်းတော်။ ။

၅၀။ ဤရပ်ဤရွာ၊ ဤခန်းဝါ၌၊ ဣရိယာပထ၊ ဤကိစ္စဖြင့်၊ နှစ်လရက်နေ့၊ ဤရွှေဝယ်သာ၊ သေကိန်းလာ၏၊ ဤခါမရောက်၊ သက်မပျောက်ဟု၊ မဘောက်မလွဲ၊ မြသားအယူ၊ ပိုင်းခြားမှု၍၊ ၊ ဘယ်သူသိစေတုံအံ့နည်း။

အပိုဒ်-၅၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

ခန်းဝါ(ပေါ)= ဖြေခဲ့ပြီ၊ အပိုဒ်-၄ နှင့်-၃၅ တို့၌ပြန်ရှု။

ဣရိယာပထ (ပေါ)=(၁) သွားခြင်း (၁) ရပ်ခြင်း (၃) ထိုင်ခြင်း (၄) လျောင်းခြင်း ဟူသော ဣရိယာပုထ်လေးပါး။

မဖေါက်မလွဲ= လွဲဖေါက်အဖြေ-ပြန်ရှု။

မူ= ပြု (ပိုင်းခြားမှု၍=ပိုင်းခြားခြင်းပြု၍)

အပိုဒ်-၅၀ ၏စကားဖြေ

ဤအရပ် ဤရွာ ဤနေရာ၌ ဤကဲ့သို့သော ဣရိယာပုတ်ဖြင့် ဤကိစ္စကို လုပ်ကိုင် ရွက်ဆောင် နေသည့် အခါ ဤနှစ်ဤလ ဤရက်တိုင်ရောက်မှသာ သေဘွဲ့ကိန်းရှိသည်။ ဤအခါ မရောက်သရွေ့ မသေမပျောက် နိုင်သေးဟု မချွတ်မယွင်းစွဲမြဲစွာပိုင်းခြား၍ ဘယ်သူသိနိုင်လိမ့်မည်နည်း ခမည်းတော်။ ။

၅၉။ ရှယ်ဖျက်အိုခြင်း၊ သေမင်းသက်သဲ၊ သနားမဲ့ကို၊ မိတ်ဘွဲ့မရ၊ ကာလမသိ၊ ထိုသို့ရှိလျက်၊ မထိဖျားနာ၊ တရာနှစ်လုံး၊ သက်ဆုံးထပ်တူ၊ အဘယ်သူကို၊ ဘယ်လူဘယ်နတ်၊ ဘယ်အတတ်ဖြင့်၊ မချွတ်မြင်လေတုံအံ့နည်း။

အပိုင်း-၅၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှယ်ဖျက်အိုခြင်း = အယွယ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အိုခြင်းတရား။

သေမင်းသက်သဲ = အသက်ကို သဲယူတတ်သော သေမင်း (တနည်း-ဖွဲ့ရှိလျှင်ပဲ့အောင်ပြုတတ်သောသေမင်း)

မဲ့(ပေါ) = ဖြေပြီး။

မချွတ် = ကေန်ဒိဌ၊ အမှန်မူချ။

“မစ္ဆာနာသင်္ကရော နတ္ထိ” (=သေမင်းနှင့် စစ်မြိုင် တိုက်ခိုက်နိုင်ခြင်းမရှိ) စသော စကားများရှိသည်။ “ကောဇညာမရဏံသုဝေ” (=မနက်ဖြန် သေမည်ကို မည်သူ သိအံ့နည်း) စသည်ဖြင့် လည်းရှိသည်။

“(၁)ဝ(၂)သံ(၃)ဥ(၄)ကာ၊(၅)အာ(၆)အ(၇)အဒိ(၈)ခ၊မရဏ၊ ပွားထခြင်းရာရှစ်” ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်လာ မရဏ သတိအာကာရ ၈-ပါးတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော အချက်များကို ရည်ရွယ်စပ်ဆိုတော်မူသောစကားများဖြစ်ပေသတည်း။ ။ (အကျယ်ကိုဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ရှုပါ)

အပိုင်း-၅၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

အယွယ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အိုခြင်းတရား၊ အသက်ကို ဖွဲ့သဲယူတတ်သော (ဝါ-ပဲ့အောင်ပြုတတ်သော) သေခြင်း

တရားဟူသည့် သနားခြင်းကင်းသောသေမင်းကို မိတ်ဆွေဖွဲ့၍
မရနိုင်ပါ။ သေရမည့် ကာလကို မသိနိုင်ပါ။ ထိုသို့ရှိသည်
ဖြစ်ပါလျက် အဖျားအနာမရှိဘဲ၊ အနှစ် တရာပတ်လုံး အတူ
တကွ နေရမည် မနေရမည်ကို ဘယ်လူ ဘယ်နတ်တို့သည်ဘယ်
အတတ်ဖြင့် မချွတ်မလွှဲသိမြင်နိုင်ချေအံ့နည်း။ ။

၆၀။ ခပ်သိမ်းလူ့ရွာ၊ သတ္တဝါ၏။ ခန္ဓာသက်စစ်၊ နည်း
သည့် ဖြစ်ကို၊ မွေးချစ်ဘခင်၊ နားတော်တင်လော့၊ အကြင်
ယောက်ျား၊ စွမ်းပကားဖြင့်၊ လှေအားလှော်ယက်၊ ဤမှာဘက်
က၊ လှေထက်မိုလ်ပါ၊ လူတကာကို၊ လိုရာအရပ်၊ ခပ်စိမ့်ကြိုး
စား၊ လှော်များလေလေ၊ ထိုသည့် လှေကား၊ ကမ်းခြေ
တဘက် ဆိုက်လွှာတည်း။

အပိုဒ်-၆၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

ခန္ဓာ (ပါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

သက်စစ် = အသက် တိုရှည်ကို စစ်ဆေးခြင်း စိစစ်ခြင်း
ဟုအနက်ရပါ၏။ သို့သော် ရှေးသုံးအများ တွေ့ရတတ်သည့်
အတိုင်းသက်ဆစ်ဟု ဆလိမ်နှင့်မူရင်းရှိခဲ့မည် ထင်သည်။

နားတော်တင်လော့ = နားထောင်တော်မူပါလော့။

လှေထက် = လှေပေါ် (ရှိ)

မိုလ်ပါ = ဖြေခဲ့ပြီ။

တကာ (ပေါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

ကပ်စိန် = ကပ်စေအံ့၊ (စိန် = စေအံ့)

လ = ဖြေခဲ့ပြီ။ (ဆိုက် လ တည်း)

အပိုဒ်-၆၀ ဓါစကားဖြေ

လူပြည်၌ရှိသော ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါတို့၏ အသက် ခန္ဓာနည်းသောအဖြစ်ကို မွေးသည့် ချစ်ဘခင်က- နားထောင် တော်မူပါ ဦးလော့။ ဥပမာ ဆိုသည် ရှိသော် ယောက်ျား တယောက်သည် မိမိစွမ်းပကား အင်အားဖြင့် လှေကို လှော် ယက်ပြီးလျှင် မြစ်တခု၏ ဤဖက်ကမ်းမှ မိမိလှေပေါ်သို့ စီး လိုက်လာသော လူအများကို လိုရာအရပ်သို့ ကပ်ရောက်စိန် သောငှာကြိုးစား၍ လှော်မှုများ လေလေ ထိုလှေသည် ဟို တဖက်ကမ်းသို့ ဆိုက်ရောက်၍လာလေလေဖြစ်ပါသတည်း။ ။

၆၁။ လှော်လေ လှော်လေ၊ ထိုကမ်းခြေသို့၊ ထိုလှေဆိုက် ပြီး၊ ထိုလှေစီးတို့၊ ခရီးမြေတာ၊ ရှေးရှုရာသို့၊ မကြာရက်ရက်၊ ပြွမ်းပြွမ်းသက်၍၊ လှေထက်စီးထ၊ ကယောက်မျှလျှင်၊ ကျန်ရ မထင်၊ ချည်းနှီးစင်လျက်၊ ထိုတွင်မြစ်နား၊ လှေကိုထား၍၊ သွားခဲ့ပရမ်းပတာတည်း။

အပိုဒ်-၆၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှေးရှု = တည့်တည့် = စူးစူး = တူရှု = ရည်စူး Straight-forward. (ယုဒသန်)

ရက်ရက် (ပေါ်) = ဖြေခဲ့ပြီ။ အပိုဒ် ၁-ပြန်ရှု။

မြင်းမြင်း= ပြီးပြီးပြင်းပြင်း=အရောရော အနှောနှော=သီးသန့်မဟုတ်= (ဤ၌အစီအစဉ် အတိုင်း မဟုတ် = အစီအစဉ် ကျနစွာမဟုတ်ဘဲ-ရုတ်ရုတ်ရက်ရက် ဟူသော အနက်ကို ဆိုလိုသည်)

သက်(ပေ၁)=ဆင်း။

ချည်းနှီး= အချည်းနှီး=သက်သက်=ပလာ (လူမရှိတော့ဘဲ လှေချည့်သာ မလာဖြစ်နေသည်ကိုဆိုလိုသည်)

စင်= ကုန်စင်။ တက်တက်ပြောင်။ (တနည်း-အနာဒရတ္ထ)

အပိုဒ်-၆၁ ၏စကားပြေ

လှော်လေလေလော်လေလေပြုရာမှ ဟိုဖက်ကမ်းခြေသို့ ထိုလှေဆိုက်ရောက် ပြီးသည်နောက် ထိုလှေတွင်စီးလိုက်လာသော သူတို့သည် မိမိတို့ဦးလှည့်မှီရာ ခရီးတို့သို့ မကြာချက်ခြင်း လှေမှရုတ်ရက်ခတ် ဆင်းသွားကြလေသောကြောင့် လှေပေါ်မှာစီးလိုက်လာသူ တစုံတယောက်မျှ မကျန်ရစ်၊ လှေချည်း အချီးနှီး ထိုမြစ်နားတွင် ထိုလှေကို စွန့်ပစ်ထားခဲ့၍ အားလုံး ဘရမ်းဘတာသွားကြလေကုန်၏။ ။

၆၂။ ထိုနှင့်တူစွာ၊ နှိုင်းပေရာသား၊ ပမာပမည်း၊ သို့လျှင်
တည်းဟု၊ သွယ်နည်းထင်အောင်၊ ဆောင်ခွဲပုံကွက်၊ ဤမှာဘက်
ကား၊ တသက်ဟူထ၊ သည်ဘဝ၏၊ ဖြစ်စအာဒိ၊ လေးထွေရှိ
သည်၊ ၊သန္တတည်သောအခါတည်း၊

အပိုဒ်-၆၂ ခက်ဆစ်အဖြေ

နှိုင်း= ပုံခိုင်း=ဥပမာပေး။

ပမာ= ဥပမာ (ပါ) တူခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ (ဥပမာန=
ထင်ရှားသောအရာ) နှိုင်းယှဉ် ကြောင်း နှင့်-ဥပမေယျ=နှိုင်း
ယှဉ်ဖွယ် (မထင်ရှားသောအရာ) တို့၏အချင်းချင်း တူသည့်
အဖြစ်သည် ဥပမာမည်၏။ သို့ရာတွင်ဤ၌ “ပမာ” (ဟူသည်
“ဥပမာန”ကို ရည်ရွယ်သုံးနှုန်းဟန်တူ၏)

ပမည်း= ပမေယျ=ဥပမေယျ (ပါ) နှိုင်းယှဉ်ဖွယ်။(မထင်
ရှားသောအရာ)

ဤနေရာတွင် ဥပမာ၊ ဥပမာန၊ ဥပမာနိဒဿန၊ ဥပမာန
နိဒဿန၊ ဥပမေယျ၊ ဥပမေယျနိဒဿန၊ ဥပမာဇောတက၊
ဥပမာန ဇောတကတို့၏ သဘောများကိုခွဲပြ သင့်သော်လည်း
ကျယ်မည်စိုး၍ မပြလိုက်ပြီ၊ (သဒ္ဒါငယ်ကျမ်း၊ အလင်္ကာကျမ်း
တို့၌ရှုလေ)

သွယ်နည်း= ဆက်နည်း = စပ်ဟပ်နည်း (ပမာနှင့်ပါမည်း
တို့ကိုစပ်ဟပ်ပုံ)

တသက်ဟူထ၊ သည်ဆဝ၏ = တသက် ဟူသော သည် မျက်
မှောက်ဘဝ၏ ဟု ဆိုလိုသည်။

ဤစကားကိုနားလည်ရန် အတန်ငယ်ရှင်းပြဖို့ လိုပေသည်။ သို့မှ
နောက်ဆိုလတံ့ စကားများ ကိုလည်း အသေအချာ နားလည်နိုင်
ပေလိမ့်မည်။

သေခြင်း (မရဏ) သည် (၁) သမုစ္ဆေဒမရဏ = ဘုရားရဟန္တာ
တို့၏ တဖန်ဘဝသစ်၌ မဖြစ်ရတော့ဘဲ လက်စ၊ သတ်ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုမှုဟူ
သောသေခြင်း၊ (၂) ခဏိကမရဏ = ဥပါဒ်ဦးတင် = ဖြစ်၊ တည်၊ ပျက်)
ဟူသော ခဏတ္တယအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ ပျက်စီးမှုဟူသော သေခြင်း
(၃) သမ္ပုတိမရဏ = ငမြဲသေသည်၊ ငမဲသေသည်ဟူသောသမုတ်
သော (ပညတ်) သေခြင်း (၄) ဇီဝိတိန္ဒြယုပစ္ဆေဒမရဏ = အသက်
ကုန်ပြတ်ကာသေခြင်းဟူ၍လေးမျိုးရှိရာ-ဤ၌ “တသက်ဟူထ၊ သည်
ဘဝ” ဟူသော စကားကို ဇီဝိတိန္ဒြယုပစ္ဆေဒမရဏသဘောကို ပြလို
သောကြောင့်စပ်ဆိုခြင်းဖြစ်လေသည်။ ။

အဆိုပါဇီဝိန္ဒြယုပစ္ဆေဒမရဏသည်သည်း (၁) ကာလ မရဏ =
ကာလအတိုင်းသေခြင်း (၂) အကာလမရဏ = အခါကာလ မတိုင်
ဘဲ သေခြင်းဟူ၍ ၂-မျိုး ရှိလေသည်။ ဤနေရာ၌ ၂-မျိုးလုံးနှင့်ပင်
ဆိုင်လေသည်။ (၁) ကာလမရဏ ဟူသည် (က) အာယုက္ခယ
မရဏ = သက်တမ်းကုန်၍ သေခြင်း (ခ) ကမ္မက္ခယမရဏ = ကံကုန်၍
သေခြင်း (ဂ) ဥဘယက္ခယမရဏ = သက်တမ်းရော၊ ကံပါ ၂-မျိုးလုံး
ကုန်၍ သေခြင်းဟု ၃-မျိုးရှိ၏။ အသက်နှင့်ကံပါ ၂-မျိုးလုံးပင်ရှိ
သေး သော်လည်း ကပ်၍ ဖြတ် တတ်သော ကံကြောင့် သေခြင်း
(ဥပစ္ဆေဒကမရဏ) သည်ပင် အကာလမရဏ မည်၏။ ပဋိသန္ဓေ
တည်နေပြီးနောက်၊ ဤဆိုခဲ့သော ကာလမရဏ၊ အကာလမရဏ
(ဝါ = ဇီဝိတိန္ဒြယုပစ္ဆေဒမရဏ) အားဖြင့် မသေမီအတွင်း (ဝါ =
သေသည့်အချိန်အထိ) ကို “တသက်” ဟူ၍၎င်း “တဘဝ” ဟူ၍၎င်း

ဆိုလိုသည်။ အကယ်၍ ဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စေဒမရဏ မတိုင်မီကို မယူဘဲ-
ခဏိကမရဏမျိုးဖြင့် တစက္ကန့် အတွင်းမှာပင် ကုဋေပေါင်း များစွာ
သေပျက်နေသောသဘောကို ယူပါက- တစက္ကန့်အတွင်းမှာပင်- ဘဝ
ပေါင်းကုဋေများစွာရှိသွားပေရာ၏။ (နားလည်လွယ်ရန် စက္ကန့်ကို
သာသုံးလိုက်သည်။ အကျယ်ကိုအဘိဓမ္မာကျမ်းဂန်များ၌ရှုပါ)

အာဒိ(ပါ)=အစ။ (ဆရာတော်ကိုယ်တိုင် “ဖြစ်စ” ဟု
သောစကားနှင့်တွဲကာအနက်ဖော်ထားပြီးဖြစ်သည်)

သန္တိ= ပဋိသန္တိ (ပါ) အတိတ်ဘဝ-နှင့်-ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကို-
အဖန်ဖန် စပ်ခြင်း။ (ပဋိသန္တေ စိတ်- ၁၉ ခုစသည် တို့ကို
အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ အကျယ်ရှုလေ)

သန္တိတည်သောအခါ= ပဋိသန္တေ တည်စ ဖြစ်သောအခါ။
(အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် “စုတိ” စိတ်၏အခြားမဲ့၌ “ပဋိသန္တေ”
စိတ်ဖြစ်၏။ ခဏငယ် ၃- ချက်မျှသာ ကြာသော ကာလကလေးကို
ပဋိသန္တေ-ဟုခေါ်လေသည်)

ကာမ ပဋိ သန္တေ - ၁၀၊ ရူပါဝစရ ပဋိသန္တေ-၆၊ အရူပါဝစရ
ပဋိသန္တေ ၄-နှင့်တကွ (မည်သည့်စုတိနောင်မည်သည့် ပဋိသန္တေနေပုံ
များဝီထိချပုံများ ပဌာန်းပစ္စည်းနှင့်ခွဲဝေပုံများကို အဘိဓမ္မာကျမ်းဂန်
တို့၌အကျယ်ရှု။)

လေးတွေရှိ= (သည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၏ ပဋိသန္တေတည်နေစ၊
ဖြစ်သောအခါ)လေးမျိုးရှိ၏။

(၁) သံသေဒဇပဋိသန္တိ (ပါ) သံသေဒ=အမွှေးနံ့၊ အပုပ်နံ့ ရှိ
သော အရာ+ဇ=အဖြစ်။ အမွှေးနံ့ရှိသောကြာစသည်၊ အညှို့နံ့ရှိသော
ဝမ်း၏ အညစ်အကျေး (သုတ်သွေး) စသည်တို့ကို အမှီပြု တည်နေ
သော ပဋိသန္တေမျိုး။ ပေါက္ခရသာတိ ပုဏ္ဏား၊ ပဒုမဒေဝီ၊ အာသင်္ကာ
ဒေဝီ၊ စသည်တို့သည် ကြာတိုက်မှ ဖြစ်လာကြောင်း၊ စိဉ္စမာနသည်

မန်းကျည်းပင်မှ ဖြစ်ကြောင်း။ အမွပပါလိကာသည် သရက်ပင်မှ ဖြစ်ကြောင်း။ ပဒုမဒေဝီ၏ သား ၄၄၉ - ဦးတို့သည် သုတ်သွေးမှ ဖြစ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေများ၌ ပြဆို ကြလေသည်။

(၂) ဩပပါတိက ပဋိသန္ဓိ (ပါ) ဥပ ပတန=ကိုယ်တိုင် ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်း။ ဩပပါတိက=ကိုယ်တိုင်ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းရှိသူ။ ကမ္ဘာဦး လူများနှင့် နတ်များ။

(၃) အန္ဓဇပဋိသန္ဓိ (ပါ) အန္ဓ=အဏ္ဏ=ဥ+ဇ=ဖြစ်။ မြွေ၊ အချိုငှက်၊ ကြက်၊ ဘဲ စသည်တို့သည် အဏ္ဏဇပဋိသန္ဓိနေသော သတ္တဝါများ ပေတည်း။

(၄) ဇလာဗုဇ ပဋိသန္ဓိ (ပါ) ဇလာဗု=ယိုယွင်း ပျက်စီးခြင်း သဘောသို့ရောက်တတ်သော အချင်းအိမ်+ဇ=ဖြစ်။ အချင်းအိမ်၌ တည်နေဖြစ်ပေါ်တတ်သော ပဋိသန္ဓေ။ လူစသည်တည်း။ (ပဋိသန္ဓိပုဒ်ကို ပြခဲ့ပြီး)

၃-နှင့် ၄-တို့ကို ဂမ္ဘိသေယျက ပဋိသန္ဓေ ဟု လည်း ခေါ်သည်။ ဂမ္ဘ=ဝမ်းတိုက်+သေယျက=ကိန်းအောင်းတတ်သူ။

အပိုဒ်-၆၂ ၏စကားပြေ

ထိုပုံနှင့်တူစွာ နှိုင်းခိုင်းပေရာသော ပမာပမည်းတို့ကား ဤသို့ဖြစ်သတည်းဟု နည်းကုန်အောင် ပုံထုတ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ထိုပုံ၌ဖြစ်၏ ဤဘက်ကမ်းခြေသည်ကား....တသက်ဟုဆိုအပ်သော ဤဘဝ၏ဖြစ်စဖြစ်လေရာ- ထိုဖြစ်စဟူသော ပဋိသန္ဓေ တည်နေသောအခါသည်လည်း လေးမျိုးမျှရှိပေသတည်း။ ။

၆၃။ ရှေးရှု အာသာ၊ ကူးလေရာသား၊ ထိုမှာမြစ်ဝှမ်း၊
တဘက်ကမ်းကား၊ ချစ်ကျမ်းမျိုးဆွေ၊ ဘော်မကွေလျှင်၊ မနေ
ရအောင်၊ သွေးကြဉ်းဆောင်လျက်၊ ရုပ်နာမ်ပျက်၍၊ တသက်
ဆုံးစွန်၊ ပိုင်းခြားမှန်သည်၊ ဘောက်ပြန် စုတိပမာတည်း။

အပိုဒ်-၆၃ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှေးရှု(ပေါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

အာသာ(ပေါ) = အလို၊ ဆန္ဒ။ လောဘ။ ဤ အရာဝယ်
ပကတိလှေကူးရာ၌ အလိုဆန္ဒရိုးရိုးကို၎င်း၊ ပဋိသန္ဓေသဘော
အားဖြင့် ကူးရာ၌ဘဝကို တပ်မက် တတ်သော လောဘဇော
(ဘဝနိကန္တကလောဘဇော)ကို၎င်းယူစေလိုသည်။ အကျယ်
ကိုအဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ရှု။

သွေးကြဉ်းဆောင် = ယခုခေတ်၌ သွေးဆောင် ဟူ၍၎င်း၊
ကြဉ်းဆောင် (ဆောင်ကြဉ်း)ဟူ၍၎င်းသုံးလေ့ရှိကြသည်။

ရုပ်နာမ်ပျက်၍ = ရုပ် နာမ် (ရှု ပ နာ မ) ကို ပင် သတ္တ
(သတ္တဝါ) ဟုခေါ်လေရာ-ဤ၌ သတ္တဝါ သေခြင်း စသည်
ဖြင့်မသုံးဘဲ အဘိဓမ္မာသံ ပါပါ-သုံးခြင်းဖြစ်သည်။

လောက၌သတ္တဝါ သေခြင်းဟူသည် အဘိဓမ္မာသဘောအရ ရုပ်
နာမ်ပျက်ခြင်းပင်ကည်း။

အသက်ဆုံးစွန်၊ ပိုင်းခြား မှန်သည်၊ ပေါက် ပြန် စုတိ
ပမာတည်း = ဟူသည် ယခင် ပြဆိုခဲ့သော ဇီဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒ
မရဏသဘောကိုပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ခဏိက မရဏ စသည်

တို့ကိုယူမည် စိုးသောကြောင့် “အသက်ဆုံးစွန့်၊ ပိုင်းခြားမှန်သည်” ဟုအသေအချာဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

စုတိ (ပၤ) = ရွှေလျောခြင်း၊ (ပညတ်သံ ပါပၤ အားဖြင့် သေခြင်း-ဟုသုံးသည်)

အပိုဒ်-၆၃ ၏ စကားပြေ

ကူးလိုသော အာသာ ဆန္ဒဖြင့်၊ ရှေးရှုကူးအပ်သော မြစ်
ဝှမ်း၏ ဟိုဖက်ကမ်းခြေသည်ကား၊ ချစ်ကျမ်းဝင်သော အမျိုး
အဆွေတို့နှင့်မကွဲမကွေ့ဘဲ မနေရအောင် သွေးဆောင်လျက်၊
ရုပ်နာမ်ပျက်၍ အသက်၏အဆုံးဟု ပိုင်းခြားအပ်သောသေခြင်း
စုတိတရားနှင့်တူသတည်း။ ။

၆၄။ မကူးမယွက်၊ ကမ်းနှစ်ဘက်၏၊ ပြက်ပြက်ကျယ်ဝှမ်း၊
ရေကြောင်း လမ်းကား၊ ဖုံးလွှမ်း အဝိဇ္ဇာ၊ ညွှန်တဏှာနှင့်၊
ဥပါဒါန၊ သင်္ခါရကြောင့်၊ တည်စသန္ဓိ၊ ဆုံးစုတိဟု၊ လောကီ
ပိုင်းခြား၊ ထိုအကြား၌၊ သုံးပါးခဏ၊ အနန္တလျှင်၊ လည်ထ
ကြိမ်ဖန်၊ ပြောင်းတပြန်သည်၊ ၊သန္တာန်ခရီးစပ်ကာတည်း။

အပိုဒ်-၆၄ ၏ ဆစ်အဖြေ

မကူးမယွက် = မပေါင်းမစပ်သော၊ (ပေါင်းခြင်း စပ်ခြင်း မရှိသော)

ပြက်ပြက်ကျယ်ဝှမ်း၊ ရေကြောင်း လမ်းကား = ဟူ သော
အသုံးသည် အလွန် “ခွင်” ကျသောဥပမာဖြစ်၏။ အဘိဓမ္မာ

ကျမ်းဂန်၌လည်း ဘဝအစဉ် တည်နေပုံကို မြစ်ရေ အလျဉ် (နဒီသောတ), ဆီဒီးလျှံ (ဒီပဇာလ) တို့နှင့် နှိုင်းခိုင်းပြသလေ့ ရှိကုန်၏။ ။

အဝိဇ္ဇာ (ပ၁) = အ = မ + ဝိဇ္ဇာ = သိ။ သံသရာ၏ (၁) ရှေ့ (၂) နောက် (၃) ရှေ့နောက်ဟူသော အစွန်း ၃-ပါး အမှန်တရား လေးပါးနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အားဖြင့် - ၈-ပါးတို့ကို မသိတတ် သောသဘော၊ (တရားကိုယ်အားဖြင့် “မောဟ” စေတသိက် ပေတည်း။)

ထိုမောဟသည် (၁) စိတ်၏ မိုက်မဲတွေဝေခြင်း လက္ခဏာ (၂) အာရုံသဘောကို ဖုံးလွှမ်းခြင်းကိစ္စ (၃) မိုက်မဲစွာဖြတ် ခြင်း ဟူသော ထင်သောအခြင်းအရာ (၄) မသင့်မတင့်နှလုံး သွင်းခြင်းဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းရှိသည်။ အဘိဓမ္မာ ကျမ်းများ၌ပြဆိုကြလေသည်။

အဝိဇ္ဇာကိုလည်း (၁) မသိခြင်း လက္ခဏာ (၂) ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းကိစ္စ (၃) အာရုံ၏အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း ဟူသော ထင်သောအခြင်းအရာ၊ (၄) အာသဝလေးပါးဟူသော နီးစွာ သောအကြောင်းရှိသည်-ဟုလည်း ပြဆိုကြလေသည်။

ထို့ငှ်ဆရာတော်ကလည်း “ဖုံးလွှမ်း- အဝိဇ္ဇာ” ဟု တွဲ၍ သုံးထားခြင်းဖြစ်သည်-ဟု “မိ” အောင်ယူလေ။

တဏှာ (ပ၁) = တပ်မက်ခြင်း။

(တဿတိပရိတဿတိတိတဏှာ။ တဿန္တိတောယာတိတဏှာ စသည်ဖြင့် ဝိဂြိုဟ်ပြုကြသည်)

ထိုတဏှာဟူသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် (လောဘမူစိတ် ၈-ခု၌ ယှဉ်သော) “လောဘ” စေတသိက်ပင်တည်း။

ညွန့်တဏှာ = ညွန့်နှင့်တူသောတဏှာ။ ထိုတဏှာ (လောဘ)ကို မျောက်နှံစေးနှင့်၎င်း၊ ညွန့်အိုင်နှင့်၎င်း၊ မစင်နှင့်၎င်း၊ ကျမ်းဂန်များတွင် ပမာ ပြလေ့ရှိသည့် အတိုင်း စပ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(တဏှာ အငင်းကို “တရား ရှစ်ဖြာ၊ ထူပြောစွာသား၊ တဏှာကာမ၊ သမုဒ္ဒကား....”ဟူသော အပိုင်းကို ဖြေရာတွင် အကျယ်ရှု)

ဥပါဒါန(ပါ) = ဥပ = ပြင်းစွာ + အာဒါန = စွဲယူ။ အာရုံကို ပြင်းစွာစွဲလန်းတတ်သောသဘော။ စင်စစ်အားဖြင့် အားကြီးသောတဏှာသည်ပင် ဥပါဒါနမည်၏-ဟုမှတ်လေ။

(ဥပါဒါနလေးပါးနှင့်တကွ သဘောအကျယ်ကို အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ရှုလေ)

ဥပါဒါနလေးပါးဆိုသော်လည်း တရားကိုယ်အားဖြင့် လောဘနှင့်-ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါးသာရ၏။

သင်္ခါရ(ပါ) = ပြုပြင်စီမံတတ်သောသဘော။

တရားကိုယ်အားဖြင့် (အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ရာ၌) လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စေတနာ (ကံ) အားလုံးပင်တည်း။ (သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ၌ကား) (ပဋိသန္ဓေအခါ၌) ဥဒ္ဓစ္စစေတနာကို၎င်း၊ (ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိ ၂-ပါးလုံး၌) အဘိညာဉ် စေတနာကို၎င်း ဖယ်ထားလေ။

ပုညာဘိသင်္ခါရစသောခွဲဝေပုံအကျယ်ကို အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ရှု။

(ရှေးဘဝက) အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝတို့သည် (ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌) ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာတို့၏ အကြောင်းတရားများဖြစ်ကြကုန်၏။

(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-ဝိဘင်း၌ အကျယ်ရှု)

တည်စသန္ဓိ = ဥပ္ပါဒ်က္ခဏသဘော လောကီကို မယူစေလို။ လောကီ(ပညတ်)အားဖြင့် တဘဝဟုသမုတ်အပ်သော ဘဝ၏ တည်နေစ၊ ပဋိသန္ဓေကိုယူစေလို (သိစေလို)သဖြင့် “တည်စ၊ သန္ဓိ” ဆိုသည်ဟုကောက်မှတ်ပါ။

ဆုံးစုတိ = အဆုံးဖြစ်သော စုတိ။ ဤ၌လည်း ဘင်္ဂက္ခဏကို မယူစေလိုသဖြင့် “ဆုံးစုတိ” ဟုဆိုသည်။

လောကီပိုင်းခြား = ဤသို့ပဋိသန္ဓေနှင့် စုတိ ပိုင်းခြားပုံမျိုး သည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ကြည့်လျှင် မမှန်ပေ။ လောကီလူတို့ သမုတ်အပ်သော သဘောလောကီသာ ဖြစ်ကြောင်းကို သိစေလိုသဖြင့် ဤသို့စပ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

သုံးပါးခဏ = ရုပ်၊ နာမ်တို့၏ သုံးပါးသောခဏ။

(၁) ဥပ္ပါဒ်က္ခဏ = အဖြစ်ခဏ။

(၂) ဦးတိက္ခဏ = အတည်ခဏ။

(၃) ဘင်္ဂက္ခဏ = အပျက်ခဏ။

အားဖြင့် ခဏ ၃-ပါး ရှိလေသည်။ ၎င်းကိုပင် ပါဠိ၌ “ခဏတ္တယ” (ခဏ ၃-ပါးအပေါင်း) ခေါ်လေသည်။ မြန်မာတို့က “ခဏငယ် ၃-ချက်” ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲကြလေသည်။ (အဘိဓမ္မာကျမ်းတို့၌ အကျယ်ရှု)

အနန္တ(ပါ) = အ = မ၊မဲ့ + အန္တ = အဆုံး။ အနန္တ(အဆုံး) မရှိ။ မဆုံးသ။

နာမ်သက်နှင့်ရုပ်သက်တို့တွင်နာမ်သက် (စိတ်သက်) သည်မြန်၏။ တို့၏။ နည်း၏။ ရုပ်သက်ကား နှေး၏။ ကြာ၏။ (နာမ်ကိုစာလျှင်) များ၏။

နာမ်တရား (စိတ်တရား) ၏ အသက်သည် (ယခင်ဆိုခဲ့သော) ခဏ ၃-ချက်မျှသာရှိ၏။ ရုပ်တရား၏ အသက်သည်ကား ခဏတ္တယ ပေါင်း ၁၇-ချက်မျှရှိ၏။ ဝိထိလမ်းစဉ်တွင်၊ ၁၇- သုံးလီဖြစ်၍ ခဏ ငယ်ပေါင်း ၅၁-ချက်မျှရှိ၏။

သို့ရာတွင် ၁၇-ချက် မပြည့်သော ရုပ်များလည်း ရှိသေးသည်။ (အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌ အကျယ်ရှုလေ။)

လက်ဖြစ်တတွက်၊ မျက်စိတမှိတ်၊ နှားနှိုတညှစ်၊ လျှပ်စစ် တပြက်ခန့် အချိန်ကာလအတွင်းမှာပင် ရုပ်သက်၊ နာမ်သက်ပေါင်းကုဋေတသိန်း မကရှိသည်ဟု ကျမ်းဂန်များ၌ ပြဆိုကြလေသည်။ (ဧကန္တရက္ခဏေ အနေက ကောဋိသတ သဟဿာနိပဝတ္တန္တိ-။ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်- အဋ္ဌကထာ)

ထို့ကြောင့် မဃဒေဝလင်္ကာ၌ လည်း-လျှပ်စစ်တပြက်၊ လက် တတွက်၌၊ ဖြစ်၊ ပျက်အနေ၊ နာမ်၊ ရုပ်သေတို့၊ ကုဋေတသိန်း၊ ရေ ကိန်းတမျှ၊ စုပုံရသော်၊ ကောသလထုံး၊ တိုင်းသုံးမှတ်ခြင်း၊ တင်း ရှစ်ဆယ်ဂင်၊ အကြင်ခေါ်ဝေါ်၊ ရာကျော်လွှည်းပေါင်း၊ တင်လောက် ကောင်းသာ၊ တသောင်းပုံပြု၊ စပါးစုထက်၊ အထူများစွာ၊ မကရာ- ဟု၊ ကျမ်းလာမဆိတ်၊ ဝိပရိတ်တည့်၊ (ဟုစပ်ဆိုတော်မူခဲ့လေသည်)

ဤသို့လျှပ်စစ်တပြက်အတွင်းမှာပင် ဤမျှလောက် ရုပ်သက်၊ နာမ် သက်များ ရှိနေလျှင် တဘဝ-တနှစ်-တလ-တနေ့ခန့် အချိန်ကာလ အတွင်းကို မဆိုထားနှင့် တနာရီခန့် အတွင်းမှာပင် မရေမတွက်နိုင် လောက်အောင်ရှိပေရာ၏။ (ဝါ-အနန္တရှိပေရာ၏)

လည်ထကြိမ်ဖန် = စိတ်လမ်းစဉ် (စိတ္တဝီရိယံ)၊ ရုပ်လမ်းစဉ် (ရူပဝီရိယံ) တခုပြီးလျှင် နောက်ထပ်မဖြစ်တော့ပြီဆိုလျှင် နာမ်သက်၊ ရုပ်သက်ပေါင်း အနန္တရှိဘွယ်မလိုပြီ။ ထို့ကြောင့် လမ်းစဉ် (ဝီရိယံ) တလည်လည် (ဝါ-တခုပြီးတခု) ဖြစ်နေသည်ကို သိစေလိုသဖြင့်- “လည်ထကြိမ်ဖန်” ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်လေသည်။ ။

ခန္ဓဝိဘင်း အဖွင့်-သမ္မောအဋ္ဌကထာကြီး သုဓမ္မဝတီမူ-၇ ၌ရုပ်၊ အတွက်အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူသောကာလ ခွဲဝေပုံများကို အကျယ်ဖွင့်ပြလေသည်။ အခြားမဲ့ ချုပ်ပြီးခဏကိုပင် အတိတ်ခေါ်ပုံ စသည်ကိုအနုစိတ်ကာဖွင့်ပြီးနောက် (၁) အဒ္ဓါ (၂) သန္တတိ (၃) သမယ (၄) ခဏအားဖြင့် အသီးသီးယူပုံ (ခွဲဝေပုံ) များကိုပါ-ပြဆို ပြန်လေသည်။

၎င်းဖွင့်ပြချက်အရ အဒ္ဓါ (အခွန်) အားဖြင့် သတ္တဝါ တဦး၏ တဘဝ၌ (၁) ပဋိသန္ဓေမတိုင်မီ-ရှေ့အဖို့သည် အတိတ်မည်၏။ (၂) စုတိမှ နောက်သည် အနာဂတ်မည်၏။ (၃) ထို ၂-ခုတို့၏ အကြား သည်ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။

သန္တတိအားဖြင့်ကား (တဖန်) ကံ၊ စိတ်၊ ဥတုတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ကာလပိုင်းခြားပုံကိုဖွင့်ပြလေသည်။ (၎င်း၌-အပြည့်အစုံရ)

သမယအားဖြင့်လည်း မဟုတ်၊ နံနက်နှင့် ည၊ ည-နှင့် နေ့၊ စသည် တို့၏အစွမ်းဖြင့် ထိုထိုကာလတို့၏ ဖြစ်ဆဲသည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ ၎င်း၏ ရှေ့သည်အတိတ်မည်၏၊ နောက်သည်အနာဂတ်မည်၏။

ခဏအားဖြင့်ကား ခဏငယ် ၃-ပါး၌အကြီးဝင်သောကာလသည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ ၎င်းမှရှေ့သည်အတိတ်မည်၏ နောက်သည်အနာဂတ် မည်၏။ (ပရိယာယ်မဟုတ်သော-မုချနည်းမျိုးတည်း)

(အခြားတနည်းကား) လွန်ပြီးသော ဟေတုပစ္စယ ကိစ္စသည် အတိတ်မည်၏။ ပြီးပြီးသောဟေတုကိစ္စ-နှင့်-မပြီးသေးသော ပစ္စယ ကိစ္စသည် ပစ္စုပ္ပန်မည်၏။ ကိစ္စ ၂-ပါးသို့မရောက်သေးသော ကာလ သည် အနာဂတ်မည်၏။

(တနည်း) မိမိကိစ္စခဏ၌ ဝစ္စုပ္ပန်၊ ၎င်းမှရှေ့အတိတ်၊ နောက်၌ အနာဂတ်ဟု ပိုင်းခြားသင့်၏။

ဤပြဆိုခဲ့သော နည်းတို့တွင် ယခု ရှင်ရဋ္ဌသာရ ပြဆို အပ်သော သဘောသည် အဒ္ဓါ(အခွန်)အားဖြင့် ခွဲဝေပုံနှင့်ဆိုင်လေသည်။

သန္တာန် = သန္တာန (ပါ) အစဉ်အဆက်။ **Continuity.**

ခရီးစဉ်ကာ = တခဏ နှင့် တခဏ (တခဏပြီးတခဏ) တဝီထိပြီးတဝီထိ မပြတ်မစဲဖြစ်သည်ဟုလို။

အပိုဒ်-၆၄ ၏ စကားပြေ

မကူးမယှက်ကွာခြားသောကမ်းခြေ နှစ်ဖက်တို့၏အကြား၌ ကျယ်ဝန်းသော ရေကြောင်း လမ်းသည်ကား ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာနှင့်တူ၏။ ညွှန်သည်ကား တဏှာနှင့် လူပေ၏။ ထိုတရားများအပြင်စွဲလမ်းတတ်သောဥပါဒါန်၊ စီမံတတ်သော သင်္ခါရ တရားတို့ကြောင့် ဘဝသစ်၌ တည်နေစ ဟူသော ပဋိသန္ဓေနှင့် အဆုံးဟူသောစုတိ-ဟု လောက၌ ပိုင်းခြားအပ်သော ထိုပဋိသန္ဓေစုတိနှစ်ခုတို့၏ အကြား၌သုံးပါးသော ခဏတို့သည် မရေမတွက်နိုင်အောင် အကြိမ်များစွာ လည်ပတ်ကာ တပြောင်းပြန်ပြန်သန္တာန် အစဉ်မပြတ် ခရီးချင်း စပ်ကာဖြစ်နေပေတော့သတည်း။

၆၅။ မြစ်ကူးပိုပြီး၊ စီးသည့်နာဝါ၊ လှေပမာကား၊ ဧရာ
ကလလ၊ တည်ပြီးမှတည်၊ ဟတ္ထနှစ်ဖြာ၊ ဖာသုကာဟု၊ “ဘယ်
ညာနံစောင်၊ ပဲ့ထောင်ဘဝါး၊” ခေါင်းဖျားထိပ်စွန်၊ လှေဦး
ဟန်နှင့်၊ မင်းကန်ကြွက်လျှောက်၊ လက်ထောက်တံကူ၊ ဟူသည်
အပြား၊ ရိုးကန့်များနှင့်၊ အလျားအကွေး၊ ကြောသေးကြော
မ၊ မယ်န မျှော့ ကိုင်၊ မြိုင်စွာမှု၊ ပစ္စည်းပြုသည်။ ။တစု
ရူပက္ခန္ဓာတည်း။

အပိုဒ်-၆၅ ခက်ဆစ်စကားပြေ

နာဝါ(ပါ) = လှေ, သင်္ဘော, Vessel (ဤ၌ လှေကို
ဆရာတော်ကိုယ်တိုင် အနက်ဖော်ထားပြီးဖြစ်သည်)

လှေပမာကား = လှေ၏ဥပမာကား။

•ရှု = လှေ, သင်္ဘော, တို့ကို တည်သော အခါ - ဧရာတံ
Keel ကိုဦးစွာတည်ပြီးမှတည်ရသည်။ ဤ၌ဧရာတံနှင့် တကွ
အနီးတလျှောက် လှေဝမ်းအခြေခံကိုပါ- ရည်ရွယ်၍ စပ်ခြင်း
လည်းဖြစ်လိုက ဖြစ်နိုင်သည်။ ၁၃၁၃-ခု၊စာရေးဆရာအသင်း
ထုတ်၊ (စပါပေ) ဂိမ္မန္တစာစောင်တွင် တက္ကသိုလ်ချစ်ဆွေအမည်
ဖြင့် လှေဝေါဟာရဆောင်းပါးကိုရေးသားရာ-၎င်း၌(ဇယာ=
လှေအောက် ခင်းပျဉ်ချပ်များ=လှေဝမ်း ဟူလို သတည်း)ဟု
ဆိုသည်။

(ထိုလှေစကားမှ အကြီးအကျယ်, အကြီး- ကြီးဟူသော
အနက်သို့ပွားလာဟန် တူလေသည်။ ဆင်ဟော “ဧရာဝတီ”
သိကြား၏ ဆင်ဟော “ဧရာဝတီ” မြစ်တခုအမည် “ဧရာဝတီ”

(=အရာဝတီ) သဒ္ဒါများမှ ရွှေကာအနက်ပွားလာသလား-
ဟုလည်း စဉ်းစားတွယ်ရှိပါသည်။)

ကလလ (ပါ) = (ပဋိသန္ဓေတည်စတွင်ဖြစ်သော) ရေကြည်။
အနည်းငယ်မျှသော အရာဝတ္ထုကလေးဖြင့် နှိုင်းယှဉ်၍ သိအပ်
သောရုပ်ကလေး-ဟုအနက်ရ၏။

(ကလီယတိ ပရမီယတိအပ္ပေနာတိ၊ ကလလံ) ဟု ပါဠိကျမ်းဂန်
များ၌ဝိဂြိုဟ် ပြုကြလေသည်။

**The bubble-shaped primary formation of
an embryo** ဟု ဘာရ်ဂါးပြဆိုသည်။

The embryo in the first stage of conception
ဟုယုဒသန်၌ အနက်ဖော်ခဲ့ပေသည်။

ထိုကလလ-ရေကြည်၏ အတိုင်းအရှည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ နိကာယ်
ဆောင်ဆရာတို့ ယူဆပုံအမျိုးမျိုး ကွဲပြားခဲ့ကြောင်းနှင့် အဋ္ဌကထာ
ဆရာကြီးဗုဒ္ဓဘောသက ဖော်ပြတော် မူခဲ့လေသည်။ ၎င်းပြဆိုချက်
များကို ပဉ္စမသံဂါယနာတင် ဘုရားကြီး ဆရာတော်ကအောက်ပါ
အတိုင်းလင်္ကာအချုပ်-ဆောင်ပုဒ်ပြုခဲ့ပေသည်။

(၁) ကလလ-မည်၊ ထို“ရေကြည်”ကား၊ တည်သော
အခါ၊ မက္ခိကာ (=ယင်) လျှင်၊ ဝါရဧက (=တကြိမ်)၊
သောက်လောက်စွ-ဟု၊ ပမာဏ-ကို၊ နှိုင်းဆဆို၏။ (၂)
ထိုကိုတဖန်၊ များသောဟန်ဖြင့်၊ ပယ်လှန်ပြီးမှ၊ သိမ်မွေ့လှ
သား၊ သဏ္ဌသုစိ (သိမ်မွေ့သောအပ်)။ ဖျားတွင်ထိလျက်၊
ငြိ၍ပါလာ၊ ဆီ-ပမာဟု၊ တူစွာပုံခင်း၊ ဆိုတုံလျင်း၏။ (၃)
ယင်းကိုတခါ၊ ပစ်ပယ်ခွါ၍၊ ဒီပါဇမ္ဗူ၊ သောင်းတိုက်သူ၏။
တဆူဆံပင်၊ အဖျားတွင်၌၊ တင်သည်ဆီပေါက်၊ ပမာလောက်
၏။ (၄) ထိုနောက်တခါ၊ ယင်းကေသာကို၊ ရှစ်ဖြာစိတ်

ထား၊ တစိတ်အားမူ၊ မြောက်ကျွန်းသူ၏၊ တဆူဆံမျှ၊ ပမာ
 က-ဟု၊ နှိုင်းဆပြီးကာ၊ ယင်းကေသာကို၊ ကြည်စွာဆီတွင်၊
 နှစ်၍ တင်သော်၊ ဆံပင်ဖျားမှာ၊ ကပ်၍ပါသည်၊ တေလာ
 (=ဆီ) ဆီပေါက်၊ ပမာ လောက်၏။ (၅) ထို့နောက်
 တသွယ်၊ ယင်းကိုပယ်ဘို့၊ တောဝယ်ရှိသည်၊ ဇာတိဥဏ္ဍာ၊
 သားမြတ်စွာ၏၊ နုစွာဖြူဖွေး၊ သေးသေးမြင်မြင်၊ မွေးတပင်
 ကို၊ ကြည်လင် လျှောက်ပတ်၊ ဆီထောပတ်ဝယ်၊ နှစ်၍ဆယ်
 သော်၊ ကပ်တွယ်ပါလာ၊ ယင်းပမာ-ဟု၊ ဌကထာဝိဘင်း၊
 မိန့်တုံလျင်းသည်။ ။အရင်းသုံးဆယ်မျှသာတည်း။

ဤကဗျာစကားရပ်တွင်ပါသည့် ဇာတိဥဏ္ဍာ မည်သော
 သားကောင်ဟူ သည်ကို (ကေစိဆရာတို့အလို) ယနေ့ဖွား
 သော ဆိတ်၏ အမွေးဟု ဆို၏။ (အပရေဆရာတို့အလို)
 ဟိမဝန္တာတောအရပ်၌ သိမ်မွေ့သောအမွေးရှိသော ဆိတ်၏
 အမွေးဟုဆို၏။ (အညေဆရာ တို့အလို အားဖြင့်) ဆိတ်မ
 ၏ဝမ်းကိုခွဲ၍ ယူအပ်သော ဆိတ်ကလေး၏ အမွေးဟုဆို၏။

မည်သို့ပင် အဆိုကွဲကြစေကာမူ ပရမတ္ထအားဖြင့် အရင်း
 ကိုစစ်လိုက်ပါက ကာယဒသက, ဘာဝဒသက, ဝတ္ထုဒသကဟူ
 သော ရှက်ကလောင်ပေါင်း သုံးစည်း။ ရုပ်အရေအတွက်ပေါင်း
 သုံးဆယ်မျှရှိသည်ကို ကလလ- ရေကြည်ခေါ်သည်ဟု မှတ်
 သင့်သဖြင့် “အရင်းသုံးဆယ်မျှသာတည်း”ဟုဆိုလေသည်။

(သို့ရာတွင်နပုံ, ပဏ္ဍုက်များ၌မူ ဘာဝဒသကချို့သည်)
 (အဘိဓမ္မာကျမ်းများ၌အကျယ်ရှု)

ဧရာ-ကလလ= ဧရာတံ (ဧရာခံ-ဧရာထယ်) တည်းဟူသော
 ကလလ ရေကြည်။

ဗတ္တ (ပ၁)= လက်။

ဖါသုကာ (ပါ) = နံရိုး (၎င်းကို “ဘယ်ညာနံစောင်” ဟု ဆရာတော်က အနက်ဖော်ထားသည်)

ဘယ်ညာနံစောင် = ဘတ်ဘက်နံစောင်၊ ညာဘက်နံစောင်

ပဲ့ထောင်ဘဝါး = ထောင်နေသည့် လှေပဲ့တည်း ဟူသော (လှေပဲ့နှင့်တူသော) ဘဝါး။

ခေါင်းဖျားထိပ်စွန်၊ လှေဦးဟန်နှင့် = (သန္ဓေတည်စသူ၏) ဦးထိပ်အစွန်ကမူ လှေဦးပိုင်း၏ ပုံဟန်နှင့်။

မင်းကန် = ဧရာကို လျှောက်ကာတံကူ (တံကူ = တန်ဂူ) ပေါ်၌စီး၍ ရိုက်ထားသည့် ပျဉ်ကိုခေါ်သည်။ “မင်းလမ်း” ဟုလည်းခေါ်သည်။

ကြွက်လျှောက် = လှေ၏ စပ်တိုင်တွင် အတွင်း နှစ်ဖက်တို့မှ “ခွေပျဉ်” ကဲ့သို့ ရိုက်ထားသော အရာ။ (လှေကြီးလျှင် ၃-ခု ထား၍ တဖက်တချက်ရိုက်သည်) ဝဲယာ ကြွက်လျှောက်နှစ်ခု တို့ကိုချုပ်ထားသည့် တန်းကိုမူ “ကိုက်” (ဂိုက်) ဟုခေါ်သည်။

လက်ထောက် = (ကန့် ထောက်) အောက် က တ ဖက် တချောင်းစီ ထောက်ထားသောတိုင်ငယ်-ဟူသတတ်။

တန်ကူ = (တံကူ = တဂူ) လှေဝမ်းအတွင်းဖက် ဧရာပေါ်၌ အကန့်အကန့်ပြု၍ ရိုက်ထားသော ပျဉ်ကွေးများဟုလူကြီးမင်း ဦးကျော်ထွန်းက ပြဆိုသည်။ ယခင် တက္ကသိုလ် ချစ်ဆွေ၏ ဆောင်းပါး၌မူ (လှေသည် စတည်သော အခါ) ခွေထား သည့် ပျဉ်နှစ်ချပ်ကို မလွတ်အောင် ချုပ်ထားသည့် သစ်သား ဟုပြဆိုထားသည်။

ဟူသည့်အပြား = ဟူသောအမျိုးအစားအပြားပြား။

ရိုးကန်များ = အရိုးအကန်များ (ပုဂံ ? ပျဉ်းကန်ထောက်၊ လက်ထောက်တို့ဖြင့် ပြုအပ်သောအခန်းငယ်တို့ပေတည်း။ ပျဉ် ဟူရာ၌ ခွေပျဉ်၊ ဘေးထောင်- ပျဉ်၊ ခင်းပျဉ်၊ ဝါ- ဧရာပျဉ်၊ ပကာပျဉ်၊ ဝါ-မကောင်းသော ပျဉ်တို့ကို လှေဝေ၊ ဟာရ၌ ခေါ်သတတ်)

ဟူသည့်အပြား၊ ရိုးကန်များ၌ = (မင်းကန်၊ ကြွက်လျှောက်၊ လက်ထောက်၊ တံကူ၊) ဟူသော အပြားရှိသော အရိုးများ၊ အကန်များ။ (သတ္တု၏အရိုးများကို ထိုအစိပ်အပိုင်းများနှင့် နှိုင်းခြင်းဖြစ်သည်)

မယ်န (ပေ) = သံချွန်။ သံမှို၊ သံဆူး၊ ယခုတိုင် “သံတို-မယ်န” ဟုတွဲ၍ခေါ်ဝေါ်ကြဆဲဖြစ်သည်။ “လှေကို တည်မှဖြင့် မယ်နကုန်မှာကို မကြောက်နှင့်တော့” (ရှေးစကားပုံ)

မျော့ = သစ်တခုနှင့်တခု တဖက်နှင့် တဖက် တွယ်ရသော နှစ်ဖက်ချွန်သံမျိုး။

အလျား = အလျားလိုက်နေသောအစိပ်အပိုင်းမျိုး။

အကွေး = အကွေးလိုက်နေသော အစိပ်အပိုင်းမျိုး။

ကြောသေး = သေးငယ်သော အကြောမျိုး။

ကြောမ = ပင်မဖြစ်သောအကြောမျိုး။ အကြောကြီးမျိုး။

မြိုင်စွာမှု = မြဲမြံ ခိုင်ခန့်စွာဖြစ်သောအမှု။

ပစ္စည်းပြု = အကြောင်းပြု (ပစ္စယ = အကြောင်း)

ရူပက္ခန္ဓာ (ပၤ) = ရူပ=ရုပ်+ခန္ဓာ=အစု။

ဤကဗျာ၌ ဆရာတော်သည် ကလလရေကြည်ကို ဆိုပြီးနောက် လက်နံရိုး စသည်တို့ကို ခုန်ကျော်ကာ လှမ်း၍စပ်ဆိုတော် မူသွားလေသည်။ ကျမ်းဂန်လာတိုင်းအပြည့်အစုံဆိုတော်မမူပေ။ ထို့ကြောင့် သိသာရုံအတန်ငယ်ထပ်၍ပြပါအံ့။ သံယုတ်ပါဠိတော်၌ရှင်တော်ဘုရားကိုယ်တိုင် ဤသို့ဟောတော်မူခဲ့လေသည်။

ပဌမံ ကလလံ ဟောတိ၊
 ကလလာ ဟောတိ အဗ္ဗုဒ္ဓံ၊
 အဗ္ဗုဒ္ဓါ ဇယတေ ပေသိ၊
 ပေသိ နိဗ္ဗတ္တတေ ဃနော၊
 ဃနာ ပသာခါ ဇာယန္တိ၊
 ကေသာ လောမာ နခါပိစ။ ။

[မူရင်းအခေါ်များကိုပါ သိသာစေရန်— ပါဠိအနက်တွဲ၍ ပြန်ပေးအံ့]

ပဌမံ =ရှေးဦးအစ၊ ပဋိသန္ဓေကာလ၌။]
 ကလလံ =ကလလ—ရေကြည်သည်။
 ဟောတိ =ဖြစ်၏။
 ကလလာ =ကလလရေကြည်ရက်သတ္တပတ်မှ။
 ပရံ =နောက်ဒုတိယရက်သတ္တပတ်၌။
 အဗ္ဗုဒ္ဓံ =အမြှုပ်သည်။
 ဟောတိ =ဖြစ်၏။
 အဗ္ဗုဒ္ဓါ =အမြှုပ်ရက်သတ္တပတ်မှ။
 ပရံ =နောက်တတိယရက်သတ္တပတ်၌။

ပေသိ =သားတစ်သည်။

ဇာယတေ =ဖြစ်၏။

ပေသိ =သားတစ်ဖြစ်ရာရက်သတ္တပတ်မှ။

ပရံ =နောက်စတုတ္ထရက်သတ္တပတ်၌။

သနော =အစိုင်းအခဲသည်။

နိဗ္ဗတ္တတေ =ဖြစ်၏။

သနာ =အစိုင်းအခဲဖြစ်ရာ ရက်သတ္တပတ်မှ။

ပရံ =နောက်ပဉ္စမရက်သတ္တပတ်၌။

ပသာခါ =(ဦးခေါင်းခြေ ၂, လက် ၂ ဟူသောငါးခုသော) ခက်မတို့သည်။

ဇာယန္တိ =ဖြစ်ကုန်၏။

တတော =ထိုခက်မငါးဖြာဖြစ်ပြီးသည်မှ။

ပရံ =(ဖြစ်သင့်ရာကာလဖြစ်သော) နောက်၌။

ကေသာစ =ဆံပင်တို့သည်၎င်း။

လောမာစ =အမွှေးတို့သည်၎င်း။

နခါပိစ =ခြေသည်း, လက်သည်းတို့သည်၎င်း။

ဇာယန္တိ =ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ။

ကလလရေကြည် ၇-ရက်၊ အမြှုပ် ၇-ရက်၊ သားတစ် ၇-ရက်၊ အစိုင်းအခဲ ၇-ရက်။ ခက်မငါးဖြာ ၇-ရက်၊ ရင့်ကျက်ချိန် ၇-ရက်၊ မျက်စေ့ ၇-ရက်၊ နား ၇-ရက်၊ နှာ ၇-ရက်၊ လျှာ ၇-ရက်၊ ဤ ၇-ဆယ်ကြိမ်အရောက် (၂-လနှင့် ၁၀ ရက်အရောက်) တွင် “အာယတန” ပြည့်စုံကာ သားသူငယ် အကောင် အထည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်

လာသည်။ အာယတနများကို နောက်က ပြခဲ့ပြီး။ (ဤကားအဋ္ဌကထာနည်း)

ကလလ-ရေကြည် ၁၄-ရက်၊ အမြှုပ် ၁၄-ရက်၊ သားတစ် ၁၄-ရက်၊ အစိုင်အခဲ ၁၄-ရက်၊ ခက်မငါးဖြာ ၁၄-ရက်၊ ဤဆယ်-ရက် သတ္တပတ်နောက် ဆယ်တစ်-ရက်သတ္တပတ်မြောက်၌ စက္ခုဒသကဖြစ်၏။ ၁၂ ရက် သတ္တပတ်၌ သောတဒသက၊ ၁၃-ရက်သတ္တပတ်၌ သာနဒသက၊ ၁၄-ရက်သတ္တပတ်၌ ဇိဝှဒသက များအစဉ်အတိုင်းဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဤသို့ ၁၄-ရက်သတ္တပတ် (သုံးလနှင့်ရှစ်ရက်) မြောက်၌ အာယတနပြည့်စုံကာသားသူငယ် အကောင် အထည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဆံ၊မွေးညှင်း၊ ခြေသည်းလက်သည်းတို့ကား ၄၂-ရက်သတ္တပတ်မြောက်၌ အထိုက်အလျောက် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဤကားမူလဋီကာနည်း)

အကျယ်ကိုဆိုင်ရာကျမ်းဂန်များ၌ရှုပါ။

အပိုဒ်-၆၅ ၏ စကားပြေ

မြစ်ကိုကူး၍ပို့ပြီးလျှင်တက်စီးခဲ့သောလှေ၏ဥပမာကား....
ရေတည်းဟူသော ကလလ ရေကြည်စွာတည်ပြီးမှ လက်ဝဲလက်ျာနံထောင်နှစ်ဘက်တည်းဟူသော လက်နှစ်နှင့် နံရိုးများ၊ လှေဝဲစောင်တည်းဟူသောဖဝါး၊ ခေါင်းဖျားထိပ်စွန်ဟူသော လှေဦး၏ပုံဟန်နှင့်မင်းကန် ကြွက်လျှောက် လက်ထောက်၊ တန်ကူဟူသော အရိုးအကန့်များနှင့် အလျားလိုက် အကွေးလိုက် ရှိသောအကြောသေးအကြောမ ဟူသောမယ်နု၊ မျှော့ကိုင်တို့ ဖြင့်ခိုင်ခံ့မြဲမြံစွာ တခုနှင့်တခု ပစ္စည်းပြုထားသော လူ၏ကိုယ် ကောင်တည်းဟူသောရုပ်တရားအစုပေတည်း။ ။

၆၆။ လွေလွော် ယောက်ျား၊ ထိုအလားကား၊ တည်ငြား
သန္ဓေ၊ မှာကမ်းခြေက၊ ရပ်လှေတက်ပြည့်၊ စီးလှည့်များစွာ၊
နာမ်မိုလ်ပါကို၊ ခန္ဓာဆုံးပျက်၊ တည်မဲ့သက်ဟု၊ တဘက်တိုင်
အောင်၊ ပို့ကြဉ်းဆောင်သား၊ ဆင်းရောင်ဖျက်ခြင်း၊ ဇရာမင်း
နှင့်၊ ၊မကင်းမျာမိ ဖျားနာတည်း။

၆၆။ ခက်ဆင်အဖြေ

အလား = အဖြစ်။ ဖြစ်ပုံ။

သန္ဓေ = ဖြေပြီး။

မှာကမ်းခြေက = ဤမှာဖက်ကမ်းခြေက။

မိုလ်ပါ(ပေါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

ခန္ဓာ(ပါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

ဆင်းရောင် = အဆင်းအရောင်၊ အရောင်အဆင်း။

ဇရာ(ပ) = အိုခြင်း။

မျာမိ(ပါ) = ဖျားနာခြင်း။

[ဤတွင် = အံ့ပုဂ္ဂိုလ်ရ - ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စိတ်ရတို့ကို - နားလည်မှ
ဤလင်္ကာကိုပို၍ သဘောပေါက်ပေရာ၏။ သို့သော် ကျယ်လှအံ့စိုး၍
မပြလိုက်ပါ]

အပိုဒ်-၆၆ ၏ စကားပြေ

လွေလွော် ယောက်ျား ဟူသော ထိုသူ ပုံပမာကား
ပဋိသန္ဓေ တည်နေခြင်းဟူသည့် ဤဖက်ကမ်းခြေမှ ရပ်တရား

တည်းဟူသော လှေထက်၌ အပြည့်တက်၍ စီးလိုက်လာကြသော နာမ်တရားတည်းဟူသော ကူးတို့စီးအများကို တည်မြဲအသက်ဟူသည့် ခန္ဓာပျက်ဆုံးခြင်းစုတိဟု ဆိုအပ်သောတဖက်ကမ်းသို့ရောက်သည်တိုင်အောင် ပို့ဆောင်တတ်သော အဆင်းအရောင်ကို ဖျက်တတ်သော အိုခြင်းတရား၊ နာခြင်းတရားတို့ ပင်ဖြစ်ပါတော့သတည်း။

၆၇။ တဘက်မြစ်ကြီး၊ ကူးခပ်ပြီးသော်၊ လှေစီးတက်ပစ်၊ ပြစ်ပြစ် ကုန်မြောက်၊ တယောက်မကျန်၊ သက်လေ ဟန်ကား၊ ဆုံးစွန်ခန္ဓာ၊ သေမင်းရွာသို့၊ မျက်နှာ ရင်းတည်၊ စူးစူးရည်လျက်၊ ကျင်လည်ရှေးဖျား၊ ရုပ်ကိုထား၍၊ သွားသည်နာမ်၏ ခြင်းရာတည်း။

၆၇။ ခက်ဆစ်အဖြေ

လှေစီးတက်ပစ် = ဤစကား၌ (လှေစီးသူတို့သည် ကုန်းသို့ တက်သွားကာ လှေကိုပစ်ထားခဲ့၍) ဟုလည်း အနက်ပြန်နိုင်ဖွယ်ရှိ၏။ (လှေစီးသူတို့သည် လှော်တက် များကို ပစ်ထားကာ)ဟုအနက်ပြန်နိုင်ဖွယ်ရှိ၏။

ပစ် + ပြစ် ပြစ် = (ခွဲထား)

ပြစ်ပြစ် (ပေ) = မကြွင်းမကျန် = အကုန်အစင်။

တက်ပစ် = လှော်တက်ကို 'ပစ်ထားခဲ့ခြင်း၊ (တနည်း)ကုန်းသို့တက်ရောက်၍ လှေကိုစွန့်ပစ်ခဲ့ခြင်း။

သက် (ပေါ) = ဆင်း(လှေပေါ်မှ ဆင်းခြင်း)

ဆုံးစွန်ခန္ဓာ = အဆုံးစွန်ဖြစ်သော ခန္ဓာ။

သေမင်းရွာသို့ = သေမင်း၏ရွာ-ဟု မရှိသော်လည်း တင်စား၍ သုံးခြင်းဖြစ်သည်။

စူးစူးရည်လျက် = ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ်ရည်စူးလျက်။

ကျင်လည် = ကျက်စား။

ဤဇာတ်စာကိုယ်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-နှင့် ဇိနာလင်္ကာရဋီကာတို့မှ လှေဥပမာများကို ယူ၍ချွဲကာ စပ်ဆိုဟန်တူလေသည်။ ရှင်သီလဝံသကလည်း ပါရမီတော်ခဏ်းပျို့-အပိုဒ်အမှတ်-၁၀၁-၌ လှေ (သင်္ဘော) ဥပမာကို စပ်ဆိုခဲ့ပေသည်။ အရှင် ၂-ပါးတို့၏ ဉာဏ်များကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရှု နိုင်ကြစေရန် ရှင်သီလဝံသ၏ ကဗျာကို အောက်တွင် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။ ။

ရတနာ-တိ၊ အချိ-ဝန်ရ၊ သင်္ဘောမ=လျှင်၊ လွင့်စ၊ ဆဲဆဲ၊ ပင်လယ်ဝဲ၌၊ အထဲ-နံ့ကိုင်း၊ ဝမ်းချက် တိုင်အောင်၊ အနိုင်မြှုပ်ထိ၊ ပေါက်လတ်ဘိမူ၊ ထေးမိထေးတည့်၊ ငုံ့ ကြည့်ချောင်းနောင်း၊ မကြာကောင်းသို့၊ ဝဲပေါင်း = အဝိဇ္ဇာ။ တဏှာ = ပင်လယ်၊ သံသာကျယ်၌၊ ငါးသွယ်သပြိုဟ်၊ ခန္ဓာကိုယ်-ဟု၊ = ဝန်ပိုနှက်မ၊ ဆုကြီးရ၍၊ အဝဆယ်လံ၊ သင်္ဘောပျံလျှင်၊ မည်ခံရှင်နှစ်၊ ရသေ့စစ်သည်၊ ဖြစ်ပြီးရကား၊ ကျင်လည်များ၍၊ ယိုးယားရံခါ၊ ရှည်မြင့်ကြာသော်၊ မိစ္ဆာဝိတက်၊ = မှက်ဖြင့်လည်းခဲ၊ နှေးဖြည်းနဲ့၍၊ ကြည်နဲကြည်နု၊ အပျင်းဟူသား၊ = လစ်လျူထိမ်းပါး၊ ပေါက် လတ် ငြားမူ၊ ပပ်ကြားထေးတူ။ လုံ့လဟူသား၊ = တကူပျဉ်ကွပ်၊ သားစေ့တပ်၍၊ ကြပ်ကြပ်ခိုင်ခံ့၊ အားထုတ်ဝံ့က၊ ရအံ့ဂုဏ်လှိုင်း၊ ငါရည်တိုင်း-ဟု၊ ရှင်ကျိုင်းရသေ့၊ ကြံအောက်မေ့လျက်၊ ယနေ့က-စ၊ ဝါယုမ-ဖြင့်။ ။ လုံ့လကိုယ်စွမ်းကိုးလသေး။ (ပါရမီ- ၁၀၁။)

အပိုင်း-၆၇ ၏ စကားပြေ

မြစ်ကြီး၏ တဘက်ကမ်းခြေသို့ ရောက်အောင် ကူးခပ်ပြီး သော် လှေပေါ်၌ စီးလိုက်လာသောကူးတို့စီးအားလုံးတို့သည် အကုန်အစင် တယောက်မျှမကျန် လှော်တက်ကို စွန့်ပစ်ကာ ကုန်းသို့ တက်သွားကြလေသည်နှင့်ကား၊ မိမိတို့ရှေးက ကျင် လည်ခဲ့ဘူးသော ရပ်တရားကို စွန့်ပစ်ခဲ့၍ ခန္ဓာဆုံးခြင်း တည်း ဟူသော သေမင်းရွာသို့ တည့်တည့် မျက်နှာမူကာ သွားကြ သောနာမ်တရား၏ အခြင်းအရာနှင့် တူသတည်း။ ။

(၁) သစ္စာ (၂) သတ္တာ (၃) ပဋိသန္ဓေ (၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသော လေးချက်တို့မှာ အနက်နဲဆုံး-ဖြစ်၍ သိရန်လည်း ခက်လှသည့်ပြင်- သူတပါးကိုလည်း ဟောရန်ခက်လှသည်-ဟု အဋ္ဌကထာဆရာကြီးက ပြောခဲ့ပေသည်။ ဆရာတော်သည် ဤဘဝကူးပုံ၊ ပဋိသန္ဓေ တည်ပုံ များကို လူအများ နားလည်လွယ်စေရန်- ရည်စူးစပ်ဆို ခဲ့ခြင်းဖြစ် ပေသတည်း။

၆၈။ တစီတလျဉ်၊ ဆိုစဉ်ဤနှင့်၊ စပ်ကာဆင့်၍၊ ဖြန့်ဘွင့် ဝဏ္ဏနာ၊ နည်းကျဉ်းသာဖြင့်။ နတ်မှာအာယု၊ သက်ပိုင်းရှုစိမ့်၊ စာတုမဟာ၊ နတ်တို့ရွာ၌၊ အခါနတ်သက်၊ တထောင်ဝက်ကို၊ တွက်သော် လူနှစ်၊ ကိုးသန်းဖြစ်၏၊ စင်စစ်သံပိုင်း တံတွာ ထည်း ?။

၆၈။ ခက်ဆစ်အဖြေ

တစီတလျဉ် = စီလျဉ် (အစီအလျဉ်) ပင် ဖြစ်သည်။ ဤ၌ တစီထည်း = တလျဉ်ထည်း (တတန်းထည်း တလျှောက်တည်း)

ဟူလို။ အပိုဒ် ၂၆- “အစီအလျဉ်၊ အစဉ်မသင့်” ဟူသော အဖြေ၌ အကျယ်ရှု။

ဆိုစဉ်၌နှင့်= စပ်ဆိုနေသည့် စကား အစဉ် ဖြစ်သော ဤ အချက် (ဤအနက်=ဤအကြောင်း) နှင့်။

စပ်ကာဆင့်၍ = စပ်ကာဆင့်ပြီးလျှင်=တဆက်တည်းထပ်၍ (ယခုခေတ် အသုံးအတိုင်း ပေါ်အောင်ခွဲ၍ အနက်ပေါ်လိုက် ပါသည်)

ဝဏ္ဏနာ (ပါ) = (သဒ္ဒါ, အနက်, အဓိပ္ပာယ်တို့ကို) ဖွင့်ပြ ခြင်း။ ၎င်းကို “ဖြန့်-ဖွင့်” ဟု ဆရာတော် ကိုယ်တိုင် အနက်ပေါ် အောင်တွဲဖက်၍သုံးထားသည်။ (ဖွင့်ရှိလျှင်ပိုကောင်းသည်)

အာယု (ပါ) = အသက်။

နတ်မှာ = နတ်၌(ဖြစ်သော)၊ နတ်ပြည်၌(ဖြစ်သော)

ဆက်ပိုင်း = အသက်တမ်း အပိုင်းအခြား။

ရှုစိမ့် = ရှုကြည့်စေအံ့။ သိမြင်စေအံ့။

စာတုမဟာ = စာတုမဟာ ရာဇိကာ (ပါ) လေးယောက် သော နတ်မင်းကြီးတို့၌ ခစားဆည်းကပ်ခြင်းရှိသော နတ်များ သည် “စာတု မဟာရာဇိက” အမည်ရှိကုန်၏။ ထိုနတ်တို့၏ နေရာဘုံသည်လည်း “စာတုမဟာရာဇိကာ” မည်၏-ဟူလို။

မြင်းမိုတောင်၏အလယ်ချက်၌ တောင်ဟူသရွေ့၌ တည်သော နတ် (ပဗ္ဗတဌဒေဝ) များ၊ ကောင်းကင် ပြင်၌ တည်သော နတ် (အာကာသဌဒေဝ) များ၊ မြေ၌ တည်သောနတ် (ဘူမဌဒေဝ) များ၊ သစ်ပင်၌ တည်သောနတ် (ပဗ္ဗတဌ) များ အားလုံး ထိုနတ် မျိုး၌ပါဝင်ငင်း၊ အကျိုးဖြစ်စေတုတ်သော (သီတဝလာဟက) နတ်၊

နေနတ်, လနတ်တို့သည်လည်း ဤဥပင်ပါဝင်ကြောင်းကို ဗုဒ္ဓဘာသာ
ဝင်စာပေများ၌ဆိုကြ၏။ (အပိုဒ်-၁၀-ပြန်ရှုဦး)

နတ်တို့ရွာ = နတ်တို့ဘုံ၊ နတ်တို့၏ပြည်။

ရှေးက“ရွာ”ကိုပင်ဘုံအနက်၊ ပြည်အနက်တို့၌ သုံးလေ့ရှိခဲ့ရာ—
ယခုတိုင်အောင်ပင်ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင်ယခုခေတ်၌ “ရွာ”ဟု တလုံး
ထည်းသုံးလျှင် မြို့အောက်ငယ်သည် ဟူသောအနက်ကိုသာ အများ
အားဖြင့် နားလည်ကြသည်။

တထောင်ဝက် = တထောင်၏ ထက်ဝက်။ (ငါးရာ-ဟူလို)

ထိုစတုမဟာရာဇ် နတ်၏ အသက်သည် နက်တို့၏ အရေအတွက်
အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း-၅၀၀၊ လူတို့အရေအတွက်အားဖြင့် နှစ်ပေါင်း
၉-သန်းရှိ၏ ဟုဆိုလိုသည်။ နတ်တို့၏ အနှစ်-၅၀၀—ဟူရာ၌လူတို့၏
အနှစ်—၅၀—သည် စတုမဟာရာဇ် နတ် တို့၌ တနေ့ နှင့် တည၌
(တရက်) သာဖြစ်၏။ ၎င်း—နေ့ည၌ (ရက်) ပေါင်း ၃၀-သည်တလ၊
၎င်း ၁၂-လသည် တနှစ်ဖြစ်၏။ ဤပိုင်းခြားနည်းအတိုင်း နှစ်—၅၀၀
ဟူလို။

ထို့ကြောင့် လူတို့၏နှစ်ပေါင်း—၅၀ ကိုတည်ရက်ပေါင်း ၃၀—
နှင့်မြောက် ၁၅၀၀-ရ၏။ ၎င်းကို ၁၂-လနှင့်မြောက် ၁၀၀၀၀-ရ၏။
၎င်းကိုနတ်သက် ၅၀၀-နှင့်မြောက်-ကိုသန်းဖြစ်၏။ ။

အပိုဒ်-၆၈ ၏ စကားဖြေ

တစီတလျှင် ဤယခုဆိုနေသော စကားအစဉ်နှင့် စကား
ချင်းစပ်ကာ နောက်ထပ် ဆင့်၍ ဖြန့်ဖွင့်နည်း အကျဉ်းမျှဖြင့်
နတ်တို့၏ အသက်အပိုင်း အခြားကို သိစိမ့်သောငှါ လှမ်း၍
ရှုစေဦးအံ့။ စတုမဟာရာဇ် နတ်တို့၏ပြည်၌ နတ်တို့၏ အရေ
အတွက်အားဖြင့် အနှစ် ငါးရာကို ရေတွက်သော် လူတို့၏-
အနှစ်ကိုးသန်းဟု သံသိုင်းတင်မြဲဓမ္မတာတည်း။ ။

၆၉။ တာဝတိံသာ၊ နတ်တို့မှာ။ တထောင်ဟူသား၊ ခန့်
ယူရေတွက်၊ နတ်အသက်ကို၊ ဆက်ဆက်သိထွေ၊ လူနှစ်ရေ
သော်၊ ကုဋေသုံးခု၊ ခြောက်သန်းစုဖြင့်၊ အာယုလေးပြန်၊ ရှေး
ထက်လွန်၏၊ မိမာန်နှစ်ထပ်၊ ထိုနတ်ရပ်ကား၊ မြေစပ်မြင်းမိုရ်
ခန်းဝါတည်း။

၆၉။ ခက်ဆစ်အဖြေ

တာဝတိံသာ = အပိုဒ် ၁၁-ကဖြေခဲ့ပြီ။

ပါဠိ“တာဝတိံသ”မှ လာသဖြင့် သေးတင်ရေးသင့်သော်လည်း
ကဝိလက္ခဏာ၌ လောကဝတ်ကိုဥကား “သခွတ်ပွင့်ချိန်၊ အသုရိန်၊
ဝတိန်သာသို့ဆင်း”ဟု နသတ်စပ်လေသည်။ အခြားစကြဝဠာများ
၌လည်း ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်ရှိပြီးဖြစ်လေရာ ၃၃-ဦး
သောနတ်တို့၏ စံရာဟူသောအနက်ကိုစွဲ၍ “တာဝတိံသ”ဟု ခေါ်ခြင်း
သည်-နှစ်ဆင့် မြောက်သော (ထပ်ဆင့်ခေါ်သော) ရုဋ္ဌိအမည်
သာဖြစ်သောဟူ၏)

ခန့်ယူ = တွက်ယူ = ချင့်ယူ = ရေတွက်ယူ၊

ဆတက်သိထွေ = အဆတက်ကာ (အဆတိုးကာ) သိရန်
(သိဘွယ်) ဆက်ဆက်သိထွေ ရှိလျှင်အနက်ပေါ်ပြီဖြစ်၏။

လူနှစ်ရေသော် = လူတို့၏ နှစ်အရေ အတွက်ဖြင့် ရေတွက်
လိုက်သော်။

ကုဋေသုံးခု၊ ခြောက်သန်းစုဖြင့် = နှစ်ပေါင်း သုံး ကုဋေနှင့်
ခြောက်သန်း ဟူသောအစုအားဖြင့်။

အာယုလေးပြန် = အသက် လေးပြန်မျှ (အာယု = ဖြေပြီး)

ရှေးထက်လွန်၏ = ရှေး (စာတုမဟာရာဇ်တို့) ထက်ပိုမို၏။

ဤဥလေးပြန်လွန်ပုံ (လေးဆတက်ပုံ=စတုဂ္ဂုဏဖြစ်ပုံ) ကို သိသင့်ပေ၏။ (၁) စတုမဟာရာဇ်နှစ်ရက်သည် တာဝတိံသာ၌ တရက်ဖြစ်သောကြောင့် ရက်အားဖြင့် နှစ်ဆသာသည်။ (၂) စတုမဟာရာဇ်နတ်သက် ၅၀၀-သည် တာဝတိံသာမှာ ၁၀၀၀-ဖြစ်သောကြောင့် နှစ်အားဖြင့်လည်း နှစ်ဆသာသည်။ ဤသို့ရက်-နှစ်ဆ၊ နှစ်-နှစ်ဆ ဖြစ်သောကြောင့် စတုမဟာရာဇ်နတ်သက်၏လေးဆသည် တာဝတိံသာနတ်သက်ဖြစ်၏။ လူတို့၏ အရေအတွက် အားဖြင့် ၉-သန်းမျှရှိသော စတုမဟာရာဇ်တို့၏ အသက်ကို လေးခုနှင့် မြှောက်လျှင် တာဝတိံသာနတ်တို့၏ အသက်သည် လူတို့၏အရေအတွက်အားဖြင့် သုံးကုဋေမြောက်သန်းရှိသည်-ဟူလို။

ဗိမာန်နှစ်ထပ်= နှစ်ထပ်မြောက် (နှစ်ဆင့်မြောက်) ဖြစ်သော။ (ဗိမာန်=မြေပြီး။ ဤ၌ ဘုံကိုပင် ဗိမာန်-ဟု သုံးပြန်သည်)

ထိုနတ်ရပ်ကား= ထိုနတ်တို့၏ အရပ်(ဘုံ)ကား....

မြေစပ်= မြေနှင့်တစပ်ထည်း ဖြစ်သော။

ခန်းဝါ(ပေါ)= မြေပြီး။

ထိုတာဝတိံသာဘုံသည် မြေ၌တည်သောဘုံမျိုးဖြစ်သောကြောင့် (ဘူမဋ္ဌလောက =) မြေတည်လောက မျိုးဟုပင်ခေါ်ရ၏။ မြင်းမိုတောင်ကြီး၏ထိပ်၌ ယူဇနာတသောင်းမျှ ကျယ်ဝန်းသော မြေပြင်ကြီးသည်ပင် တာဝတိံသာဘုံမည်၏။

လူ၊ စတုမဟာရာဇ်၊ တာဝတိံသာ၊ ယာမာ၊ တုသိတာ၊ နိမ္မာနရတီ၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတီဟူသော ကာမသုဂတိ ၇-တို့၏ အကွာအဝေးမှာ ယူဇနာ ၄၂၀၀၀-စီဟူ၏။ ။

တြိန်း၊ သုည၊ ခွေး၊ ဇယ၊ သတ္တ-ဘုံအခြား၊ လေးသောင်းနှစ်ထောင်၊ သင်္ချာဆောင်၊ လူ့ဘောင်မြောက်ထပ်ကြား။

(တာဝတိံသာ ဘုံအကြောင်းကို မုဒ္ဒတာသာစာပေများ၌ ယခု ထက်အကျယ်ရှုလေ။ အလွယ်တကူ ကဗျာနှင့် ရှုလိုလျှင် မဃဒေဝ လင်္ကာသစ်၌ရှု)

အပိုဒ်-၆၉ ၏ စကားဖြေ

တာဝတိံသာနတ်တို့မှာမူ တထောင်ဟူသောအရေအတွက် ရှိသည့်နတ်သက်ကို ကေနသိရန် လူတို့၏နှစ်အားဖြင့် ရေတွက် သော် နှစ်ပေါင်း သုံးကုဋေခြောက်သန်းအားဖြင့် (ရှေး၌ဆိုခဲ့ ပြီးသော စာတုမဟာရာဇ်နတ်တို့၏) အသက်ထက် လေးဆ ပိုပေ၏။ စာတုမဟာရာဇ်၊ တာဝတိံသာဟူသော ထိုနတ်ပြည် နှစ်ထပ်တို့သည် မြေနှင့် တစပ်ထည်းဖြစ်သော မြင်းမိုတောင် လျှင် တည်နေရာရှိကြသည်။ ။

၇၀။ တဆင့်တဆင့်၊ နေ့နှစ်မြင့်၍၊ ပွားဆင့်ရေတွက်၊ လေး ဆတက်ချည်း၊ ဤသို့နည်းဖြင့်၊ ခမည်းစာနာ၊ သိကောင်းစွာ၏၊ အာကာသဌ၊ မိုးပြင်ဝထက်၊ ဘုံလေးဆက်တွင်၊ လက်ဦးတင် သည်၊ နတ်ရှင်သက်တိုင်း၊ နှစ်ထောင်ပိုင်းကို၊ ချိန်နှိုင်းလူဝယ်၊ နှစ်ဖြင့်ရှယ်သော်၊ တဆယ်လေးကုဋေ၊ လေးသန်းနေလျှင်၊ ဖြစ် ထွေအမှန်၊ ထိုနတ်ဌာန်ကား၊ မိမာန်မည်သီးယာမာတည်း။

၇၀။ ခက်ဆစ်အဖြေ

တဆင့်တဆင့် = (နတ်ပြည်) တို့ကို တဆင့်ထက် တဆင့်။ တဆင့်ပြီးတဆင့်။

နေ့နှစ်မြင့်၍ = နေ့ အားဖြင့်၎င်း၊ နှစ်အားဖြင့်၎င်း မြင့် (တက်)၍။

ပွားဆင့် = မြှောက် (ပွား) ကာ, ဆင့် (တိုး) ကာ။

စာနာ = ဖြေပြီး။

အာကာသဋ္ဌ (ပါ) = ကောင်းကင်၌ တည်သော စတု
မဟာရာဇ်နှင့် တာဝတိံသာတို့သည် ဘူမဋ္ဌမျိုးသာ ဖြစ်သည်
ကိုပြဆိုပြီးနောက်- ယာမာဘုံကမူ အာကာသဋ္ဌမျိုး ဖြစ်သည်
ကိုသိစေလိုသဖြင့်- ဤသို့ အထူးတလည် ထည့်သွင်းစပ်ဆိုခြင်း
မှာ ဤကိုးခဏ်းပျို့၏ မကျယ်ဝန်းလှဘဲ စေ့စပ် သေချာပုံကို
သက်သေပြရာလည်း ရောက်ပါပေသည်။ ။

ဘုံလေးဆက်တွင် = ဘုံ လေး ဘုံ တွင် (ကာမ သုဂတိ ဘုံ
တို့တွင်ယာမာ, တုသိတာ, နိမ္မာနရတီ, ပရနိမ္မိတဝသဝန္တီဟူ
သောလေးဘုံတို့သည် အာကာသဋ္ဌဘုံမျိုးတို့ ပေတည်း။)

လက်ဦးတင်သား = (အဆိုပါ ဘုံလေးဘုံတို့တွင်) ရှေးဦး
တွေ့ရသောဘုံဟူလို။

နတ်ရှင် = အသျှင်နတ်မင်း။

နတ်ရှင်သက်တိုင်း = အသျှင် နတ်မင်း တို့၏ သက်တမ်း
အတိုင်းဖြစ်သော။

နှစ်ထောင်ပိုင်းကို = နှစ်ထောင်ဟူသော အပိုင်း အခြားကို။

ထိုနတ်ဌာန = ထိုနတ်တို့တည်ရာ (ဌာန = ဌာန)

မိမာန် = ဖြေခဲ့ပြီ။

မည်သီး = အမည်သီးခြား၊ အမည် တသီး တသန့်။ အမည်
တခု။ တသီးတခြားဖြစ်သောအမည်။

ယာမာ (ပါ) = ဆင်းရဲကင်းသော နတ်တို့၏ ဘုံဟု ဆိုလို
သည်။

(အမာ = ဒုက္ခာ + ယာတာ = အပယာတာတိ ယာမာ။ ဒုက္ခ
တော + ယာတာ = အပယာတာတိဝါယာမာ)

အပိုဒ်-၇၀ ၏ စကားပြေ

တဆင့်ထက်တဆင့် နေ့(နှစ်ဆ)နှစ်(နှစ်ဆ)ပေါင်းလေးဆ
တက်နည်း ဖြစ်သော ဤသို့သော နည်းဖြင့် အထက် အထက်
နတ်တို့အတွက်ရေတွက်ရမည်ကို ခမည်းတော် ထောက်ထား၍
သိကောင်းလောက်ပါပြီ။ မိုးပြင်ဝပေါ်၌ တည်သော နတ်ဘုံ
လေးဆင့်တွင် ပထမဦးစွာ ဖြစ်သော အရှင်နတ်တို့၏ အသက်
အပိုင်းအခြား ဖြစ်သည့်အနှစ် နှစ်ထောင်ကိုလူတို့၌ ဖြစ်သော
နှစ်ဖြင့် ချိန်နှိုင်းရေတွက်သည် ရှိသော် တဆယ့်လေးကုဋေနှင့်
လေးသန်းအမှန်ဖြစ်ပါ၏။ ထိုနတ်တို့၏ တည်ရာအရပ်ဗိမာန်
ကားအမည်တသီးတခြားဖြစ်သည့် “ယာမာ” ပေတည်း။

၇၁။ ဗုဒ္ဓကိုရ၊ ပစ္ဆိမတို့၊ ဘဝပျော်ရာ၊ တုသိတာဟု၊ ယာ
မာထက်ခေါင်၊ ဗိမာန်ဆောင်ကား၊ လေးထောင်မပျက်၊ နတ်
အသက်ကို၊ ခန့်တွက်ကြွင်းမဲ့၊ လူ့နှစ်ဖွဲသော်၊ ငါးဆဲ့ခုနစ်၊ ဖြစ်
ထကေန်၊ ကုဋေမှန်၏။ အစွန်ခြောက်သန်းသင်္ချာတည်း။

၇၁။ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဗုဒ္ဓကိုရ(ပ၁) = ဗုဒ္ဓ = ဘုရား + အက်၊ ရ = အညွန့်။ အညွှောက်
ပစ္ဆိမ = နောက် = နောက်ဆုံး။

ဘုရားဖြစ်မည့် ဘဝမတိုင်မီ အဆုံးဘဝ၌ တည်သော - ဘုရား
အလောင်း (ဤတွင်ဆရာတော်ကိုယ်တိုင် ‘ဘဝပြောင်းရာ’ ဟု တိုက်

ရိုက်ထုတ်ဖော်၍ စပ်ဆိုပြီးဖြစ်သောကြောင့် “ပစ္ဆိမ-ဘဝိက” ဟူ၍ မသုံးစွဲခြင်းဖြစ်သည်-ဟုမှတ်။)

တုသိတာ (ပၤ) = နှစ်သက်ခြင်းသို့ ရောက်တတ်သောဘုံ။

(တုသံပီတိ° ဣတာဂတာတိ တုသိတာ)

ယာမာထက်ခေါင် = ယာမာဘုံ၏ အပေါ်-ထိပ် (၌တည်သော)

ဗိမာန် = ဖြေပြီး။

အပိုဒ်-၇၁ ၏ စကားဖြေ

ပစ္ဆိမဘဝိက (ဘုရားအညွန့်အညွှောက် ဘုရားလောင်း)တို့ ဘဝပြောင်း၍ ပျော်စံရာဖြစ်သော တုသိတာခေါ် ယာမာနတ်ပြည်၏ အထက်၌တည်သော နတ်ဘုံဗိမာန်ရှိနတ်တို့၏ အသက်ကား လေးထောင်အမှန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနတ်သက်ကို လူတို့၏ နှစ်ဖြင့် အကုန်အစင်တွက်ဖွဲ့သည် ရှိသော် နှစ်ပေါင်းငါးဆယ့် ခုနစ်ကုဋေနှင့် ခြောက်သန်းအရေအတွက် ရှိပါသည်။

၇၂။ နိဗ္ဗာနရတိ၊ မည်ရှိ တွင်ထ၊ ပဉ္စမ၌၊ ကာလရှည်ဆောင်၊ သက် ရှစ်ထောင်ကို၊ လူ့ဘောင်တို့မှာ၊ နှစ်ဖြင့်စာသော်၊ နှစ်ရာသုံးဆယ်၊ ကုဋေသွယ်၏၊ ၊ထိုဝယ် လေးသန်းစွန်းပါတည်း။

၇၂။ ခက်ဆစ်အဖြေ

နိဗ္ဗာနရတိ (ပၤ) = နိဗ္ဗာန = မိမိ စီမံဖန်ဆင်း ထားရာ၌ + ရတိ = မွေ့လျော်ခြင်း။ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ကြိုက် နှစ်သက်သလို

ဖန်ဆင်းအပ်သော ဘုံနန်း ရိပ်ငြိမ် စသည်၌ ပျော်မွေ့ခြင်းရှိ
သောနတ်များ (ထိုနတ်များ၏တည်ရာဘုံ) ဟူလို။

မည်ရှိတွင်ထ = အမည်ရှိခေါ်တွင်သော။

မန္တမဉ္ဇ = (ကာမာဝစရ နတ်ပြည်ခြောက်ဘုံတို့တွင်) ငါးခု
မြောက်ဘုံ၌။

ဘောင် = ဖြေခဲ့ပြီ။

အပိုဒ်-၇၂ ၏ စကားဖြေ

နိမ္မာနရတိ၊ အမည်ရှိကာ ခေါ်တွင်သော ငါးဆင့်မြောက်
နတ်ပြည်၌ ကာလ ရှည်စွာသော နတ်သက်အနှစ် ရှစ်ထောင်
ကိုလူတို့ဘောင်မှာရှိသည့် နှစ်ဖြင့်တွက်စာသည်ရှိသော် ကုဋေ
နှစ်ရာသုံးဆယ် ရှိသည့်ပြင်- ထို (ကုဋေနှစ်ရာသုံးဆယ်) တွင်
လေးသန်းအစွန်းထွက်ပါသေးသည်။

၇၃။ ပရနိမ္မိတ၊ ဝသဝတ္တိ၊ ခေါ်ညီမည်သာ၊ မာရ်နေရာ
၌၊ နတ်မှာနှစ်ပေါင်း၊ သောင်းနှင့်ခြောက်ထောင်၊ ဆောင်သား
အသက်၊ လူနှစ်တွက်ဖြင့်၊ မှန်ချက်ရေသော်၊ ကုဋေကိုးရာ၊
စွန်းပါနှစ်ဆယ်၊ တခုသွယ်၍၊ မြတ်ကယ် ခြောက်သန်း၊ မြင့်
ရှည်ထွန်းသည်။ ၊ များလွန်းအာယုခန့်တာတည်း။

အပိုဒ်-၇၃ ခက်ဆစ်အဖြေ

ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ (ပ၁) ပရ = သူတပါး + နိမ္မိတ = ဖန်ဆင်း
ဝသ = အလို + ဝတ္တိ (ဝတ္တ = ဖြစ်) အဓိပ္ပါယ်ကား- မိမိတို့ကိုယ်

တိုင်မဖန်ဆင်းရဘဲ သူတပါးတို့ ဖန်ဆင်းသည့် စည်းစိမ်ချမ်းသာတို့၌ မိမိ၏အလိုသို့လိုက်ပါကာ (အလိုရှိတိုင်း) ဖြစ်ပွားစေတတ်သော နတ်တို့၏တည်နေရာဘုံ-ဟူလို။

မာရ်= မာရ (ပါ) ကုသိုလ် ကောင်းမှု တို့ကို မြစ်တတ်၊ သတ်တတ်သောကြောင့် “မာရ” မည်၏ (အဘိဓာန်ဋီကာအလို) ဘဝသစ်များ၌ ဖြစ်ကြသော သတ္တဝါများကို အဖန်တလဲလဲသေစေတတ်သောကြောင့် “မာရ” မည်၏ (လောကပညတ္တိကျမ်းစသည်အလို)

မာရ်နေရာ၌= မာရ်နတ်မင်း၏စံနေရာဘုံ၌။

ဤတွင်ဘုရားရှင်အား ပလ္လင်လုရန် တိုက်ခိုက်သောမာရ်နတ်သည် ဝသဝတ္တိနတ်ပြည်ကို အစိုးရသော နတ်မင်းကြီး မဟုတ်ကြောင်း။ သူပုန်နတ်သာဖြစ်ကြောင်း သာရတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း၌ပြဆိုလေသည်။

အပိုဒ်-၇၃ ၏ စကားပြေ

ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ အခေါ်ညီစွာ သာယာသော အမည်ရှိသော မာရ်နတ်မင်း၏ နေရာ နတ်ပြည်၌ နတ်တို့၏ နှစ်ပေါင်းတသောင်းခြောက်ထောင် အတိုင်းအရှည်ရှိပေရာ- လူတို့၏နှစ်အရေအတွက်ဖြင့် ရေတွက်သော်ကား၊ နှစ်ပေါင်း ကုဋေကိုးရာတွင်နှစ်ဆယ်စွန်းကာတဖန်တကုဋေနှင့်ခြောက်သန်း ပြည့်ကယ်၍အလွန်အသက်အပိုင်းအခြားရှည်လျား လှပေသတည်း။ ။

၇၄။ ဗြဟ္မာအာယု၊ တိုင်းရှည် မူလည်း၊ ယခု ဘော်ဖွေ၊
 ဘုံစဉ်ရေမှု၊ သင်္ချေစိတ်ဝက်၊ နားပါး ရှက်အံ့၊ ဘဝင်မှာကို၊
 လှမ်း၍ဆိုပိမ့်၊ ထိုသည့်မိုးဖျား၊ နတ်တို့အားကား၊ နံလျားထပ်
 တူ တယူဇနာ၊ ခန်းဝါအပြည့်၊ ထည့်သည့်ပြောဟုံ၊ မုန်ညင်း
 ပုံမှ၊ ဆောင်တုံလိုငှါ၊ အခါခါဖြင့်၊ တရာတရာ၊ နှစ်ကြာလွန်
 ဆုံး၊ တလုံးတစေ့၊ ကောက်လေ့စများ၊ ကုန်လှည့်ငြားလည်း၊
 ပိုင်းခြားသင်္ချာ၊ မကုန်ရာသား၊ မဟာကပ်ပေါင်း၊ လေးထောင်
 ဆောင်းသည်၊ ၊ ရှစ်သောင်းရှည်မြင့်ကမ္ဘာတည်း။

အပိုဒ်-၇၄ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဗြဟ္မာအာယု = ဗြဟ္မာ၏အသက်။

တိုင်းရှည်မှု = တိုင်းတာခြင်းပြုမှု။

ဘုံစဉ်ရေမှု = ဘုံတို့၏အစဉ်အဆက်ကိုရေတွက်ပါမှု။

သင်္ချေ = သင်္ချေယျ (ပ၁) = ရေ တွက် နိုင် သော, ရေတွက်
 ကောင်းသော။

ဝက် = ခွဲစိတ်ခြင်း, တဝက်ခွဲခြင်း (ဝါ - စိတ်ဖြာခြင်း, ခွဲဝက်
 ခြင်း)

နားပါးရှက်အံ့ = (ကြားရသူ၏) နားပါး၌ ရှက်ထွေးပေ
 အံ့။ (နားပါး၌ရောရှက်ရှုပ်ထွေးစရာအကြောင်း ရှိပေလတုံ။)

ဘဝင်မှာကို = ဘဝင်မှာ ဖြစ်သော သက်တမ်းကို (ဘဝင်-
 ဖြေခဲ့ပြီး) အပိုဒ်-၂-ပြန်ရှု။

နံလျား = အနံအလျား။

ယူဇနာ = ဖြေပြီး။

ခန်းဝါ = ဖြေပြီး။

မဟာကပ် = “နံလျားထပ်တူ-ပေ-မကုန်ရာသား” ဟူသော စကားဖြင့် မဟာကပ်၏ အကြာကိုဖော်ပြသည်။ (ကပ်=များကိုအပို ၄-၌ဖြေခဲ့ပြီ)

အပိုဒ်- ၇၄ ၏ စကားပြေ

ဗြဟ္မာတို့၏အသက်ကို တိုင်းရှည် နှိုင်းယှဉ်မှု၌လည်း ယခုပြဆိုခဲ့သည့် ဘုံစဉ်အတိုင်း ရေတွက်လျှင် အသင်္ချေယျကပ်၏ အစိတ်အဝက် စသည်ဖြင့် ရေတွက်ရမည်ဖြစ်၍ နား၌ ရှက်ထွေးစရာရှိသည်။ ထိုကြောင့် အထက်ဆုံးဘဝမှာလွမ်း၍ဆိုပေအံ့။ ထိုမိုးဖျား ဗြဟ္မာတို့၏ အသက်သည် အနံအလျား တယူဇနာရှိသောအရပ်၌ အပြည့်ပုံထားအပ်သောမုန်ညင်းစေ့ပုံကြီးမှ အနှစ်ပေါင်း အရာ အထောင်ကြာမှ တစေ့ တစေ့ ကောက်ယူ၍ အခါခါပစ်လိုက်သည်ရှိသော်၊ ထိုမုန်ညင်းစေ့ပုံကြီးသာကုန်သွားရာသည်။ မဟာကပ်တခု၏ ကာလ အပိုင်း အခြားကား မကုန်နိုင်ရာ၊ ဤမျှလောက်ရှည်လျားသောမဟာကပ်ပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်ရှည်သတည်း။

၇၅။ ဗြဟ္မာတို့အား၊ မဆိုထားဘိ၊ ခြောက်ပါးနတ်ဌာန် ထက်ဆုံးစွန့်၍၊ အလွန်နည်းလှ၊ တရက်မျှလျက်၊ တွက်ဆ လူ့ဘောင်၊ နှစ်ဖြင့်ဆောင်သော်၊ တထောင်ခြောက်ရာ၊ ဤကိုစာမူ၊ လူ့ရွာကျင်လည်၊ လူဟူသည်ကား၊ မရှည်အသက်၊ ကြာနေ

ပြက်သို့၊ ဝမ်းပျက်ချင်ဘွယ်၊ ညှိုးယော်လွယ်သည်၊ တာတွယ်
မရှိ ကောင်းစွာတည်း။

အပိုဒ်- ၇၅ ခက်ဆစ်အဖြေ

ခြောက်ပါးနတ်ပြည်=ခြောက်ပါးသော နတ်တို့၏ တည်ရာ၊
(ကာမာဝစရနတ်ပြည် ခြောက်ထပ်ကို နောက်နားကပြခဲ့ပြီ)

ထက်ဆုံးစွန့်၌=အထက်ဆုံး-အစွန့်ဆုံးဖြစ်သော (ပရနိမ္မိတ
ဝသဝတီနတ်)ဘုံ၌

ကြာနေပြက်သို့= ကြာပန်း ကို နေ ရောင် ခြည် ပြက် သန်း
သကဲ့သို့

ဝမ်းပျက်ချင်ဖွယ်=စိတ်အားပျက်ချင်စရာ
(ဝမ်း=စိတ်)

အပိုဒ်- ၇၅ ၏ စကားဖြေ

ဗြဟ္မာတို့ကို မဆိုထားပါနှင့်ဦးတော့၊ နတ်ပြည်ခြောက်ထပ်
တွင် အထက်ဆုံး ဖြစ်သော (ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ)ဘုံ၌ အချိန်
ကာလ အလွန်နည်းပါးသော တရက်မျှပင် လူ့ဘောင်၌ ဖြစ်
သော နှစ်တို့ဖြင့်ရေတွက်သော်၊ နှစ်ပေါင်းတထောင်နှင့်ခြောက်
ရာရှိသည်။ ဤအရာကို ထောက်ပါမူ လူ့ပြည်၌ ကျင်လည်ကြရ
သော လူဟူသည်ကား အသက်ဘာမျှမရှည်၊ နေရောင်ပြက်
သန်းသော ကြာပန်းကဲ့သို့ စိတ်ပျက်ချင်စရာ ကောင်းအောင်
ညှိုးယော်လွယ်ရကား ဘာမျှတာတွယ်မှု ထားစရာမကောင်း
တော့ပေ။ ။

၇၆။ ထိုသို့ လူ့သက်၊ နည်းစွာလျက်ကို၊ တောထွက်နှေး
အောင်၊ အိမ်ရာထောင်ဟု၊ ချုပ်နှောင်ငါ့အား၊ ဟန့်ဖိတား
သည်၊ မင်းဖျားမွေးဘဲ မအပ်စွတည်း။

အပိုဒ် ၇၆-ခဏ်းဆစ်အဖြေ

လွယ်လှပြီ (စကားပြေရ)

အပိုဒ်- ၇၆ ၏ စကားပြေ

ထိုသို့လူတို့၏အသက်နည်းစွာရှိလျက်ကို၊ တောထွက်နှေး
အောင် အိမ်ရာထောင်ပါဟု ငါ့အားချုပ်နှောင် ဟန့်တား
ခြင်းသည် မွေးဘဲမင်းဖျား မပြုထိုက်လေစွတကား.....

ဝေ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဇီဝိတသင်္ခါရဿ ပရိတ္တဘာဝံ
ဒဿေတွာ မဟာရာဇေ တုမှေ တိဋ္ဌဿ။ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကထ
ယန္တမေဝဟိ မံ ဗျာဓိဇရာမရဏာနိ ဥပဂစ္ဆန္တိ၊ အပ္ပမတ္တာ
ဟောထာတိ ဩဝါဒံ ဒတွာ ရာဇာနဉ္စ ပိတရဉ္စ ဝဉ္စိတွာ
အတ္တနော ပရိစာရိကေ ဂဟေတွာ ဗာရာဏသီယံ ရန္တံ
ပဟာယ ပဗ္ဗဇိဿာမိတိ နဂရတော နိက္ခမိ။ ပဗ္ဗဇာန
မေသာ သောဘဏာ ဘဝိဿတိတိ ဟတ္ထိပါလကုမာရေန
သဒ္ဓိံ မဟာဇနောနိက္ခမိ။

၇၇။ ဤသို့ယူ၍၊ လူတို့အသက်။ ကြာနေပြန်သို့၊ ပျောက်
ပျက်လွယ်စွာ၊ နည်းခြင်းရာကို၊ ဂါထာမွန်ကျော်၊ လင်းလင်း
တော်၍၊ နေတော်မူရစ်၊ ရှင်ချစ်ဘုရား၊ ဘမင်းဖျားနှင့်၊ စကား
နှုတ်ပွက်၊ ဆိုစဉ်လျက်တည့်၊ ကြောက်ရှက်မရှိ၊ ရက်ရောဘိ
သား၊ ဗျာဓိဇရာ၊ မရဏာတို့၊ ကပ်လွှာငါ့ရှေ့၊ ဝဲနှယ်ဝှေ့၏၊
မမေ့မကျန်၊ လှူဝန်ဒါန၊ စသည်ဆယ်ပါး၊ မင်းတရား၌၊ မမှား
နိစ္စ၊ မြစေထဟု၊ ဆုံးမပေးမြောက်၊ ဘ နှစ်ယောက်အား၊
ညွတ်တွားရှိခိုး၊ ဗောဓိမျိုးကား။ မြတ်နိုးကတိ၊ မေတ္တာငြိသား၊
မိမိခြွေရွှေ၊ ဆောင်လေမကွာ၊ ထက်ကြပ်ပါလျက်၊ ဗာရာဏသီ၊
ပြည့်စုံနိဗ္ဗာန်ကို၊ ပုပ်ညီမှတ်ဆုံး။ နှလုံးစွန့်ပစ်၊ ရှင်ဖြစ်ကြည်နူး၊
ရည်စူးစူးဖြင့်၊ လွန်ကျူးထွက်လျှင်းခဲ့သတည်း။

အပိုဒ်- ၇၇ ခက်ဆစ်အဖြေ

နည်းခြင်းရာကို = နည်းပါးသော အခြင်းအရာကို။

ဂါထာမွန်ကျော် = မွန်မြတ် ကျော်စောသော ဂါထာဖြင့်။

လင်းလင်းဖေ၍ = ဥာဏ်၌ လင်းလင်းကြီး မြင်ရအောင်
ထုတ်ဖေ၍။

ဆိုစဉ်ပက် = ဤ၌ “စဉ်” နှင့် “လျက်” အနက်တူဖြစ်နိုင်
သောကြောင့် “ဆိုစဉ်လျက်” ဟုရှိသည့်ထက် “ဆိုစဉ်ပက်”
ဟုရှိခြင်းက ပို၍ကောင်းပေသည်။ “ပက်” ဟူသောပေါရာဏာ
သည် ယခုကာလ “ပင်” နှင့်အလားတူ၏။ (ပက် = ပက္ခ = အဖို့။
တဖက်ဟုလည်းကြံကြ၏)

ဗျာဓိ, ဇရာ, မရဏာ = ဖြေပြီး။

ရှုဝန်ဒါန၊ စသည်ဆယ်ပါး = အလှူပေးခြင်း စသော မင်း
ကျင့်တရား ၁၀-ပါး(ဖြေခဲ့ပြီ)

ဗောဓိမျိုးကား = ဘုရားအလောင်းတော်မျိုးကား၊

အ-နှစ်ယောက် = ခမည်းတော်ရင်း ပုရောဟိတ်နှင့်ဧသုကာ
ရိမင်းကြားကြီးဟူသော မွေးစား ခမည်းတော် အားဖြင့် နှစ်
ယောက်။

ထက်ကြပ် = မကွာမကွေ့ တပါတည်း။

အပိုဒ်- ၇၇ ၏ စကားပြေ

ဤသို့လူတို့အသက်သည် ကြာပန်းကို နေရောင် ပြက်သန်း
သကဲ့သို့ပျောက်ပျက်လွယ်ပုံ အခြင်းအရာကို “ယထာပိနာဝံ”
အစရှိသော ကျော်စောမွန်မြတ်သော ဂါထာဖြင့် လင်းလင်း
ထုတ်ဖော်၍ပြပြီးလျှင် “ဘခင်မင်းမြတ်။ နေတော်မူရစ်တော့၊
ဘခင်ဖြစ်သော ရှင်ချစ်မင်းများနှင့် အကျွန်ုပ် စကားပြောဆို
လျက်နေစဉ်ပင်လျှင်၊ ကြောက်ရွက်မရှိ ရက်စက် လှစွာသော
နာခြင်းတရား၊ အိုခြင်းတရား၊ သေခြင်းတရားတို့သည်၊ ကျွန်ုပ်
ရှေ့တွင်ဝဲကဲ့သို့ငွေ့ကပ်၍ လာချေ၏။ မမေ့မလျော့ အလှူပေး
ခြင်းစသော မင်းကျင့်တရားဆယ်ပါး၌ မမှားစေဘဲ အမြဲကျင့်
သုံးတော်မူလော့” ဟု ဆုံးမပေးခဲ့ပြီးလျှင် နှစ်ပါးသော ဘခင်
တို့အား ညွတ်တွားရိကျိုး ရှိခိုးပြီးနောက် အလောင်းတော်
မြတ်ကား မိမိအားမြတ်နိုး စုံမက်မေတ္တာသက်၍ တောထွက်
လိုက်ပါမည်ဟု ကတိထားသောမိမိ၏ အခြွေအရံတို့ကို မကွဲ
မကွာထပ်ကြပ်ပါအောင် ယူဆောင်၍ ဗာရာဏသီ ဟူသော

ပြည်၏အခွန်အဆီကို အပုပ်အညှို့ကဲ့သို့ အဆုံးတိုင် မှတ်ယူကာ
စိတ်တော်ပါပါစွန့်ပစ်ခဲ့ပြီးလျှင် ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်ကို ကြည်
နူးစွာရည်သန်ကာတောထွက်လေသတည်း။ ။

၇၈။ ဗာရာဏသီ၊ ဤသည့်ပြည်ထင်၊ သို့ကိုစင်လျက်၊ လို
ချင်မဲ့လျင်း၊ စွန့်ရက်ခြင်းကား၊ သီတင်းပျော်ချစ်၊ ရဟန်းဖြစ်
လျှင်၊ စင်စစ်မွန်ရည်၊ ကောင်းပိမ့် သည်ဟု၊ ယုံကြည်လှဘိ၊
တွေးဆသိ၍၊ ဟတ္ထိပါလ၊ ကုမာရနှင့်၊ တကွအတူ၊ တော
ထွက်သူတို့၊ တယူဇနာ၊ လေးဂါရုတ်လောက်၊ သင်္ချာမြောက်
၏၊ ပွင့်ထောက်ခါညောင်း၊ ဘုရားလောင်းလည်း၊ အပေါင်း
အပ၊ ထိုမျှပရိသတ်၊ “ညီညွတ်တစု၊ အရှုအသာ”၊ တင့်တယ်
စွာလျှင်၊ ဂင်္ဂါမြစ်နား၊ သွားလေသရော်၊ ရေကိုမျှော်လျက်၊
အာပေါ်အာပေါ်၊ သံတော်သက်သက်၊ ဆိုနှုတ်ပွက်၍၊ မကွက်
မလှည့်၊ မိန်းကြည့်စက္ခု၊ ကသိုဏ်းရှုသော်၊ ရမှုမကြာ၊ ဈာန်
ရောင်ဝါဖြင့်၊ ပညာထွန်းဝင်းခဲ့သတည်း။

အပိုဒ် - ၇၈ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဤသည့်ပြည်ထင် = ဤသို့သောထင်ရှားသည့်ပြည်တော်။

သို့ကိုစင်လျက် = သို့ကလိုပြည်ကိုပင်။

သီတင်း = သီလ။

ယူဇနာ = ဖြေပြီး။

ဂါရုတ်=ဂါရုတ (ပါ) = ဂါဝယုတ-မှ-ယချေ, ဝကိုဥ-သို့
ကပ်ကာ-ဂါရုတဟု ဖြစ်လာသည်။ နွားလားတွန်သံ ပမာဏ
တို့၏ အပေါင်းအစုကိုပြု၍ ထားအပ်သော အတိုင်းအတာ ဟု
ဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် နွားလားတတွန်-ဟူသော “ဥသဘ”
အတိုင်းအတာ ပေါင်းရှစ်ခုသည် “ဂါရုတ” မည်၏။

သင်္ချာမြောက်၏= အရေအတွက်အထိ ပေါက်ရောက်၏။

အာပေ၊ အာပေ၊= အာပေါ၊ အာပေါ (ပါ) ရေ၊ ရေ။

မကွက်မလှည့်= အကြားမကွက်၊ အခြားသို့မလှည့်။

မိန်းကြည့်စကွ၊= မှိန်း၍ ကြည့်ရှုအပ်သော မျက်စေ့။

ကသိုဏ်း=ကသိဏ (ပါ) = အလုံးစုံ၊ မကြွင်း မကျန်။

(ရေသည်ပင်လျှင် ဘာဝနာ နှလုံးထား အားဖြင့် နှံ့စေသည့်
အဖြစ်။ တစိတ်တဒေသကိုသာ အာရုံမပြုဘဲရေအလုံးစုံကို အစေ့အစပ်
အာရုံပြုခြင်းဟူသော အနက်သဘောငှ် အာပေါ- ကသိဏဟုတွဲ
ဖက် ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။)။ ကသိုဏ်း ၁၀-ပါးကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌
အကျယ်ရှုပါ။ ။

ဈာန်=ဈာန (ပါ) = ဖြေခွဲပြီး။

ပညာ= (ဤ၌) ဈာန်ပညာ ကိုပင် ဆိုလိုသည်။

အပိုဒ်-၇၈ ၏ စကားပြေ

ဤသို့သော ထင်ရှားသည့် ဗာရာဏသီ ပြည်တော် ကိုပင်
လိုချင်တပ်မက်ခြင်းမရှိ၊ စွန့်ရက် နိုင်ခြင်း သည်ကား သီလ
သီတင်း၌ပျော်မွေ့ရသော ရဟန်းအဖြစ်သည် စင်စစ်ကောင်း

မြတ်ခြင်းသာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်ဟု ယုံကြည် တွေးဆသိမြင်ကြ၍
 ဟတ္ထိပါလ သတို့သားနှင့် အတူတကွ တောထွက်ရာလိုက်ပါ
 ကြသော လူတို့သည့်ကား တယူဇနာ ဟူသော လေးဂါရုတ်
 ခရီးလောက် အရေအတွက် ရှိပေ၏။ ပွင့်လှူနီးသော ဘုရား
 လောင်းသည်လည်း အပေါင်းပါ-ထိုမျှလောက်ရှိ ပရိသတ်နှင့်
 တညီတညွတ် တစုတဝေးတည်း တင့်တယ် လျောက်ပတ်စွာ
 ဂင်္ဂါမြစ်နားသို့ရှေးရှုကာ အသာသွားပြီးလျှင် ရေကို ကြည့်၍
 အာပေါ-အာပေါ-ဟုအသံတော်ဖြင့်ရှုတ်ဆိုစီးဖြန်းကာအခြား
 တပါးသို့ မလှည့်ဘဲ မိန်းသောမျက်စိဖြင့် ကသိုဏ်း ရှုသော်
 မကြာမီပင်ဈာန်အဘိညာဏ်တို့ကိုရကာ ပညာရောင်ထွန်းဝင်း
 ခဲ့လေသတည်း။ ။

၇၉။ ပညာထွန်းဝင်း၊ ရှုမြော်တင်းသော်၊ သားချင်းငါ့
 အောက်၊ ညီသုံးယောက်နှင့်၊ ထိုနောက်ငါ့ဘ၊ ထိုမှငါ့မိ၊ ထို
 ပြို့မင်းခေါင်၊ ထိုနောင်ဒေဝီ၊ စဉ်စီနှောင်းရှေး၊ မြွေရွှေသွေး
 လျက်၊ တဝေးတစည်း၊ မြေကြီးကြည်းမျှ၊ ဖြင်ပည်းများစွာ၊
 တောထွက်လာအံ့၊ ငါ့မှာ ငါ့ညီ၊ မမှီသောကြား၊ ဂင်္ဂါနား
 ဝယ်၊ တန့်သွားငုံညောင်း၊ လင့်ပေကောင်းဟု၊ ကြံတော်ပြု၍၊
 ချစ်မှုခင်သာ၊ ကိုယ်ကြပ်ပါသား၊ တကာလူအား၊ တရားဆုံး
 မ၊ ကုသိုလ်ငှလျက်၊ ဈာန်ကွန့်မြူး၊ နေတုံဦးသည်၊ ၊ကျေး
 ဇူးစိုင်းပြင်းခဲ့သတည်း။

အပိုဒ်-၇၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

သားချင်း = ပေါက်ဖေ။

မြွေရွှေသွေးလျက် = မြွေရွှေများကိုသွေးဆောင်လျက်။

တဝေးတစည်း = ကစုတဝေးတစည်းတရုံး၊

မြေကြီးကြည်းမျှ = မြေကြီးမြည်ဟည်းလှမျှ။

ဖြင့်ဖြည်း (ပေါ) = ဖြေခဲ့ပြီ။

မမှီသောကြား = မမှီသေးသော ကာလအကြား။

ငံ = စောင့်ဆိုင်း။

ကိုယ်ကြပ် = ကိုယ်နှင့်ထက်ကြပ်။

တကာ (ပေါ) = ဖြေပြီး။

အပိုဒ်-၇၉ ၏စကားပြေ

ပညာရောင်ထွန်းဝင်းတောက်ပလေလျှင် (ဝါ- ထွန်းဝင်းတောက်ပသောပညာဖြင့်) မြော်တင်းရှုကြည့်တော် မူလေသော် သားချင်းဖြစ်သည့် ငါ့အောက်ညီ ငယ်သုံးယောက်နှင့် ထိုနောက် ငါ၏အဘ၊ ထိုမှတဖန် ငါ၏ အမိ၊ ထိုပြီးနောက် မင်းခေါင်မင်းဖျား၊ ထိုနောက် မိဖုရားခေါင်ကြီး တို့သည် တယောက်ပြီးတယောက်ရှေ့နောက်အစဉ်အတိုင်း ရွှေရွှေသင်းပင်းတို့ကို သွေးဆောင်ခေါ်ယူလျက်မြေကြီး မြည်းဟည်းလှမျှ များပြားလှစွာ တောထွက်၍လာကြပေအံ့။ ငါ့ထံငါ၏ညီများ မရောက်မီအကြား ဤဂင်္ဂါမြစ်နား၌ပင် တန့်ရပ်ငုံလင့်၍ နေသင့်ပေသည်ဟု အကြံပြုပြီးလျှင် မိမိကိုစုံမက်ချစ်ခင်သည့် အတွက် မိမိနှင့်ထက်ကြပ်လိုက်လာကြသော လူအပေါင်းတို့အား တရားဟောပြ ဆုံးမကာ ကုသိုလ်ကို ဝေငှလျက်၊ ဈာန်ကွန့်မြူးလျက် ကျေးဇူးများမည် အရေးကို စိုင်းပြင်း၍ နေတော်မူ သတည်း။ ၊

ဟတ္ထိပါလ၊ ဘုရားလောင်းမင်း၊ တောထွက်ခြင်းကား၊

ခပင်းဤရွှေ၊ ပြီးစုံစေ၏။

ဟတ္ထိပါလတောထွက်ခန်း ပိုဒ်ဇေ-၇၉ ပြီး၏။

အဿပါလ တောထွက်ခဏ်း

(၂) အဿပါလတောထွက်ခန်း ပိုဒ်ရေ-၁၁

ပုန ဒိဝသေရာဇာဓ ပုရောဟိတောစ ဖိန္နယိံသု။ ။

၈၀။ ရှေးသံသရာ၊ ဝါသနာဖြင့်၊ မေတ္တာမဆိတ်၊ ပုရော
ဟိတ်နှင့်၊ ချစ်စိတ်မပြား၊ မင်းမြတ်ဖျားကား၊ ရက်ခြားမရှိ၊
တနေ့ပြီးတုံ၊ ဟတ္ထိပါလ၊ ဦးမဆွကာ၊ ရှာထမင်ဖိုလ်၊ မလို
မင်းဖြစ်၊ စွန့်ပစ်ရက်ရက်၊ တောလျှင်ထွက်၍၊ အုတ်ကျက်
များစွာ၊ ရံမှိုလ်ပါနှင့်၊ ဂင်္ဂါမြစ်စ၊ နေတဲချခဲ့၊ အဿပါလ၊
ကုမာရကို၊ ကာမရတိ၊ စူးစမ်းသိမှ၊ ပြည့်ကြုံသေဋ္ဌနင်း၊ မင်း
ဟုပြဋ္ဌာန်း၊ ဘိသိက် သွန်းအံ့၊ တဆန်းကြံပြန်သေးတည်း။

အပိုဒ်-၈၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

မေတ္တာ (ပါ) = ချစ်ခြင်း။

မဆိတ် = မတိတ်။

ပုရောဟိတ် = ဖြေခဲ့ပြီ။

ချစ်စိတ်မပြား = တဦးနှင့်တဦးအချစ်မေတ္တာစိတ်မကွဲမပြား။

ရက်ရက် = ဖြေခဲ့ပြီ

အုတ်ကျက် = ဖြေခဲ့ပြီ။

ရံမှိုလ်ပါနှင့် = အခြံအရံမှိုလ်ပါအပေါင်းနှင့်။

(မှိုလ်ပါ-ဖြေခဲ့ပြီ)

ကာမရုတိ = ကာမဂုဏ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း။

စူးစမ်းသိမှ = စူးစမ်း၍သိအောင်ပြုပြီးမှ။

ဘိသိက် = အဘိသေက (ပါ) = ဦးထိပ်၌ ရေသွန်းမင်္ဂလာပြုခြင်း။ ရေဖြန်းမင်္ဂလာပြုခြင်း။

တဆန်း = တထွေ = တမျိုး။

အပိုဒ်-၈၀ ၏ စကားပြေ

ရှေးသံသရာဘဝအဆက်ဆက်တို့က ဝါသနာဖြင့် မေတ္တာမပြတ်မဆိတ်သော ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးနှင့် ချစ်စိတ်မခြားတသားတည်းဖြစ်သော သေကာရီမင်းဖျားကား- ဟတ္ထိပါလတောထွက်သွားပြီးနောက် ရက်မခြားဘဲတနေ့၌ “ဟတ္ထိပါလသည်၊ ဦးစွာပင်မင်္ဂလာတရားကို ရှာအံ့သောငှါ မင်းအဖြစ်ကို အလိုမရှိ-ပြစ်ကာလျင်စွာတောထွက်သွားပြီးလျှင် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်များစွာသော အခွေအရံ လူအပေါင်းတို့နှင့် တကွ ဝင်၍ဖြစ်အနီး၌ နေထဲချခဲ့လေပြီ။ အဿပါလ သတို့သားကို ကာမဂုဏ် မွေ့လျော်မှု၌ နှစ်သက်ခြင်းရှိမရှိကို စုံစမ်းသိမြင်ပြီးမှ ဗာရာဏသီ ပြည်ကြီး၏ မင်းအဖြစ်ကို ဘိသိက်သွန်း၍ တင်မြှောက်ကြမည်ဟုတမျိုးကြံစည်ပြန်သေးသတည်း။ ။

၈၁။ ကြံပြီးသည့်နောင်၊ ရှေးကဲ့ယောင်သို့။ ရုပ်ဆောင်
 လဲချွတ်၊ ရသေ့ဝတ်ဖြင့်၊ သားလတ် အိမ်ရောက်၊ သွားလေ
 မြောက်၏၊ မျက်မှောက်ထိုရော်၊ မြော်ကဝမ်းသာ၊ အဿပါ
 လည်း၊ သဒ္ဓါညွတ်ညွတ်၊ ကပ်လွှာလတ်၍၊ စိရသံဝတ၊ စသည်
 လည်းကောင်း၊ ရှုတ်တုံရှောင်းလျက်၊ ကျင့်ဟောင်း ရှေးတု၊
 လေးမြတ်ပြုမှ၊ ဧသုကာရီ၊ ချစ်ညီတကွ၊ မြာဟ္မဏတို့၊ လာထ
 ကြောင်းခြာ၊ ပြန်သောခါ၌၊ ငါ၏ နောင်မင်း၊ ထင်းလင်း
 မျက်မြင်၊ ရှိစဉ်ပင်ဝယ်၊ ဆောလျင်ငါ့မှ၊ ထီးနှင်းလွှာသည်၊
 မရာပေဘူး၊ ဆိုဘိဦးလော့၊ အထူး ချင်းတ၊ သိချင်စွဟု။ ။
 မင်းလှစမ်းကာ မေးသတည်း။

အပိုဒ်-၈၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှေးကဲ့ယောင်သို့ = ရှေးအခါကကဲ့သို့။

သဒ္ဓါညွတ်ညွတ် = သဒ္ဓါ(ယုံကြည်)စိတ်ညွတ်ညွတ်နူးနူး။

ရှေးတု = ရှေးကပြုလုပ်ခဲ့သည်ကိုပင် လိုက်နာတုပ်ကား။

လေးမြတ်ပြုမှ = အလေးအမြတ် ပြုပြီးနောက်မှ။

မြာဟ္မဏ = ဖြေပြီး။

ကြောင်းခြာ = ဖြေပြီ။

ထင်းလင်း(ပေါ်) = မျက်မြင်အထင်အလင်း။

ထီးနှင်းလွှာသည် = ထီးဖြူတော် (မင်းအဖြစ်) ကို ဆက်သ
 လာခြင်းသည်ကား။

မရာပေဘူး = မအပ်ပေဘူး၊ မသင့်ပေဘူး။

ချင်းတ = အကြောင်းခြင်းရာ၊ သနပ်သနာ။

အပိုဒ်-၈၁ ၏ စကားပြေ

ဤသို့ကြံပြီးသည်နောက် ရှေးအကြိမ်ကကဲ့သို့ပင်ရပ်ဆောင်ကာမိမိတို့အဝတ်ကို လဲချွတ်၍ရသေ့အဝတ်ဖြင့် အဿပါလသားလတ်အိမ်သို့ အရောက် သွားလေ၏။ (ထိုမင်း ပုဏ္ဏားတို့ကို) မျက်မှောက်သို့ဆိုက်ရောက်လာရသည့်- ထိုအခါဝယ်-ဖူးမြော်မိလေကဝမ်းသာစွာ အဿပါလလည်း သဒ္ဓါကြည်ညိုသောစိတ်ဖြစ်ကာ (ထိုမင်း ပုဏ္ဏားတို့၏ အထံသို့) ချဉ်းကပ်လာပြီးလျှင် “စိရသံဝက” အစရှိသော ဂါထာတို့ကို ရှေးနည်းတူရွတ်၍နောင်တော်ဟတ္ထိပါလအတူလျှင် အလေးအမြတ်ပြုပြီးမှ၊ ဧသုကာရီမင်းမြတ်နှင့်ချစ်ဆွေပုဏ္ဏားတို့က လာရသည့်အကြောင်းရင်းကို ထုတ်ပြန်ပြောဆိုသော အခါ၌ (အဿပါလက) ကျွန်ုပ်၏ နောင်မင်း (ဟတ္ထိပါလ) မျက်မြင်ထင်လင်းရှိစဉ်ပင်အဆောတလျှင် ကျွန်ုပ်အား ထီးဖြူတော်ကို အပ်နှင်းလှာသည်ကား မသင့်လျော်ပါ။ဆိုကြပါဘိဦး၊ အကြောင်းချင်းတအထူးကို ကျွန်ုပ်သိချင်လှပါသည်ဟု မင်းလှ-အဿပါလက စုံစမ်းမေးမြန်းလေသတည်း။

၈၂။ ကာမရာဂ၊ လောဘခွါပစ်၊ ဗြဟ္မာစစ်သို့၊ မင်းဖြစ်
မလို။ မောင့်အစ်ကိုလျှင်၊ မဂ်ဖိုလ်လှလှ၊ ရဟန်းပြုမည်၊ စူးစူး
ရည်လျက်၊ တောထွက်လေသော၊ ပြန်ပေဆောက၊ ထိုခဏဝယ်၊
တဲချတီမှာ၊ မေးဖွေရှာသော်၊ ဂင်္ဂါမြစ်ခြေ၊ နေသည်အခြင်း၊
ကြားပေလျှင်းက၊ နောင်မင်းစွန့်မြောက်၊ တံတွေးပေါက်ဖြင့်၊
သအောက်ညှီနံ့၊ ဘယ်မှုစံနည်း၊ ထက်ချည်းပညာ၊ သူမိုက်
သာတည့်၊ တလှာညွှန်အိုင်၊ မကူးနိုင်ရှင့်၊ ကြံ့ခိုင် ရှေ့ဥာဉ်၊
လုံ့လပျဉ်ဖြင့်၊ တိုင်စဉ်တံတား၊ ငါလျှောက်သွားအံ့၊ ခန့်ညား
တွန့်တို့၊ မရှိမြဲတည့်၊ ဤသို့ကြံပြီး၊ မင်းကြီးပုဏ္ဏား၊ ဘနှစ်
ပါးကို၊ တရားဟောငှါ၊ နှစ်သွယ် ဖြာသည်၊ ၊ ဂါထာပန်း
နှယ် မွေးသတည်း။

အပိုဒ်-၈၂ ခက်ဆစ်အဖြေ

ကာမရာဂ = ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌တပ်မက်သော တဏှာ။
ထိုရာဂသည်တရားကိုယ်(ပရမတ္ထအလို)အားဖြင့်“လောဘ”
ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်“လောဘခွါပစ်”ဟု တွဲဖက်၍ တဆက်
ထည်းဆိုသည်။

မင်းဖြစ်မလို = မင်းအဖြစ်ကိုမလို။

လှလှ = (ပေါ့) ဖြေခဲ့ပြီ။

စူးစူးရည်လျက် = စိုက်စိုက် (တန်းတန်းမတ်မတ်) ရည်ရွယ်
လျက်။

တောထွက်လေသော = တောထွက်ခဲ့ လေပြီကော....ဟု။

ပြန်ပေ (ဆော) က = အဆောတလျှင် ပြန်ကြား လေက။
(တနည်း) ပြန်ကြားလေသောခဏ၌။

တိမှာ = တယ်မှာ၊ အတယ်မှာ။

နေသည့်အခြင်း = နေသည့်အခြင်းအရာ။

သအောက် (သဟောက်) = (ပေါ) ရွံရှာ ဖွယ် ညစ်ညမ်း
သည်။

ဘယ်မူ စဉ်နည်း ? = အဘယ်ပြုမူရပေအံ့နည်း။?

ထက်ချည်း = (ပေါ) အချိုးနှိုး၊ အလျဉ်းပင်မရှိ။

ဥာဉ် = ဥာဏ = (ပေါ) အသိပညာ။

အပိုဒ်-၈၂ ၏ စကားပြေ

ကာမရာဂတည်းဟူသောလောဘကိုပစ်ခွါသည့် မြဟ္မာစစ်
ကဲ့သို့ မင်း၏ အဖြစ်ကိုမလိုသောမောင်၏ အစ်ကိုသည် မဂ်ဖိုလ်
တရားကိုလိုချင်လှသဖြင့် ရဟန်းပြုမည်ဟု စူးစူးစိုက်စိုက် ရည်
သန်လျက် တောထွက် သွားလေပြီဟု (မင်းနှင့် ပုဏ္ဏားတို့က)
အဆောတလျှင် ပြန်ပြော လေသော ထိုခဏ၌ နောင်တော်
ယခုတယ်မှာနေထဲချပေါ်သနည်းဟုမေးလေသော် ဂင်္ဂါမြစ်နား
တွင်နေသည့် အကြောင်း ခြင်းရာကို ပြောကြားလေက နောင်
တော်မင်းစွန့်ပစ်ခဲ့သော ညစ်ညမ်း ညှိဟောင်းသော တံတွေး
ပေါက်တည်းဟူသော မင်းစည်းစိမ်ဖြင့် ကျွန်ုပ် ဘာပြုအံ့နည်း။
(မင်းပြုခဲ့ပါလျှင်) ပညာအလျဉ်းမရှိသောသူမိုက်သာ ဖြစ်ပေ
မည်။ ပညာအလျဉ်းမရှိသော တဏှာတည်းဟူသော ညွှန်အိုင်

ကိုမကူးမသွားနိုင်ဘဲ ရှိပေမည်။ ကျွန်ုပ်မူကား ကြံ့ခိုင်ခြင်းဟု
သောဥာဏ်၊ လုံ့လဟူသော ပျဉ်ပြားဖြင့် တိုင်စဉ် အတိုင်း
တံတားခင်းပြီးလျှင် ရှောက်၍ ကူးသွားပေတော့အံ့။ ခန့်ငြား
တွန့်တိုနောက်ဆုတ်ခြင်းမရှိပြီဟု ဤသို့ကြံစည်ပြီးလျှင်မင်းကြီး
နှင့်ပုဏ္ဏားအဖနှစ်ပါးကို တရားဟောရန်-ရွတ်ဆိုသည့် နှစ်ပုဒ်
သောဂါထာတို့သည်ကား.....ပန်းကဲ့သို့မွှေးလေသတည်း။

၈၃။ သဿမေဓ၊ စသည့်လေးခု၊ သင်္ဂြိုဟ်မှုဖြင့်၊ မနုသမ္မတ၊
ရှေးကသံပိုင်း၊ ကျင့်ရိုးခိုင်းလျက်၊ ဆိုတိုင်း တည်လွယ်၊ ချိန်
သဘွယ်လျှင်၊ မရွယ်မျက်နှာ၊ မနာအားပါး၊ မစားတံစိုး၊ မစိုး
ရန်ဘေး၊ ရမ္မက်ဆေးသို့၊ နိုင်ရေးမရှုံး၊ ဖြောင့်ဖြောင့်သုံး၍၊
ပြည့်ထုံးစံနည်း၊ ဖြည့်သိမ်းဆည်းသည်၊ ခမည်းတော်မင်း၊ လူ့
မှန်ကင်းနှင့်၊ ရုပ်ဆင်းလွှဲပြောင်း၊ ကြွလာရှောင်းသည်၊ ကျော်
သောင်းဥာဏ၊ မွေးချစ်ဘ၊ တရား ရှစ်ဖြာ၊ ထူပြောစွာ
သား၊ တဏှာကာမ၊ သမုဒ္ဒဟု၊ ဒုက္ခပူပန်၊ ဘုံသုံးတန်မှ၊
နိဗ္ဗာန်သာဌမ်း၊ ခေမာကမ်းသို့၊ ငြိမ်းချမ်းကူးလွယ်၊ ခပ်ခဲဘွယ်
လျှင်၊ အလယ်ဖိသန်း၊ ငြိအောင်တန်းလျက်၊ နှစ်မွန်းတတ်ဘိ၊
ချင့်သတ္တိဖြင့်၊ ညစ်ကျိုမပြတ်၊ မြေနှမ်းဖတ်ဝယ်၊ မိုးစွတ်လွင်
တီး၊ တံလည်းစီးသည်၊ ခရီးညွှန်ပျောင်းစေးရွံ့တည်း။

အပိုဒ်-၈၃ ခက်ဆစ်အဖြေ

သင်္ဂြိုဟ် = သံဂြဟ(သင်) = ခြီးမြှောက်မှု။

မနုသမ္မတ = မနုမည်သောကပ်ဦးမဟာသမ္မတမင်း။

သံဝိုင်း = အစဉ်မပြတ်တည်စေရန် (စွဲမှတ်လိုက်နာစေရန်) ပြုအပ်သောစာ။ ။

ကျင့်ရိုးခိုင်းလျက် = ကျင့်စဉ်ကျင့်မြဲအတိုင်း ခိုင်းနှိုင်းလျက်။

“သဿမေဓ.... ပေ.... ကျင့် ရိုး ခိုင်း လျက်” ဟူသော စကားသည် သင်္ဂဟ တရားလေးပါး (ဝါ-မင်းတို့က ပြည်သူ ပြည်သားတို့အား ခြီးမြှောက်ကြောင်းတရားလေးပါး) တို့ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်၏။ ။

ပင်္ကော စ ကာမာ ပလိပေါ စ ကာမာ။

မနောဟရာ ဒုတ္တရာ မစ္စုဇေယျာ။

တေသ္မိံ ပင်္ကေ ပလိပေ ဝိသန္ဓာ၊

ဟိနတ္တရူပါ န တရန္တိ ပါရံ။ ။

အယံ ပုရေ လုဒ္ဓမကာသိ ကမ္မံ၊

သွာယံ ဂဟိတော န ဟိ မောက္ခိတော မေ။

ဩရန္တိယ နံ ပရိရက္ခိဿာမိ။

မာယံ ပုန လုဒ္ဓမကာသိ ကမ္မံ။ ။

သင်္ဂဟတရားလေးပါး

(၁) သဿမေဓ။ ။ ကောက်ပဲစသော အခွန်အတုတ်ကောက် ခံရေး၌ ပြီးစီးအောင်ပညာနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဆယ်ဘို့တဘို့သာ ကောက် ခံခြင်းစသည်ကို ဆိုလိုသည်။ [သဿ=ကောက်+မေဓ=ပညာ]

(၂) ပုရိသမေဓ။ ။ သူရဲ သူခက် တို့အား ခြောက်လ တကြိမ် ထမင်း၊ မျိုးရိက္ခာဖြစ်စေခြင်း စသော....သူရဲ သူခက် တို့အား ခြီး မြှောက်ခြင်း၌ ပညာနှင့်ယှဉ်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ [ပုရိသ=သူရဲသူ ခက်ဟူသော ယောက်ျား+မေဓ=ပညာ]

(၃) သမ္မာပါသ။ ။ဆင်းရဲသား တို့အား အတိုး အပွားမရှိ
ခြေးငှါးခြင်း စသော-လူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို ကြော့ကွင်းဖြင့် ဖွဲ့ထား
သကဲ့သို့စွဲမြဲအောင်ခြီးမြှင့်ခြင်းဟူလို။ [သမ္မာ=ကောင်းစွာ+ပါသ=
ကြော့ကွင်း]

(၄) ဝါစာပေယျ။ ။ရာထမ်း မှုထမ်း တို့အား ဦး-အစ်ကို-
ညီစသည်ဖြင့် မြတ်နိုးဘွယ်ခေါ်ဝေါ်၍ ခြီးမြှောက်ခြင်း။

ဤလေးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသော တိုင်းနိုင်ငံသည် ဘေးရန်မရှိ-သာယာ
ဝပြောတတ်သောကြောင့် တံခါးပိတ်စရာ-တံခါးရှက်ပင် မလိုတော့
သောကြောင့် “နိရဂ္ဂဋ္ဌ” [နိ=မရှိ+အဂ္ဂဋ္ဌ=တံခါးရှက်] မည်၏ ဟု
အဋ္ဌကထာ၌ပြဆိုလေသည်။ ။

ဥက္ကာကရာဇ်မင်းလက်ထက် ကိုယ်ကျိုးရှာ မိစ္ဆာပုဏ္ဏား တို့သည်
ဗေဒ(မန္တန်) များကို ဖွဲ့ကုံးကာ ထိုရှိပြီးသင်္ဂဟလေးပါးတို့ကို ဖျက်
ဆီးပြင်ဆင် ကြလေသတတ်၊ (၁) သဿမေဓ-ကို အဿ မေဓဟု
ပြင်ဆင်ကာ မြင်းကိုသတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း (၂) ပုရိသမေဓအရ-
ယောက်ျားကိုသတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်း (၃) သမ္မာပါသ-အရ ထမ်း
ပိုးကျည်းတို့ဖြင့် ယဇ်တိုင်ကိုပစ်ခြင်း (၄) ဝါစာပေယျ-ကိုဝါဇာပေယျ
ဟု ပြင်ကာထောပတ်ပျားရည်တို့ကို စားသောက်ခြင်း (၅) နိရဂ္ဂဋ္ဌ
အရ ရှိသမျှမပိတ်မပင်လှူဒါန်းခြင်းဟူသောအနက်မှားများကိုကောက်
ယူကာ ယဇ်ကြီး ၅-မျိုးဟု စီရင်ကြကြောင်းနှင့် အင်္ဂုတ္တရသတ္တနိပါတ်
နှင့်သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာများ၌ ဖွင့်ပြကြ၏။

ဤမှတပါး (၁) ဒါန=ပေးလှူခြင်း (၂) ဗိယဝါစာ=ချစ်ဖွယ်
စကားဆိုခြင်း (၃) အတ္တစရိယ=အကျိုးစီးပွားကို ကျင့်ခြင်း (၄)
သမာနတ္တတာ=ကိုယ်တူပြုခြင်း (ဝါ-တန်းတူထားခြင်း) ဟူ၍ သူ
ခပ်သိမ်းတို့ လိုက်နာဖွယ် သင်္ဂဟတရားလေးပါး ဟူ၍လည်း သိင်္ဂါ
လော ဝါဒသုတ် ပါဠိတော် စသည်တို့၌ လာသည်။ ထိုလေးပါးတို့
သည်ပင် မြဟ္မစရိယ (အကျင့်မြတ်) ဟူ၍ လည်း မည်ကြောင်းနှင့်
ဂါမဏိဇာတ်အဋ္ဌကထာ၌ပြဆိုသည်။ ။

“ဆိုတိုင်းတည်လွယ်၊ ချိန်သဖွယ်လျှင်၊ မရွယ်မျက်နှာ၊ မနာအား ပါး၊ စေးတံစိုး” ဟူသော စကားဖြင့် အဂတိ (မလားထိုက်သော တရား) လေးပါးအနက် ဆန္ဒာဂတိမှ ကြည်ရှောင်ခြင်းကို ပြသော စကားဖြစ်၏။

“မစိုးရန်ဘေး” ဟူသော စကားဖြင့် ဘယာဂတိသို့ မလိုက်စားခြင်းကို ပြသည်။

“ရမ္မက်ဆေးသို့ (မိုက်၊ မျက်ဆေးဖြင့်) နိုင်ရေးမရှုံး” ဟူသော စကား၌ “မိုက်” ဖြင့် (မောဟာ ဂတိ) “မျက်” ဖြင့် (ဒေါသာဂတိ) ကိုပြသည်။

ရမ္မက် (ပေ) = ဖြေပြီး။

ရမ္မက်ဆေးသို့ = ရမ္မက်ကို ဆေး လျော် သကဲ့သို့၊ (ဝါ-ရမ္မက်ငြိမ်းရန်ဆေးကဲ့သို့)

လူ့မှန်ကင်း = ပြာသာဒ်ဖျား၌ တပ်ထားသော အမှန်းသည် မှန်ကင်းမည်၏။ လူတို့တွင် မှန်ကင်းသဖွယ်ဖြစ်သောသူဟူလို။ (ဘုရင်ကိုဆိုလိုသည်)

စံနည်း = ဖြေခဲ့ပြီ၊ (ထုံး-တခု၊ စံ-တခု နည်းတခု ခွဲယူလျှင် အဓိပ္ပါယ်တမျိုးထွက်သည်)

တူပြော = များပြား။

တဏှာကာမ = ဤတွင် ကာမ၏အရသည် တဏှာ (လေ ၁ ဘ) ပင်ဖြစ်သောကြောင့် တွဲ၍ သုံးခြင်းဖြစ်သည်။ (ကာမ = အလို)

သမုဒ္ဒ = (ပါ) သမုဒ္ဒြာ။

ဘုံသုံးတန် = ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံဟူသောဘုံ ၃-ပါး။

နိဗ္ဗာန် = နိဗ္ဗာန (ပါ) နိ = ကင်း ဝါဏ = ဝါန = တဏှာ။
(တနည်း-ရာဂမီးစသည်တို့၏ ငြိမ်းရေး)

ခေမာ = (ပါ) ဘေးမရှိရာ (နိဗ္ဗာန်)

ချင်းသတ္တိ = သင်း၏အစွမ်းသတ္တိ၊ သင်း၏ သဘောအစွမ်း
၎င်း၏အစွမ်း။

မြေနှမ်းဖတ် = နှမ်းဖတ်မြေ (နှမ်းဖတ်ပုတ်သည် အနံ့အား
ဖြင့်၎င်း၊ အဆင်းအားဖြင့်၎င်း၊ ရံဖွယ်လိလိဖြစ်သည့်ပြင်-နင်း
လိုက်လျှင် ကျွန်ုပ်တို့စေတတ်၏)

လွင်တီး = အပေါ်၌ တစုံတရာမရှိသောမြေပြင်။

တံလည်း = (ပေါ်) ရေကျ ချောင်းမြောင်း။ [ထို့ကြောင့်
နောက်နောက်အပိုဒ်၌ “တဏှာ ညွှန်ပျောင်း၊ စေးရွံ ချောင်း
ဝယ်” ဟုစပ်ဆို၏]

ညွှန်ပျောင်း = ညွှန်ပျော့။ ပျော့သောညွှန်။

“တရားရှစ်ဖြာ၊ ထူပြောစွာသား၊ တဏှာကာမ” ဟူသောစကား
အရ-(၁) ကာမတဏှာ (၂) ဘဝတဏှာ (၃) ဝိဘဝတဏှာ
ဟူသော တဏှာသုံးပါးတို့သည် (၁) အဆင်း (၂) အသံ (၃)
အနံ့ (၄) အရသာ (၅) အတွေ့ (၆) ဓမ္မဟူသောအာရုံ ၆-ပါးတို့၌
တပါးလျှင် ၃-ပါးစီဖြစ်သောငှာ ၁၀-ပါးဖြစ်၏။ ထို ၁၀-ပါးတို့သည်
မိမိသန္တာန်၊ သူတပါး (ပြင်ပ) သန္တာန် ၂-ပါးတို့၌ဖြစ်ကြပြန်သော
ကြောင့် (၁၀-နှစ်လီ) ၃၆-ပါးဖြစ်၏။ ထို ၃၆-ပါးတို့သည်အတိတ်၊
အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလ သုံးပါးတို့၌ ဖြစ်ကြ ပြန်သော
ကြောင့် (၃၆-သုံးလီ) ၁၀၈-ဖြစ်၏။

အပိုဒ်-၈၃ ၏ စကားပြေ

သဿမေဓ အစရှိသော လေးပါးသော သင်္ဂြိုဟ်မှု (ဒြီးမြောက်မှု) ဖြင့်မနုမည်သော မဟာသမ္မတ မင်းမြတ်၏(ပြည်သူတို့အားချီးမြှောက်ထောက်ပံ့ခြင်းကိုပြုသော) ရှေးရိုး ဥပဒေသ အတိုင်းနှိုင်းခိုင်း ကျင့်ဆောင်တော်မူလျက် မိမိဆိုဆုံးဖြတ်သည့် အတိုင်း တည်လွယ်စေခြင်းငှါ ချိန်ခွင်သဖွယ် မျက်နှာကြီးငယ် မရှယ်မထောက်ခြင်း အားပါးမနာခြင်း လက်ဆောင် တံစိုးလည်း မစားခြင်း ရန်ဘေးကို မစိုးရိမ်ခြင်း-ရမ္မက်၏ ဆေးသို့ (ဝါ-ရမ္မက်ကိုဆေးကြောသကဲ့သို့) နိုင်ရမည့်အရေးကို မရှုံးစေမူ၍ ဖြောင့်ဖြောင့်ဆုံးဖြတ်လျက် တိုင်းပြည်၏ထုံးစံနည်းနာများကို- ဖြည့်ကျင့် သိမ်းဆည်းတော် မူသော- ခမည်းတော် မင်းကြားကြီးဖြစ်သည့် “လူ့မှန်ကင်း” နှင့်အတူ ရုပ်အဆင်း လွှဲပြောင်း၍ ကြွလာပေသော ကျော်စောသော ဥာဏ်ရှိသည့် ဘခင်ပုရောဟိတ်ကြီး။ (၁၀၀) ပါးအပြားအားဖြင့် ထူပြော ကျယ်ဝန်းလှစွာသော တဏှာသမုဒြာကြီးဟူသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ဖြင့်ပူပန်ရသောကာမ, ရူပ, အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးမှ နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော သာယာသည့် ကမ်းသို့ ချမ်းငြိမ်းစွာ ကူးခပ်ရန် ခက်ခဲဖွယ် ခရီးအလည်က တညီတည်း ဖိလာညီ အောင်တန်းလျက်ခံနေပြီးလျှင် ကျွန်ုပ် စေတတ်သော ၎င်း၏ သတ္တိဖြင့်အညစ်အကျိမပြတ်သည့် မြေနှမ်းဖတ် လွင်ပြင်ကြီး၌ မပြတ်မိုးရေစွတ်ကာနေသော ညွန်ပျောင်း ညွန်စေး ကန္တာရကြီးပင်ဖြစ်ပါပေတော့သတည်း။

၈၄။ တဏှာညွှန်ပျောင်း၊ စေးရွံချောင်းဝယ်၊ မကောင်း
မရာ၊ သူယုတ်မာတို့၊ နင်းကာမပြန်၊ ရမ္မက်ထန်၍၊ နိဗ္ဗာန်ရွှေ
ဘုံ၊ ကမ်းခုံဘေးမဲ့၊ မကူးပြီတည့်၊ မငဲ့မဆုတ်၊ စုတ်စုတ်တိုး
သွား၊ ခြေဘဝါးမှ၊ ခေါင်းဖျားတိုင်အောင်၊ နစ်မွန်းယောင်
သို့၊ တားနှောင်သတ်ညှစ်၊ အပြစ်လည်းမြင်၊ ရှင်လည်းမလှ၊
ကဲ့ရဲ့ရလျက်၊ သေကထုတ်ချောက်၊ အပါယ်ရောက်၏၊ မျက်
မှောက်ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၌၊ ကြိမ်ဖန်သို့ချည်း၊ အပည်းပည်း
လျှင်၊ လောင်သည်းစပ်ရှား၊ ဆင်းရဲများကို၊ ဘုရားမြတ်ပုံ၊
ဟောငြားတုံလည်း၊ ၊စေ့စုံမဆုံးနိုင်အံ့တည်း။

အပိုဒ် ၈၄- ခက်ဆစ်အဖြေ

ညွှန်ပျောင်း= ပြောပျောင်းသောညွှန်။

စေးရွံ= ရွံစေး။

ရမ္မက်= (ပေါ) လောဘတဏှာ၊ တပ်မက်ခြင်း။ [ကျောက်
စာများ၌ “ရံမက်” ဟု အရေးအသားများသည်ကိုတွေ့ရ၏။]

ရှင်လည်းမလှ= အသက် ရှင်လျှင် လည်း ဥာဏ် မျက်စေ့
အမြင်တွင်မလှပ။

အပည်းပည်း= (ပေါ) အများအပြား=

ပါရမီတော်ခဏ်းအပိုဒ်-၈၅-၌ “သည်းညံ ပြင်းပြ။ ငရဲစသား၊
ဤမျှခြားနား၊ ရပ်လေးပါး၌၊ ထွေပြားဥသုံ၊ ဆင်းရဲပုံကို၊ ရေတုံ
ငြားမှု၊ ဘုရားလွတ်စေ....” ဟူ၍ စပ်ဆိုတော်မူလေသည်။ ၎င်းမှာ
ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျမ်းကြီးကျမ်းခိုင် အဆိုများနှင့် မညီဟု ဆရာအစ
အဆက်-ပြောစမှတ်ပြုကြလေသည်။ အင်းဝခေတ်ကပင် ထိုစကား
အတွက်ပြစ်တင်ဝေဖန်ကြသည်-ဟု လည်း ဆိုကြလေသည်။ ကျမ်း

ဂန်များ၌ အပါယ်လေးပါး ဆင်းရဲများကို ဘုရားပင်မရေတွက်နိုင်—
ဟုအဆိုရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရှင်ရဋ္ဌသာရက ဤယခုအပိုဒ်၌ ထို
စကားကို—ပြောင်းပြန်—ပြန်သောအားဖြင့်—

....သေကထုတ်ချောက်၊ အပါယ်ရောက်၏၊ မျက်မှောက်၊
ပစ္စုပ္ပန်၊ တမလွန်၌၊ ကြိမ်ဖန် သို့ချည်း၊ အပည်းပည်းလျှင်၊
လောင်သည်းစပ်ရှား၊ ဆင်းရဲများကို၊ ဘုရားမြတ်ပုံ၊ ဟော
ငြားတုံလည်း၊ စေ့စုံမဆုံးနိုင် အံ့တည်း—ဟု စပ်ဆိုခြင်းဖြင့်
လေသလော ?ဟု စဉ်းစားဖွယ် ရှိလေသည်။ သို့ရာတွင်ဤ၌
အပါယ်ဆင်းရဲကိုသာမက ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ-ဆင်းရဲများပါ စေ့စုံ
အောင်မရေတွက်နိုင်ကြောင်း—စပ်ဆိုသည်။

အပိုဒ်-၈၄ ၏ စကားပြေ

တဏှာတည်းဟူသော ညွှန်ပျောင်း စေးရွံ့တို့ဖြင့်ပြည့်လျှမ်း
သောချောင်းဝယ် မကောင်းသော စိတ်ထားရှိကုန်သော သူ
ယုတ်မာတို့သည်နင်းသွားကာ-မပြန်လာတော့ဘဲတဏှာရမ္မက်
ပြင်းထန်သည်ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်ရှေ့ဘုံ တည်းဟူသော ဘေးကင်း
ရာ ထိုမှဘက်ကမ်းခုံသို့ မကူးခပ် နိုင်ကြကုန်ဘဲ၊ မငဲ့မဆုတ်
စုတ်စုတ်ချုံ့ချုံ့ထိုးသွားရာ ထိုရွံ့ညွှန်၌ ခြေဘဝါးမှ ခေါင်းဖျား
တိုင်အောင်ကျုံ့၍ နစ်မွန်းပျက်စီးကြရလေသကဲ့သို့ တားနှောင်
ကာ သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲ တတ်သော အပြစ် ဆင်းရဲတို့ကိုမြင်ရ
သည့်ပြင် အသက် ရှင်စဉ်လည်း မလှမပကဲ့ရဲ့ခြင်း ခံရလျက်
သေသော ကာလလည်း အပါယ်လေးပါးသို့ ထုတ်ချောက်
ရောက်ကြရလေ၏။ ဤသို့လျှင်မျက်မှောက်ဘဝ - တမလွန်ဘဝ
တို့၌ကြိမ်ဖန်များစွာ ဤနည်းအတိုင်း များပြားလှစွာအသည်း
လောင်မျှ စပ်ရှားပူပန်သော ဒုက္ခတို့ကို မြတ်စွာဘုရားသခင်
များစွာ ဟောတော်မူငြားသော်လည်း စေ့စေ့စုံစုံဆုံးခန်းမတိုင်
နိုင်ရာသတည်း။

၈၅။ ပညာထင်ရှား၊ လူတို့အားကား၊ နင်းသွားမခံ၊ ညွှန်စေးရှုံ့၌၊ ဆယ်ရုံရံခါ၊ နင်းမိပါမူ၊ ခြေမှာကပ်ငြိ၊ ကျွံမှန်းသိက၊ နောက်ပြီဆန်းဆ၊ ဤမျှတန်စေ၊ ရသံဝေဖြင့်၊ သန့်ရေဆေးသွန်း၊ စင်အောင်တွန်းမှ၊ ထုတ်သန်းပစ်မြောက်၊ တံတားလျှောက်သော်၊ ရောက် ပေါက်လိုရာ၊ ထိုပမာသို့၊ အာသာညစ်ကျ၊ မကောင်းမှုကို၊ မပြုဝံ့ဝံ့၊ တရွံ့ရွံ့ပင်၊ မှားမိကျင်လည်း၊ ဆင်ခြင်တဖန်၊ သုတ်သင်ပြန်၍၊ နိဗ္ဗာန်ကမ်းခိုင်း၊ ကူးခပ်နိုင်သည်။ ၊ ချက်တိုင်ကျေးဇူးမညံ့တည်း။

အပိုဒ်-၈၅ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဆယ်ရုံရံခါ = ဆယ်ခါတွင် တရံခါ။ (ဝါ- ဆယ်ခါတွင် တခါဆိုသကဲ့သို့တရံတခါ)

ဆုန်းဆ = ချင့်ချိန်-နှိုင်းဆခြင်း၊ ဆင်ခြင်တိုင်းထွာခြင်း။

ထုတ်သန်း = ဖြေပြီး။

အာသာ = ဖြေပြီး။

မပြုဝံ့ဝံ့ = မပြုဝံ့ပြီးရင်းမပြုဝံ့ရင်းဟူသော သဘောကိုရည်၍ သုံးသည်။

ချက်တိုင် = (ပေါ်) ချက်ချင်း၊ လျင်စွာ။

စဉ်းသွား = မြားသွား။ မြား၏အသွား။

တောင့် = မြားထည့်သောကျည်တောက်။

မိစ္ဆာ = ဖြေပြီး။

အပိုဒ်-၈၅ ၏ စကားပြေ

ပညာအရာ၌ ထင်ရှားသော။ (ဝါ-ပညာအမြင် ထင်ရှားသော။ ဝါ-ပညာရှိဟုထင်ရှားသော) သူတို့မူကား နင်းသွားခြင်းငှါမခန့် (ကျွန်ုပ်စေတတ်သော) ညွှန်စေး၍၌ ဆယ်ခါတခါနင်းမှီပါ၍ ခြေမှာကပ်ငြိပြီး ကျွန်ုပ်မှန်းသိက ဤတကြိမ် နင်းမှီသည်နှင့် တော်စေတော့ ဟုသံဝေဂ တရားရသဖြင့် သန့်စင်သောရေဖြင့်သွန်းလောင်းကာစင်အောင် တွန်းပြီးလျှင် ထိုရှုံညွှန်အပေါ်၌ ဖိလာတန်း၍ တံတားခင်းကာ ရှောက်သွားသည်ရှိသော် မိမိလိုရာအရပ်သို့ ရောက်ရ ကြလေသည်။ ထိုဥပမာပုံနှင့်တူစွာ ညစ်ညမ်းသော အာသာဆန္ဒ ဟူသည့် မကောင်းမှုကိုမပြုဝံ့မူ၍ တရှုံရှုံရှိသည်။ တခါတလေမှားမှီလျှင်လည်း တဖန်ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ မိမိကိုယ်ကို သုတ်သင်ပြန်ကာ နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ကမ်းခိုင်သို့ ချက်ခြင်း လျင်စွာကူးခပ်နိုင်ရကား အလွန်အထူး ကျေးဇူးများလှပေသတည်း။ ။

၈၆။ ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်း၊ ကလိုန်းကလက်၊ လူပျက် လူချဉ်၊ လူမယဉ်နှင့်၊ ပေါင်းယှဉ်ကြဘူး၊ ရှေးလက်ဦးက၊ ဆိပ်လူးစဉ်းသွား၊ မြား၏တည်ရာ၊ တောင့်ပမာသို့၊ မိစ္ဆာလွှမ်းခြုံ၊ ကျွန်ုပ်တုံလည်း၊ တစုံတခု၊ ကြမ်းကြုတ်မှုကို၊ ပြုမိလေရှောင်း၊ ကျင့်မကောင်းဖြင့်၊ ညွှန် ပျောင်းကာမ၊ စေးရွံ့ဝဝယ်၊ ။ခြေချနင်းမှား ပချေပြီ။

၈၆။ ခက်ဆစ်အဖြေ

ကလိန်းကလက် (ပေ၁) = ဆုမြော်မရ။ မတည်မကြည်။ ဟော့ဟော့ရမ်းရမ်း။

တောင့် (ပေ၁) = မြားထည့်သောကျည်တောက်။ [ပဉ္စာရဓဇာတ်လာ လက်နက် ငါးမျိုးတွင် တမျိုး။ သို့ရာတွင် ပြန်ပုံအမျိုးမျိုးကွဲသဖြင့်အယူလည်းကွဲကြသည်။ ကျွန်ုပ်တို့၏ဘလ္လာတိယအဖြေ၌ရ]

စဉ်းသွား (ပေ၁) = မြားသွား။ ဝိဘင်း အဋ္ဌကထာစသည်တို့တွင် “သတ္တာနံဟဒယံသောကော၊ ဝိသသလ္လံဝတုဇ္ဇတိ” ဟုပြဆိုသော ဂါထာတွင် “ဝိသသလ္လံဝ = မြားစဉ်း သွားကဲ့သို့” ရှေးက အနက်ပြန်လေ့ရှိခဲ့၏။

မိစ္ဆာ (ပေ၁) = အမှား။ မှားယွင်းစွာ။ (မှားသောအယူနှင့်အမူအကျင့်စသည်)

အပိုဒ်-၈၆ ၏ စကားပြေ

ဆင်ထိန်းမြင်းထိန်း(စသော)ကလိန်းကလက် လူပျက် လူချဉ်မယဉ်ကျေးသော လူတို့နှင့်အတူတကွ ပေါင်းသင်း နေခဲ့ဘူးသဖြင့်ဦးစွာ အဆိပ်လူးသော မြားသွားရှိသော မြား၏တည်ရာ “တောင့်” ပမာသို့ ထိုအလူ မိုက်မှားမှု လွှမ်းခြုံမှီသောကျွန်ုပ်သည်လည်း တစုံတခုသော မကောင်းမှုကို ပြုမှီလေသည့် မကောင်းကျင့်အားဖြင့် ကာမဂုဏ် တည်းဟူသော ညွှန်ပျောင်းညွှန်စေးရွံ့တွင် ခြေချနင်းမှားမှီခဲ့ပေချေပြီ။ ။

၈၇။ ထိုမကောင်းမှု၊ ပြုသည့်အကျိုး၊ ငရဲအိုးကို၊ ချိပိုး ရွက်သည်။ ကျွန်ုပ်မည်ခွဲ၊ ကျင်လည်သံသာ၊ ဝဋ်သုံးဖြာတွင်၊ မကွာသရွေ၊ ဖွဲမီးငွေ့သို့၊ လှောင်ဝှေ့လျှံတက်၊ ထိုဝိပင်္ဂါန်မှ၊ မထွက်လေဖြစ်၊ အပါယ်မြစ်တွင်၊ မွန်းနစ်စုပ်စုပ်၊ ကိုယ်လုံး မြုပ်ချိမ့်၊ ကျွန်ုပ်မလွတ် ပလေပြီ။

အပိုဒ်-၈၇ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

“ပြုသည့် အကျိုး၊ ငရဲအိုးကို” ချိပိုးရွက်သည်၊ ကျွန်ုပ် မည်ခွဲ” ဟူသော စကားသည် အလွန် ပြောင်သော စကား ဖြစ်၏။

သံသာ = သံသာရ (ပါ) ဖြေခဲ့ပြီ။

ဝဋ်သုံးဖြာ = ဝဋ်သုံးဖြာ။ (၁) ကိလေသဝဋ် (၂) ကမ္မဝဋ် (၃) ဝိပင်္ဂါနဝဋ်ဟူသော ဝဋ် ၃-ပါး။ (အကျယ်ကို ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ် အဖွင့်များ၌ရှု)

ဝိပင်္ဂါန = ဝိပင်္ဂါန (ပါ) အကြောင်းအလျှောက် ရရှိသော အကျိုး။

အပါယ် = အပါယ် (ပါ) ဖြေပြီး။

၈၇။ စကားဖြေ

ထိုမကောင်းမှုကို အကျွန်ုပ်ပြုမှီသည့် အကျိုးကား-ငရဲအိုး ကိုချိပိုးရွက်ဆောင်နေသည် မည်ခွဲပါ၏။ သံသာရာ ဝဋ်သုံးပါး ၌မလွတ်သရွေ့ကာလပါတ်လုံး ဖွဲမီးငွေ့ကဲ့သို့ တရှိန်ရှိန်လှောင် ဝှေ့လျှံတက်ကာထို(အကုသိုလ်၏) အကျိုးပေးခြင်းမှ မထွက် မြောက်နိုင်သဖြင့် အပါယ်လေးပါးတည်းဟူသော မြစ်၌ ကိုယ် လုံးမြုပ်အောင်မွန်းနစ်ရချေတော့မည်။ (ထိုဆင်းရဲမှ) ကျွန်ုပ် လွတ်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ချေ။ ။

၈၈။ ယခုတမူ၊ ရှေးတူမဟုတ်၊ စောင့်မာန် ရှုတ်လျက်၊
ကိုယ်နှုတ်နှလုံး၊ တည်းပိတ်ဖုံး၍၊ ဆုံးရှုံးအပါယ်၊ လားလေ
ဘွယ်သား၊ ပျက်ပြယ် ဆော့လော့၊ စောင့်ရှောက် တော့အံ့၊
မေ့လျော့ကျင့်လွန်၊ ငယ်သဏ္ဌာန်ကို၊ ယူပြန်ချက်ဘိ၊ နောင်တ
ရှိ၏၊ နောက်ပြီတခါ၊ ဥာဏ်သီဒါဖြင့်၊ တဏှာကပ်ညွှန်၊ ဆေး
ကြောပြန်လိမ့်၊ .တဖန်မနင်းမိစေပြီ၊

အပိုဒ်-၈၈ ခက်ဆစ်အဖြေ

စောင့်မာန်= မာန် (မာန) ကိုလည်း ဖြေခဲ့ပြီ၊ မာန်စောင့်
ကိုလည်း ဖြေခဲ့ပြီ၊ (အပိုဒ် ၁-၌ပြန်ရှုပါ)

ရှုတ်= ယုတ်လျော့။

သီဒါ= မြင်းမိုတောင်၏ အရံဖြစ်သော တောင် ၇-ထပ်တို့
ကိုရံ၍တည်သောတောင်ကြားမြစ်နှင့် ထိုမြစ်ရှိရေ။

ထို့ကြောင့် “သီဒါခုနစ်တန်၊ တောင်ကိုရံ၊ တောင်ဟန် မှတ်ယူ
ပါ” ဟု ရှေးဆရာများစပ်ဆိုကြလေသည်။ “သီဒါ” သဒ္ဒါနစ်မြုပ်ခြင်း
အနက်ဟော၊ အလွန် ကြည်သောကြောင့် ငှက်မွေးစသည် ကျလျှင်
ပင်နစ်မြုပ်သွားတတ်သော ရေဟုဆိုလိုသည်။ ထို့ကြောင့် “သီတာ”
ဟုတ-နှင့်ရေးရန်မလို။

၈၈။ စကားဖြေ

ယခုတမူကား ကျွန်ုပ်သည် ရှေးကကဲ့သို့မဟုတ်မာန်စောင့်
ကိုချလျက်ကိုယ်နှုတ်နှလုံး သုံးပါးကို ပိတ်ဖုံး စောင့်စည်း၍
အပါယ်လေးပါးသို့ လားရောက် ဆုံးရှုံးကြောင်း ဖြစ်သော

ပျက်ပြယ် သေသွမ်းခြင်းကိုမပြုမူ၍ စောင့်ရှောက် တော့မည်၊
မေ့လျော့ လွန်ကျူး ပြုကျင့်မိသည့်- ငယ်ယွယ်စဉ်က ပုံမျိုးကို
ယခုအနေမျိုးနှင့် တဖန် (လဲလှယ်) ယူလို ပြန်ပါတော့သည်
တကားဟု--နောင်တရရှိခဲ့ပါပြီ။ နောက်တဖန်ဥာဏ်တည်းဟူ
သောသီဒါရေဖြင့်ကျွန်ုပ်တို့ကပ်နေသည့်တဏှာတည်းဟူသော
ညွှန်ကိုဆေးကြောတော့အံ့။ တဖန် ထပ်၍ မနင်းမိစေရပါပြီ။

၈၉။ ဤသို့မိန့်ဆို၊ မင်းလှပျိုကား၊ မြင်းမိုရ် ထိပ်ညွှောက်၊
တမ်းခွန်ဆောက်သို့၊ နှစ်ယောက် မွေးဘ၊ နေရစ် ကြလော့၊
တကွပူးယှဉ်၊ မျှဆိုစဉ်လျှင်၊ ဝိညာဉ်မကွာ၊ ငါ့ခန္ဓာကို၊ “ဖျား
နာအိုခြင်း၊ သေမင်းကပ်ချဉ်း”၊ နှိပ်စက် ညှဉ်း၏၊ စိတ်မျဉ်း
သံဝေ၊ ရကုန်စေဟု၊ သံခြေနက်လေး၊ ဩဝါပေးမှ၊ ရှေးနှင့်
အတူ၊ တယူစနာ၊ မိုလ်ပါ ဆောင်လျက်၊ ငြိမ့်ငြိမ့် ထွက်၍။
တရက်မညောင်း၊ ကြွလေ ရှောင်းသည်၊ ခုံပေါင်း နောင်
တော်ထံရင်းတည်း။

အပိုဒ်-၈၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဝိညာဉ် = ဝိညာဏ (ပါ) ဝိ = အထူး + ဉာ = သိ။ အထူး သိ
မှု။ သို့သော် ဤနေရာ၌ ကား သာမည အားဖြင့် အသက်
(ဇီဝိတ) ကိုပင် (ဝိညာဉ်) ဟုသုံးခြင်းဖြစ်သည်။

ခန္ဓာ = (ပါ) ဖြေခဲ့ပြီ။

မျဉ်း = (ပေါ်) မလန်းဆန်း၊ မကြည်လင်ခြင်း၊ ညှိုးနွမ်း
ခြင်း၊ သံဝေဂရခြင်း။

သြဝါ= သြဝါဒ (ပါ) ဆုံးမစကား ပြောကြားခြင်း။

ဗိုလ်ပါ= ဖြေပြီး။

ညောင်း= (ပေါ) ကြာရှည်၊ (တရက်မညောင်း=တရက်မကြာ)

၈၉-၏ စကားဖြေ

ဤသို့မိန့်ဆိုပြီးလျှင် မင်းလှမင်းပျိုကလေး (အဿပါလ) သည်ကား မြင်းမိုတောင်ဖျားတွင် တံခွန်စိုက်ဆောက် သကဲ့သို့ လူတွင်ထင်ရှားမြင့်မြတ်သော ဘခင်နှစ်ပါးတို့ နေတော်မူရစ် ကြပါလော့။ ဘခင်တို့နှင့်တကွ စကားပြောဟောစဉ် ကလေး မှာပင်အသက်ဝိညာဉ်မကွာသေးသော ကျွန်ုပ်၏ ခန္ဓာကိုယ်ဖျား နာခြင်း၊ အိုမင်းခြင်းဖြင့် သေမင်းကကပ်ရောက်ကာ-ညှဉ်းဆဲ နေပါ၏။ စိတ်တော် မျဉ်းပြောင်းကာ သံဝေဂ ရတော်မူရစ် ကြပါတော့ဟု သာယာ လေးနက်သော စကားသံဖြင့် ဆုံးမ သြဝါဒပေးခဲ့ပြီးမှ ရှေးနည်းအတူ တယူဇနာရှိသော ဗိုလ်ပါ ပရိသတ်ကိုယူလျက် ငြိမ့်ငြိမ့်ထွက်၍ တရက်မျှမကြာဘဲ နောင် တော်ရင်းဟတ္ထိပါလအထံသို့ ကြွလေသတည်း။

၉၀၊ နောင်တော်ပါလ၊ ဘိညာဉ်ရကား၊ နေထကောင်း
ကင်၊ ထက်ဝယ်ဆင်လျက်၊ ညီတွင်ညီလတ်၊ ညီသူမြတ်အား၊
ရှင်တော်ကြားသို့၊ တရားထောက်ပင့်၊ ဟောပေလင့်၍၊ နှောင်း
ဆင့်ဗိုလ်ပါ၊ မြားမြောင်စွာအံ့၊ ဂင်္ဂါတိရ၊ ဤမြစ်စဉ်၊ ငုံ့ကြ
လင့်ဦး၊ ကိုယ့်လိုထူးဖြင့်၊ စူးစူးခုံမင်၊ မြိုင်တောခွင်သို့၊ မဝင်
ကောင်းသေး၊ အမှတ်ပေးက၊ သိရေးခွင့်မြော်၊ ထိုညီတော်
လည်း၊ ညီသော်ညီကျိုး၊ ရှိသွ နိုးဟု၊ ရိုးရိုး ဝန္တံ၊ အာမခံ
သည်၊ ၊ထွေသံမဆန်မငြင်းတည်း။

အသ္မပါလော်၊ မင်းလှကျော်လျှင်၊
နောင်တော်ထံရင်း၊ တောထွက်ခြင်းကား၊
မကြွင်းဤရွှေ၊ ပြီးစုံစေ့၏။

အသ္မပါလတောထွက်ခန်း ပိုဒ်ရေ ၁၁-ပြီး၏။

အပိုဒ်-၉၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

နောင်တော်ပါလ = နောင်တော်ဟတ္ထိပါလ။

ဘိညာဉ် = အဘိညာဏ (ပါ) = ဖြေခွဲပြီ။

ရှင်တော်ကြားသို့ = ဘုရားရှင်ဟောကြားဘိသကဲ့သို့။

နှောင်းဆင့် = နောက်ထပ်မံဆင့်တက်။

ဂင်္ဂါတိရ (ပါ) = ဂင်္ဂါမြစ်၏ကမ်းပါး။

ငုံ့ = စောင့်ဆိုင်း၊ မြော်လင့်။

ဝန္တံ = ဝန်ခံ၊ အာမခံ။

ထွေသံ = ပြောသံ၊ ဆိုသံ၊ စကားသံ။

၉၀- ၏ စကားပြေ

အဘိညာဉ်ရသော နောင်တော် ဟတ္ထိပါလ ရသေ့ကား ကောင်းကင်၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေနေလျက် ညီတို့တွင်အလတ်ဖြစ်သော အဿပါလပုဂ္ဂိုလ်မြတ်အား ဘုရားဟောကြား သကဲ့သို့ တရားဖြင့် ထောက်ပံ့ဟောကြား၍ (အိုညီချစ်အဿပါလ) နောက်ဆင့်ကာ ပရိသတ် ဗိုလ်ပါများစွာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ (ထိုပရိသတ်တို့ကို) ဤဝင်္ဂါမြစ်၏ ကမ်းစကလျှင် ငုံ့ဆိုင်း၍ နေကြဦးလော့။ ကိုယ်အလို ထူးရှိတိုင်း ဖြောင့်ဖြောင့် ခုံမင် မြိုင်တောခွင်သို့ မဝင်ကောင်းသေး ဟု မိန့်မှတ်တော်မူ ကာလ အခွင့်အရေးကို သိမြင်သော ညီတော်ကလည်း ပရိသတ် ညီညွတ်သည်ရှိသော် ညီညွတ်ခြင်း၏ အကျိုး ရှိလှပေမည်-ဟု ငြင်းဆန်သည့် အသံကို မပြုဘဲ ရိုးရိုးသားသား အာမဝန်ခံ လေသတည်း။ ။

ဂေါပါလတောထွက်ခဏ်း

(၃) ဂေါပါလ တောထွက်ခန်း ပိုဒ်ရေ-၁၆

ပုနဒိဝသေ ရာဇာ စ ပုရောဟိတော စ တေနေဂုပါယေန
ဂေါပါလကုမာရဿ နိဝေသနံ ဂန္တာ တေနာပိ တထေဝ
ပဋိနန္ဒိတွာ အတ္တနော အာဂမနကာရဏံ အာစက္ခိံသု။ ။

၉၁။ အဿပါလ၊ ကုမာရလျှင်၊ ဓမ္မပျော်မွေ့၊ တောသို့ ရွှေ့သော်၊ တနေ့ပြီးတုံ၊ ပြည်ကြီးရှိသည်၊ ရွှေ့ဘုံသခင်၊ စောနတ်ရှင်နှင့်၊ ကျွမ်းဝင် ဗြဲဟွဏ၊ တူတကွလျှင်၊ မဆွရွေးခါ၊

ရှင်ရုပ်ဝါဖြင့်၊ ဂေါပါလထံ၊ ဆွမ်းပန်းခံ၍၊ ကျိုးနွံညွတ်
 နူး၊ ခပ်ယင်ဖူးလျက်၊ လက်ဦးကျင့်နည်း၊ တနွန်းထည်းလျှင်၊
 သည်းမျှချမက်၊ နှုတ်ဆက်ရှင်ပြီး၊ မေးလင့်သီးသော်၊ မင်းထီး
 ရတနာ၊ ဆောင်းစိမ့် ၄၅ ဖြင့်၊ လာသည့် အကြောင်း၊ ပြန်ပေ
 ရှောင်း၏၊ ပွင့်လောင်းတရား၊ သတို့သားလည်း၊ နောင်ဘွားတို့
 နှယ်၊ မင်းဖြစ်ပယ်လျက်၊ တောဝယ်ပျောက်လေ၊ နွားကိုဖွေသို့၊
 ရှာထွေကုသိုလ်၊ ရှင်ပြုလိုဟု၊ ဆိုပိမ့်ထင်စွာ၊ ဂေါပါမာဖြင့်။ ၊
 ဂါထာဤသို့ ရွတ်လတ်တည်း။

အပိုဒ်-၉၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

အဿပါလ(ပါ) = ဖြေပြီး။

ကုမာရ(ပါ) = ဖြေပြီး။

မဆွ(ပါ) = ဖြေပြီး။

ရှင်ရုပ်ဝါ = ရှင်ရဟန်း၏ အဆင်းအရောင်။

ဂေါပါမာ(ပါ) = ဂေါ+ဥပမာ။ နွား၏ဥပမာ။ နွားပျောက်
 ကိုရှာသောဥပမာ။

၉၁- ၏ စကားပြေ

အဿပါလ သတို့သားသည် တရား၌ ပျော်မွေ့၍ တော
 ထွက်ပြန်လေသော် တနေ့သ၌ ပြည်တော်ကြီးကို အုပ်ချုပ်ကာ
 ရှေ့ဘုံသခင် ဧသုကာရီ မင်းမြတ်နှင့် အကျွမ်းတဝင် ရှိသော
 ပုရောဟိတ် ပုဏ္ဏားတို့သည် အတူတကွ ရှေးနည်းတူ ရသေ့
 အသွင်ဖြင့် ဂေါပါလသတို့သားထံ ဆွမ်းခံသွားရာ ဂေါပါလ
 သတို့သားကလည်း ကြည်ညို ရိသေ့ကျိုးနွံစွာ ခင်ခင်ယင်ယင်
 ဖူးမြော်၍ နောင်တော်တို့ ရှေးကကျင့်သည့်ထပ်တူ စုံစုံမက်မက်

နှစ်သက်ရှင်လန်းစွာ နှုတ်ဆက်ခြင်းပြုပြီးနောက် ဘယ်ကိစ္စဖြင့်
 ကြွလာကြကြောင်း မေးလတ်သော် ထီးဖြူတော်ကို ဆောင်း
 စေရန်လာကြောင်းပြန်ကြားပြောဆိုကြလေ၏။ သစ္စာတရားကို
 သိတော်မူမည့် ဂေါ်ပေါလ သတို့သားလည်း နောင်တော်တို့
 နည်းတူမင်းအဖြစ်ကိုစွန့်ပယ်၍ တောထည်းတွင် ပျောက်သော
 နွားကို စုံစမ်းရှာဖွေသကဲ့သို့ ကုသိုလ်တရားကို ရှာဖွေရန်
 ရသေ့ရဟန်းပြုလိုသည်ဟူ၍ ထင်ရှားစွာပြောဆိုရန်- ဂါထာ
 တော်ကိုရွတ်လေသတည်း။ ။

ဂဝံဝ နဋ္ဌံ ပုရိသော ယထာ ဝနေ၊
 အန္ဓေသတိ ရာဇ အပဿမာနော။
 ဧဝံနဋ္ဌော သေုကာရီ မမတ္ထော၊
 သောဟံ ကထံ န ဂဝေသေယျ ရာဇ။ ။

၉၂။ ရတနာဂူ၊ နန်းမဇ္ဈက၊ ထွက်ပြုကွန့်ထူး၊ “သံရှင်
 ကျူးလျက်၊ ရှင်မြူးထွေသာ၊ မြော်ရာရာ၌”၊ ဘယ်ညာ
 ကြားကြား၊ ကြီးသံလွှားသော်၊ နွားလားတတွန်၊ လျင်သန်
 မြန်၍၊ တိုင်းမှန်သံတောင်၊ ထောင်လည်းမက၊ ကောင်းကင်ဝ
 သို့၊ ခုန်ထမြောက်စွာ၊ မြေညီမှာမူ၊ လေးရာတာထောက်၊
 စွန်းစွန်း ရောက်လျက်၊ ကုန်းမြင့်ထက်က၊ ဆင်းသက်
 စုတ်စုတ်၊ ပြေးအားထုတ်မူ၊ ဂါဝုတ်တိုင်အောင်၊ ဆောင်သား
 ဇဝန၊ စွမ်းထာမဖြင့်၊ ပေါက်ပြသုံးခါ၊ ဟောက်ကြားရာသို့၊
 လိုက်နာမှီလျှင်း၊ ခြင်္သေ့မင်းလျှင်၊ ရန်ခွင်းတောလုံး၊ စိုးသော
 ထုံးသို့၊ ပတ်ကုံးသတ္တရာ၊ ခိုင်းမတူသည်၊ သေုကာရီ၊ မဟိတလ၊
 လူမျှဘ၊ လောကတံတစ်၊ လူတို့ဖြစ်ကား၊ ကြိုက်ချစ်သမူ၊

တခုခုကို၊ လှလှအာသာ၊ ရကြောင်းရှာလည်း၊ ပူဆာဒုက္ခ၊
ဆင်းရဲလှ၏၊ လုံ့လညှိုးကြို၊ ရှာမှီးတုံလျက်၊ မဆုံကြမ္မာ၊ မရပါ
လည်း၊ သူ့မှာနှိုင်းဆ၊ အားပါးကျ၏၊ အရအမိ၊ ပည်းမျှရှိ
လည်း၊ လိုဘိတုံတုံ၊ ကုံ လင့်မနား၊ ထပ် ပွား ချင်ချင်၊
ပန်းပင်အိပ်စက်၊ ရေသောက်မက်သို့၊ နှစ်သက်ပြန်လှဲ၊ မရောင်
ရဲတည့်၊ ဆက်တပ်ငြိ၊ ဇောပီတိဖြင့်၊ ပျောက်လိ နိုးနိုး၊
စိုးကြောင့်ကြ၏၊ စောရရာဇာ၊ ရန်ရှာငြိုးဘက်၊ မီးရေဖျက်၍၊
ပျက်တုံသော်လည်း၊ ငါ့ပစ္စည်းဟု အူသည်းနောက်မျှ၊ ရှုတမ်း
တ၏၊ မိဘဘိုးဘွား၊ မောင်ဘားနှမ၊ ညီနောင်စသား၊ ထိုမျှ
ရင်းချာ၊ ဆွေတကာနှင့်၊ ဆရာသမား၊ ချစ်သူအားလည်း၊ မုန်း
တားရန်ခိုက်၊ စည်းစိမ်တိုက်၍၊ ထဲအိုက်ဒေါသ၊ နှလုံးရှ၏၊
လောဘမူးမော်၊ စုတေ့သော်လည်း၊ ခြောက် ဘော် နတ် ရပ်၊
မကပ်လေဘဲ၊ ငရဲတိရစ္ဆာ၊ ပြိတ္တာအသူရကာယ်၊ အပါယ်
လေးပါး၊ လားလိမ့်မှန်စင်၊ ပြစ်များထင်သည်၊ လူတွင်ဆူး
သို့ လပုံတည်း။

အပိုဒ် ၉၂-ခဏ် ဆစ်အဖြေ

ရတနာဂူ = ရတနာဂူဟ (ပါ) = ခြင်္သေ့ ၄ မျိုးတို့တွင်
ကေသရာ-ခေါ် ခြင်္သေ့သည်၊ ရွှေဂူ၊ ငွေဂူ၊ မြဂူ ဖလ်ဂူ၊ ဆေး
ဒါန်းမြင်းသီလာ ဂူဟူသော ရတနာဂူတို့၌ အမြဲတည်နေသည်
ဟု ဗုဒ္ဓဘာသာကျမ်းဂန်များတွင် ပြဆိုကြသည်၊ ထို့ကြောင့်
“ရတနာဂူ”ဟု စပ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

နန်းမဇ္ဈက = မဇ္ဈသက ပန်းပင်ပေါက်ရာလိုက်နှင့် တ
စိတ်တူသော လိုက်ဂူနန်းတော်မှ၊ ဟိမဝန္တာတွင် ဂန္ဓမာဒန

တောင် နန္ဒမူလတောင်ဝှမ်း၌ ရွှေဂူ၊ ငွေဂူ၊ ပတ္တမြားဂူဟူသော ဂူ ၃-မျိုးရှိကြောင်း၊ ပတ္တမြားဂူ၌ အမြင့်တယူဇနာရှိ မဇ္ဈသကပန်းပင်ပေါက်ကြောင်း၊ ကြည်းပန်း ရေပန်း အစုံပွင့်ကြောင်းစသည်ဖြင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓ-အပဒါန်အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုလေသည်။

ဤလည်း အဆိုပါဂူများနှင့် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တူသောကြောင့် မဇ္ဈသကပန်းပင်မပေါက်သော်လည်း တင်စား၍ သုံးနှုန်းခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်လေ။ ၊

ထွက်ပြုကွန်ထူး = (၁) အလင်းကို အလိုရှိခြင်း၊ (၂) ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်လိုခြင်း၊ (၃) အစာရှာလိုခြင်း၊ (၄) မေထုန်မှီဝဲလိုခြင်း ဟူသော လေးပါးသောအကြောင်းတို့တွင် တကြောင်းကြောင်းကြောင့်၊ မိမိအမြဲတည်ရာ ရတနာဂူများမှ ထွက်တတ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ထွက်လာပြီးနောက် ‘ရွှေ၊ ငွေ၊ မြ၊ ဖလံ၊ ဆေးဒါန်း’ဟူသော ကျောက်ဖျာအပြင်တခုခု၌ နောက်ခြေနှစ်ဖက်တို့ကို ညီစွာထိစေပြီး ရွှေခြေနှစ်ဖက်တို့ကို ရွှေသို့ ဆန့်တန်းကာ(နောက်ဖက်မှ ရွှေဖက်သို့) အားယူ၍ကျောက်ကုန်းရိုးကိုညွတ်ပြီးလျှင်လည်ကိုချီလျက် နှာခါခြင်း။ (ကိုယ်ရှိ) မြေမှုန့်များကို ခါခြင်းပြုကာ၊ ကွန်မြူးစံပယ် ကြောင်းများကို သာရတ္ထသင်္ဂဟစသည်တို့၌ ပြဆိုကြ၏။

အချို့စာ၌ “ကွန်ထူး”ဟူ၍ ရှိကြ၏။ “ကွန်ထူး”ဟု ရှိရန် လိုမည်မထင်၊ နောက်တွင် ‘သံရှင်ကျူးလျက်’ဟု ပါပြီး ဖြစ်သည့်ပြင်-ခြင်္သေ့ကို “ကွန်” သဒ္ဒါနှင့် သုံးရန် အတန်ငယ် အလွမ်းဝေးပေသည်။

သံရှင်ကျူးလျက် = ရဲရင့်သောအသံဖြင့် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ကွန့်မြူးစံပယ်ပြီးနောက်-သုံးယူဇနာခန့် တပြိုင်နက်ပဲ့တင် ထပ်အောင် 'ဟောက်' လေ၏ဟု သာရတ္ထသင်္ဂဟ၌ဆိုသည်။

ဘယ် ညာ ကြား ကြား၊ ကြူးသံလွှားသော်....ပေ- စွမ်းထာမဖြင့် ကွန့် မြူး စံ ပ ယ် ရာ အရပ်၌ ရပ်လျက် လက်ျာ ဖက် သို့ ၎င်း၊ လက်ဝဲဖက်သို့၎င်း၊ ခုန်ပျံ့သော် တဥသဘာမျှ ရောက်နိုင်ကြောင်း၊ အထက်သို့ခုန်ပျံ့သော် လေးဥသဘာ ရှစ်ဥသဘာမျှ ရောက်နိုင်ကြောင်း၊ မြေညီအတိုင်းခုန်ပျံ့သော် ၁၆ ဥသဘာမျှ ရောက်နိုင်ကြောင်း၊ ကုန်းထိပ်၊ တောင်ထိပ်မှခုန်ပျံ့သော် ဥသဘာ ၆၀-မျှ ရောက် နိုင်ကြောင်း၊ ထိုသို့ခုန်ပျံ့ရာ ခရီးအကြား၌ သစ်ပင်၊ တောင်ထွဋ်တို့ကို မြင်သောကြောင့် တဖန်အားယူ၍ ရှောင်ရှားခဲ့သော် ဝဲသို့ဖြစ်စေ ယာသို့ဖြစ်စေ၊ အထက်သို့ဖြစ်စေ၊ တဥသဘာမျှ ရှောင်နိုင် ကြောင်း၊.... သာရတ္ထ သင်္ဂဟ စသည်တို့၌ ပြဆိုကုန်၏။

နွားလား (ပေါ) = အယွယ်ရောက်ပြီးဖြစ်သောနွား။

နွားလားတတွန် = “ဥသဘာ” ၏ အနက်ကိုဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ။ (တာ-၂၀ ရှိအတိုင်းအတာကိုယူ။ အတောင်အားဖြင့်-၄၀ ရှိသည်)

ဇေန (ပေါ) = လျှင်မြန်ခြင်း။

ထာမ (ပေါ) = အားအစွမ်း။

ပေါက်ဖြ (ပေါ) = ထင်ရှားခြင်း၊ ကျော်သံလွှမ်းခြင်း။

ပေါက်ပြသုံခါ၊ ဟောက်ကြားရာသို့၊ လိုက်နာမှီ လျှင်း၊ ခြင်္သေ့မင်းလျှင် = ခြင်္သေ့မင်းသည် သုံးကြိမ်ဟောက်ကာ-ထိုဟောက်

သံနှင့် တပြိုင်နက်- သုံးယူဇနာ အဝေးသို့ ရောက်ပြီးနောက်-
ဟောက်ရာအရပ်သို့ ပြန်လာပြီးလျှင်-မိမိဟောက်သံ၏ ၁၂.တင်
ထပ်သောအသံကို ကြားနိုင်သေးကြောင်း။ (၀၁-မိမိဟောက်
သံမစဲမီ ဟောက်ရင်းနေရာသို့ ပြန်လာရပ်တည်ကြောင်း) ကို
သာရတ္ထသင်္ဂဟ စသည်တို့၌ ပြဆိုကြကုန်၏။

ခြင်္သေ့မင်း= ဤ၌ခြင်္သေ့တို့၏မင်း၊ ခြင်္သေ့တို့တွင် မင်းဟူ
သော တဖက်အနက်ကိုသာ မယူသင့်။ တောသားအပေါင်းတို့
၏ မင်းဖြစ်သောကြောင့် ခြင်္သေ့မင်းခေါ်သည်ဟု ယူသင့်၏။
တပြိုင်နက်-နှစ်ချက်သင့်သော်လည်း ယူသင့်၏။

ခြင်္သေ့ လေးမျိုး အကြောင်းကို သံယုတ် အဋ္ဌကထာ၊
ဟိမဝန္တသုတ်နှင့် သာရတ္ထသင်္ဂဟစသည်တို့၌ အကျယ်ကြည့်
လေ။ (စာအုပ်ကြီးမည်စိုး၍မပြလိုက်ပါ)

ဤရှင်ရဋ္ဌသာရ၏ ခြင်္သေ့ဖွဲ့ကို ပါရမီခဏ်းအပိုဒ် ၄၁-
နှင့် ၁၀၂-လာ ခြင်္သေ့ ဖွဲ့များနှင့်လည်း နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရှုကြ
ပါလေ။ (ရှင်ရဋ္ဌသာရကား- ကျဉ်းကျဉ်းသာ စပ်ဆိုထား
ခြင်းဖြစ်ပေလည်)

၉၂- ၏ စကားပြေ

ကေသရမျိုးဖြစ်သော ခြင်္သေ့မင်းသည်မိမိနေရာ ရတနာဂူ
နန်းမဇ္ဈမ ထူးခြားစွာ ထွက်ပြု- စံပယ်ရှင်မြူး၍ ခြင်္သေ့သံကို
ဟောက်ပြီးလျှင် (မိမိမြူးတူးရာမှ)လက်စဲသို့၎င်း၊ လက်ျာသို့
၎င်း၊ကြွားကြွားဝင့်ဝင့် ခုန်ပျံသည်ရှိသော် နွားလားတတွန်

ရောက်အောင် လျှင်မြန်စွမ်းသန်၏။ အထက် ကောင်းကင်သို့ ခုန်ပျံသည်ရှိသော် သံတောင်တထောင်မကရောက်၏။ ညီညွတ်သောမြေအပြင်၌ ခုန်ပျံသည်ရှိသော် တာအရေအတွက် လေးရာ ရောက်လျက် တောင်မြင့်ကုန်းထက်မှ စုတ်စုတ် ပြေးဆင်းလျှင် တဂါရုတ် ခရီးတိုင်အောင် ရောက်၏။ ဤသို့သော လျင်ခြင်း၊ အား အစွမ်းဖြင့် သုံးကြိမ် ဟောက်၍ ပြေးသည်ရှိသော် သုံးယူဇနာရှိသောခရီးသို့ ရောက်ပြီးလျှင် အသံမစဲမီပင်မိမိနေရာ သို့ပြန်ရောက်နိုင်သော ခြင်္သေ့မင်းလျှင် တောတခုလုံးရှိရန်ကို ခွင်းကာ အုပ်စိုးရသောထုံးကဲ့သို့ နိုင်ငံအရပ် ထက်ဝန်းကျင် တို့၌ ရန်သူတို့အံ့တုကာ မပြုမထွက် စေရဘဲ နှိမ်နင်းအုပ်စိုး တော်မူနိုင်သော မြေအပြင်၌နေသူ လူတို့၏ဘခင်ဖြစ်သော ဧသုကာရီမင်းမြတ်။ လောကဓမ္မတာလူတို့သဘော သည်ကား မိမိတို့ ကြိုက် နှစ်သက်သော အရာတခုခုကို ပြင်းစွာ သော အာသာဆန္ဒဖြင့်ရအောင် ရှာမှီးရာ၌လည်း ပူပန်ဆင်းရဲလှ၏။ လုံ့လအားထုတ်၍ အပင်တပန်းရှာမှီးပါလျက် ကံမစပ်သော ကြောင့် မရလျှင်လည်း သူတပါးတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ အားပါး ကျ၏။ (ရှာသောဝတ္ထုတို့ကို) များစွာရပါသော်လည်း ငါ၌ ကံငြိမ့်စုံလုံလောက်ပြီဟု မရပ်မနားနိုင်ဘဲ၊ တိုး၍တိုး၍သာ လိုချင်ပြန်သဖြင့် ပင်ပန်း၍ အိပ်စက်သောသူသည် ရေသောက် ရသည်ဟု အိပ်မက်မြင်မက်ရာ၌ကဲ့သို့ ရရှိပြီးသော ဝတ္ထုမျှဖြင့် အဖန်ဖန် နှစ်သက်၍ မရောင့်ရဲ နိုင်သည့်အပြင် ဝမ်းမြောက် ခြင်းပီတိဇောသည် ထပ်ကာထပ်ကာဖြစ်၍ ထိုရရှိပြီးဝတ္ထုကို မပျောက်မပျက်စေရန် အလွန်စိုးရိမ် ကြောင့်ကြရ၏။ ခိုးသူ၊ မင်း၊ ဖက်ပြိုင်ရန်ရှာသူ၊ မီး၊ ရေဟုဆိုအပ်သောရန်သူမျိုးငါးပါး တို့တွင် တပါးပါးဖျက်၍ ပျက်စီး သော်လည်း ငါ၏ ပစ္စည်း

ပျက်ခဲ့ ပျောက်ခဲ့ပြီဟု အဦအသည်းနောက်မျှ ဝိမြည်တမ်းတ
ရ၏။ မိဘဘိုးဘွားမောင်နှမ ညီအစ်ကို အစရှိသော ဆွေမျိုး
အရင်းအချာ ဆရာသမား ချစ်သော မိတ်ဆွေ တို့ကိုလည်း
စည်းစိမ်ကတိုက်၍ ပြင်းစွာအမျက်ထွက်ကာ နှလုံးမသာမယာ
ရှိတတ်ကြ၏။ ထိုစည်းစိမ်၌ လောဘ တပ်မက်၍ သေလွန်
သော်လည်း နတ်ပြည် ခြောက်ထပ်သို့ မကပ်မရောက်ဘဲ၊ ငရဲ
တိရစ္ဆာန် ပြိတ္တာ အသူရကာယ် တည်းဟူသော အပါယ်လေး
ပါးတို့သို့ အမှန်လားရမည်၊ ဤသို့လျှင် အိမ်ရာ ထောင်သော
လူ့ဘောင်၌ အပြစ်တို့သည်အမှန်ပင် ဆူးကဲ့သို့ များပြားလှ
ပေသတည်း။ ။

၉၃။ အက္ခေအလည်၊ ကင်းရှည်ကင်းတို၊ သူလျှိုသူကယ်၊
မျိုးရှယ်ရောပြွမ်း၊ စုံစမ်းနက်တံ၊ မြှီခံမြှီထိုး၊ တညှိုးသမ်းသမ်း၊
ပူချမ်းဆင်းရဲ၊ ကိုက်ခဲဖြုတ်ခြင်၊ အိပ်ချင်အိပ်ရ၊ လွမ်းတအိမ်
ရာ၊ ညောင်းညာထိုင်နေ၊ စစ်မြေမှုထမ်း၊ ခယမ်းသူမှာ၊ စေ
ပါလက်သုပ်၊ ငယ်စရပ်နှင့်၊ လယ်လုပ်ကုန်သွယ်၊ ရောင်းဝယ်
ဘောက်ကား၊ လူ့အလားသို့၊ စီးပွားမရှာ၊ ရေစာလွယ်ကူ၊
သူလှူခံဆန်း၊ လိုပန်းမကြီး၊ ဖျက်ဆီးနိုင်ထက်၊ လုယက်စလွယ်၊
ဖုံးကွယ်မထား၊ ပျောက်ရှ ငြားလှည်း၊ လေးစားမမှု၊ ငြူစု
စောင်းမြောင်း၊ ဆဲမောင်းကျူးလွန်၊ ခိုက်ရန်မတွေ့၊ ရသေ့
ပျူငှါ၊ ကျင့်တံထွာကား၊ ပညာထွန်တုံး၊ ကျည်လုံးထမ်းပိုး၊
ထွန်ညင်းပိုးလျက်၊ စွဲကြိုးကိုင်ပဲ့၊ ပန်းဘွဲ့အဟန်၊ မြစိတ်မွန်ဖြင့်၊
ထွန်သန်၊ ထွန်ကိုင်း၊ တုနှိုင်းဟိရိ၊ သတိဘရား၊ ထွန်သွား လှင်
ကန်၊ သင့်ကြန်စုံပြီး၊ တက်စီး ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဆော်သံ မှန်းလျက်၊

ရဟန်းငါရိယ၊ ထွန်နွားကရွှံ၊ သီလပဇ္ဇာန်၊ မိုးရွာ ဟုန်ဝယ်၊
မအုန်မအောက်၊ သွေခြောက်လှန်းမာ၊ သဒ္ဓါစေ့မျိုး၊ ကြံထွန်ပျိုး
မှ၊ ဖြိုးဖြိုးပြည့်ဝန်၊ မြိုက်နီဉာန်ဟု၊ သီးခွန်တက်ပွား၊ မမွတ်ရှား
သည်၊ ၊ ဂုဏ်အားမယုတ် မကြိုတည်း။

အပိုဒ်-၉၃ ခက်ဆစ်အဖြေ

ကင်းရှည် = အဝေးရန်သူ တပ်စသည်တို့ အတွက် စုံစမ်း
ထောက်လှမ်းသောကင်း။

ကင်းတို = အနီးရှိရန်သူ တပ် စသည်တို့ အတွက် စုံစမ်း
ထောက်လှမ်းသောကင်း။

ရှယ် = “ရက်ကန်းရှယ်” ဟူသည်၌ ပါသော ရှယ်ကဲ့သို့
အမျိုးရောရှယ်ကူးရှက်ခြင်း၊ “အသွယ်သွယ်၊ ရက်ကန်းရှယ်၊
သွတ်လှယ်ပြန်လူးလာ” (ကဝိလက္ခဏာ) ဝေါဟာရဏ္ဍပကာ
သနိ၌ ‘သွယ်ဝယ်တန်းမှန်းသည်’ ဟု အနက်ဖော်၏။

နက်တံ (ပေါ) = စုံစမ်းထောက်လှမ်းခြင်း။

မြို့ခံ = ကိုယ့်မြို့က ခိုင်လုံအောင်ပြု၍ ခုခံခြင်း။

မြို့ထိုး = သူတပါးမြို့သို့ ချီတက်၍ စစ်ထိုးခြင်း။

ခြင် + ချင် = (ခွဲထား) ဖြတ်ခြင် + အိပ်ချင်။

စေပါလက်သုင် = အစေအပါ။ လက်ပါးစေ၊ အစေခံ၊ အမှု
ထမ်းငယ်။

ဗျူဟ (ပေါ) = ဖြေပြီး။ (၃၃-ပြန်ရှု)

တံတွာ (ပေါ) = ဖြေပြီး၊ (အပိုဒ် ၆-ပြန်ရှု)

မွန်(ပေါ)= ဖြေပြီး။

အိရီ(ပေါ)= ရှက်ခြင်း။

ပဇ္ဇာန်= ပဇ္ဇာန္တ(ပေါ)=မိုး, မိုးဘိမ်, မိုးနတ်သား။

မအုန်မအောက်(ပေါ)= မနံမစော်၊ မညှီမနံ၊ မပုပ်မစပ်၊ မညစ်မညမ်း၊ “အုန်အောက်”ဆိုလျှင်ညစ်ညမ်း ညှီနံ, ပုပ်စပ်, စိမ်းစော်ခြင်းအနက်၌ ဖြစ်၏။ တွင်းသင်း ပေါရာဏလင်္ကာ ၁၂-၌ “နံစော်-အံအောက်” ဟု ဆိုသည်။ ၎င်းအပိုဒ် ၆-၌ “အောက်အုန်စော်” ဟုလည်းရှိ၏။ (ပေါရာဏဋီကာ-၁၆၄၅)

၄န်(ပေါ)= ဖြေပြီး။

ထွန်တုံး= ထွန်သွားများ တပ်ထားသောတုံး။ (တယ်-ဖြစ် ပါမူ ရှေ့နောက်နေသည်။ ထွန်ဖြစ်လျှင် ကန့်လန့်နေသည်)
The stock of a harrow in which the teeth are set. (ယုဒသန်)

ကျည်လုံး = လုံးသောအကျည်း။ အလုံးအကျည်။ (တနည်း နွားလည် ထိမ်းရန်ထမ်းပိုး၌ အရှင် တပ်ထားသော အရာ) ထမ်းပိုးကျည်း (ကျည်?) ၌ ပါသော ကျည်း (ကျည်?) ကဲ့သို့ သာဖြစ်၏။ ကြည်လင်ခြင်းအနက်ဟော “ကြည်” ဟူ၍ ရှိရန် မလို-ဟုကောက်မှတ်သင့်၏။ “ကျည်ပွေ့” “(တုတ်)တင်ကျည်း စွဲ-သူရဲ” စသော စကားများကိုလည်း ထောက်လေ။

ထမ်းပိုး= နွား၏ လည်ပေါ်၌ ထမ်းရွက် ရန်ဆွဲရန်တင် ထားသောအရာဝတ္ထု။ (The arm of a draught yoke by which it is secured to the animal's neck ဟု ယုဒသန် အဘိဓာန်၌ဖွင့်သည်)

ထွန်ညင်း = ထွန်သန်ချိတ်ရန် ပြုလုပ်ထားသော (သားရေ စသည်ကိုလုပ်သော) ထမ်းပိုး အလည်၌ တပ်(ချည်) ထား သည့်ကြိုးကွင်း။ လှည်းဖြစ်ပါမူ အပေါ်ကအတံနှင့်ညှပ်၍ထမ်း ပိုးနှင့်ထွန်တံကို အသေ တုတ်နှောင်ထားလေသည်။ ထညင်း ကွင်း, ထညင်းကြိုးစသည်ဖြင့်လည်း ခေါ်သည်။

စွဲကြိုး = ထွန်သူစွဲကိုင်ရန်ဖြစ်သော နွားလည်ပတ်တွင် ချည် ထားသည့်ကြိုးရှည်။

ထွန်သန် = ထွန်တုံးတွင် တပ်ထားပြီးလျှင် အဖျားချင်းပူး ထားသောအတံရှည်နှစ်ချောင်း။ The shaft of a harrow (ယုဒသန်) “ထယ်” ဖြစ်လျှင် တချောင်းထည်းရှိပြီး ရုံမက-မြှိတ်ရန်တပ်ရန်လွယ်ကူအောင် အရှင်ပြုလုပ် ထားတတ် သည်။ (“ထယ်” ဖြစ်လျှင် တခုသာရှိသည်)

ထွန်ကိုင်း = ထွန်သူ ကိုင်ရန် ထွန်တုံး၌ တပ်ထောင်ထား သောတုတ်နှစ်ချောင်းနှင့် ထိုတုတ် ၂-ချောင်း အပေါ်ဘက် တွင် တပ်ထားသောအရာ။ The curved handle of a harrow.(ယုဒသန်)

ထွန်နွား = ထွန်မည့်နွား၊ ထွန်သည့်နွား၊ ထွန်ရာ၌ ခိုင်း သောနွား။

က(ပေါ) = တပ်ဆင်ခြင်း၊ တပ်ဆင်၍မောင်းနှင်ခြင်း။

ထွန်သွား = ထွန်တုံး၌ တပ်ထားသော အသွား ကလေး များ။ (“ထယ်” ဖြစ်လျှင် အသွားကြီးတခုသာရှိသည်)

လှင်ကန် = နွား ရိုက်တံပြာ၊ နှင်တံ။ (ပွားတိုးခြင်း အနက် ကိုမူ အပိုဒ် ၄-အဖြေ၌ပြန်ရှု) “ထွန်သွား-နှင်တံ” ရှိလျှင်

လည်းအသင့်ပင်။ “ထွန်သွား-လှံတံ”ရှိလျှင် ပို၍ပင်ဆီလျော်ပေသေးသည်။ လှံတံသွားသဖွယ် တင်ထားသော အရာများ ဟူလို။

သင့် = အသင့်၊ အဆင်သင့်။ (သင့်လျော်စွာ)

ကြန် (ပေါ) = အင်္ဂါလက္ခဏာ။ (ဖြေပြီး)

ကမ္မဋ္ဌာန်း = ဖြေပြီး၊ (အပိုဒ် ၃၄-ပြန်ရှု)

၉၃- ၏ စကားပြေ

အက္ခေအလည် များစွာတို့၌ သွားလာရသော ကင်းရှည် သမားအဖြစ်၊ ကင်းတိုသမားအဖြစ်၊ သူလျှိုအဖြစ်၊ အမျိုးချင်း (တမျိုးနှင့်တမျိုး) ရောရှက် ခိုဝင်နေပုံကို ထောက်လှမ်းစုံစမ်း ရသူအဖြစ်၊ မြှီခံတပ်၌ ပါဝင်သူအဖြစ်၊ သူမြို့ကို ထိုးရာ၌ပါဝင် သူအဖြစ်၊ တညိုးညိုးတသင်းသင်းနှင့် အပူအချမ်းဟူသောဆင်း ရဲအပြင် ဖြုတ်ခြင်တို့ကိုက်ခဲရာ၌ အိပ်ချင်လျှင်အိပ်ရလျက် မိမိ အိမ်ရာကို လွှမ်းတရင်း- ညောင်းညာစွာ ထိုင်နေသည့် အခါ လည်း နေရသောစစ်မြေအရပ်၌ အမှုထမ်းရသူအဖြစ်၊ သူ တပါးထံခယမ်း၍ အစေအပါး လက်အောက် ငယ်သားပုံနှင့် ပြုလုပ်ရသူအဖြစ်၊ လယ်လုပ်သူအဖြစ်၊ ကုန်သွယ်၍ ရောင်း ဝယ်ဘောက်ကားခြင်း အမှုကို ပြုလုပ်သူအဖြစ်ဟူသော လူတို့ ကဲ့သို့ စီးပွားမရှာရခြင်း။ အစာရေစာ တို့ကို ရရန်လွယ်ကူ ခြင်း။ သူတပါး၏ထံမှ အလှူခံကာမျှဖြစ်၍ လိုပန်းလည်းမကြီး ခြင်း၊ သူတပါးတို့အနိုင်အထက် လုယက်ယူငင်စဖွယ် ဖုံးကွယ် ၍ထားစရာ မရှိသဖြင့် မထားရခြင်း၊ ရှိသမျှ ပစ္စည်းကလေး

ပျောက်ရှ လျှင်လည်း အလေးပြုစရာ မလိုခြင်း၊ သူတထူးတို့ အား ငြူစူစောင်းခြောင်း ဆဲရေး မောင်းမဲကျူးလွန်၍ ခိုက် ရန်တွေ့ခြင်း ကိုလည်း မပြုရခြင်းဟူသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံ သော ရသေ့တို့၏ ကျင့်ရိုးသည်ကား ပညာ တည်းဟူသော ထွန်တုံး ကျည်းလုံး ထမ်းပိုး ထွန်ညှင်းပိုးလျက် စွဲရာ ကြိုးဟု သည့်ပဲ့ကိုကိုင်၍ ပန်းကုံး၏ အသွင် ငြိမ့် မှန်မြတ်သော စိတ် ဖြင့် ထွန်သံထွန်ကိုင်နှင့်တူသော ဟိရိတရား သတိတရားဟု သောထွန်သွားလှံတံ ဤသို့အဆင်သင့်ကြန်အင် လက္ခဏာပြည့် စုံပြီးနောက် ထိုထွန်ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း၌တက်စီးကာအောင်သံ ကိုမှန်းလျက် ရသေ့၏ဝီရိယတည်းဟူသော နွားကိုကပြီးလျှင် သီလ တည်းဟူသော မိုးရွာတုန်းတွင် မအုန်မအောက် သွေ့ ခြောက်အောင် နေလှမ်းထားသဖြင့် မာနေသော သဒ္ဓါ တရား တည်းဟူသောမျိုးစေ့ကို စိုက်ပျိုးပြီးမှ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တည်းဟူသော အသီးအခွံအပြည့်အဖြိုးကြီးပွားသဖြင့် ခေါင်း ပါး မှတ်သိပ်ခြင်းမရှိ ဂုဏ်ကျေးဇူး မဆုတ်မယုတ် ဖြစ်လေ သတည်း။ ။

အထူးပြဆိုချက်

ဤသို့လောက၌ ပကတိ လယ်လုပ်ပုံများနှင့် နိဗ္ဗာန် ရောက် ကြောင်းတရား များကို တင်စား၍စပ်ဆိုတော်မူချက် များကား ရှင်ရဋ္ဌသာရ ဆရာ တော်၏ ပင်ကိုယ် ဥာဏ် မဟုတ်ပေ။ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိတော်- ကသိဘာရဒ္ဓါဇ သုတ်၌ ဘာရဒ္ဓါဇ ပုန်ဏားကြီးအား ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားက ပုန်ဏား ကဲ့သို့ပင် ကိုယ်တော်မြတ်လည်း လယ်လုပ်ပုံ (ဝါ-လယ်သမားဖြစ်ပုံ)ကို တင်စားပြဆိုတော်မူသော စကားများမှ ယူငင် စပ်ဆိုတော်မူ ခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။

သဒ္ဓါ=မိဇံ,တပေါ=ခုဋ္ဌိ၊
ပညာ မေ =ယုဂ,နံလံ၊
ဟိရိ=ဤသာ, မနော=ယောတ္တံ၊
သတိ မေ-ဖါလ,ပါစနံ။ ။

သုတ္တနိ ပါတ် ပါဠိ တော်- ကသိ ဘာရ ဒွါဇသုတ်- ဆဋ္ဌ သံဂါ
ယနာမူ....(၂၉၁)

မေ= ငါဘုရား၏

သဒ္ဓါ= သဒ္ဓါတရားသည်ကား။

မိဇံ= မျိုးစေ့ပေတည်း။

တပေါ= အကျင့်သည်ကား။

ရုဋ္ဌိ= မိုးရေအယဉ်ပေတည်း။

ပညာ= ပညာသည်ကား။

ယုဂ,နံလံ= ထမ်းပိုး,ထွန်ထုံးပေတည်း။

ဟိရိ= ဟိရိတရား(ရှက်ခြင်းတရား)သည်ကား။

ဤသာ= ထွန်သန် (ထွန်ကိုင်း) ပေတည်း [ထွန်းသန်သာ
လိုရင်း]

မနော= စိတ်တော်သည်ကား။

ယောတ္တံ= ကြိုးပေတည်း။

မေ= ငါဘုရား၏။

သတိ= သတိတရားသည်ကား။

ဖါလ,ပါစ(ဇ)နံ= ထွန်သွား,နှင်တံပေတည်း။

[အခြား နည်းများဖြင့် အနက်ပေးနိုင်ခွင့် ရှိသေးသော်လည်း ကျောင်းသားများ လွယ်ကူစေမည့် နည်းဖြင့်သာ ပြန်လိုက်ပါသည်။ အဋ္ဌကထာ ဖွင့်များကိုလည်း ကျယ်ဝန်းမည်စိုး၍ ထည့်မပြန်လိုက်ပါ။ အကျယ်ကိုထိုအဆိုပါ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာများမှာရှုပါလေ]

၉၄။ နိဗ္ဗာန်ရသာ၊ ဘုဉ်းပေးငှါဟု၊ သဒ္ဓါမျိုးစေ့၊ ကြံစလေ့ဖြင့်၊ ရသေ့ရဟန်း၊ တီးပွန်း ကျင်လည်၊ လုံ့လမည်သား၊ ထိုသည်ပရမ၊ ဥဿာဟကို၊ အစမသိ၊ ဇာတိရှည်စွာ၊ သံသရာက၊ ကြိမ်ခါအကျွန်၊ ထွန်ခွဲဘူးလျက်၊ ထိမ်မြူးဆိုပိတ်၊ သန္ဓေစိတ်ဖြင့် အဝိဇ္ဇန္ဓ၊ မောဟတောခြေ။ ဝင်လျှိုးလေ၍၊ အမွေမမြော်၊ ထိမ်မြုပ်သော်လည်း၊ နောင်တော်နှစ်ပါး၊ ၊ ငါ့အားခြေရာ ညွှန်ပြီတည်း။

အပိုဒ် ၉၄- ခက်ဆစ်အဖြေ

နိဗ္ဗာန် = ဖြေပြီ။

ငှါ = ရန်။ အကျိုးငှါ၊ အတွက်။

စလေ့ = စလေ့, အလေ့, အလေ့အထ။

တီးပွန်း = ပွန်းတီး (ပေါ်) = တတ်မြောက်ခြင်း။ (ဖြေပြီး)

ဥဿာဟ (ပါ) = အားထုတ်ခြင်း။

ထိမ်မြူး (ပေါ်) = ကွယ်ဝှက်ခြင်း၊ ထိမ်မြုပ်အောင် ပြုခြင်း။
“ထိမ်” ဟု လည်း တလုံးထည်း သုံးတတ်သေးသည်။

သန္ဓေ = ဖြေပြီး။

အဝိဇ္ဇန္တ(ပါ) = အဝိဇ္ဇာ + အန္တ။ အဝိဇ္ဇာဟူသော အမိုက်
မှောင်တိုက်။ (အဝိဇ္ဇာကိုအကျယ်ဖြေခဲ့ပြီ)

မောဟ(ပါ) = တွေဝေ တတ်သောသဘော၊ မိုက်မဲ့သော
သဘော၊ မသိမမြင်တတ်သောသဘော။

မမြော် = မမြင်၊

အစမရှိ၊ ဇာတိရှည်စွာ၊ သံသရာ = ဟူသော စကား သည်
“ချစ်သားတို့ ဤသံသရာ၏အစမရှိ၊ ရှေးအစွန်းမထင်”(အနာ
ဒိကောယံ ဘိက္ခဝေ သံသာရော ပုဗ္ဗကောဋီ နပညာယတိ)
စသည်ဖြင့် အနမတဋ္ဌသုတ် ပါဠိတော်၌ ဟောကြားတော်မူ
ချက်ကို ရည်ရွယ်၍ ခပ်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။ (ဇာတိပုဒ်၊
သံသရာပုဒ်တို့ကိုနောက်က ဖြေပြီးဖြစ်သည်)

၉၄- ၏ စကားဖြေ

နိဗ္ဗာန်အရသာကို ဘုဉ်းပေးသုံးဆောင်ပါရခြင်း အကျိုး
ငှါဟု သဒ္ဓါတည်းဟူသောမျိုးစေ့ကို ကြသောဓလေ့ဖြင့်ရသေ့
ရဟန်း၏ကျင့်ဝတ်ကို ပွန်းတီး တတ်မြောက်၍ လုံ့လဝီရိယ
ဥဿာဟပြုမှုကို အစမရှိအဖြစ် ရှည်လျားသော သံသရာဘဝ
အဆက်ဆက်ကပင် အကျွန်ုပ်သည် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထွန်ယက်
စိုက်ပျိုးခဲ့ဘူးပါလျက် ထိမ်၌ ဆိုပိတ်တတ်သော ပဋိသန္ဓေ
စိတ်နှင့် အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော မောဟသဘောခြေသို့ ဝင်လျှိုး
လေ၍ အမွေအစမမြင် တိမ်မြုပ်ပျောက်သွင့်သော်လည်း နောင်
တော် နှစ်ပါးတို့က အကျွန်ုပ်အား ယခုအခါ လမ်းကြောင်း
ခြေရာညွှန်ပြခဲ့လေပြီ။ ။

၉၅။ မိုးရွာထစ်အုန်း၊ လုပ်ဆောင် တုန်းဝယ်၊ လျှိုပုန်း
စုံပြား၊ ပျောက်သည့်နွားကို၊ ယောက်ျားနွားရှင်၊ မွေမမြင်၍၊
ထွန်ချင်ငမ်းငမ်း၊ လယ်မှာလွမ်းလျက်၊ တသမ်းရှောက်ရှောက်၊
တချောက်ချားချား၊ ဖွေကြည့်များသော်၊ နွား၏ခြေရာ၊ မြင်
သောခါ၌၊ မျက်နှာရှင်ပျ၊ စိတ်ကြွကြွလျှင်၊ မရမခြင်း၊ ရှာ
ဖွေပြင်းသို့၊ နောင်မင်းနှစ်ယောက်၊ ညွှန်ပေမြောက်သား၊ လမ်း
ထောက်ပဒ၊ ဝဋ္ဋုဖြင့်၊ မှီထလျင်ခုင် ကျွန်ုပ်လိုက်လိမ့် မှန်
ပြီတည်း။

အပိုဒ်-၉၅ ခက်ဆစ်အဖြေ

ထစ် = ကြိုး။ ခြမ်း၊ ဟိန်း။

စု (ပေါ) = တော။

ပြား (ပေါ) = တော။

မွေ = ဆက်ခံအပ်သောဥစ္စာ [ဝေါဟာရတ္ထ-၄၃၉]

ငမ်းငမ်း = ဣန္ဒြေမရ - အဆက်မပြတ် - ပြင်းပြသော ဆန္ဒ
မျိုး။ ယခုခေတ်၌ ‘အငမ်းမရ’ ‘ငမ်းငမ်းတက်’ စသည်ဖြင့်
သုံးစွဲဆဲပင်ဖြစ်သည်။

သမ်း (ပေါ) = မရှင်မလမ်း၊ နှမ်းနယ်ခြင်း။

ရှောက် - ထိခိုက်ခြင်း၊ ဗြိတုယ်ခြင်း၊ “ရေမနှောက်၊ ကြာ
မရှောက်” (စကားပုံ) လျှောက် သွားခြင်း အနက် လည်း
ယူကြ၏။ ။

ပဒဝဋ္ဋု (ပေါ) = ခြေရာ။

လျင်ခုင် (ပေါ) = အလျင်အမြန်။

ဤ“မိုးရွာထစ်အုန်း”ချိကဗျာကိုမူရင်း ဇာတ်တော်၌ “ဂဝံနဉ်ပုရိသောယသဝနေ” စကားအရ ချဲ့ထွင် စပ်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အပိုင်း-၉၅ ၏ စကားပြေ

မိုးထစ်ကြိုး ရွာသွန်း၍ လယ်လုပ်ဆောင် ရတုန်း အခါ၌ တောထည်းတွင် ပုန်းလျှိုး၍ ပျောက်နေသောနွားကို နွားရှင် ယောက်ျားသည် အမွေအစ မမြင်ရသဖြင့်ထွန်ချင်စိတ်ငမ်းငမ်း တက်ကာ လယ်ကိုသာ လွမ်းတလျှက် တညှိုးနွမ်းနွမ်း တသမ်း ရှောက် ရှောက် တချောက်ချားချား ရှာဖွေ ကြည့်ရှုဖန်များ လတ်သော် နွား၏ခြေရာကို မြင်ရသောအခါ၌ မျက်နှာရှင်ပျ စိတ်အကြွကြီး ကြွလျက် မရမချင်းရှာဖွေမှု ပြင်းထန် သကဲ့သို့ နောင် တော် မင်း နှစ်ယောက်တို့ ညွှန်ပြ ခဲ့ပေသော ခရီးလမ်း ကြောင်း ခြေ ရာ ကို အစဉ် ရှောက် ၍ အကျွန်ုပ် မ ကြာ မ တင် မှီအောင်လိုက်တော့မည်။

အထ နံ တာတ ဂေါပါလ ကောဟဒ္ဒိတံ အာဂမေဟိ။
အမှေ သမဿာသေတွာ ပစ္ဆာ ပဗ္ဗဇိဿသိတိ ဝဒိံသု။ ။

၉၆။ ဤသို့ဆိုထ၊ဂေါပါလအား၊ဘပုဏ္ဏားနှင့်၊ မင်းဖျား ကျော် ဝှန်၊ လူ့ တမ်း ခွန် အား၊ တောင်း ပန် တုံ ခြင်း၊ ပြည် ဘုံ နှင်းလည်း၊ သီတင်းပညာ၊ သမာဓိက္ခန်၊ မွန်သားကျေးဇူး၊ ထူး သားကုသိုလ်၊ လိုသားဆုမြတ်၊ မှတ်သည့်အတိုင်း၊ ကောင်းကြံ

လှိုင်းသည်၊ စံခိုင်းရဲတနာ၊ သားမင်းလျာ။ ။ထပ်ကာ နှောင်း
ဆင့်၊ မမြင့် လေသေး၊ ရက် ဝေးမကြာ၊ ယမန်သာတည့်၊
မြစ်ထာလိုက်လျက်၊ ချစ်ထုံးဖျက်၍၊ မောင့်ထက်နှစ်ယောက်၊
တောထွက်မြောက်သော်၊ လှုပ်ချောက်ကြေကွဲ၊ ပူလိုက်လှဲရှင့်၊
ဆက်လည်းကောင်း၊ မီးစာလောင်းသို့၊ ထောင်းထောင်း သည်း
ခေါင်၊ တို့ကုန်အောင်ကို၊ ၊လွမ်းလောင် မလှောက် ပြန်လင့်
လော့။

အပိုဒ်-၉၆ ခက်ဆစ်အဖြေ

၅ န် (ပေ၁) = ဖြေပြီး။

သိတင်း = သီလ။

သမာဓိက္ခန် = သမာဓိက္ခန္ဓ (ပါ) တည်ကြည်မှုအစု၊ သီလ၊
သမာဓိ၊ ပညာ ဟု အစဉ် ရှိသင့် သော်လည်း ကာရန်ကို ငဲ့၍
သီလ၊ ပညာ၊ သမာဓိက္ခန်၊ ဟုစပ်ဆိုလေသည်။

၈ န် (ပေ၁) = ဖြေပြီး။

လှိုင်း = အများအပြား၊ တပုံတပင်၊ (ဝါ - အလှိုင်းတကြီး)

လျာ = ဖြေပြီး။ (မင်းလျာ - မင်းလောင်း)

မြစ်ထာ (ပေ၁) = ဖြေပြီး။

မောင့်ထက်နှစ်ယောက် = အမောင်၏ အထက် ကရှိ သော
အစ်ကိုနှစ်ယောက်

လှောက် = ထည့်စွက်-ထပ်လောင်း-ရောဖြည့်

အပိုဒ်-၉၆ ၏ စကားပြေ

ဤသို့ဆိုသောဂေါပါလ သတို့သားအား အဘပုဏ္ဏားနှင့် ထင်ရှားကျော်စောသံ ပြည့်လျှမ်းသောမင်းမြတ်ဖြစ်သည့် လူ့တံခွန် (ဧသုကာရီ)တို့ကတောင်းပန်ကြပုံကား....ပြည်နန်းကို နှင်းအပ်သော်လည်း သီလက္ခန္ဓ ပညက္ခန္ဓ သမာဓိက္ခန္ဓဟူသော မြတ်သော ကျေးဇူး ထူးသောကုသိုလ် လိုသော ရဟန်းဆုမြတ် ကို ရည်မှတ်သည့် အတိုင်း ကောင်းသော အကြံတို့သာ-များ ပြားနေသည့် စံနှိုင်းစရာရတနာ သဖွယ်ဖြစ်သော သားလော် မင်းလောင်း။ ။နောက်တခါထပ်ဆင့်၍ မကြာမြင့်သေး ရက် မဝေးဘဲ ယမန်နေ့ကပင်လျှင် တားမြစ်ပါလျက်ကနှင့် အချစ် ကြိုးထုံးကို ဖြေဖျက်၍ မောင်၏အထက်နောင်တော်နှစ်ယောက် တို့တောထွက် ကြခဲ့လေသော် ငါတို့၏ စိတ်နှလုံး တုန်လှုပ် ချောက်ချားကာကြေကွဲ၍ အလွန်လှိုက်လှဲပူပန်ကြရသည်။ ယခု မူကား ထိုအပူထက်အဆက်ပြီးလျှင် မီးစာဟောင်းတွင်မီးစာ သစ်လောင်းဖြည့်ပြန်သကဲ့သို့ အသည်းခေါင် ထောင်းထောင်း ကြေအောင် (ဝါ-ထောင်းထောင်းညက်ညက်ကြေလှမှု အား ကြီးစွာခံစားရလေအောင်) လွမ်းလောင်မှုကို ထပ်မံဖြည့်စွက် ပြုကျင့်ရာ မရောက်ပေပြီဘူးလား-သားတော်။ ။(ဝါ-ထပ်မံ မဖြည့်စွက်ပါနှင့်။)

၉၇။ အေမိသော၊ ပူဆာပျောင်းပျ၊ ကြောင့်ကြ ရှိကြိုက်၊
ကိုယ်လုံးဟိုက်လည်း၊ ဖက်ပိုက်ရင်ခွင်၊ ရှေ့တွင် လည်းထား၊
ရှုပျော်ပါး၍၊ သား၏ရပ်ရည်၊ သိဒါမည်သား၊ ရေကြည်ချမ်း
မြ၊ တပေါက်ကျက၊ မိဘတို့ဝမ်း၊ ငြင်းစတင်းဖြင့်၊ ချမ်းချမ်း
မြေ့မြေ့၊ ပြကတွေမှ၊ လွမ်းငွေ့လူလူ၊ စိုးရိမ်ဟူသား၊ သွေး
ဆူတက်ပွား၊ စိတ်ချောက်ချားအံ့၊ ဆွေဝါးတကာ၊ တို့သူငါ
ကို၊ ။အူချာမမှုန် ဆန်လင့်လော့။

အပိုဒ်-၉၇ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

မအိမသော = နေမထိထိုင်မသော၊ မကျန်းမမာ၊ မခန့်မကျန်း။
(အိသော = ဤသော = ခန့်ကျန်းခြင်း။)

ရှိကြိုက် = ရှိခိုက်။ (ကြိုက် = ခိုက်) ဖြေပြီး။

သိဒါ(ပါ) = တောင်စဉ် ၇-ထပ်တို့၏ အကြား၊ အကြား
ရှိမြစ်ကြီး ၇-သွယ်။ သိဒါ ၇-သွယ်ရှိ ရေတို့သည် အဆင်း
အားဖြင့် ဖြူကုန်၏၊ အရောင်အားဖြင့် ကြည်လင်ကုန်၏၊ အရ
သာအားဖြင့် ချိုမြိန်ကုန်၏၊ အတွေ့အားဖြင့် ချမ်းကေ့ကုန်၏....
ဟုစာပေများ၌ပြဆိုကြလေသည်။ (ဖြေပြီး)

ဝမ်း(ပေါ) = စိတ်။ (ဖြေပြီး)

ပြကတွေ = ပြကြိဟိ (သင်) = ဖြေပြီး။ ပကတိသဘော၊ ပင်
ကိုယ်သဘော၊

တကာ(ပေါ) = ဖြေပြီး။

အပိုဒ် ၉၇-၏ စကားဖြေ

စိတ်မအီမသာ ပူဆာ ပျောင်းပျ ကြောင့်ကြ စိုးရိမ်မှုရှိနေသည့်အခိုက် တကိုယ်လုံး မောဟိုက်သော်လည်း သားကိုရင်ခွင်ထက်၌ ဖက်ပိုက်၍ဖြစ်စေ၊ ချွေတွင်ထား၍ဖြစ်စေ ကြည့်ရှုပျော်ပါး၍ သား၏အရင်အရည် တည်းဘူသော ရေကြည်ဇးတပေါက်မျှကျသည်ရှိသော် မိဘတို့၏ စိတ်ချမ်းချမ်းမြေ့မြေ့ရှိရစေ၍အဖြစ်မှ အလွမ်းငွေ့ တလူလူနှင့် စိုးရိမ် ရခြင်းကြောင့် သွေးဆူတက်ပွား စိတ် ချောက်ချား ရပေတော့အံ့။ ဆွေဝါးတကာ တို့သူငါကို အူချာလည်မျှ မမှုန်မဆန်ပါနှင့် (ဝါ-မှုန်ဆန်ရာမရောက်ပေဘူးလား)

၉၈။ အသက်ထက်ဆုံး၊ ခေါင်းလုံးဖြူအောင်၊ မောင်မမွေးဘဲ၊ တို့ကိုရဲ့၍၊ တောထဲနေချင်၊ နိဗ္ဗာန်ခင်လည်း၊ ဖူးမြင်မျိုးပုံ၊ နှစ်ရက်ရံမျှ၊ ငုံ့တုံ့ပါဦး၊ ရွယ်လူးပျိုထွား၊ မောင့်နောင်ဘွားတို့၊ သွားသည်မမြင့်၊ လွမ်းခြင်းနှင့်ခွဲ၊ လွမ်းနှင့်မနား၊ လွမ်းများလေလေ၊ သုံးထပ်ကြေအံ့၊ လွမ်းဖြေတရား၊ နှစ်သိမ့်ဖြားလျက်၊ တို့အားသံဝေ၊ ရရစ်စေမ၊ ကြွလေကမူ၊ ယူသည်မောင့်ဆု၊ ရှင်ဖြစ်မှု၌၊ သာဓုငါတို့၊ ခေါ်နှစ်လို့၏၊ ဤသို့ပန်ထွာ၊ သည်တခါကို၊ အာဏာမကျူး လွန်လင့်လော့။

အပိုဒ်-၉၈ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှဲ = ခွါ၊ ခွဲ၊ ရှောင်ရှား။

ယွယ်လူး = ယွယ်ပျို (ဖြေပြီး)

ဖြား = ဖြားယောင်း။

သံဝေ = သံဝေဂ (ပါ) = ဖြေပြီး။

ရှင် = ဖြေပြီး။

ပန်ထွာ (ပေါ) = ဖြေပြီး။

အပိုဒ်-၉၈ ၏ စကားပြေ

အသက်ထက်ဆုံးတခေါင်းလုံးဆံဖြူသည့်တိုင်အောင် မောင်
မမေးမကြွေးဘဲ ငါတို့ကို စွန့်ပစ်ရှောင်ခွါ၍ နိဗ္ဗာန်ကိုခင်မင်
သော်ငြားလည်း ဆွေမျိုးအားလုံးတို့ မောင့်ကို တွေ့မြင်ကြရ
အောင် နှစ်ရက်လောက်မျှ ငဲ့ဆိုင်းပါဦး။ အယွယ်နုပျို ထွား
ကြိုင်းသောမောင်၏ နောင်တော်ဖွားတို့ တောထွက်သွားကြ
သည် မှာလည်း မကြာသေး သည်နှင့် သူတို့ကို လွမ်းတကာ
“နှင့်” နေကြပါသေးသည်။ ဤမျှလောက် အလွမ်းနှင့် မနား
မနေရသေးဘဲ အလွမ်းတွေများ- လာလေလေ ဖြစ်ကာသုံး
ထပ်ပြန်-ကြွေကွဲ ရပေတော့အံ့။ အလွမ်းဖြေသော တရားဖြင့်
နှစ်သိမ့် ဖြားယောင်းလျက် ငါတို့အား တရား သံဝေဂရရစ်
စေပြီးမှ တောထွက် ကြသွားပါလျှင် မောင်တောင့်တသော
ရသေ့ရဟန်းပြုမှု၌ ငါတို့နှစ်လို့ဝမ်းသာ သာဓုခေါ်နိုင်စရာ
ရှိပါ၏။ ဤသို့သည်တခါ တောင်းပန်သည်ကို အာဏာမကျူး
လွန်မဖီဆန်ပါနှင့်တော့သားတော်။ ။

သော မဟာရာဇ အဇ္ဇ ကတ္တဗ္ဗိကမ္ဘံ သွေ ကရိဿာမိတိ
န ဝတ္တဗ္ဗိ။ ကလျာဏကမ္ဘံ နာမ အဇ္ဇေဝ ကတ္တဗ္ဗန္တိ ဝတွာ
ဣတရံ ဂါထမာဟ။ ။

၉၉။ ရာဇာဗြာဟ္မဏ၊တောင်းပန်ကြသား၊ထိုမျှထွေငေါ်၊
ကြားလတ်သော်တည့်၊ မင်းဂေါ်ပါလ၊ လုလင်လှကား၊ပုည
ဝတ္ထ၊ မြတ်ကျင့်မှုကို၊ ယခုနေလျှင်၊ ပြီးမည်ထင်လျက်၊ ချိတ်
ငင်ကြံတွ၊ နက်ဖြန်စသည်၊ ကာလမရွှေ၊ ယနေ့လည်းကောင်း၊
ပြုရာရှောင်းဟု၊ အကြောင်းသိစွာ၊လက်ဦးမှာက၊ ၊ဂါထာ
ဣတရ ရွတ်ပြန်ထတည်း။

အပိုဒ်-၉၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရာဇ (ပါ) = ဖြေပြီး။

ဗြာဟ္မဏ (ပါ) = ဖြေပြီး။

ထွေငေါ် (ပေါ်) = နှုတ် မြှက် ခြင်း၊ ပြောဆို ခြင်း၊ ဆိုသံ
စကား။

ပုညဝတ္ထ = ပုည-ကိရိယာ-ဝတ္ထ၊ (ပါ) ပုညကြိယာဝတ္ထ၊
၁၀-ပါးကား-

(၁) ဒါန = အလှူပေးခြင်း။

(၂) သီလ = သီလဆောက်တည်ကျင့်သုံးခြင်း။

(၃) ဘာဝနာ = ကမ္မဋ္ဌာန်း-ပွားများခြင်း။

(၄) အပစာယန = ဂုဏ်အသက်ကြီးသူတို့အားရိသေခြင်း။

- (၅) ဝေယျာဝစ္စ=ရုဏ်အသက်ကြီးသူ စသည်တို့၏ အမှု ကြီးငယ်ကိုဆောင်ရွက်ခြင်း။
- (၆) ပတ္တိဒါန ရသောကုသိုလ်ကို အမျှပေးဝေခြင်း။
- (၇) ပတ္တဒနမောဒနာ=သူတပါးတို့ ပြုသော ကုသိုလ်ကို ဝမ်းမြောက်(သာဓုခေါ်)ခြင်း။
- (၈) ဓမ္မသဝနာ=တရားနာခြင်း။
- (၉) ဓမ္မဒေသနာ=တရားဟောခြင်း။
- (၁၀) ဒိဋ္ဌိဇုကမ္မ=အယူဖြောင့်မှန်ခြင်း။
- ဇုဘရ(၁၁)= ဤမှတပါး။

အပိုဒ်-၉၉ ၏ စကားပြေ

မင်းနှင့်ပုဏ္ဏားတို့တောင်းပန်ကြသော ထိုမျှလောက်စကား ကိုကြားလတ်သော် မင်းဂေါပါလ သတို့သားကား ပုညဝတ္ထု မြတ်ကျင့်မှုကို ယနေ့ပြု၍ ပြီးမြောက်မည်ထင်လျှင် ချိတ်ငင်ကာ အကြံအစည်ဆိုင်းတွလျက် နက်ဖြန်မှ ပြုတော့မည် စသည်ဖြင့် ကာလကိုမရွံ့စေအပ်၊ ယနေ့ပင်လျှင်ပြုအပ်၏ဟူ၍ အကြောင်း သိစွာ လက်ဦးဂါထာမှ တခြားဖြစ်သော ဂါထာကို ရွတ်ပြန် သတည်း။ ။

ဟိယျောတိ ဟိယုတိ ပေါသော၊
 ပရေတိ ပရိဟာယတိ။
 အနာဂတံ နေတမတ္ထိဘိ ဉ တွာ၊
 ဥပ္ပန္နဆန္တိ ကော ပန္နဒေယျမိရော။ ။

၁၀၀။ ပုရောဟိတ၊ မြတ်ဌာနဖြင့်၊ ကြီးမ တည်လောက်၊
 ဆရာမြောက်၍၊ တယောက်မပြိုင်၊ ကြွန်းတိုင်သို့၊ ပြောလှိုင်
 ကျေးဇူး၊ ပုဏ္ဏားမှူးဟု၊ ကျော်ထူး သတင်း၊ ငါ့ဘရင်းနှင့်၊
 သားချင်းတူပြီ၊ မေတ္တာညီလျက် ဗာဟိဗဒင်၊ ကြားမြင်နားဝ၊
 လုံ့လပညာ၊ အာဏာတန်ခိုး၊ မျိုးရိုးရောင်ဆင်း၊ ရဲစွမ်းခြင်း
 နှင့်၊ သောင်းတွင်းဇမ္ဗူ၊ တရာဟူသား၊ ထီးဖြူရိပ်ခို၊ မင်းထိုထို
 လည်း၊ နှိုင်းဆိုမတန်၊ ဂုဏ်ဖြင့်လွန်သည်၊ ဘုန်းသန် ဘုန်း
 ထွတ်၊ ပြည့်တမ္မတ်၊ မှတ်လော့တပုံ၊ ကရားထုံပိမ့်၊ အာရုံ
 မှားမိုက်၊ မိစ္ဆာလိုက်သား၊ လူဉ္ဇဝန်တို၊ စိတ်အလိုဖြင့်၊ ကုသိုလ်
 ကောင်းမှု၊ ပြုသော်လက်ငင်း၊ တနေ့ခြင်းဝယ်၊ ပြီးလျှင်းတွယ်
 တိ၊ အကြောင်းရှိလျက်၊ မှားငြိမှားတွယ် တဖျင့်နှယ်လျှင်၊
 စံပယ်မြူးရှင်၊ ပွဲသဘင်နှင့်၊ စီရင်ခမ်းနား၊ နေ့မအားခွဲ၊ ပျော်
 ပါးလွန်ထ၊ နက်ဖြန်မှဟု၊ မောဟရစ်ထုံး၊ တိမ်နှယ်ဖုံးသည်၊ ။
 နှလုံးလေထုံ ထုံသတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

ပုရောဟိတ(ပါ) = ဖြေပြီး။ (အပိုဒ် ၆-ပြန်ရှု)

ကြီးမ = အကြီးအမ၊

ကြွန်း(ပေါ) = အထွတ်အမြတ်။ အကြီးအကဲ၊ မြင့်မြတ်
 သောစံနေရာ-နန်းတော်၊ မြင့်မြတ်သောသူ၊ မင်း။ (ကြွန်းတိုင်-
 ဟုလည်တိုင်အမည်ရှိသည်)(အပိုဒ် ၁၁-ပြန်ရှုဦး)

ပြော=လှိုင် (ပေါ) = အများ။ (ဖြေပြီး)

သိတင်း= ဖြေပြီး။

ဗာဟိ=ဗာဟီရ (ပေါ) = အပ။ အပြင်။ သာသနာတော်မှ
အပြင်အပ။

သောင်းတွင်းဇမ္ဗူ = ယူဇနာ တသောင်း ကျယ်ဝန်းသော
ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းအတွင်း။

တုလွတ် (ပေါ) = အတုလွတ်ကင်း။ အတုအပမရှိ။

တမ္မတ် (ပေါ) = အမြတ်။ အဖျား (တမ္မတ်ထီး-ဟုလည်း
ရှိသည်)

တပုံ = တမျိုး၊ တနည်း၊ တဖုံ။

မိစ္ဆာ (ပေါ) = ဖြေပြီး။

တဖြင့် = အပိုဒ် ၂၆-“တဖြင့်တပါး” ပုဒ်ပြန်ရှု။ “ကြွပ်-
ကား=အဆင့်၊ တဖြင့်=ခြားနား” (တွင်းသင်းပေါရာဏ-
လင်္ကာ)

အပိုဒ်-၁၀၀ ၏ စကားပြေ

ပုရောဟိတ် ဟူသော မြတ်သော ရာထူးဖြင့် အကြီးပင်မ
တည်လောက်သဖြင့် မင်းဆရာ အဖြစ်သို့ ဆိုက်ရောက်ကာ-
တယောက်မျှ ပြိုင်သူမရှိ မြင့်မြတ် သော အနေ ထိသကဲ့သို့
(တနည်း-ရွှေနန်းတော်သို့ပင် ဆိုက်ရောက်သကဲ့သို့၊ တနည်း-
မင်းအဖြစ်တိုင် ရောက်သကဲ့သို့။ တနည်း-ကြံ့ခိုင် တိုင်ကဲ့သို့)
များစွာသောဂုဏ်ကျေးဇူးတို့နှင့်ပြည့်စုံသော ပုဏ္ဏားတို့အကြီး

အမှူးဟုသိတင်းထူးခြားကျော်စောသော ငါ၏ဘဝအရင်းနှင့်
 သွေးချင်း သားချင်းမခြား-မေတ္တာစိတ်ညီမျှလျက် 'ဗာဟိရဖြစ်
 သောဗေဒင်အတတ်တို့ကိုလည်း ကြားမြင်ရဖန်များ၍ နားရည်
 ဝကာလုံ့လရှိခြင်း၊ တန်ခိုးအာဏာရှိခြင်း၊ မျိုးရိုးကောင်းခြင်း'
 အရောင်အဆင်း ရဲစွမ်းသတ္တိနှင့်ပြည့်စုံခြင်းတို့ကြောင့် ယူဇနာ
 တသောင်းကျယ်ဝန်းသော ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းပေါ်ရှိ တရာသော
 ထီးဖြူ ဆောင်းမင်းဟူသမျှ နှိုင်းခိုင်း၍ မတန်သာအောင် ဂုဏ်
 တို့ဖြင့်ကလွန်မြင့်မြတ်တော်မူသော ဘုန်းသန် ဘုန်းထွဋ်-ပြည့်
 တမ္မတ် ဘုရား။ ။မှတ် တော်မူပါ။ အကျွန်ုပ်က တမျိုးပြ၍
 တရား ထုံစေပါဦးမည်။ ကာမအာရုံ တို့နောက်သို့ မိုက်မှား
 သဖြင့် လိုက်စားတတ်သော သူတို့၌ ဝန်တိုသော စိတ်အလိုဖြင့်
 ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုသည်ရှိသော် လက်ငင်း တနေ့တည်း၌
 ပြီးမြောက်ရန် အကြောင်းရှိပါလျက် မှားငြိမှားဘွယ် တမျိုး
 တခြားအာရုံနွယ်ပြန်လျှင် ပျော်ရွှင်မြူးတူးဘို့ပွဲသဘင်နှင့် စီရင်
 ရန်အခမ်းအနား တို့ကြောင့် တနေ့မှ မအားနိုင်ပါ။ ပျော်ပါး
 ရွှင်မြူးမှုလွန်မြောက်ပြီး နက်ဖြန်ရောက်မှ ကုသိုလ် ကောင်းမှု
 ကိုပြုတော့မည်ဟု မောဟရစ်ပတ်ထုံးဖွဲ့ကာ တိမ်ကဲသို့ဖုံးလွှမ်း
 သည်ဖြစ်၍ စိတ်နှောင့်နှေးလေးလံပေသတည်း။ ။

၁၀၁။ ယနေ့ လွန် မြောက်၊ နက်ဖြန် ရောက်လည်း၊ မ
 အောက်မေ့သီး၊ အချည်းနှီးလျှင်၊ နေပြီးသရော်၊ သူနှိုးဆော်
 မှ၊ ဩော်ဩော်ဟုတ်တည့်၊ ကျန်၏ငါ့ဝန်၊ နေ့ကားလွန်စေ၊
 မြှန်ကောင်းမှု၊ ပြုအံ့ သန်ဘက်၊ တဖန် တွက်၍၊ တိုးတက်
 ဆက်၊ တလဲလဲလျှင်၊ ဖိန်းနဲ့ဖိန်းခါ၊ ကြာခဲ့ရွှေရွှေ၊ တနေ့တပါး၊

ရွှေစများသော်၊ မအားသွည့်ထ၊ ကံကိစ္စကြောင့်၊ နှစ်လရက်
စပ်၊ အထပ်ထပ်တိ၊ မလင်ချည်းသာ၊ အခါခါဖြင့်၊ သဒ္ဓါမ
စည်၊ စိတ်ရင်ကျည်သည်၊ တာရှည်သွေးတုံ တုံသတည်း၊

အပိုဒ်-၁၀၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

အချည်းနှီး = အလကား၊ အကျိုး မဲ့။ (မောသကာလကို
ရည်ရွယ်သည်)

သရော် = ဖြေပြီး။ (အပိုဒ် ၃-ပြန်ရှု)

ဖိန်းနဲ့ဖိန်းကား = “ဖိန်းနဲ့” ဟူသော စကားတွင် ပါသည့်
“ဖိန်း” သဒ္ဓါကိုပင် အစွဲပြု၍ “ဖိန်းဖိန်းခြင်း” အနက်ကောက်
ယူကာ “ဖိန်းကား” ဟု ဥပဇာတ်စကား ထားခြင်း ဖြစ်သည်။
(ဥပမာ- “မော်တော်ကားဆိုတဲ့အတိုင်း အဆုံးကျရင် ပိုင်ရှင်
လုပ်သူကားကနဲ ကျတတ်တယ်” ဟု ယခုခေတ် သုံးနှုန်းပုံ
မျိုးနှင့်တူ၏)

ကံ = ကမ္မ (ပါ) = ဆောင်ရွက်ဖွယ်မှုခင်းကိစ္စ။

သဒ္ဓါ (ပါ) = ဖြေပြီး။

မစည် = ကြီးပွား၊ တိုးတက်။ များပြား။ သိုက်မြိုက်။

စိရင်ကျည် (ပါ) = ယွင်းယိုခြင်း၊ ပြုန်းတီး ပျက်စီးခြင်း။
ဆရာတော် ဦးမဏိကမူ-၎င်းတို့ခေတ် စာမူများ၌ “စိတ်ရင်
ကျည်” ဟုအရှိများကြောင်း။ “စိတ်” က “စိတ်” (မနော)
ကိုဆိုလိုပြီးလျှင် “ရင်ကျည်” က ညစ်နွမ်းဟူသော အနက်ကို
ဆိုလိုသည် ဟုအချို့ဆရာများက ဆိုကြကြောင်း- ဇာတ်ပေါင်း

တွင် “သိတင်းမကြည်။ ကိုယ်ရင် ကျည်ရှင့်” (စိတ်ရင်ကျည် ရှင့်-တမူ-စိတ်ရင်ကျည်ရှင့်-တမူ) ဟု ဆိုရာဝယ် “ကိုယ်” ကား= ကိုယ်ကံယ+ရင်ကျည်ကား= ညစ်နွမ်းခြင်း ဟောဟု ဆိုလို ကြောင်း....စသည်ဖြင့် ပြဆိုလေသည်။ ။

သို့ရာတွင် “စိတ်ရင်ကျည်” ၌ စိတ်အရစိတ် + ရင်ကျည် အရ-ညစ်နွမ်းခြင်းဟု ယူခြင်းသည် ‘လောကူပမာ’ ချီနောက် အပိုဒ်၌ “သဒ္ဓါလင်လျား၊ နေ့ရက်ရှားမူ” ဟူသော စကားနှင့် ဆန့်ကြင်၍နေကြောင်းစသည်ဖြင့် ပေါ်ရာဏဋီကာကြီး၌ ပြဆို ပြန်လေသည်။

ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီဆရာကမူ ကျည်-သဒ္ဓါတို့တောင်း ခြင်းအနက်ဟုဖော်ပြပြီးလျှင် ဤအပိုဒ်တွင် (စိတ်ရင်ကျည်သည်၊ တာရှည် သွေးတုံ တုံသတည်း) ဟူရာ၌ (စိတ်ခွင့် ကောင်းမှု ပြုရန် တိုတောင်းကျဉ်းမြောင်း လေသည်။ တာရှည်သွေးလေ သည်) ဟု အဓိပ္ပါယ်ဖော်ပြတော်မူ၏။ ထိုဆရာတော်၏ အလို မှ “ကျည်” သာလျှင် ပေါ်ရာဏဖြစ်၏။ “စိတ်” ကား ပေါ် ရာဏမဟုတ်ဟု ယူရမည်ဖြစ်၏။ ။ (သတိပြု မှတ်သားဖွယ် တရပ်)

ဤအပိုဒ်နှင့် နောက်အပိုဒ် တို့သည် “ဟိယျာတိ ဟိယျတိပေါ သော....” ဟုအစချီသော ဟတ္ထိပါလဇာတ်တော်မူရင်း ဂါထာအဆို ကိုချဲ့တွင်စပ်ဆိုထားခြင်းဖြစ်ပေသည်။

၁၀၁-၏ စကားပြေ

ယနေ့အဖို့ လွန်မြောက်၍ နက်ဖြန်သို့ ရောက် သော်လည်း ကုသိုလ်ကိုပြုရန် မအောက်မေ့ဘဲ၊ အကျိုးမဲ့နေပြီးသော် မေ့၍

နေပြီးကာလ သူတပါးကလာ၍ နိုးဆော်မှ အော်-အော်ဟုတ် ပါပေသည်။ အကျွန်ုပ် ကောင်းမှုကိုပြုရန် ကျန်ရှိနေပေသည်။ သည် တနေ့တော့ လွန်ပါစေ သန်ဘက်ခါ ကျရောက်လျှင် ကုသိုလ်ကိုအမှန်ပြုဖြစ်အောင်ပြုပါမည် ဟု-တဖန်တွက်ချက်၍- တိုးတက်ကာ အဆများစွာ လွန်ကဲလျက် အဖန်ဖန်တလဲလဲနှင့် ဖိန်းနွဲ့ခါ ရောက်ပြန်လျှင်လည်း ဖိန်းပြန်ကာ ဤကဲ့သို့ ချည်း တနေ့တနေ့နှင့် လက်စများသော်၊ မလပ်မအားသော အမှု ကိစ္စတို့ကြောင့်နှစ်-လ-ရက်တို့စပ်ကာ-အထပ်ထပ် မအားလပ် သည်ချည်း ဖြစ်သော အခါပေါင်း များစွာတို့ကြောင့် သဒ္ဓါ တရားမစည်မပွား ပျက်စီးယိုယွင်းကာ တာရှည်သွေး၍သွေး၍ သာနေတတ်ပေသတည်း။

၁၀၂။ လောကူပမာ၊ ဤအရာ၌၊ နာလော့ မင်းခေါင်၊ တပုံဆောင်အံ့၊ အိမ်ထောင်မချ၊ သားမိန်းမအား၊ မြင့်ရှည် ထားသော်၊ မောင်ဘားမိဘ၊ ထိန်းယခဲ၊ အရှက် ကဲ့သို့၊ ဝမ်းထဲ စိတ်မျှ၊ ဘော် မပြသား၊ စာဂမည်သာ၊ မျိုးမိတာ လည်း၊ သဒ္ဓါလပ်လျား၊ နေ့ရက်ယားမှု၊ ယောက်ျား မရွေ့၊ ပျက်ဆီးလေ၍၊ တင်ထွေကြေးညွှတ်၊ ပျက်စီးမြှောက်၊ သူတော် ချစ်ဖွဲ့ မလေးတွဲသည်၊ ကဲ့ရဲ့ပေးထုံ ထုံသတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၂ ခက်ဆစ်အဖြေ

လောကူပမာ (ပါ) = လောက + ဥပမာ။

သားမိန်းမ = ရှေးအခါက ရင်သွေး ယောက်ျားကို၎င်း၊ မိန်းမကို၎င်း ၂-မျိုးလုံးကိုပင် “သား” ဟု ခေါ်နိုင်သဖြင့်-

အထီး၊ အမပိုမိုကွဲပြားစေရန် “သား” ကိုပင် “သား-မိန်းမ”
ဟု တွဲ၍စပ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ထိန်းယ = အထိန်းအယ၊ ထိန်းသိန်းယုယသူ။

ခဲ (ပေါ) = အများ၊ အကုန်အစင်၊

ဝမ်း (ပေါ) = ဖြေပြီး။

စာဂ (ပေါ) = စွန့်ကြဲခြင်း။

ဒိတာ (ပေါ) = သမီး။

မဆွေ = မဆွေရ (ပေါ) = ဝန်တိုခြင်း။

မြော် = ဖြေပြီး။

လေးတွဲ (ပေါ) - စုံစမ်း ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ချစ်ခင်လေး
မြတ်ခြင်း၊ ဂုဏ်ရှိခြင်း (စာနာ၊ စောကြော၊ ထောက်ဆ၊ စူး
စား-ဟူ၍ ပရိယာယ်တူ များစွာရှိသည်) လေးတွဲ = လေးတွဲ
နှစ်မျိုးပင်တွေ့ရသည်။ “လေးလေးတွဲတွဲ၊ လက်တော်ဖွဲ့၊ ရွှေ
ခွံထိပ်မှာချည်” (ကဝိလက္ခဏာ)

[သမီး ပျိုနှင့် = စာဂ၊ ယောက်ျားပျိုနှင့် = မဆွေရစိတ်ပုံဟပ်ထား
သည်။]

၁၀၂-၏ စကားပြေ

အရှင်မင်းမြတ်၊ နာတော် မူလော့၊ ဤအရာ၌ လောကီ
ဥပမာပုံတရကိုပြဆောင်ပါအံ့၊ အိမ်ထောင် မချဘဲ သမီး မိန်း
ကလေးအားကာလ တာရှည်စွာထားလျှင်၊ အုပ်ထိန်းသူမောင်

ဘားမိဘအထိန်းအယအားလုံး အရှက်ကွရတတ်သကဲ့သို့ စိတ်
ထဲသောထားကာ ပြင်လွင်သို့မဟုတ်မပြသော စွန့်ကြဲခြင်းတည်း
ဟူသောအမျိုးသမီးသည်လည်း၊ သဒ္ဓါတရား နေ့ရက်တာရှည်
များပြားဘိမူ မစ္ဆရိယတည်းဟူသော ယောက်ျားယုတ် ဖျက်
ဆီးလေ၍ ကြေးညော် တင်လျက် ပျက်စီးသည်ကို မြင်လေက၊
သူတော်ကောင်းတို့ မချစ်မခင် မလေးမြတ်ဘဲ ကဲ့ရဲ့ကြပေတုံ
ရာသတည်း။

[နေ့ရက်ယားမူရှိလည်းအသင့်ပင်၊ နေ့ရက်များမူ-ရှိလည်းသင့်
သည်ပင်၊ နေ့ရက်လျားမူရှိလျှင်လည်းသင့်သည်ပင်]

၁၀၃။ ထိုမှဆိုရေး၊ ရှိတုံသေး၏၊ လေးသားရမ္မက်၊ ရွက်
သားဝန်ကြီး၊ ဆီးသားအမိုက်၊ လိုက်သားကောဓ၊ တွသား
နှလုံး၊ လူတို့ထုံးကား၊ အသုံးအစွဲ၊ သိသာခဲစွ၊ လိုလကလျှင်၊
ရမှရစေ၊ မှတ်ကြံထွေဖြင့်၊ ရွှေငွေကျေးမက်၊ လာဘ်တည်း
ထွက်မူ၊ နေ့ရက်မစစ်၊ ဝင်လစ်သောတိုင်း၊ ကောင်းနိုင်လေ
ကာ၊ ကုသိုလ်မှာကား၊ ကြာကြာနှေးနှေး။ အခါမေးလျက်၊
တွေးတွေး ဆဆ၊ ထိုင်း ပျဉ်း လှ သည်၊ မောဟ မှေးတုံ
တုံသတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၃ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

ရမ္မက် (ပေါ) = ဖြေပြီး၊ (၀၃-ပြန်ရှု)

ကောဓ (ပေါ) = အမျက်ဒေါသ။

တွဲ = ဆိုင်းတွဲ။

လို (လ) ကလျှင် = လို (လေ) ကလျှင်။

ကျေးမက် = ကျေးရွာ နယ်ပယ်။ ဘုရင်က အပိုင်စားပေး ထားသောနယ်ပယ်လည်းဟူ၏။

မျဉ်း (ပေါ်) = မလန်းဆန်းခြင်း၊ မရှင်လန်းခြင်း၊ လေးလံ ထိုင်းမှိုင်းပျဉ်းတွဲခြင်း၊ (အပိုဒ် ၈၉-ပြန်ရှု)

အပိုဒ်-၁၀၃ ၏ စကားပြေ

ထိုမှတဖန်ဆိုစရာ အရေးရှိသေး၏။ လေးစွာသော ရမ္မက် လောဘကို ရှက်ဆောင်ထားရသော ဝန်ကြီး၊ ဆီးသားထား သောအမိုက်တိုက်လိုက်နေသော အမျက်ဒေါသ၊ ဆိုင်းတွဲသော စိတ်များရှိသည့် လူတို့ဖြစ်မြဲထုံးကားအသုံးအစွဲကို သိဘို့ခက်ခဲ သည်။ လိုလျှင်ရစေတော့ဟု ကြံအောက်မေ့လျက် ရွှေငွေကျေး ရွာစသော လာဘ်များ ထွက်ပေါ် လာမည်ဆိုမှုကား နေ့ ရက်ကို မစိစစ် မရွေးချယ်တော့ဘဲ ဝင်လာတိုင်း ကောင်း လေလေသဘောထားကာ၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှု အရာမှာကား၊ ကြာကြာနှေးနှေး၊ အခါကောင်း မကောင်း မေးလျက် တွေး တွေးဆဆထိုင်းမှိုင်းပျဉ်းတွဲလှရကား ထပ်ပြန်တလဲလဲ မောဟ မှေးရှက်လေတော့သတည်း။ ။

၁၀၄။ တုံးတေတုံးတေ၊ သဒ္ဓါပေသော်။ မစ္ဆေတားဟန္တ၊ ကုသိုလ်ကြန့်၍၊ ဘုန်းညွန့်မပွား၊ တလျားလျားတည့်၊ “မအား မလပ်၊ လောင်းထပ် ကာကာ၊ မှာမှာမှုတွက်၊ တဖျင့်ကွက် ကြောင့်၊ မတက်စိတ်ယဉ်၊ မေ့လျော့စဉ်တွင်၊ တောသမင်ကို၊

မြင်သည် ယောက်ျား၊ မူဆိုးသားလျှင်၊ နားနားနေနေ၊ ပန်း
 ဖြေသက်လုံ၊ ရေသောက် ရံမျှ၊ မကြာရသို့၊ ကိစ္စပြီးအောင်၊
 ဆောင်ပစေဦး၊ ညွတ်နူးအာသာ၊ ယူအံ့ငါဟု၊ တွယ်တာမငဲ့၊
 သေမင်းဖွဲ့မှု၊ ငမိုက်လူကား၊ အလှူကောင်းမှု၊ မပြုခင်လှည့်၊
 နောင်တပြည့်လျက်၊ ကိုယ်၏သဘော၊ လွန်နှမြောသည်။
 မျက်စောရှေးတုံ တုံသတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၄-ခဏ်ဆစ်အဖြေ

တုံးစေ=တုံးခြင်း၊ တေခြင်း၊ (ဒါးတုံးနေသည်၊ ဒါးတေလိပ်
 နေတော့သည်။ ထုတေသည်။ လူတေလူညစ်စသည်တို့၌ ပါသော
 သဒ္ဒါများကဲ့သို့မှတ်)

သဒ္ဒါ (ပါ) = ဖြေပြီး။

ပေ= ယခုခေတ်၌ ပေကိုလည်း “လူပေကြီး” စသည်ဖြင့်
 သုံးစွဲဆဲပင် ဖြစ်သည်။ ပွန်းတီးခြင်း အနက်ဟု ဝေါဟာရတ္ထ၌
 ပြသည်။

မဆွေ= မဆွေရ (ပါ) ဖြေပြီး။

ကြန့် (ပေါ) = ဖြေပြီး (၄၁- ပြန်ရှု)

တလျားလျား= တရှည်ရှည်။

မှာမှာ (ပေါ) = ဟိုမှာ သည်မှာ။ တောင်တောင် ဤဤ၊

တဖျင့် (ပေါ) = တမျိုးတပုံခြားနားခြင်း၊ (ဖြေပြီး) အပိုဒ်
 ၂၆-နှင့် ၁၀၀-တို့၌ပြန်ရှု။

စိတ်ယဉ် = စိတ်အယဉ်။ စိတ်၏အလျဉ်အဟုန်။ “စိတ်ယဉ်
နှိမ့်ချ၊ အဝါ ဆ၍” (ရှင် ရဋ္ဌ သာ ရပင် စပ်သည့် အနု
သာသန-၂)

အာသာ (ပါ) = အလို၊ ဆန္ဒ၊ ၉၂-ပြန်ရှု (အသာ-ရှိလျှင်
လည်း သင့်သည်ပင်)

ရှေး = ဖြေပြီး၊ (အပိုဒ် ၂၆-ပြန်ရှု)

အပိုဒ်-၁၀၄ ၏ စကားဖြေ

သဒ္ဓါတရား တုံးတုံးတေတေနှင့် လိပ်ပေခွဲပါလျှင် မစ္ဆရိယ
တရားကလည်း ဟန့်တားအပ်သည်ဖြစ်၍ ကုသိုလ်ပြုရန် ကြန့်
ကြာသဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကောင်းမှု ဟူသော အညွန့်မပွားစီးတော့
ဘဲ ကာလတရှည်ရှည်မအားမလပ်ကိစ္စသစ်အထပ်ထပ်လောင်း
ကာတောင်တောင်ဤဤအမှုများအတွက် တမျိုးတဖုံကွက်လေ
သောကြောင့် ကုသိုလ်ဘက်သို့ စိတ်အဟုန်မတက်မူ၍မေ့လျော့
နေစဉ်ပင်လျှင်၊ မူဆိုးသည် တောသမင်ကို နားနေ၍ သက်လုံ
ကောင်းရန် အမောအပန်းဖြေပြီး ရေသောက်ရုံမျှမကြာရစေ
(ပဲပစ်ခတ်သတ်ဖြတ်) သကဲ့သို့ ထိုလူကိစ္စ ပြီးအောင် ရွက်
ဆောင်ပါစေဦးတော့၊ သူ၏အာသာပြေမှ ငါဖမ်းယူတော့အံ့
ဟုတွယ်တာခြင်းငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိဘဲ ထိုလူ၏ခန္ဓာကို သေမင်းက
ချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးသော် ထိုလူ ငမိုက်သားကား အလှူကောင်းမှုကို
မပြုလှည့်ခင်ပင် (ငါသည်သေရတော့အံ့ တကား) ဟု နောင်
တပြည့်ဝလျက်ကိုယ့်အဖြစ်ကို လွန်စွာနှမြော၍ အမျက်ဒေါသ
ဇော-အဖန်ဖန်စောရတတ်ပေသတည်း။ ။

၁၀၅။ ထို့ကြောင့် လျင်ရေး၊ ကုသိုလ်ကြွေးကို၊ ချပေးငုံ
ဆည်၊ နောင်ဟူသည်ကား၊ အတည်မရ၊ နေမကျဟု၊ သီလ
ပြည့်အင်၊ ပညာရှင်တို့၊ “ချင်ချင်ကောင်းမှု၊ နှလုံးလှက”၊ ယင်း
ခဏဝယ်၊ ကိစ္စလျင်လျင်၊ ပြီးစေအပ်၏။ အားလပ်မှသာ
မဟုတ်တည်း။

အပိုဒ်-၁၀၅ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

ငုံဆည် = ဆိုင်းငုံ။

ချင်(ပေါ) = လိုချင်ခြင်း၊ တပ်မက်မောခြင်း၊ အလွန်လို
ချင်ခြင်း။

လှ = အချိန်ကာလအားဖြင့် နီးစပ်ခြင်း၊ လျင်မြန်ခြင်း၊ နှစ်
သက်ခြင်း၊ ရုတ်တရက်[လု-နှင့်တူသော အနက်လည်းရှိ၏] ဤ
စာမူ၌ [လှ] အစား [ပြ] ရှိလျှင် ပို၍ဆီလျော်လည်း။ ။ အပိုဒ်
၉-အပိုဒ် ၁၆-စသည်တို့၌ ‘လှလှ’ အဖြေများပြန်ရှုပါ။

လျင်လျင် = (ပေါ) အလျင်အမြန်။

[စိုးရိမ်ပြည့်လျက်-ဟူစာမူရှိလျှင် ပိုကောင်းသည်]

အပိုဒ်-၁၀၅ ၏ စကားဖြေ

ထို့ကြောင့်လျင်သင့်သောအရေးဖြစ်သည့်ကုသိုလ် ဟူသော
ကျွေးမြီကို ငုံဆိုင်း၍ “နောင်” ဟူသည်ကား အတည်မရ
အနေမကျဘူးဟူ၍ သီလနှင့် ပြည့်စုံသော ပညာရှင် တို့သည်
ကောင်းမှုကိုပြုလိုသည်ဟုနှလုံးသွင်းခဲ့ပါလျှင် ယင်းခဏမှပင်
ထိုကောင်းမှုကိုအမြန်ပြီးစီးစေအပ်၏။ အားလပ်မှသာပြုတော့
မည်ဟုမဖြစ်စေရာ။ ။

ဝေံ ဂေါပါလကုမာရော ခွိဟိ ဂါထာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေတွာ
တိဋ္ဌထ တုမှေ၊ တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တမေဝ မံ ဗျာမိဇရာ-
မရဏာနိ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ ယောဇနိကံ ပရိသံ ဂဟေတွာနိက္ခ-
မိတွာ ဗြန္တံ ဘာတိကာနံ သန္တိကံ ဂတော။ ။

၁၀၆။ ဤသို့မှန်စွာ၊ နှစ်ဂါထာဖြင့်၊ ရသာတရား၊ နို့ဘိုး
ထားမှ၊ ဂေါပါလကား၊ ငါ့ဘရည်းစုံ၊ နေတုံရစ်မင်း၊ ရှင်ရင်း
နှစ်ပါး၊ ငါချစ်သားနှင့်၊ စကားပြန်လွယ်၊ ဆိုစဉ်ဝယ်လျှင်၊
ကိုးဆယ်ခြောက်ထွေ၊ ရေသော်များဘိ၊ ကိုယ်၌ရှိသား၊ ဗျာမိ
ရောဂါ၊ ဇရာမရဏ၊ ကပ်ကြလတ်သည်၊ ငါမှတ် တည်ဟု၊
ဖြောင့်ကြည်မိန့်ဟု၊ နိဗ္ဗာန်ချူ၍၊ တယူဇနာ၊ ဗိုလ်ပါရံလျက်၊
ထွက်ခဲ့စူးစူး၊ နောင်နှစ်ဦးကို၊ ဖူးရလေပြီ၊ သူလိုသိသည်၊
ဟတ္ထိပါလော်၊ ရသေ့ကျော်လည်း၊ ညီတော်နာဘွယ်၊ အသွယ်
သွယ်လျှင်၊ နိုးနွယ်ဓမ္မ ဟောပေထတည်း။ ။

ဂေါပါလဟု၊ နာမမည်မှန်း၊ တောထွက်ခန်းကား၊

ရွန်းရွန်းဤရွှေ၊ ပြီးစုံစေ့၏။

ဂေါပါလတောထွက်ခန်း ပိုဒ်ရေ-၁၆-ပြီး၏။

အပိုဒ်-၁၀၆ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရှင်း= အစုံ၊ အတွဲ။

ရှင်ရင်းနှစ်ပါး= အရှင်ရင်း နှစ်ဦး။

ပြန်လွယ်= ပြန်လွန်လဲလွယ်၊ အပြန်အလှန် အလဲအလှယ်။

ကိုးဆယ် ခြောက်ထွေ။ ရေသော် များဘိ၊ ကိုယ်၌ရှိသား၊

ဗျာမိရောဂါ= ဟူသော စကားအရ အနာမျိုး ၉၆-ပါးတို့
ကား.....

သည်းခြေကြောင့်ဖြစ်သောအနာ-၃၂၊ သလိပ်ကြောင့်ဖြစ်သောအနာ-၃၂၊ လေကြောင့် ဖြစ်သော အနာ-၃၂၊ ဖြစ်ရကား ၃၂- သုံးလီ ၉၆- ဖြစ်သတတ်။ သရပ် အသေးစိပ်ကိုကား မပြကြပေ။ (မဟာနိဒ္ဒေသ၊ အဋ္ဌကကောနှင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ)

(တနည်း) (၁)မျက်စိနာ(၂)နားနာ (၃)နှာနာ(၄)လျှာနာ (၅)ကိုယ်နာ (၆)ဦးခေါင်းနာ (၇) နားနာ (၈)ခံတွင်းနာ (၉)သွားနာ၊ (၁၀) ချောင်းဆိုးနာ (၁၁) ကြို့ထိုးနာ (၁၂)နှာခေါင်းဖုနာ (၁၃) ကိုယ်တွင်းပူနာ (၁၄)ဖျားနာ (၁၅) ဝမ်းနာ (၁၆)မူးဝေနာ (၁၇)သွေးအံနာ (၁၈) ဝမ်းလေထိုးနာ (၁၉)ဝမ်းကျနာ (၂၀) နှုနာ (၂၁) ထွတ်မြင်းနာ (၂၂)ညှင်းနာ(၂၃)သွေးသားခန်းခြောက်နာ(၂၄) ဘီလူးဖမ်းသော ဝက်ရူးနာ (၂၅) ဝဲကြီးဝဲစိုနာ (၂၆)ဝဲခြောက်နာ (၂၇)ပွေးနာ (၂၈) လက်သည်းခြစ်နာ (၂၉) လက်ဘွားခြေဘွား ကွဲသောအနာ (၃၀)ပိတ်ကိုက်နာ(၃၁) မြင်းသရိုက်နာ (၃၂)အရိယိုနာ(၃၃)ကိုယ်ရောင်နာ (၃၄) ဘဂန္ဓုလ်နာ [အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်၊ မဟာနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော် စသည်တို့၌ လာသောအနာမျိုး-၃၄]

အဆိုပါ ၃၄-တို့တွင် ၂၄-နှင့် ၂၈-တို့ကိုနှုတ်-၃၂ ကျန်၊ ထို ၃၂-တို့တွင်သည်းခြေကြောင့်-၃၂၊ သလိပ်ကြောင့်-၃၂၊ လေကြောင့် ၃၂-အစုစု-၉၆ ဖြစ်၏။ ၂၄-နှင့် ၂၈-တို့ကို သည်းခြေ၊လေ၊ သလိပ်တို့ကြောင့်ဖြစ်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းသဖြင့်ချန်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကယ်၍မချန်ဘဲ ရေတွက်လျှင်အနာမျိုး ၉၈-(အဋ္ဌနဂုဏ်ရောဂ) ဖြစ်လေသည်။ ။

ဗျာဓိ (ပါ) = ဖျားနာခြင်း။

ဇရာ (ပါ) = ဖြေပြီး။

မရဏ (ပါ) = ဖြေပြီး။

မိုလ်ပါ (ပါ) = ဖြေပြီး။

စူးစူး (ပေါ) = ဖြေပြီး။

နှီးနှယ် (ပေါ) = နှီးခံသည်၊ နှယ်စပ်သည် (ဝေါဟာရတ္ထ)
နှီးနှောခြင်း (အပိုဒ်-၁၁ ပြန်ရှု)

အပိုဒ်-၁၀၆ ၏ စကားပြေ

ဤသို့မှန်စွာနှစ်ဂါထာဖြင့် တရားအရသာကိုပေး၍ နို့ဘိုး
အဖြစ်ထားပြီး (ဟောပြီး)မှ ဂေါပါလ သတို့သားသည်ကား
ငါ၏ အဖနှစ်ပါးတို့ နေတော်မူရစ်ကြတော့၊ အရှင်နှစ်ပါးတို့
အကျွန်ုပ်သားတော်ချစ်နှင့် စကားအပြန်အလှန်ပြောဆိုနေစဉ်
ပင်လျှင်ကိုးဆယ် ခြောက်ပါးနှင့် ရေတွက်လျှင်များစွာကိုယ်၌
ရှိသည့် အနာရောဂါတို့နှင့် အိုခြင်းတရား သေခြင်းတရားတို့
သည်၊ ကျွန်ုပ်ထံသို့ချည်းကပ်လာချေပြီ မှတ်ထင်သည်ဟုဖြောင့်
မှန်စွာ မိန့်ကြားပြီးလျှင် နိဗ္ဗာန်ကို ချသောအားဖြင့် တယူ
ဇနာရှိသော မိုလ်ပါ ပရိသတ်ခြံရံလျက် မြို့မှ ဖြောင့်ဖြောင့်
တသမတ်ထည်း ထွက်ပြီးလျှင် နောင်တော်နှစ်ပါးတို့ထံ သွား
ရောက်ဖူးတွေ့လေ၏။ သူ၏အလိုကိုသိတတ်သော နောင်တော်
ဟတ္ထိပါလရသေ့ကျော်လည်း ညီတော်ဂေါပါလ နာချင်ဘွယ်
ရှိအောင် အသွယ်သွယ်သော တရားကိုနှီးနှယ်ဟောပြောလေ
သတည်း။ ။

အဇပါလ တောထွက်ခဏ်း

(၄) အဇပါလ တောထွက်ခဏ်း ပိုဒ်ရေ-၂၄

ပုနဒိဝသေ ရာဇာစ ပုရောဟိတော စ တေနောဝုပါယေန
အဇပါလကုမာရဿ နိဝေသနံ ဂန္တံ တေနာပိ တထေဝ
ပဋိနန္ဒိတွာ အတ္တနော အာဂမနကာရဏံ အာစိက္ခိတွာဆတ္ထံ
တေ ဥဿာပေဿာမာတိ ဝဒိံသု။ ။

၁၀၇။ ပန္နရသ၊ ပြည့်သည့်လနှင့်၊ ငြိဟပတိ၊ ဩသမိသို့၊
နှိုင်းရှိတူအောင်၊ ဂုဏ်ထွန်းပြောင်သား၊ ညီနောင်သုံးဦး၊ ဖူး
ကြလေနောက်၊ တနေ့ရောက်သော်၊ တခေါက်လည်းကောင်း၊
ကျင့်နည်းဟောင်းဖြင့်၊ စုံပေါင်းပုဏ္ဏား၊ နရဖျားကား၊ သား
များအထွေး၊ နှောင်းမွေးနေရာ၊ ဆွမ်းရပ်လှာ၏၊ ထိုခါပီပြင်၊
ရှင်ရပ်မြင်က၊ ခင်ခင်မွတ်မွတ်၊ မင်းလှထွက်လည်း၊ ရိညွတ်
သမှု။ ရှေးတူပြီမှ၊ စာရကနက်၊ နန်းအိမ်ထက်ဝယ်၊ ညောင်
ရွက်လူလူ၊ ကြယ်ချူညီးညီး၊ ဆီမီးလိုလို၊ ထိပ်မိုရဲရဲ၊ ဘိုးက
နှင်နှင်၊ မျက်ရှင် ပြောင်ပြောင်၊ ဖြူရောင်လှုပ်လှုပ်၊ ထီးယပ်
ဖားဖား၊ ဟန့်တားနေခြည်၊ ဆောင်းစိမ့်ရည်လျက်၊ လာသည်
ငါတို့၊ ကြောင်းဤသို့ဟု၊ တချို့မကြွင်းအခြင်းပြန်ပေရှောင်း
သတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၇ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

ပန္နရသ(ပါ) = ၁၅။

ငြိဟပတိ(ဆင်) = ငြိဟ = ဂြိုဟ် + ပတိ = အရှင်၊ ဂြိုဟ်တို့၏
အရှင်ဖြစ်သော နေမင်း(သို့မဟုတ်)စနေဂြိုဟ်။

ဩသဓိ=ဩ သဓိ (ပါ) သောက် ရူး (စိုင်းရှူး) ခေါ်
သောကြာကြယ်။

ဤတွင်(ဩသဓိသ=လမင်း)ဟု အနက်ယူရန်မလို။ လ,နေ,
သောကြာကြယ် ၃-မျိုးကို ဆရာတော်က ဆိုလိုကြောင်းထင်
ရှားသည်။

နှိုင်းရှိ (ပေါ)=ဖြေပြီး။

နရဖျား=လူတို့၏အထွတ်အဖျား။

ဖြိုပြင် (ပေါ)=ပြိုသ- ထင်ရှား၊ ထင် ထင် လင်း လင်း၊

“ရဟန်းအယောင်၊ ပြိုပြင်အောင်လျှင်”(အပိုဒ်-၁၃)

ရှင်=ရသေ့, ရဟန်း။

ခင်ခင်မွတ်မွတ်=လိုလိုချင်ချင်ခင်ခင်တွယ်တွယ်။

စာရ(ပါ)=ရွှေ၊

ကနက်=ကနက=ကနကဒဏ္ဍ (ပါ) ရွှေရိုး(တပ်သောထီး
ဖြူ)တော်ကို ဆိုလိုသည်။

နှင်နှင် (ပေါ)=ဖြေပြီး။

ဖိုးကဲ=အဖိုးလွန်ကဲ များပြား(အဖိုးတန်)ခြင်း။

မျက်ရှင်=အရောင်အရည် တောက်ပကာရှင်သကဲ့သို့ လှုပ်
ရှားနေသောကျောက်ရတနာ။

အခြင်း=အခြင်းအရာ။

အပိုဒ်-၁၀၇ ၏ စကားဖြေ

တဆယ်ငါးရက် မြောက်သော လပြည့်နေ့တွင် ပြည့်ဝန်း
သော လမင်းနှင့်, (ဂြိုဟ် အပေါင်း တို့၏ အရှင်) နေမင်း,
သောကြာကြယ်ကဲ့သို့ တူမျှအောင် ဂုဏ် ကြက် သရေထွန်း
ပြောင်သော ညီနောင် သုံးယောက်တို့ထံ သွားရောက်၍ တွေ့

ကြပြီးနောက် တနေ့ရောက်လတ်သော် တခေါက်ထပ်ကာရှေးနည်းတူ ပုန်ဏားနှင့် မင်းမြတ်နှစ်ဦးသားတို့ ရသေ့ အသွင်ဖြင့်နောက်ဆုံးမွေးသည့် သားထွေး အဇာပါလနေရာသို့ ဆွမ်းရပ်လာကြပြန်လေ၏။

ထိုအခါပြီသထင်ရှားစွာ ရသေ့တို့အသွင်ကို မြင်ရလေက မင်းလှထွတ်အဇာပါလလည်း ခင်ခင်မွတ်မွတ်ရိညွတ်မှုရှေးနည်းတူပြုပြီးမှ (ထိုပုဏ္ဏားနှင့်မင်းတို့က မိမိတို့သည် သတို့သားကို) ရွှေ ကနက်ကဒဏ်ထိဖြူးမိုးကာ နန်းတော်ထက်ဝယ် ညောင်ရွက်တလူလူ ရွှေကြယ်ငွေချူတို့က တညီးညီး- ဆီမီးလိုလို- ထိပ်မိုရဲရဲ အဘိုးအများ ထိုက်သည်ချည်း ဖြစ်သော ရတနာကျောက်တို့က တဝင်းဝင်း တပြောင်ပြောင် ပါးပါးလှုပ်လှုပ် ရှိသော ထီးတော်၊ ယပ်တော် အဖြူရောင်ဖါးဖါးနှင့် နေရောင်ကိုဟန့်တားကာ- ဆောင်းစေမည် ရည်စူးလျက်ငါတို့လာကြသည့်အကြောင်းကား ဤသို့တည်းဟု တခုမကျန်ပြန်ကြားကြလေသတည်း။ ။

၁၀၀။ အဇာပါလ၊ မည်ဘော်ရသား၊ နှောင်းမှနတ်ပေး၊ မင်းလှထွေးကား၊ ငါ့ရှေး သုံးယောက်၊ တိမ္ဘာပျောက်ဟု၊ ဝမ်းမြောက်လျစ်လျူ၊ သူတော် မူဖြင့်၊ မေးမြူလတ်သော်၊ မောင့်နှောင်တော်တို့၊ မပျော်မင်းဖြစ်၊ မချစ်ပြည်ကြီး၊ နှလုံးငြီး၍၊ ရွှေထီးစွန့်ထား၊ သုံးကြိမ်အားဖြင့်၊ သုံးပါးယူဇနာ၊ ဗိုလ်ပှါဆောင်ကြဉ်း၊ ကပ်ချဉ်းတောမှာ၊ ငြိမ်းလိုငှါလျှင်၊ ဂင်္ဂါမြစ်နား၊ တန့်လျက်သွားသည်၊ များများမဝေး၊ ထောက်နိုးသေး၏၊ ကြံတွေးတဖန်၊ ပြန်မည်မသိ၊ နေဘိသားဆွေ၊ မလိုက်လေနှင့်၊ မကွေအိမ်ဝယ်၊ ပျော်စံပယ်လော့၊ မောင်ငယ်မျက်ဖြင့်တို့နှင့်မကွာကောင်းသတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၈ ခက်ဆစ်အဖြေ

နှောင်း= နောက် (ဖြေပြီး)

တိမှာ= တယ်မှာ (ဖြေပြီး)

လစ်လျူ= ဤစာပိုဒ်၌ ‘လစ်လျူ’ ဟု ပါနေ သည်မှာ မဆီ
လျော်လှပေ။ စာမူပျက်ခဲ့ဟန်တူသည်။

နှလုံး= စိတ် (ဖြေပြီး)

မိုလ်ပါ(ပေါ)= ဖြေပြီး၊ (အပိုဒ် ၁၃-ပြန်ရှု)

ဂင်္ဂါ= ဣဒ္ဓိယ၌ ယခုတိုင် ထင်ရှား ရှိသော မြစ်ကြီးဖြစ်
သည်။ ဟိမဝန္တာတောင်ရှိ ဝင်္ဂီတ္ထရီတောင်မှ ထွက်လာပြီး
လျှင် ဆံယုတ္တနယ်၊ ဗိဟာရနယ်၊ နှင့် ဗင်္ဂလားသို့ စီးလာ ကာ
ဗင်္ဂလားပင်လယ်အော်တွင်းသို့ဝင်သွား၏။ မိုင်ပေါင်း ၁၅၂၀
ခန့်ရှိသည်။ ကမ်းပါး၌ ဟရိဒ္ဒါရ်၊ ကနောက်ဂျီ၊ ကန်ပူရ်၊
ဣလဟာဗာဒ်၊ မိရဇာပူရ်(ဗာရာဏသီ)၊ ပဋနား(ပါဠိလိပုတ်)၊
ဟာဗရာ (ဟောက်ရာ) မြို့များရှိကုန်၏။ အလဟာဗာဒ်၌ယမု
နာနှင့်၎င်းပဋနာအနီး၌ ဆွန်းမြစ်နှင့်၎င်းဗာရာဏသီ၏ အရှေ့
ဆိုက်ဒ် ပူရ်အရပ်၌ ဂိုမတီမြစ်နှင့်၎င်းချာပရာအနီး၌ ဃာဃရာ
မြစ်နှင့်၎င်းဆုံမိလေသည်။

ထောက်= အထောက်အလှမ်း။

မက္ခေ=မက္ခာ၊ မခွါ။

မျက်ပွင့်= ရတနာ (ကျောက်) ပွင့်။

အပိုဒ်-၁၀၈ ၏ စကားပြေ

အဇပါလဟု အမည်တော်ရသည့် နောက်ဆုံးမှ နတ်ပေး၍
 ရသော သားလှ သားထွေး သည်ကား ငါ၏ရှေးဖွားတော်မူ
 ကြကုန်သော နောင်တော် သုံးယောက်တို့သည် အဘယ်မှာ
 ပျောက်တော် မူနေကြသနည်းဟု ဝမ်းမြောက်မှု လျစ်လျူမှု
 ဟူသော သူတော်ကောင်းအမှုအရာဖြင့် မေးတော်မူလတ်သော်
 မောင်၏ နောင်တော်သုံးပါးတို့ မင်း၏အဖြစ်ကို မပျော် ပြည်
 ကြီးကိုမချစ်ဘဲ ငြီးငွေ့စိတ်ရှိကြ၍ ထီးဖြူကိုစွန့်ထားခဲ့ပြီး သုံး
 ကြိမ်အားဖြင့် သုံးယူဇနာရှိသော ဗိုလ်ပါ ပရိသတ်တို့ကို ယူ
 ဆောင်တောထွက်ပြီးလျှင် ငြိမ်းချမ်းစေခြင်းငှါ ဂင်္ဂါမြစ်နားကို
 တန်းရှောက်၍ (ဝါ-ဂင်္ဂါ မြစ်နားတွင် တန့်ရပ်လျက်) သွား
 ကြသည်မှာများများမဝေးအထောက်အလှမ်းနီးပါသေး၏။ ကြံ
 ထွေး၍တဖန်ပြန်လာကြလေဦးမည်လားလည်းမသိ၊ ထိုကြောင့်
 သားတော်မောင်သည် သူတို့နောက် မလိုက်လေနှင့်၊ မကွေ
 မကွာအိမ်မှာနေ၍ ပျော်ပါးစံပယ်ပါလော့၊ ဆားမောင်ငယ်
 ရတနာပွင့်သည် ငါတို့နှင့်မကွာ ကောင်းသေးပါဘူး ခမည်း
 တော်တို့။

၁၀၉။ ဟတ္ထိ အဿ၊ ဂေါပါလတို့၊ ပြည်မ စွန့်ဆော၊
 တောထွက် သောဟု၊ ညီစောပျိုထွတ်၊ ကြားတုံ လတ်သော်၊
 ဆယ်မြတ်သက်ရှယ်၊ ငယ်ကားငယ်၏၊ နက်ကျယ်ပညာ၊ လောက်
 ငံ့စွာ၍၊ ကောင်းရာတုက၊ ကောင်းလှသည်ချည်း၊ မကောင်း
 နည်းဖြင့်၊ နိဿရည်းလေ့လာ၊ ကျင့်သော်သာတည့်၊ ငါ့မှာ
 မအပ်၊ ငရဲကပ်ချိမ့်၊ ချစ်တပ်လေအောင်၊ ဝန်မဆောင်သား၊

ငါ့နောင်တော်များ၊ မင်းသုံးပါးတို့၊ စီးပွားနတ်တူ၊ စည်းစိမ်
ဟူသား၊ ရွံ့မှုထွေးဟက်၊ တံတွေးစက်ကို၊ ခေါင်းထက်ခံမှု၊
ဘဇာပြုအံ့၊ ယခုမကြာ၊ ငါလည်းနောက်ဆင့်၊ ရှင်ဖြစ်ကျင့်
လိမ့်၊ ၊ရှည်မြင့်ကြာမညောင်းသတည်း။

အပိုဒ်-၁၀၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဆော=အဆောတလျှင်၊

စော(ပေါ)=ဖြေပြီး (အပိုဒ် ၅-ပြန်ရှု)

လောကံ(ပေါ)=စုံလင်ပြည့်ဝ။

မြတ်(ပေါ)=ကျော်၊ လွန်၊ ပို၊ ကဲ၊ (အပိုဒ် ၃-ပြန်ရှု)

နိဿရည်း=နိဿယ (ပါ) အမှီ၊ မှီရာ၊ အထောက်အထား
ပြုရာ၊ မှီခိုစရာ (ထုံးနည်း)။ “နိဿည်း” ဟု အပင့်နှင့် အရေး
ကွဲစေကာမူ ‘နိဿယ’ မှလာရင်းပင်တည်း။

ချစ်တစ်=ချစ်ခင်တပ်မက်ခြင်း။ (တနည်း) ချစ်ခြင်း၊ တပ်မက်
ခြင်းခွဲယူ။ မေတ္တာနှင့်တဏှာ (သို့မဟုတ်) တဏှာ နှင့်ဥပါဒါနိ
ဟုခွဲကောက်။ (သို့သော်နေရာတိုင်း ဤသို့ယူရန်မဟုတ်)

အဇာ(ပေါ)=ဖြေပြီး။

ညောင်း(ပေါ)=ကြာ။ (မညောင်း=မကြာ)ဖြေပြီး။

အပိုဒ်-၁၀၉ ၏ စကားဖြေ

ဟတ္ထိပါလ အဿပါလ ဂေါပါလတို့သည် ပြည်မကိုစွန့်၍
အဆောတလျှင်တောထွက်ကြပြီဟု အဇပါလ ညီမြတ်ကလေး
ကြားလတ်သော် အသက်တဆယ်ကျော် အယွယ်ဟူသည် ငယ်
ကားငယ်ပါ၏။ သို့သော်လည်း နက်နဲကျယ်ဝန်းသော ပညာ

နှင့်ပြည့်စုံရကား ကောင်းရာကိုတုက ကောင်းလှသည် ချည်း
ပင်၊ မကောင်းသော နည်းဖြင့်-နည်းခံ၍ လေ့လာ ကျင့်ကြံ
သော်သာလျှင် ငါ၌မလျော်ဘဲ ငရဲကပ်ရောက်ချေအံ့။ ချစ်ခြင်း
တပ်မက်ခြင်း ဖြစ်လေအောင် ဝန်ကို မဆောင် ကြသော
အကျွန်ုပ်၏ နောင်တော်မင်းသုံးပါးတို့က ရှံသည်ဖြစ်၍ ထွေး
ဟက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သော နတ်၏ချမ်းသာနှင့် တူသောမင်း၏ စည်း
စိမ်တည်းဟူသောတံထွေးစက်ကို အကျွန်ုပ်၏ ခေါင်းထက်မှာ
ခံယူ၍ ဘာပြုရမည်နည်း။ ယခုမကြာ အကျွန်ုပ် သည်လည်း
နောက်ထပ်ဆင့်၍ ရသေ့ရဟန်း ပြုကျင့်တော့မည် မကြာစေ
ရပါဘူး-ခမည်းတော်တို့။ ။

တတ တွံ တာဝ ဒဟရော အမှာကံ ဟတ္ထဘာရော၊
ဝယပတ္ထကာလေ ပဗ္ဗဇိဿသီတိ။ ။

၁၁၀။ နောင်တော်သုံးပါး၊ ကျင့်နှုန်းထား၍၊ တရားနှိုး
နှယ်၊ မင်းလှကြွယ်လျှင်၊ သူငယ်ပျိုလျက်၊ သမ္ဘာစက်ကြောင့်၊
တောထွက်တုံလို၊ စူးစူးဆိုသော်၊ မပြုချစ်စိတ်၊ ပုရောဟိတ်နှင့်၊
ဆွေမိတ် ကျွမ်းဝင်၊ ရွှေနန်းရှင်၏၊ ဆွတ်ကြင် သည်းတွင်း၊
တောင်းပန် ခြင်းကား၊ တစင်းချွန်းသွား၊ ဆင်အားချိတ်နှံ၊
မီးလျှံ ထွန်းပြောင်၊ မိုက်မှောင် ကင်းပျောက်၊ ထွင်းခဏ်း
စိန်သေး၊ ကျောက်လေးကွဲဖြာ၊ နှိုင်းအပ်စွာသား၊ ပညာလွမ်း
မိုး၊ ရဲတန်ခိုးနှင့်၊ ပိုင်စိုးသိမ်းထုပ်၊ ပြည်လုံးချုပ်မှု၊ ဒေါင်းအုပ်
စာဉ်၊ ပုံနှိုင်းပြုသို့၊ သွယ်နုကိုယ်ရည်၊ ကောင်းလျှင်း မည်ဟု၊
အရှည်မြော်ထွေး၊ ငါတို့မွေးသည်၊ သားထွေးမည်ရ၊ ရှင်ပါ
လ၊ ၊ ရှေးကစဉ်လာ၊ ထုံးပုံနာလော့၊ အာဒါသမုန်၊ မည်

ထုတ်တင်ခေါ်၊ မင်းသား ကျော်ကား၊ စစ်သော် အသက်၊
ခြောက်နှစ်ထက်သာ၊ ငယ်သေး စွာလျက်၊ ဘရာနှင်းပြီ၊ ဂါ
မဏိစန္ဒ၊ စသည့် အမတ်။ မရိညွတ်ဘဲ၊ အကွဲကွဲလျှင်၊ ကရဲ
ကသိ၊ မထီမဲ့မြင်၊ ရှင်မမှတ်လောက်၊ မရှုံ ကြောက် လည်း၊
တယောက်မလွတ်၊ မျဉ်းမျဉ်းညွတ်လျက်၊ မပြတ်စေရ၊ ဥာဏ်
တေဇကြောင့်၊ ခယတိမ်းလည်း၊ ချစ်သည်ချည်းကို၊ ။ခမည်း
မကြားဘူးလှည့်လော။

အပိုဒ်-၁၁၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

နှိုးနှယ် = ဖြေပြီး။ (ဤနှယ်နှယ်-ရှိလျှင် ပိုကောင်းသည်)

သန္တာ = ဖြေပြီး။ (အပိုဒ် ၁၁-ပြန်ရှု)

စက် = စက္က (ပါ) = အနက် များစွာရှိ၏။ ဤ၌ ရှေးကပြုခဲ့
သောကောင်းမှုကုသိုလ်စက် (ပုဗ္ဗေစကတပုညတာစက်) ကို
ဖြစ်စေ (သို့မဟုတ်) သံသရာကို ဖြစ်စေယူလျှင်သင့်ပေမည်။

ရူးရူး(ပေါ) = တည့်တည့်-ဖြောင့်ဖြောင့်။ (ဖြေပြီး)

ပုရောဟိတ် = ပုရောဟိဘ(ပါ) ဖြေပြီး။ (အပိုဒ် ၆-ပြန်ရှု)

ဆွတ်ကြင် = ဆွတ်ဆွတ် လွတ်လွတ် ချစ်ခင်ကြင်နာစွာ။

ဒေါင်းအုပ်စာအု = ရှင်ရဋ္ဌသာရတို့ ခေတ်မတိုင်မီကပင်ရှိနှင့်
သောစကားပုံ။

အာဒါသမုန် = အာဒါသမုခ (ပါ) အာဒါသ = ကြေးမုံ +
မုခ = မျက်နှာ။ ရွှေကြေးမုံနှင့်အလှ ကြည်လင်သော မျက်နှာရှိ
သောမင်း။ (ဝါ-ရွှေကြေးမုံကဲ့သို့ အများရှုကြည့် အပ်သော
မင်း)

အာဒါသမုခမင်းဝတ္ထု

ဗာရာဏသီပြည် နေသိဒ္ဓိမင်း၏ မိဘုရားမှအလောင်းတော် ကိုမွေးဖွားလေရာ အာဒါသမုခဟု မှည့်ခေါ် ကြ၏။ ၇-နှစ် ယွယ်မတိုင်မီကပင် အတတ်မျိုးစုံကို သင်ကြား တတ်မြောက် လေ၏။

၇-နှစ်သားအယွယ်၌ ခမည်းတော် နတ်ရွာစံလေရာ-မင်း သား ငယ်လွန်းသဖြင့် အမတ်တို့က မင်းမြှောက် သင့်၊မသင့် စုံစမ်း၍ပညာရှိကြောင်းသိကြသဖြင့် မင်းမြှောက်ကြလေ၏။

ဂါမဏိစန္ဒမည်သောအမတ်ကြီးကမူ အယွယ်မတူ-သူငယ် မျှဖြစ်သောမင်းကိုမခစားလို-ဟု သဘောထားကာမြို့မှ ၃-ယူ ဇနာဝေးသောရွာတရွာသို့ သွားရောက်နေထိုင်လေ၏။

ထိုရွာတွင်နွားပျောက်မှု၊ ကိုယ်ဝန်လျှောကျစေမှု၊ မြင်းခြေ ကျိုးအောင်ပြုမှု၊ ဖျာရက်သူကို သေစေမှုများဖြင့် ထိုအမတ် ကြီးကိုတရားစွဲဆိုကာ အာဒါသမုခထံပို့ကြလေ၏။ အာဒါသမု ခသည် ထိုတရားများကို မှန်ကန်စွာ ဆုံးဖြတ် နိုင်သည့်ပြင်- ဂါမဏိစန္ဒဆောင်လာသောရွာစား၊ ပြည့်တန့်ဆာမ၊ စသည် တို့၏ ပြဿနာများကိုလည်း ဖြေဆိုနိုင်လေ၏။ ။

ထိုအခါ အသက်ငယ် သော်လည်း ပညာရှိသည်ကိုသိကြ သဖြင့် ဂါမဏိစန္ဒကစ၍ အာဒါသမုခမင်းအားချစ်ခင်ရိသေ ခန့်ငြားကြလေသတည်း။ ။

[တိကနိပါတ်-ဂါမဏိ စန္ဒဇာတ်၌ အကျယ်ရှု]

ကရဲကသီ= မညီမညွတ်၊ ဖရိုဖရဲ အကွဲကွဲအပြားပြား၊ က- စဉ့်ကလျား။

ရှင်မမှတ်လောက် = အရှင်သခင်ဟု အမှတ် မထားလောက်။

မျဉ်းမျဉ်းညွှတ် = ပျောင်းမျဉ်းညွတ်ကိုင်ခြင်း [ဝေါဟာရတ္ထ ၆၁၅-ရ]

အပိုဒ်-၁၁၀ ၏ စကားပြေ

နောင်တော် သုံးပါးတို့၏ အကျင့်ကို အနှုန်းပြု၍ တရားကို နှိုးနှာဆက်နွယ်သော အလှကြွယ်သည့် အဇပါလသတို့သား သည် သူငယ်ပျိုမျှသာ ဖြစ်လျက် ရှေးက ဆည်းပူး ခဲ့သော ပါရမီသမ္ဘာရစက်ကြောင့် တောထွက်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်ဟု ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီး ပြောဆို လေသော်၊ အချစ်စိတ် မပြုနိုင်ရှိ သောပုရောဟိတ်နှင့်မိတ်ဆွေ အဖြစ် အကျွမ်းဝင်သည့် ရွှေနန်း ရှင်မင်းကြီးတို့၏ အသည်းစွဲချစ်ခင်ကြင်နာသည်ဖြစ်၍ တောင်း ပန်ကြခြင်း ကား....ဆင်ကို ခြိမ်းခြောက်၍ ကျိုးနွံ စေတတ် သောချွန်းသွားတစင်းနှင့် မီးလျှံကဲ့သို့ အမိုက်မှောင်ကို ကင်း ပျောက်စေနိုင်သော ကျောက်တောင်ကိုလည်း ထွင်းဖောက် နိုင်သော စိန်သေးလက်နက်တို့နှင့် နှိုင်းအပ်စွာသောပညာလွှမ်း မိုးရဲတန်းခိုးနှင့် တပြည်လုံးကိုပိုင်စိုးအုပ်ချုပ်ရလျှင် “ဒေါင်း အုပ်စာဉ်” ဟူ၍ ပုံထား နှိုင်းခိုင်းခြင်း ပြုကြသကဲ့သို့ သွယ်နု သောကိုယ်ရည်ကပင် ကောင်းပေလိမ့်မည်ဟု အရှည်ကိုမျှော် တွေး၍ငါတို့မွေးခဲ့သောသားထွေးအဇပါလ။ ။ရှေးကအစဉ် အလာထုံးပုံကိုနားနာပါလော့၊ အာဒါသမုခဟုအမည် ထုတ် ဖေင်္ဂါ ခေင်္ဂါတွင်သော မင်းသား ကျော်သည်ကား အသက် ခြောက်နှစ် အသက်အယွယ်သာ- ငယ်သေးစွာလျက် ခမည်း တော်၏နန်းမွေကိုခံပြီးနောက် ဂါမဏိစန္ဒအမတ်စသည်တို့က

မရိမညွတ်ဘဲ အကွဲကွဲလျှင် ကစဉ်ကလျား မညီမညွတ် မထိမဲ့
မြင်အရှင်သခင် မမှတ်လောက် မရှုံ့မကြောက်ကြသော်လည်း
ထိုမင်း၏ ပညာဥာဏ် တန်းခိုးကြောင့် ထိုအမတ် တို့သည်
တယောက်မျှမကျန်ရ တဖြည်းဖြည်းကိုင်းညွတ်၍ အမြဲမပြတ်
မင်းထံ ခယတိမ်းယိမ်း ချစ်ခင် ကြရသည်ချည်း ဖြစ်သည်ကို
သားတော်မောင်မကြားဘူးလေသလော။

၁၁၁။ ထို့ တူလည်း ကောင်း၊ ရှင်ထွေးနှောင်းကို၊ ညံ့
ပျောင်းထွားထွား၊ ငယ်သကားဟု၊ ရည်သွားမသိ၊ မတ်ဒိဋ္ဌိ
တို့၊ ရှိမခိုးထိုက်၊ နှလုံးပိုက်ဖြင့်၊ မစိုက်မေတ္တာ၊ မရှာစီးပွား၊
မယဉ်ငြားလည်း၊ သောက်စားငှဝေ၊ ဖြည့်ဖြူးထွေဖြင့်၊ ချစ်ဆွေ
ချစ်ဘ၊ စသည်မြတ်နိုး၊ နှုတ်ချိုပျိုး၍၊ ကောက်ရိုးမီးပါး၊ လှံ
သောလားသို့၊ အားမကျဆေး၊ မျက်နှာပေးလျက်၊ ဝေးဝေး
မခွါ၊ နိုးစွာမပြု၊ ပျက်မှုမကြံ၊ ဆက်ဆံတိုင်းရှည်၊ မုန်း၏မထင်၊
စီရင်သင့်တင့်၊ ကြီးမှုကျင့်က၊ ချီးမြှင့်ရက်ကျုံး၊ ခြေတော်အုံး
၍၊ ပြည်လုံးမညွတ်နူးလှည့်လော။

အပိုဒ်-၁၁၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရည်သွား(ပေါ) = အရည်အသွား။ အရည်အချင်း၊ ဂုဏ်
ရည်သတ္တိ၊ (၂၇-ပြန်ရှု)

ဒိဋ္ဌိ(ပေါ) = အမြင်။ လွဲမှားသောအမြင်။

အပိုဒ်-၁၁၁ ၏ စကားဖြေ

ထိုနည်းတူငါ၏ သားထွေးသားနှောင်းကို ပျောင်းပျောင်း
ညံ့ညံ့ နုနု ထွားထွား နှင့် အသက်အယွယ် အငယ်ကလေးပင်

တကားဟု အရည်အချင်းအစွမ်းသတ္တိကို မသိအထင်မှားသော အမတ်တို့က ရှိမခိုး ထိုက်ဟု နှလုံးပိုက် သဖြင့် မေတ္တာမရှိ အကျိုးစီးပွားမရှာမူ၍ မယဉ်ကျေးငြားသော်လည်း ထိုအမတ် တို့အားသောက်စားရန် ဝေငှပေးကမ်းဖြည့်ဖြူးခြင်း၊ ချစ်ဆွေ ချစ်ဘအစရှိသည်ဖြင့် မြတ်နိုးစွာ-နှုတ်ချီပျိုး၍ ကောက်ရိုးမီး ကိုလှုံသော အလားကဲ့သို့ ငါတို့သည်မင်းနှင့် အလွန် ချစ်ခင် ကျွမ်းဝင်ပြီတကားဟု အလွန်လည်း အားပါး တကျ မရှိရ အောင် မျက်နှာပေးပြီးလျှင် ထိုအမတ်တို့ကို ဝေးဝေးလည်း မခွါ နီးလွန်းစွာလည်း မချဉ်းကပ် ပျက်စီးမှုကိုလည်းမကြံ အတိုင်းအရှည်နှင့်ဆက်ဆံ၍ မုန်းတော်မူ၏-ဟု မထင်မှတ်စေရ ဘဲ အသင့်စီရင်၍ လူကြီး၏ အမူအရာကို ကျင့်သည် ရှိသော် ချီမြင့်ရှက်ကြီးလျက် ငါသားတော်၏ ခြေတော်ကိုခေါင်းဖြင့် အုံး၍ ပြည်လုံးမညွတ်မနူးဘဲ ရှိလိမ့်မည်လော။

[ကောက်ရိုးမီးကိုနီးလွန်းစွာ လှုံလျှင်- ပူလွန်း၏၊ ဝေးလွန်းစွာလှုံ လျှင်အချမ်းမပြေ]

၁၁၂။ ပြည်ထဲရေးရာ၊ ကန်ဟောင်းဖာသို့၊ စိတ်ဖျာယိုကွဲ၊ ဆို့ပိတ်ခဲ၍၊ လက်ဝဲလက်ယာ၊ ကြေညာနှောင့်နှေး၊ ရန်သူဘေး ကို၊ ဦးလေးတင်ဝန်၊ ပူပန်ဘိန်း၊ မရွံစိုးနှင့်၊ ဆောင်းမိုးထီး ဖြူ၊ နေကာမူလော့၊ သူယူသူဝမ်း၊ သူကျင့်တမ်းကို၊ ကျင်ကျွမ်း သိလှ၊ ကြံတော်ရသည်၊ မောင့်ဘမြတ်စွာ၊ ငါ့ဆရာနှင့်၊ ငါတို့ သည်မင်း၊ မြေထက်နင်းသော်၊ ညီလင်း တိမ်းဘွယ်၊ တန်ခိုး ကြွယ်လျက်၊ ကြီးငယ်ကိစ္စ၊ ဟုံသမျှ၌၊ ကြောင့်ကြမထိ၊ သား ဘုန်းရှိကား၊ ပီတိမရှင်မြူးလှည့်လော။

အပိုဒ်-၁၁၂ ခက်ဆစ်အဖြေ

ကြေး (ပေါ) = အကြေအညာ၊ အောက်၊ အထက်။

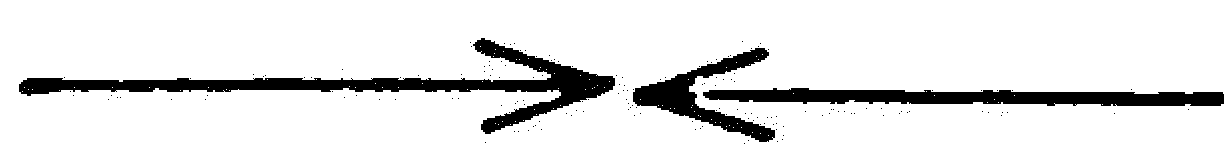
ဦးလေး (ပေါ) = ဝန်လေး၊ တာဝန်လေး။ “(သာယာဦးလေး၊ မပြီးသေးခဲ့” ဟု နောက်က ဆိုခဲ့သောစကား၌ကား ပြီးငွေ့ခြင်းအနက်)

ယူယူယူဝမ်း = သူ့အယူသူ့စိတ်။

ညီးလင်း (ပေါ) = တိမ်းစောင်းခြင်း၊ တဖက်စောင်းနင်း၊ တဖက်နိမ့်နင်း။

အပိုဒ်-၁၁၂ ၏ စကားပြေ

ပြည်ထဲအရေးအရာဟူသည် ရေကန်ဟောင်းကို ဖါထေးရသကဲ့သို့ အစိပ်စိပ်အဖြာဖြာယိုထွက်ကွဲပေါက်ကာ ဆွဲပိတ်ရန် ခက်ခဲသောကြောင့် လက်ဝဲလက်ျာ အကြေအညာတို့၌ နှောင့်ယှက်တတ်သောရန်သူဘေးကို တာဝန်လေးလံလှသည်ဟု ပူပန်စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိပါနှင့်။ ထီးဖြူကို ဆောင်း၍သာနေခြင်းကို ပြုပါလော့၊ သူတပါးတို့၏အယူ သူတပါးတို့၏ စိတ်အကြံသူထပါးတို့၏ပြုကျင့်ပုံကို ကျွမ်းကျင် သိမြင်လှသဖြင့် ကြံဘက်ရသော ငါ၏ဆရာဖြစ်သော မောင်၏အဘ ပုရောဟိတ်နှင့်ငါကဲ့သို့သောမင်းသည် မြေပေါ်၌ နင်းသည်ရှိသော် တိမ်းစောင်းသွားမည့်ပုံ တန်းခိုးပြည့်ဝလျက် ကိစ္စကြီးငယ်ဟူသမျှ၌ကြောင့်ကြဖွယ် တစုံတရာမထိစေရ၊ ဤသို့ဖြစ်သော် ဘုန်းရှိသော ငါ့သားတော်မနှစ်သက်မရှင်မြူးဘဲ ရှိဦးမည်လော။

၁၁၃။ လိမ်မောင့်လိမ်မာ၊ မောင့်ခြင်းရာကို စာနာလတ်သော်၊ ထီးနှင့်လျော်၏၊ သက်တော်တမူ၊ ချမ်းပူမခံ၊ ပျိုဖွံ့ဖွံ့

လျှင်၊ ညံ့ညံ့ပျောင်းပျောင်း၊ ချက်ဖယောင်းသို့၊ နွဲ့နောင်းခေါက်
ချီး၊ ကျီးခွဲလိလိ၊ ရှိသည့်အရွယ်၊ အပျိုငယ်က၊ အဘယ်တော
မှာ၊ နေရှာလိမ့်နည်း၊ သားခမည်းကို၊ လက်တည်း ငါ့တို့
မွေးမည်တို့၊

အပိုဒ်-၁၁၃ ခက်ဆစ်အဖြေ

စာနာ = ဖြေပြီး။

ထီးနှင့်လျော်၏ = ထီးဖြူတော်နှင့်လျောက်ပတ်၏။ မင်းဖြစ်
သင့်၏။

လက်တည်း (ပေါ) = မကွာ၊ လက်ပူးလက်ကြပ် (ဖြေပြီး)

အပိုဒ်-၁၁၃ ၏ စကားဖြေ

လိမ်လိမ် မာမာရှိတဲ့ အမောင်၏ အခြင်းအရာကို စာနာ
ထောက်ထားလိုက်သည်ရှိသော်- ထီးဖြူတော်နှင့် လျော်ပါ၏။
အသက်တော် ကလည်း အချမ်း အပူကို မခံနိုင် ပျိုပျိုဖွံ့ဖွံ့
ညံ့ညံ့ပျောင်းပျောင်း ချက်သည့်ဖယောင်းကဲ့သို့နွဲ့နောင်းခေါက်
ချီး၊ ကျီးလှ မတတ်ရှိသော အယွယ် ပျိုငယ်သော အခါက
အဘယ်သို့လျှင် တောမှာနေရှာလိမ့်မည်နည်း။ ငါ့သားတော်
ကို လက်ပူးလက်ကြပ်ငါ့တို့မွေးရန်ဆိုဖြစ်ပါသည်။

၁၁၄။ နှစ်လို့ဘွယ်ဘွယ်၊ မရလွယ်က၊ အူငယ်ဘာသာ၊
စုန့်နဲ့ရှာ၍၊ ခြေခါလက်ခတ်၊ ခေါင်းဦးပွတ်လျက်။ ရင်ဘတ်
ဆိတ်ငို၊ မစား လိုသည်း၊ ဆိမ့်ချို ထွေပြား၊ အပါးပါး ဖြင့်၊

ဖြားဖြားယောင်းယောင်း၊ တချောင်းချောင်းလျှင်၊ ရှင်နှောင်း
ဆုံ့ကွ၊ သားထွေးလှကို ၊ မိဘငါတို့ကျွေးမည်ဘို့။

အပိုဒ်-၁၁၄ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

သူငယ်ဘာသာ = သူငယ်တို့ဘာသာ ဘာဝ။

စုန့်နဲ့ (ပေါ) = ကနွဲကရ။ (စုန့် = ပုံ့ပုံ့ ပေါ်ထွက်ခြင်း +
နဲ့ = ခိုင်ခိုင်ကြပ်ကြပ် မရပ်မတည် ခြင်း၊ နံ့နဲ့ခြင်းဟု ကြံသင့်
ပါ၏) “မျက်နှာ (စုန့်စုန့်)၊ တသုန့်သုန့်၊ တောယုံ့ပုံ အသွင်”
“မုတ်ဆိတ်မြို့မြို့၊ ပင် (စုန့်စုန့်)၊ ပါးမုန့်အောက်ဆီတွင်”
“ရင် သား စုတ် ပဲ့၊ ချက် ကုတ်ဖဲ့၊ (စုန့်နဲ့) ဆိုငို မြည်”
(ကဝိလက္ခဏာ)

ဖြားဖြားယောင်းယောင်း (ပေါ) = ဖြေပြီး။

အပိုဒ်-၁၁၄ ၏ စကားပြေ

ကြိုက် နှစ်သက်ရာကို အလွယ်တကူ မရလျှင် သူငယ်တို့
ဘာသာဘာဝ ကနွဲကရပြု၍ ခြေခါလက်ခတ် ခေါင်းဖြင့်ပွတ်
လျက်ရင်ဘတ်ကိုဆိတ်၍ငိုကာ (ဝါ-ရင်ကို သပ်ပြီးဆိတ်ကာငို
ယို၍) ကျွေးသော အစာကိုမျှ မစားလို (ဘဲနဲ့ ဆိုးဆိုး) သော်
လည်း အဆိမ့်အချို အထွေထွေ အပြားပြား အပါးပါးတို့ဖြင့်
တချောင်းချောင်း ချော့မော့ ဖြားယောင်း၍ နောက်ဆုံးမွေး
သော ဆုံ့ဆုံ့ကွကွ သားထွေးသားလှကို ငါတို့မိဘများက
ကျွေးမွေးဘို့ဖြစ်ပါသည်။

၁၁၅။ သမ်းမိုးမျက်အိုက်၊ သူငယ်လိုက်ဖြင့်၊ နှစ်ခြိုက်အင်
ဖြိုး၊ မကြိုက်နိုးက၊ ပုဆိုးထောင်တန်၊ မွန်လင့်ကစား၊ နံလျား
ဆုတ်ဖြတ်၊ မဝတ်ပေလို၊ စုန့်နဲ့ဆို၏၊ ထိုသို့ သော်လည်း၊
ကောင်းသည်ချည်းတွင်၊ ခမည်းအာသာ၊ ချင်တပ်ရာကို၊ ရှာရှာ
ဖွေဖွေ၊ အထွေထွေလျှင်၊ မျိုးဆွေငါတို့ရွေးမည်ဘို့။

အပိုဒ်-၁၁၅ ခက်ဆစ်အဖြေ

သမ်းမိုး(ပေါ)= အမျက်ထွက်ခြင်း၊ စိတ်မကြည်သာခြင်း၊

အင်ဖြိုး(ပေ၊)= နှစ်ခြိုက်ခြင်း။

မွန်(ပေါ)= မြတ် (ဖြေပြီး)

နံလျား= အနံအလျား။

စုန့်နဲ့(ပေါ)= ဖြေပြီး။

ချင်တပ်ရာ= လိုချင်စွဲမက်ရာ၊ အာသာ ရှိရာ၊ စွဲလန်းတပ်
မက်ရာ။

အပိုဒ်-၁၁၅ ၏ စကားဖြေ

စိတ်မကြည်မလင် အမျက်ထွက်၍ သူငယ်တို့ဘာသာမလေ့
ဖြင့် ကြိုက်နှစ်သက်ခြင်း မရှိပါက ပုဆိုးတထောင်တန် အမွန်
အမြတ် ဖြစ်စေကာမူ အနံလိုက် အလျားလိုက် ဆုတ်ဖြတ်၍
မဝတ်လိုပါဘူး-ဟု ရှုံ့ကာမဲ့ကာ ပြောဆိုတတ်ပါ၏။ ထိုသို့
ဖြစ်တတ်သော်လည်း ကောင်းသည်ထက် ကောင်းသော ပုဆိုး
ကိုချည်း ငါ၏သား အာသာဆန္ဒ ရှိ၍ တပ် နှစ်သက်ရာရာ
အထွေထွေရအောင် ရှာဖွေ၍ ငါတို့မိဘဆွေမျိုးတို့က ရှာဖွေ
ရွေးချယ်ပေးရမည်ဖို့ဖြစ်ပါသည်။

၁၁၆။ ဤသို့ဟုတ်မှန်၊ တို့ဆိုဟန်ကို၊ သားမွန် သင်္ကာ၊
မရှိပါနှင့်၊ ချမ်းသာကောင်းစံ၊ စည်းစိမ်ခံလျက်၊ မောင်နှံစုံပြီး၊
သက်ရွယ်ကြီး၍၊ ခိုင်ပြီးသွန်းသွန်း၊ မြစ်နွယ်ထွန်းမှ၊ ရဟန်း
ဘဝ ပြုစေချင်၏။

အပိုဒ်-၁၁၆ ခက်ဆစ်အဖြေ

မွန်(ပေါ)= ဖြေပြီး။

သင်္ကာ(ပေါ)= ယုံမှား (ဖြေပြီး)

မောင်နှံ(ပေါ)= လင်မယား၊ (လင်မှီး၊ သည်ဟောင်း၊
သည်မျိုး၊ သည်ပင်၊ ဆွေသည်၊ ဟုလည်း ပရိယာယ်တူများရှိ
သည်)

ခိုင်ဖြီး(ပေါ)= ပေါများ၊ အများအပြား၊ များစွာ၊ အင်
ကြီးအားကြီး။

သွန်းသွန်း(ပေါ)= ဖြစ် ထွန်းခြင်း၊ (အပိုဒ် ၁၂၃-တွင်
'သွန်းသွန်းသားသား' ချီ၍စပ်သည်)

အပိုဒ်-၁၁၆ ၏ စကားဖြေ

ဤသို့ဟုတ်မှန်တိုင်းငါတို့ပြောဆိုပုံများကို သားမြတ်ကမယုံ
သင်္ကာမရှိပါနှင့်၊ စည်းစိမ် ချမ်း သာကို ကောင်း ကောင်း
စံစားလျက် မောင်နှံစုံပြီးလျှင် အသက်အယွယ်ကြီး၍ အများ
အပြား အမြစ်အနှယ်ဖြစ်ပွား ထွန်းကားစေပြီးမှ ငါ၏သား
ရဟန်းပြုစေချင်ပါသည်။

အထ နေ ကုမာရော ကိံ တုမှေ ကထေထ။ နနု ဣမေ
သတ္တာ ဒဟရကာလေပိ မဟလ္လကကာလေပိ မရန္တိယေဝ။
အယံ ဒဟရကာလေ မရိဿတိ။ အယံ မဟလ္လကကာလေတိ
ကဿစိ ဟတ္ထေ ဝါ ပါဒေ ဝါနိမိတ္တံ နတ္ထိ။ အဟံပိ မမ မရဏ-
ကာလံ န ဇာနာမိ။ တသ္မာ ဣဒါနေဝ ပဗ္ဗဇိဿာမိတိ ဝတှာ
ဒွေ ဂါထာ အဘာသိ။ ။

၁၁၇။ ထိုရော်မည်သာ၊ အဇပါဟု၊ ကုမာရစစ်၊ စော
ဘုန်းသစ်ကား၊ မွေးချစ်လွန်ကြင်၊ ဘခင်နှစ်ပါး၊ ပညာများ
လျက်၊ ငါ့အားဘယ်သို့၊ ဆိုတိုသနည်း၊ ဦးဦးဆံပါး၊ မြွားမျှ
မလွတ်၊ သေတို့တတ်သား၊ ဤသတ္တဝါ၊ ဓမ္မတာကို၊ မှန်စွာ
ယုံကြည်၊ မှတ်တော်တည်လော့၊ သည်ကားငယ်က၊ သည်ကြီး
မှဟု၊ နှစ်လပေါင်း၍၊ နေ့ရက်ပုံဖြင့်၊ တစုံတရာ၊ လက်ခြေမှာ၌၊
သေစာသေဟိတ်၊ နိမိတ်ထင်လင်း၊ မရှိလျှင်းခဲ့၊ သက်ကြွင်း
နောင်လာ၊ မျှစဉ်ခါဝယ်၊ ငါလည်းအာယု၊ မသိမှုကြောင့်၊ ယခု
ကပ်တို့၊ တောဝယ်သျှိုလိမ့်၊ ဤသို့နှုတ်လှယ်၊ တရားနွယ်၍၊ ။
နှစ်သွယ်ဂါထာ ရွတ်လတ်တည်း။

အပိုဒ်-၁၁၇ ခက်ဆစ်အဖြေ

စော (ပေါ) = ဖြေပြီး၊ (အပိုဒ် ၅-ပြန်ရှု)

ဓမ္မတာ (ပေါ) = ဖြစ်မြဲသဘော။

ပုံ = အပုံ (ပေါ) အများ။

သေဟိတ် = သေ ရမည့် အကြောင်းပြ (ဟိတ် = ဟေတု =
အကြောင်း)

နိမိတ် = နိမိတ္တ (ပါ) အကြောင်း။ (ဖြေပြီး)

ထင်လင်း (ပေါ) = ဖြေပြီး။ (အပိုဒ် ၈-နှင့် ၈၁-စသည်တို့၌ပြန်ရှု)

အာယု = (ပါ) အသက် (ဖြေပြီး)

အပိုဒ်-၁၁၇ ၏ စကားဖြေ

ထိုရောအခါ အဇပါလဟု အမည်ရှိသော ဘုန်းကံသစ်ရှင် အစစ်ကလေးသည်ကား အလွန်ကြင်နာ ချစ်ခင်သော ဘခင် နှစ်ပါးတို့သည် ပညာများပြား ကြွယ်ဝကြပါလျက် အကျွန်ုပ် အား အဘယ်သို့ ဆိုတော်မူလိုက် ကြကုန်ဘိသနည်း။ ဦးမည်း သူဦးဆံပါးသူမှစ၍ သတ္တဝါဟူသမျှ မှားကောင် ကလေးမျှ မကျန်သေကြတတ်သော၊ ဤသို့သောသတ္တဝါတို့၏ ဖြစ်တတ်ပုံ ကိုမှန်စွာ ယုံကြည်မှတ်ထားတော် မူကြပါလော့၊ ဤသူသည် ကားငယ်သောအခါ (သေရလတ္တံ့) ဤသူကားကြီးရင့်မှ (သေ ရလတ္တံ့)ဟု တစုံတယောက်သောသူ၏ နှစ်လရက်တို့ဖြင့်သတ် မှတ်ရေးသားထားအပ်သော သေစာသေဘို့ အကြောင်းနိမိတ် တို့သည် အထင်အလင်းမရှိခဲ့၊ အကျွန်ုပ်၏အသက်ကြွင်းနောင် အခါဝယ်မည်မျှရှိသေးသည်ဟု မိမိ၏အသက် အပိုင်းအခြား ကိုမသိရသည့်အတွက်ကြောင့်ယခုပင်လျှင် တောထွက်၍ရဟန်း တရားကို အားထုတ်ပါတော့မည် ဟု ဤကဲ့သို့ နှုတ်လွှယ်ကာ တရားဟောပြု၍ ခွင့်တောင်းလိုရကား ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကို ရွတ် သတည်း။ ။

ပဿာမိ ဝေါဟံ ဒဟရိံ ကုမာရိံ၊
 မတ္တုပမံ ကေတကပုဗ္ဗနေတ္ထံ။
 အဘုတွာ ဘောဂေ ပဌမေ ဝယသ္မိံ၊
 အာဒါယ မစ္စု ဝဇေတ ကုမာရိံ။ ။
 ယုဝါ သုဇာတော သုမုခေါ သုဒဿနော၊
 သာမော ကုသုန္ဒပရိကိဏ္ဏမဿ။
 ဟိတွာန ကာမေ ပဋိဂစ္ဆ ဂေဟံ။
 အနုဇာန မံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ ဒေဝ။ ။

၁၁၈။ လေးရပ်မျက်နှာ၊ ရန်မီးလာသော်၊ သီဒါစတုမြစ်
 သိန္ဓုသို့၊ ငြိမ်းမှုသွန်းချိုး၊ လက်ရုံးမိုးတည့်၊ ထစ်ကြိုးရွာဆွတ်၊
 ချမ်းအောင် တတ်သား၊ မူးမတ် ရည်ကောင်း၊ ပဇ္ဇာန်ခြောင်း
 နှင့်၊ ကျုံးမြောင်းမြို့ခဲ၊ သူရဲဗိုလ်အား၊ တိုင်းကားစည်ဝ၊ ကျီ
 ကြပြည့်နှက်၊ ကြံဘက်ခင်ပွန်း၊ ပြဋ္ဌာန်းကွပ်နှင်း၊ စိုးရှင်မင်း
 နှင့်၊ မကင်းစရာ၊ ပြည့်တံတွာဟု၊ အင်္ဂါအပြား၊ ခုနစ်ပါးတွင်၊
 ပုဏ္ဏားထိပ်ဗွေ၊ ကျေးဇူးထွေသား၊ မိတ်ဆွေငယ်က၊ ငါ့မွေး
 ဘလည်း၊ ဆဋ္ဌကျုံးဝင်၊ စီးပွားတွင်၍၊ ရဇ္ဇင်သတ္တမ၊ မြောက်
 ထိုက်လှလျက်၊ ခေတ္တဝေးနီး၊ အံ့ဝှဲချိုးသည်၊ ဘုန်းကြီးမြတ်
 ကျော်၊ ခမည်းတော်၊ နာသော်နာကျိုး၊ သဒ္ဓါ တိုးသား၊
 ဟောရိုးဟောစဉ်၊ တရားယှဉ်ပိမ့်၊ နားယဉ်ထောင်ငြိမ့်၊ သံဝေ
 စိမ့်လော့၊ မနိမ့်စုလည်း၊ နက်မည်းဆံသွယ်၊ လက်ဦးရှယ်၌၊
 ရှည်သွယ်ပွင့်ထွား၊ ပန်းဆပ်သွားနှင့်၊ အလားတူဘိ၊ ကြည်
 ဘွယ်ရှိလျက်၊ မျက်စိသဏ္ဌာန်၊ ကောင်းအင်ကြန်နှင့်၊ ယမန်
 သရော်၊ ငါတို့ မြော်သည်၊ မျိုးဘော်ချစ်ညီ၊ ကုမာရိကား၊
 နီလဝဏ္ဏ၊ ညိုရောင်ပသည်၊ ကြောမ စိမ်းစိမ်း လတ်လတ်
 တည်း။

အပိုဒ်-၁၁၈ ခက်ဆစ်အဖြေ

လေးရပ်မျက်နှာ = အရပ်လေးမျက်နှာ (ဖြေပြီး)

သီဒါ(ပါ) = ဤ၌နောက်ကဖြေဆိုခဲ့သော သီဒါ ၇-တန် ကိုဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ပေ။ သမုဒြာသာမည (သို့မဟုတ်) မြစ် သာမညကို ဆိုလိုသည်။ “စတု” သဒ္ဒါနှင့် တွဲထား သည်ကို ထောက်လေ။ (ရဠီနည်း-လည်းယူလေ)

သိန္န(ပါ) = (၁) သမုဒြာ (၂) မြစ် (၃) သိန္နမည်သော မြစ်(၄) သိန္နတိုင်း(၅) ကြောင်ပန်းပင် (၆) ဆင်(၇) ဆင်၏မုံ (၈) ငရဲမြစ်စသော အနက်တို့တွင် ဤ၌ “မြစ်သာမည” ကို ယူ လေ။ ထို့ကြောင့် “မြစ်သိန္နသို့” ဟု တွဲစပ်ထားသည်။

ဆစ်ကြိုး(ပေါ) = အသံပြင်းစွာမြည်ဟီး(ခြမ်းဟိန်း)ခြင်း။

ပဇ္ဇာန် = ပဇ္ဇာန္တ(ပါ) မိုး။

ပဇ္ဇာန်ချောင်း = မိုးရွာသဖြင့် ဖြစ်သောချောင်း။

မြို့ခဲ = ခဲယဉ်းသောမြို့၊ ကျုံးမြောင်း တို့ငင့်၊ ရန်သူများဝင် ရောက်ရန် ခဲယဉ်းသောမြို့ဖြစ်၍ “မြို့ခဲ” ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ (အပိုဒ် ၁၆-ပြန်ရှု)

ကြ(ပေါ) = ဖြေပြီး။ (၃၃-ပြန်ရှု)

ကွပ် = ကွပ်ကဲ၊ ဆုံးမ၊ နှိပ်ကွပ်။

တံတွာ(ပေါ) = ဖြေပြီး။ (အပိုဒ် ၆-ပြန်ရှု)

ထိပ်ဗွေ = အထွတ်အထိပ် အချက်အမ။

ဗွေ = ထူးထွေ။ တထူး တထွေ၊ အထွေထွေ အထူးထူး။ ထွေထွေလာလာ။ ဟူသော အတွဲ စကားများကို ထောက်၍

“အထွေထွေ-အပြားပြား” “အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ” ဟူသော အနက်မျိုးကို ဆိုကြောင်း သိသာ၏။ ဦးဖိုးစိန်ကား အဖြေစာ တအုပ်၌ ‘အလိုက်’ဟူသော အနက်မျိုးကိုသာ သဲသဲမဲမဲဖော် ထားလေသည်။ ။(ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ၌ ထွေ-နှင့် ထူး အရမကွဲဟုပင်ဆိုတော်မူသည်ကိုလည်းထောက်လေ)

ဆဋ္ဌ(ပါ) = ၆။

ဆဋ္ဌကျုံးဝင် = ခြောက်ခု မြောက်၌ အကျုံးဝင်။ နောက်-အပိုဒ် ၁၆-တွင် ပြခဲ့သောရဇ္ဇင်(ပြည့်အင်္ဂါ)တို့တွင် ခြောက်ခု အင်္ဂါရပ်အဖြစ် ပုန်ဏားကြီး ပါဝင်သည်ကို ဆိုလိုသည်။

စီးပွား = အကျိုး။

ရဇ္ဇင် = ရဇ္ဇင်(ပါ)ရဇ္ဇ = တိုင်းနိုင်ငံ + အင်္ဂါ = အစိပ်အပိုင်း။
(အပိုဒ် ၁၆-ပြန်ရှု)

အဋ္ဌမ(ပါ) = ရှစ်ခုမြောက်၊ (အဋ္ဌမမြောက်အင်္ဂါ-ဟုလို) ဤတွင် ယူနည်းအမျိုးမျိုးဖြစ်နိုင်သည်။ ပြည်၏အင်္ဂါ ၈-ပါး၊ ၉-ပါးဟုလာသော ကျမ်းဂန်များ အလိုနှင့် အဋ္ဌမ-ဟူသော စာမူသည် ကိုက်ညီ၏၊ ‘ရဇ္ဇင်သတ္တမ’ဟု ရှိလျှင်ကား ပြည်၏ အင်္ဂါ ၇-ပါးဟုယူသောကျမ်းများနှင့်ကိုက်၏။ ။

ခေတ္တ(ပါ) = လယ်၊ မယား၊ ခေတ် ၃-ပါး၊ ကိုယ်ဟူသော အနက်တို့တွင်ခေတ်(အရပ်)ကိုယူ။ ။

မှချီး(ပါ) = ဖြေပြီး။

သံဝေ = ဖြေပြီး။

စုလည်း(ပေါ) = ဆံထုံး

ပန်းဆတ်သွား = ဆတ်သွားပန်း = ဆတ်သွားဖူးပန်း။

ကြည်(ပေါ) = ဖြေပြီး။ (ကောင်းခြင်း ငါးပါး နောက်၌ ပြမည်)

အင် = အင်္ဂ(ပေါ) = ဖြေပြီး။

သရော်(ပေါ) = ဖြေပြီး။

မြော်(ပေါ) = ဖြေပြီး။

ဘော် = ဖြေပြီး။

ကုမာရီ(ပေါ) = သတို့သမီး။

နီလဝဏ္ဏ(ပေါ) = နီလ = ညို သော။ ပြာ သော + ဝဏ္ဏ = အဆင်း။ (နီလ-ကိုရှေးကအညိုဟုသာ ပြန်လေ့ရှိခဲ့ကြ၏။ ဤ၌ ပင်ညိုရောင်ပသည်-ဟု ရှင်ရဋ္ဌသာရကိုယ်တိုင် ပြန်ဆိုထားသည် ကိုတွေ့ရသည်။ စင်စစ်ကားပါဠိ၊ သက္ကဋအဖွင့်ကျမ်းများအရ- အပြာရောင်ကိုလည်း ယူနိုင်ကြောင်း သေချာစွာသိရသည်။ ။ “နီလ”ပုဒ် “နီလး”ပုဒ်များကို ပိဒု၂၁ဓရ-၏ သင်္သကရိုတ် အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်၌ Blue, dark-blue or black-colour စသည်ဖြင့် ဖွင့်ပြလေသည်။

အပိုဒ်-၁၁၈ ၏ စကားပြေ

အရပ်လေးမျက်နှာတို့မှ ရန်တည်းဟူသော မီးလာသည်ရှိ သော်မြစ်ကြီးလေးစင်း ကဲ့သို့ လက်ရုံးမိုးကိုထစ်ကြိုး ရွာဆွတ် စေသောအားဖြင့် ထိုရန်မီးကို ငြိမ်းချမ်းအောင် တတ်စွမ်းနိုင် သည့် အရည်အသွားကောင်းသောမူမတ် (၂) မိုဗ်းကြောင့် ဖြစ်သောချောင်း၊ တူးလုပ်အပ်သော ကျုံးမြောင်း စသည်တို့

ကြောင့် ရန်သူတို့တိုက်ခိုက်ဝင်ရောက်ရန် ခဲယဉ်းသောမြို့(၃)
 သူရဲသူခက်ဟူသော ဗိုလ်ပါရဲမက်အင်အား (၄)စည်ပင်သော
 တိုင်းကားနိုင်ငံ (၅) အပြည့် အနှက် ရှိသော ကျိကြဘဏ္ဍာ
 တိုက်(၆)ကြံဖော်ကြံဖက် မဟာမိတ်ဖြစ်သောမင်း (၇) နိုင်ငံ
 ကိုပြဋ္ဌာန်းကွပ်မီးအုပ်စိုးသော မင်းဧကရာဇ်-ဟူ၍ မကင်းစရာ
 ပြည်၏ အင်္ဂါ ခုနစ်ပါးတို့တွင် ပုဏ္ဏားတို့ အကြီး အချုပ်ဖြစ်၍
 များသော ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် ပြည့်စုံလျက် ဘုရင်မင်းမြတ်နှင့်
 ငယ်စဉ် အခါကစ၍ မိတ်ဆွေဖြစ်သော အတူတကွ ပြည်၏
 စီးပွားဖြစ်ပွားလေအောင် တည်တွင် ပြုစုရသူ ပုရောဟိတ်ဖြစ်
 သောကြောင့် ပြည်၏ အင်္ဂါတို့တွင် အဋ္ဌမ-အင်္ဂါ အဖြစ်ဖြင့်
 ပါဝင်ထိုက်လှ၍ (အခြားနည်းများဖြင့်လည်း ပြန်လေ) အနီး
 အဝေးအရပ်တို့၌ ချီးမွမ်း အံ့ဩ ကျော်စောတော် မူသော
 ခမည်းတော် ပုဏ္ဏားကြီး။ တရားနာသော်နာရကျိုးကားသဒ္ဓါ
 တရား တိုးပွားတတ်သည်ဟု (တိုးပွား တတ်သည့် အတိုင်း)
 ဟောရိုးဟောစဉ်နှင့်အညီတရားဟောပါမည်၊ နားယဉ်၍သံဝေ
 ဂတစိမ့်စိမ့် ရတော် မူပါလော့။ မနိမ့်သောဆံသုံး။ နက်မည်း
 ရှည်သွယ်သော ဆံပင်ရှိသော ပထမယွယ်၌ ရှည်သွယ်ကြီး
 ထွားသော ဆတ်သဖူး ပန်းပွင့်ကဲ့သို့ ကြည်ညို နှစ်သက်ဖွယ်
 ဟူသမျှမျက်စိ သဏ္ဌာန်ကလည်းရှိသည့်ပြင် ကောင်းမြတ်သော
 ကြန်အင်လက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော သတို့သမီး တယောက်
 ကိုမကြာမီ အခါက အကျွန်ုပ် မြင်လိုက်ရသည်၊ ထို ချစ်ဖွယ်
 ကောင်းသော သတို့သမီးသည်ကား ပြာညိုသော ပဝင်းသော
 အဆင်းရှိသည်၊ သူ၏အကြာမများလည်း စိမ်းစိမ်းလတ်လတ်
 ရှိပေသတည်း။ ။

၁.၁၉။ နာရီပျူဟာ၊ ရှေးစဉ် လာသား၊ မာယာ လေး
ဆယ်၊ အဆယ်အယ်ဖြင့်၊ ပြီးရယ်လိုလို၊ ဆိုလည်းပျူ၊ မိုးမြီး
မြီလျှင်၊ နားဝချမ်းချမ်း၊ ချစ်သံလွမ်းက၊ ရှမ်းရှမ်း လူ့စိတ်၊
ရေနှယ်ဖိတ်အောင်၊ ပီတိဆောင်လျက်၊ ဆင်းရောင်ငြိမ့်ငြိမ့်၊
မြင့်နိမ့်မည်းဖြူ၊ ကြိုဆူမထင်၊ စင်၏အပြစ်၊ ကြာ ဝယ်ဖြစ်သို့၊
နစ်နစ်နက်နက်၊ သားမွေ့ညက်နှင့်၊ နားခွက်မငယ်၊ တိကျယ်
နဖူး၊ ကော့ဖြိုး မျက်တောင်၊ နှာယောင်ကြုံးတမ်း၊ နှုတ်ခမ်း
ထွားထွား၊ ပါးလည်းလိုက်လိုက်၊ မရှိုက်မမိုး၊ ပြည့်ဖြိုးလက္ခဏာ၊
ညီညွတ်စွာ၍၊ စန္ဒာနန၊ ဝင်းဝင်းပသည်၊ ချောလှရှိမ်းရှိမ်း
မွတ်မွတ်တည်း။

အပိုဒ်-၁၁၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

နာရီ(၁၇) = မိန်းမ။ အမျိုးသမီး။

ပျူဟာ(၁၈) = “ချစ်ခင် နှစ်သက်ဖွယ်ပြုမှု ပြောဆိုသော
ပရိယာယ်မာယာတမျိုး- ဟူ၏။ လောကွတ် ကြေအောင် ဧည့်
ဝတ်ကြေအောင်စသည်ဖြင့် ဝမ်းသာအားရ အဖွယ်အရာ ပြုမှု
ပြောဆိုမှုမျိုးပေတည်း။ ထို့ကြောင့် ထူးပြားချိုသာစွာ ပြုမှုပြော
ဆိုခြင်းဟုလည်း အနက်ဖော်ကြ၏။ ပျူဟာ=ပျူဟာ=ဗျူဟာ=
ဗျူဟ-သဒ္ဒါမှလာသည်ဟုလည်းကြံစည်ကြ၏။ ဗ-နှင့်ပပြောင်း
လဲလေ့ရှိသည့်အတိုင်းဗျ-မှ-ပျဖြစ်လာသည် ဟူ၏။ ဗျူဟသဒ္ဒါ
သည် (၁)ထုတ်ချင်း မထွင်းသော ခရီး၊ (၂)စစ်ခင်းခြင်း(၃)
အပေါင်း-အစည်း။ (၄)ပြုလုပ်ခြင်း(၅)ကိုယ် (၆)ပွားခြင်း
စသော အနက်တို့၌ဖြစ်၏။ ဤတွင် ပြုလုပ်ခြင်းဟူသော အနက်
နှင့်ဆီလျော်မည်ထင်ရ၏။ “ယဉ်ပိုက်စေငှါ၊ ပျူဟာဖျော်ဖြည့်၊

သလည့်သလွင်း” ဟု ရှင်ရဋ္ဌသာရပင် ဂန္ထိသာရ၌ လည်း စပ်၏။ (အပိုဒ် ၃၄-ပြန်ရှု)

မာယာ (၁၁) = လှည့်ပတ်ခြင်း၊ မျက်လှည့်စသည်။

(၁) ဝိဇ္ဇန္တန = လင်း အနီး၌ ကွန့်မြူးစံပယ်မှုပြုခြင်း၊ (၂) ဝိနမန = တစုံတခုကိုမြေသို့ တမင်ကျစေ၍ ကျောက်ကုန်းသားကို ပြရန် ထိုကျသော အရာကို ကောက် ယူခြင်း၊ (၃) ဝိလာသန = ဣရိယာပုထိလေးပါးဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သိင်္ဂါရသ (ကိလေသာဖြင့် ထိုးကျင့်ခြင်း) ဖြင့်ဖြစ်စေ - စံပယ်မှုပြုခြင်း၊ (၄) ဝိလဇ္ဇန = ရှက် ဟန်ဆောင်ခြင်း၊ ဥပမာ - အဝတ်တန်ဆာတို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းခြင်း၊ တံခါးနရံစသည်တို့ဖြင့်ကွယ်ကာခြင်း။ (၅) နခေန-နခဃန္ဓန = လက်သည်း ခြေသည်းဖြင့် လက်သည်း ခြေသည်းကို ရေးခြစ် ခြင်း၊ (၆) ပါဒေနပါဒ အတ္တမန = ခြေတဖက်ဖြင့် ခြေတဖက် ကိုနင်းခြင်း၊ (၇) ကဋ္ဌေနပထဝီလေန = ထင်းစ၊ တုတ်တံဖြင့် မြေကိုရေးခြစ်ခြင်း၊ (၈) ဥလ္လိဃံန, ဥလ္လိဃံပန = မိမိကလေး ကိုဖြစ်စေ၊ သူတပါးကလေးကို ဖြစ်စေ ကိုယ်တိုင် မြှောက်ပင့် ခြင်းနှင့် (၉) သူတပါးအား မြှောက်ပင့်စေခြင်း၊ (၁၀) ဥက္ခိ ပန, ဥက္ခိပါပန = (ထိုအတူ) ကိုယ်တိုင်ချီခြင်းနှင့် (၁၁) သူတပါး အားချီခိုင်းခြင်း၊ (၁၂) ကိဋ္ဌန, ကိဋ္ဌာပန = ကလေးကို ကစား ခြင်း၊ (၁၃) ကစားစေခြင်း၊ (၁၄) စုဗ္ဗန, စုဗ္ဗာပန = (ထိုအတူ) နမ်းရှုပ်ခြင်း, (၁၅) နမ်းရှုပ်စေခြင်း၊ (၁၆) ဘုဉ္ဇန, ဘုဉ္ဇာပန = ကိုယ်တိုင်စားဟန်ပြုခြင်း, (၁၇) ကလေးကိုစားခိုင်းခြင်း၊ (၁၈) ဒါန = ကလေးကို တစုံတရာပေးခြင်း၊ (၁၉) ယာစန = ကလေး ထံမှတစုံတရာကို တောင်းခြင်း၊ (၂၀) အနုကရဏ = ကလေး ပြုသကဲ့သို့ အတုလိုက်၍ ပြုခြင်း၊ (၂၁) ဥစ္စဘာသန = ကျယ်

လောင်သောအသံဖြင့်၎င်း၊ ချီးမွမ်းသောစကားဖြင့်၎င်း-အသံ
 မြင့်မြင့်ပြောဆိုခြင်း၊ (၂၂) နိစဘာသန= တီးတိုးသံဖြင့်၎င်း၊
 မနှစ်သက်ဖွယ်ဖြင့်၎င်း၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချဟန်ဖြင့်၎င်း- တိုးတိုး တိတ်
 တိတ် ပြောဆိုခြင်း၊ (၂၃) ဝိဇ္ဇဘာသန= လူအများ ရှေ့တွင်
 အထင်အရှား တိုက်ရိုက်ပြောဆိုခြင်း၊ (၂၄) အဝိစ္စဘာသန=
 မထင်မရှား (တွေ့ကောက်ကာ) သွယ်ဝိုက်ပြောဆိုခြင်း၊ (၂၅)
 နစွေနနိမိတ္တကရဏ= ကခြင်းဖြင့် နိမိတ်ပြုပြုခြင်း၊ (၂၆) ဂိ
 တေနနိမိတ္တကရဏ= သိဆိုခြင်းဖြင့် နိမိတ်ပြု-ပြုခြင်း၊ (၂၇)
 ဝါဒိတေန နိမိတ္တကရဏ= အတီးအမှုတ်ဖြင့် နိမိတ်ပြုပြုခြင်း၊
 (၂၈) ရောဒိတေန နိမိတ္တကရဏ= ငိုခြင်းဖြင့် နိမိတ်ပြု-ပြုခြင်း၊
 (၂၉) ဝိလာသေန နိမိတ္တကရဏ= အတင့်အတယ် စံပယ်ခြင်း
 ဖြင့် နိမိတ်ပြု ပြုခြင်း၊ (၃၀) ဝိဘူသိတေန နိမိတ္တကရဏ=
 တန်ဆာဆင်သခြင်းဖြင့် နိမိတ်ပြု-ပြုခြင်း၊ (၃၁) ဇေယန= ပြင်း
 စွာရယ်ခြင်း၊ (၃၂) အဝေက္ခန = မျက်စောင်း ထိုးကြည့်ခြင်း၊
 (၃၃) ကဋ္ဌိစာလန= ခါးကိုလှုပ်ခြင်း၊ (၃၄) ဂုယသန္ဓလန= လျှို့
 ဝှက်သောအစိပ်အပိုင်းကို လှုပ်ခြင်း၊ (၃၅) ဦရူဝိဝရ= ပေါင်ကို
 ဖွင့်ခြင်း၊ (၃၆) ဥရူပိဒဟန= ပေါင်ကို ပိတ်ခြင်း၊ (၃၇) ထန
 ဒဿန= သားမြတ်ကိုပြုခြင်း၊ (၃၈) ကစ္ဆဒဿန= လက်ကတီး
 ကြားကိုပြုခြင်း၊ (၃၉) နာဘိဒဿန= ချက်ကိုပြုခြင်း၊ (၄၀) အက္ခိ
 နိခဏ= မျက်စိမှိတ်ပြုခြင်း၊ (၄၁) ဘမုဉက္ခိပန= မျက်မှောင်
 ချခြင်း၊ ဝါ-မျက်စပစ်ခြင်း၊ (၄၂) ဩဠုဥပလိခန= နှုတ်ခမ်း
 ကိုသွားဖြင့်ကိုက်ခြင်း၊ (၄၃) ဇိဌာနိလ္လောလန= လျှာကိုလှုပ်ခြင်း
 ဝါ-လျှာကိုလွှေးခြင်း၊ ဝါ-လျှာထုတ်ခြင်း၊ (၄၄) ဒုဿမုဇန=
 အဝတ်ကိုချွတ်ခြင်း။ ဝါ=အဝတ်ကျွတ်ဟန်ဆောင်ခြင်း၊ (၄၅)
 ဒုဿပဋိဗန္ဓန= အဝတ်ကိုပြင်ဝတ်ခြင်း၊ (၄၆) သိရသမုစ္စန=

ဆံထုံးဖြေခြင်း၊ (၄၇)သိရသဗန္ဓန=ဆံထုံးကိုပြန်လည်ပြင်ဆင် ထုံးစွဲခြင်း။

အချို့မာယာများကို ပေါင်းစပ် ယူငင်ခြင်းအားဖြင့် ၄၀- ဖြစ်ကြောင်းပြဆိုကြလေသည်။ ပေါင်းစပ်ပုံမှာလည်းအမျိုးမျိုး ပင်ဖြစ်၍နေပေသည်။ အလို,အပိုကို မမာဏမပြုဘဲ ခေါ်လွယ် စေရန်(မာယာ ၄၀-)ဆိုသည်ဟု ယူလျှင်လည်း သင့်ပါသည် ပင်။ [သင်္ချာ ၃-မျိုး၊ တနည်း ၅-မျိုးမျှရှိသည်ကိုလည်း သတိ ပြုလေ]

ပုရိသအသွင်၊ မိမိလင်-နှင့်၊ ပြင်ပတခြား၊ ယောက်ျား တွေခါ၊ ကိလေသာ၏၊ ခြင်းရာပြယာယ်၊ စနက်သွယ်သို့၊ စမ္ပယ်ယုယ၊ ကျင်းပ ဟန်ယူ၊ အမူကိုယ်လုံး၊ မြင်သူနှုန်းမျှ၊ ချိုပြုံးရွှင်ပြ၊ ချီမျက်စ၊ နှင့်၊ သီ၊ က၊ ရယ်၊ ငို၊ ကိုယ်ကိုညွတ်ခြင်း၊ ခံထွင်းဟဖွင့်၊ သံလွှင့် ဟစ်အော်။ သွားဖော်၊ လျှာထုတ်။ ခြစ်ချုပ်ခြေ၊ လက်၊ လျှိုဝှက်အပ်ရာ၊ ကိုယ် အင်္ဂါကို၊ လွှဲကာပြဆောင်၊ ရှက်ယောင်မဲ့ယွဲ့၊ မူနွဲ့ရွဲ့လျက်၊ ကဲ့ရဲ့၊ ခြီး မွမ်း၊ နှုတ်ခမ်းကိုက်ငုံ၊ ခြံရံဖွင့်ဖုံး၊ ဆံထုံးဖြေလွှတ်၊ ကိုယ်ဝတ်ချွတ်၊ ပြင်၊ တွင်းဝင်၊ ပြင်ထွက်၊ အောက်၊ ထက်၊ တက်၊ ဆင်း၊ ကြည့်ခြင်း တူရူ၊ စောင်း၊ စု၊ မျက်၊ ပြုံး၊ စိတ်ဆိုးဟန်လုပ်၊ ခါးကိုလှုပ်နှင့်၊ နမ်းရှုပ် ချီချ၊ ဤသို့စသား၊ မိန်းမမာယာ၊ ကျမ်းဉာဏ်သား၊ သိင်္ဂီရသ၊ သံ ဘောဂ၏၊ ဖလနုဘော်၊ လေးဆယ်ကျော်ဖြင့်၊ သွေးခေါ်မတည်။ လော်လည် မပြတ်၊ လိုမမြတ်ဘဲ၊ လှည့်ပတ်ကိစ္စ၊ ပြုတတ်ကြ၏။

[မဿဒေဝ-အပိုဒ်-၃၀၁]

စင်စစ်ကား ဤမာယာခေါ် လှည့်ပတ်ခြင်း သဘောတို့ သည် ယောက်ျားများ၌လည်း ပုဂ္ဂိုလ်အလျောက် အနည်း အများရှိသည်ပင် ဖြစ်သောကြောင့်-တဖက်စောင်းနင်းယူသင့် သည်-မထင်ပါ။ ။

ပျပျ (ပေါ) = ပျောင်း ပျောင်းပျပျ။ (သို့မဟုတ်) ရှင်ရှင် ပျပျ။

မြီးမြီးမြ = နေဇာမြက်မျိုး၊ အပေါ်မိုး၍၊ ရှိုးရှိုး ရှိမ်းရှိမ်း၊
ခြူးစိမ်းခြယ်လွင်၊ မြပလွင်ထက်၊ မျက်ရှင်ရောင်တောက်၊ မြထီး
ဆောက်သို့၊ ပင်ရောက်ဝန်းလှ၊ မြီးမြီးမြတည့်။ ဟုဇာတ်ပေါင်း-
၃၉ ၌ရှင်ရဋ္ဌသာရပင် ဤအသုံးကိုသုံးထားလေသည်။ မြီးမြီး
၏အနက် သီးခြား ရှိဟန်မတူ၊ မြ(ဝါ-မြမြ)၏ အကူစကား၊
အဖက် စကားမျှသာ ဖြစ်ဟန် တူလေသည်။ ဝေါဟာရတ္ထ-
၄၃၁-၌မြ(မြမြ)အသုံးများအကြောင်း-ရှုလေ။ ။

ရှမ်းရှမ်း = အရည်တရှမ်းရှမ်း၊ တစိုစို တရှမ်းရှမ်း၊ (ဝေါ
ဟာရတ္ထ-၅၆၆)

ဒီထိ (ပါ) = နှစ်သက်ခြင်း။

မြင့်, နိမ့်, မည်း, မြူ, ကြို, ဆူ, မထင် = မြင့် လွန်း (ရှည်လွန်း)
ခြင်း၊ နိမ့်လွန်း (ပုလွန်း) ခြင်း၊ မည်းလွန်း (မဲလွန်း) ခြင်း၊ မြူလွန်း
ခြင်း၊ ကြိုလွန်း။ (ပိန်လွန်း) ခြင်း၊ ဆူလွန်း (ဝလွန်း) ခြင်းဟူ
သောအပြစ်ခြောက်ပါးမထင်။

ကြာဝယ်ဖြစ်သို့ = ကြာပင် (ကြာ ဖူး) ၌ (သံ သေ ဒဇ)

ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်လာသူကလေးကဲ့သို့။

နစ်နစ် = “နစ်” ၏မူလအနက်ကား နောက်ဆုတ်ခြင်း၊ ပြန်
နစ်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း၊ မြုပ်ခြင်းပေတည်း။

ဝေါရာဏဋကော ၃၂၇- တွင် နစ်ကို ခေါက်လိပ် ခြင်း
အနက်ဟု မုံရွေးဆရာတော်ကပြဆိုကြောင်း၊ အရှင်ဇယန္တာဘိ

ဇေကလည်းအစ၊ တုံပြန်၍ ခေါက်ခြင်းဟုပြဆိုကြောင်း-တဆင့် ပြလေသည်။ ။

ဤနေရာတွင် နောက် အနက်နှင့်ပို၍ သင့်လျော်မည် ထင်သည်။ ထိုသို့ ယူလျှင်လည်း- နစ်နစ်ကို “နားခွက်” ပုဒ်၏ ဝိသေသနအဖြစ်ယူရပေလိမ့်မည်။ (သို့မဟုတ်) “သား (မွေး) ညက်” ဟုရှိသောမူများအလို(မွေး)၏ ဝိသေသနအဖြစ်ယူရပေလိမ့်မည်။ “အသား” ပုဒ်နှင့် “နက်နက်” ပုဒ်ကားစပ်၍မရ။

(တနည်း) “သားမွေးညက်” ဟု ရှိသော မူများအရ- အသားနူးညံ့ လှသဖြင့် တွေ့မိ-ကိုင်မိ-ထိမိလျှင် နစ်မြုပ်သွားသောသဘော (မာကျော၍ ခံမနေသောသဘော)ကို ယူလျှင်လည်းသင့်ပေရာ၏။ သို့ယူလျှင် နစ်၏မူလ အနက်လည်း တိုက်ရိုက်ဝင်၏။ ။

(တနည်း) ‘သား-မွေးညက်’ ဟု ရှိသောမူများအရ နစ်နစ်ကိုသား(အသား)၏ဝိသေသန၊ နက်နက်ကိုမွေး၏ ဝိသေသနဟု ယူလျှင်လည်း ရစကောင်းပေမည်။

နက်နက်-မှာအရောင်ကို၎င်း၊ နက်ရှိုင်းခြင်းကို၎င်း၊ ဟောသည်ဟု ကြံနိုင်သည့်ပြင် နစ်နစ်၏ အဖက် (အတွဲ) စကားဟုလည်းကြံနိုင်ပြန်ပေ၏။ စာမူကွဲ(ပျက်)မှုသည် ဒုက္ခပေးလှ၏။

နှာယောင်ကြန်တမ်း = နှာ ယောင် ဟူသော ကြန်အင် (လက္ခဏာ) “တမ်း” နေခြင်း။ သို့ရာတွင် “ဝမ်းတွင်း ဖြောင့်တန်း၊ မကောက်ယွန်းတည့်” ဟူသောဤကိုးခဏ်း-၁။ “ချစ်ညွန့်နွယ်တန်း၊ မငြိစွန်းသည်၊ ရဟန်းဖြစ်ကြီး ဖြစ်ခဲ့ပြီ” ဟူသော ဤကိုးခဏ်း-၁၃၇၊ “ပတ်ပတ်ထက်ဝန်း၊ ရဲဆီးသန်း

သည်။ ပိုက်တန်းတင်းတိမ်သဖွယ်တည်း” ဟူသော ဤကိုးခဏ်း ၂၄၄ စသည်တို့ကို ထောက်၍ ဖြောင့်တန်း၊ နွယ်တန်း၊ ပိုက်တန်းစသည်တို့ကို န-သတ်ကြောင်း သိသာပါ၏။ “မယားတို့တမ်း၊ သူမှာကျွမ်းက၊ စိတ်ဝမ်းလောင်ကျေ” ဟူသော ဤကိုးခဏ်း-၂၂၀၊ “သူယူသူဝမ်း၊ သူကျင့်တမ်းကို၊ ကျင်ကျွမ်းသိလှ” ဟူသော ဤကိုးခဏ်း-၁၁၂၊ “မိဘတို့ဝမ်း၊ ငြိမ်းစတမ်းဖြင့်၊ ချမ်းချမ်းမြေ့မြေ့” ဤကိုးခဏ်း-၉၇၊ “မပြုလှည့်စွမ်း၊ မနုကျမ်းနှင့်၊ နှိုင်းတမ်းမချွတ်” ဟူသော ဤကိုးခဏ်း-၁၆၆၊ အရကျင့်တမ်း၊ ငြိမ်းစတမ်း၊ နှိုင်းတမ်းစသည်တို့၌ မ-သတ်ကြောင်းသိသာသည်။ ထို့ကြောင့် “နှာယောင်ကြန်တမ်း” ဟု မရှိသင့်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ဖြောင့်တန်းခြင်းအနက်ကို ငဲ့ကာ ‘ကြန်’ ဟု ရှိနေခြင်းကိုလည်း ပယ်ဖျက်သင့်၏။

“နှာယောင်ကြမ်းတမ်း” ဟူသော မူသာလျှင် သင့်လျော်ကြောင်းထင်ရှားပေသည်။ ဤ၌ (ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးခြင်း) ကိုပင် (ကြမ်းတမ်း) ဟု သုံးခြင်းဖြစ်သည် ဟုအရေးပိုင်မင်း ဦးကျော်ခွန်းမိန့်ဆိုသည့် အတိုင်းရှိသောစွာ မှတ်ယူ သင့်လှ၏။ ဤတွင် ရှန်ကြမ်းခြင်းအနက်မျိုး သက်သက်ကို ရှင်ရဋ္ဌသာရက မဆိုလိုကြောင်း- သိသာပါသည်။ သို့မှ(ထုလနာသ= ထုထဲသောနှာခေါင်း) ဟူသော မိန်းမမြတ် လက္ခဏာနှင့်လည်း ညီညွတ်ပေရာသည်။

“လက္ခဏာမချို၊ မမို့မချိုက်၊ လှိုက်လှိုက်မေးပါး၊ လှထွားနှာယောင်၊ မျက်တောင်ကော့ဖြိုး၊ နဖူးထိပ်ကျယ်၊ မငယ်နားခွက်၊ မွေ့ညက်ရေသား၊ မွတ်မွတ်ထွားကို”။ (ထောင်သင်းမှူးဆို၊ လှစ်စနုလျှင်-ချီရေလားရတု)

“နစ်နစ်နူးနူး၊ ကော့ဖြူးမျက်တောင်” ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ရဘူးသောမူအတိုင်းသာရှိပါလျှင် အဓိပ္ပါယ်အတော်ပင် ချောကသဒ္ဒါ၊ အနက် အစပ် အဟပ်လည်း များစွာ လွယ်ကူသွားစရာ အကြောင်းရှိပေသည်။ ။

မွန်ဂိုလီယံအနွယ်၊ (တိဗက်တိုဗားမင်းအနွယ်) ပြီပြီ-ရှေးအခါက မြန်မာတို့သည် ရုပ်နေကုလားဆင်ထက်- တရုပ်ဆင်ကိုပို၍ ကြိုက်ကြဟန်တူလေသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးမြန်မာတို့အဖို့ ဣန္ဒြိယစာပေ၏ အငွေ့အသက်လွှမ်းမိုးမှုကို ဖယ်လိုက်လျှင်တိဗက်တိုဗားမင်းအဆင်မျိုးကိုများစွာ နှစ်သက်ခဲ့ကြောင်း သိသာသည်။ နှာတံ-သေးသေးနှင့် တန်းနေခြင်းသည် များသောအားဖြင့် အာရယန် (အရိယ) အနွယ်တို့၏ ပုံပန်းမျိုးမဟုတ်ပါလော။ ။

မြန်မာစာဆိုတို့တွင် ရှင် အ ဂ္ဂ သ မာ မိ ၏ နှာတံ ချန်ချန် အသားညိုညိုနှင့် ကုလားဆင်မယ်ဖွဲ့များကို (ဘုံခဏ်းစသည်တို့၌) များစွာတွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့်ပင် ဆရာကြီး များက-ရှင် အဂ္ဂသမာမိကို ကုလားနွယ်များ ဖြစ်လေမလား-ဟု ထင်မှတ်ကြကြောင်း- ဆရာကြီး ဦးဝဇီရအမိန့်ရှိဘူးလေသည်။ ။

စန္ဒါနန = (ပါ) စန္ဒ = လ + အာနန = မျက်နှာ။ (စန္ဒာတမျှ-ဟုရှိလျှင်လည်းသင့်သည်ပင်)

ရှိမ်းရှိမ်း = ရှန်းရှန်း ရှိမ်းရှိမ်း။ (တည်ရပ်မကွာ-ရှန်းရှန်း စားစား၊ လန်းလန်းလပ်လပ်- ထင်မြင်လောက်သော အခြင်းအရာ-ဟု ဝေါဟာရတ္ထပကာပနီ၌ အထူး မှာကြားတော်မူ၏)

အပိုဒ်-၁၁၉ ၏ စကားပြေ

မိန်းမတို့ချစ်ဖွယ်ပြုအပ်သော ရှေးအစဉ်အလာကား (ရှေးအစဉ်အဆက်လာသော) မာယာ လေးဆယ် အသွယ် သွယ်တို့ဖြင့် ပြီးရယ်သလိုလိုနှင့် ပြောဆိုချက်ကလည်း ရှင်ရှင် ပြပြ-မြဲ မြဲမြဲ ရှိလှသဖြင့် ကြားရသူ၏ နားဝ၌ ချမ်းချမ်းမြေ့မြေ့သာသာယာယာ ရှိအောင်ချစ်သံဖြင့် ဖုံးလွှမ်း လိုက်ပြီဆိုမှဖြင့် ယောက်ျားတို့၏စိတ် ရေကဲ့သို့ ယိုဖိတ် လာအောင်နှစ်သက်ကြည်နူးခြင်းကို ဖြစ်စေ နိုင်ပါသည်။ အရောင် အဆင်း ငြိမ့်ငြိမ့်နှင့်အလွန်မြင့်ခြင်း၊ အလွန်နိမ့်ခြင်း၊ အလွန်မည်းခြင်း၊ အလွန်ဖြူခြင်း၊ အလွန်ပိန်ခြင်း၊ အလွန်ဝခြင်း မရှိဘဲ အပြစ်ခြောက်ပါးလုံး ကင်းစင်၍ဖြစ်သော ကြာဝတ်သူကဲ့သို့ နစ်နစ်နက်နက် မွေ့မွေ့ ညက်ညက်ရှိသော အသားအရေနှင့် (ဝါ-အသားအမွေး မွေ့မွေ့ ညက်ညက်နှင့်) မငယ်သောနားခွက် (ရွက်)တိ ကျယ်သောနဖူး၊ ကော့ဖြိုးသော မျက်တောင်၊ နှာယောင်ဖွံ့ဖွံ့ ဖြိုးဖြိုး၊ နှုတ်ခမ်းကလည်း ထွားထွား ပါးကလည်းမရှိကလွန်း မမိုလွန်း ပြည့်ဖြိုးသော လက္ခဏာတို့နှင့် ပြည့်စုံ ညီညွတ်စွာရှိလှ၍ ဖိုးရွှေ လမင်းကြီး၏ မျက်နှာကဲ့သို့ တဝင်းဝင်း တောက်ပ ပြီးလျှင် အကြောမကြီးများကလည်း စိမ်းစိမ်းလတ်လတ်ရှိလှပေသတည်း။ ။

၁၂၀။ ပဌမဝယ်၊ ထိုမိမယ်ကို၊ ငယ်ရွယ်တင့်လိုက်၊ လှပ
ကြိုက်ဝယ်၊ ပျော်ပိုက်ပဒစ၊ သီးမှည့်ကြွေသို့၊ အရေပိန်လည်း၊
အသားနည်းမှ၊ ဖြည်းဖြည်းည့်ည့်၊ ငါ့ဆောင်အံ့ဟု၊ မငုံသာ
ငြိမ်၊ စစ်ဦးနှိမ်သို့၊ စည်းစိမ်သဘင်၊ မစံခင်တည့်၊ ဘမ်းပင်
ကလူ၊ သေမင်းယူသော်၊ ဘယ်သူတားလှည့်၊ ဟာပျောက်၏
ဟု၊ သနားမှုဖြင့်၊ ရင်ထု ခတ်တီး၊ ဆံကြီးဖားရဝေ၊ မိဆွ
ဘမျိုး၊ ငိုအားကြိုးလျက်၊ တံစိုးတောင်ရှိ၊ ပေးဘိခလို၊ ဆို
လည်းမရ၊ တလည်းမဖြစ်၊ မြစ်လည်းမနိုင်၊ ကိုင်လည်းမလွတ်၊
ဝိညာဉ်ပြတ်က၊ စိမ်းလတ်အကောင်။ မြင့်အောင်မထား၊ ဆိပ်
နားကမ်းစ၊ သင်းချိုင်းဝသို့၊ ပို့ကြလေမြောက်၊ အိမ်သို့ရောက်
လည်း၊ ချောက်ချောက်သဲသဲ၊ ကိုယ်လုံး နှလျက်၊ တုန်လှဲ
ယိုက်ယိုက်။ မီးပြင်းတိုက်သို့၊ စိုက်စိုက် ခေါ်ကြ၊ ပူပျောင်းပူ
သည်၊ မောမျှတိမ်းတိမ်းညွတ်ညွတ်တည်း။

အပိုဒ်-၁၂၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

လှပကြိုက် = လှပသည့်အခိုက်အခါ။

ပိန်လည်း (ဖြည်း) = ပိန်လည်း ရှိပါက - အနက်မခက်ပါ။
သိသာပါ၏။ သို့သော်-ပိန်ပြည်းဟု သာ ရှိသင့်ပေ၏။ ပြည်း =
ကားပြောင်စင်ခြင်းအနက် ခဟာတည်း။ ဦးပြည်း၊ ပြည်းပြည်း
စင်ဟူသော ဝေါဟာရများကို ထောက်လေ၊ အရစ်မပါဘဲ
“ပည်း”ဟုရှိလျှင်လည်း အနက်ရသည်ပင်။ များစွာပိန်၊ များ
စွာနည်းမှ ဟူလို။ (ပည်း = အများ)

ငံ = ဆိုင်း၊ စောင့် (မငံ = မဆိုင်း၊ မစောင့်)

ငင် = ဆွဲ၊ ဆွဲယူ။

ကလူ(ပေၤ)= နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲ ခြင်း၊ (ကစားကျီစယ် ခြင်း အနက်ကိုဟောသောအခါလည်းရှိသည်)

တံ(တန်)စိုး, (တန်ဆိုး?)= မတရားပြုရန် ပေးသောလက် ဆောင်၊ “ဓမ္မပိုင်စိုး၊ မှူးမတ် မျိုးလည်း၊ တန်ဆိုးမစား” ဟူ သောဥပ္ပာဒန္တီမျိုး ခွဲထားကိုထောက်၍ ‘တန်ဆိုး’ဟုလည်းရေး ကြ၏။ (တန်စိုး-အမျိုးမျိုးရှိသည်)

မြစ်= တားမြစ်။

ဝိဉာဉ်မြတ်= အသက်ပြတ်သေ။

ဆိပ်နား= မြစ်ဆိပ်အနား။

ကမ်းစ= ကမ်းပါးအစ။

ပျောင်းပျ= ဖြေခဲပြီး။

စိုက်စိုက်ခေၣ်= စူးစူး စိုက်စိုက် ခေၣ်။ အစဉ်တစိုက် ခေၣ် ဝေၣ်။

မှာထားချက်

အပိုဒ် ၁၁၈- “မနိမ့်စုလည်း” ဟူသော စကားမှစ၍- အပိုဒ်-၁၁၉, ၁၂၀-နှင့် ၁၂၁-ပါ စာပိုဒ်အချို့တို့မှာ ဟတ္ထိ ပါလဇာတ်တော်လာရင်း “ပဿာမိဝေၣ်ဟံ” စသောဝါထာ ကိုချွဲထွင်စပ်ဆိုထားချက်များဖြစ်၏။ ရှင်ရဋ္ဌသာရကအဘယ်သို့ ချွဲထွင်ကာ ဥာဏ်ကစားထားပုံကို သိသာစေရန် ဇာတ်တော် မူရင်းဝါထာ၏အနက်ကိုပြပါအံ့။ ။

ဒေဝ=ခမည်းတော်အရှင်မင်းကြီး၊ ဒဟရိ° = ငယ်နုစွာထ
သော၊ မတ္တုပမံ = (ပြီးရယ်စံပယ်ခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်းဖြင့်) ရစ်
သကဲ့သို့ ဖြစ်ထသော။ ကေတ ကပုဗ္ဗနေတ္တံ = ဆင်သွားပွင့်ချပ်
ကဲ့သို့ (ကျယ်)သော မျက်လုံး၊ (ကော့ဖြူးသော မျက်တောင်)
လည်း ရှိထသော။ ကုမာရိ° = သတို့သမီးကို၊ အဟံ = အကျွန်ုပ်
သည်၊ ပဿာမိ = မြင်ရပါ၏။ အဘုတွာ = စည်းစိမ် မခံစား၊
မခံစားရသေးမှီ၊ ပဌမဝယသ္မိ° = ပဌမအယွယ်၌၊ ပဝတ္တမာနံ =
ဖြစ်သော၊ ကုမာရိ° = သတို့သမီးကို၊ မစ္စ။ = သေမင်းသည်၊
အာဒါယ=ယူဆောင်၍၊ ဝဇတေ=သွားလေ၏။ ။

ဤတွင် နေတ္တိနည်း အရ- အဿာဒ (သာယာဖွယ်) နှင့်
အာဒိနဝ(အပြစ်) ပေါ်အောင်စပ်ဆိုထားပုံကို အကျယ်တဝင့်
ဝေဘန်ပြသသင့်သော်လည်း စာအုပ်ကြီးမည်စိုး၍ လက်လျော့
လိုက်ရပါသည်။ ။

အပိုဒ်-၁၂၀ ၏ စကားပြေ

ပထမအယွယ်၌ ထိုကဲ့သို့ချောလှသော သူငယ်မကိုအသက်
အယွယ် တင့်တယ်လှပစဉ်အခိုက်အခါတွင် ပျော်ပါး စံစားပါ
စေဦးတော့၊ သစ်သီးသည်မှည့်ကာမှ ကြွေသကဲ့သို့ အရေများ
စွာပိန်လျက် အသား နည်းကာမှ ဖြည်းဖြည်း သာသာ ငါ
ဆောင်ယူတော့အံ့ဟု သေမင်းက အသာကလေး ငြိမ်မနေဘဲ
(စစ်ထိုးရာတွင်) စစ်ဦး စစ်ဖျားကိုစ၍ နှိမ်နင်း လိုက်သကဲ့သို့
ပျော်ပွဲစည်းစိမ်ကို မခံစားရခင်ပင် ထိုသူငယ်မကို ဖမ်းယူနှိပ်
စက်၍ သေမင်းယူငင် သွားလေသော် ဘယ်သူ ရေ....တား
ဆည်း လွှဲကြပါအုံး၊ အလိုလေး.... ပျောက်ရ လေခြင်းဟု

သနားခြင်းပြင်းပြမှုဖြင့်ရင်ပပ်ကို ထုနှက်ခတ်တီးကာဆံကြီးဖား
ရဝေနှင့်အမိဆွေမျိုး အဖဆွေမျိုးတို့ ငိုအား ကြိုးလျက် (အချို
စာမူ- ငိုအားကိုးလျက်- ရှိကြ၏။ သင့်သည်ပဲ) တောင်မျှ
လောက်ရှိ တံစိုးလက်ဆောင်ကိုပေးပါရစေ သျှင်သေမင်းရယ်
ဟုဆို၍လည်းမရ၊ တ၍လည်းမဖြစ်၊ တာမြစ်၍လည်း မနိုင်၊
ကိုင်ထားသော်လည်း မလွတ်၊ ဝိညာဉ်ပြတ်စဲသေကြေပြီဆိုပါ
က စိမ်းလန်းလတ်ဆတ်သော အသေကောင်ကို အိမ်၌ရှည်မြင့်
အောင်မထားဘဲ၊ (ရေမျှာရန်) မြစ်ဆိပ်ကမ်းစသို့ ဖြစ်စေ၊
(မြိုင်နံသပြိုဟ်ရန်) သင်းချင်းသို့ ဖြစ်စေ ပို့ဆောင်ပစ်ထားခဲ့
ကြပြီးနောက် အိမ်သို့ပြန်၍ရောက်ပြန်ပါလည်း ချောက်ချောက်
သဲသဲတကိုယ်လုံးယိမ်းနွဲ့လျက် တုန်လှဲယိုက်ယိုက် (တုန်လဲ
ဟိုက်ဟိုက်-ဟုလည်း ရှိသည်) မီးပြင်းတိုက်သကဲ့သို့ အမည်
ကိုစူးစူးစိုက်စိုက် ခေါ်ကြကာ ပူဆွေး ပျောင်းပျ၍ မိန်းမော
လှမတတ်တိမ်းတိမ်းညွတ်ညွတ် ရှိကြလေသတည်း။

၁၂၁။ အသွေး ခြင်းခြင်း၊ သားတစ် ဆင်းသို့၊ သေမင်း
ငှက်ချီ၊ ဒဟရီကို၊ ဤလည်းထင်ထင်၊ ကျွန်ုပ်မြင်၏၊ လုလင်
စံပယ်၊ ယောက်ျားငယ်တုံ၊ ရှေးနှယ် လည်းကောင်း၊ အရှင်
လောင်းက၊ ရိုးပျောင်းတပ်တပ်၊ တန်လုံးရပ်နှင့်၊ ထက်ကြပ်
ကြန်စေ့၊ ခြင်္သေ့သဘွယ်၊ ကျယ်သည့်ရင်ဝ၊ သဏ္ဌာန်လှလျက်၊
ပပမျက်နှာ၊ ဝင်းဝင်းဝါ၍၊ ရွှေကြောရိုးခုံ၊ မျက်တိ စုံသား၊
ကြေးမုံသဏ္ဌာန်၊ လပြည့် ဟန်သို့၊ အလွန် ငင်စွာ၊ ရေသားမှ
လည်း၊ နိက္ခဠီးချွတ်၊ စံနှိုင်းမှတ်သား၊ ပန်းကတ်ဆံတု၊ ညံန
ထွားထွား၊ မှတ်နားသွယ်မြိတ်၊ “မုဆိတ်မြန့်မြန့်၊ ပင်စုန့်

ထွက်ပြု''။ ဦးရုလျှင်၊ မထူမနည်း၊ ရှုဘွယ်ချည်းတိ၊ ကျော
စည်းစွမ်းခက်၊ ဆင်တက်မြင်းစီး၊ လေးကြီး ပစ်ငင်၊ ခွင်နှင့်
ကာလွှား၊ လှံထားအဲမောင်း၊ ကာတောင်းအရေး၊ မရွေးလို
ရာ၊ တတ်မြောက်စွာဟု၊ ဗိုလ်ပါအားရ၊ ချီးမွမ်းကြသည်။ ၊
ပြောပထိမ်းထိမ်းမှတ်မှတ်တည်း။

အပိုဒ်-၁၂၁ ခက်ဆစ်အဖြေ

ခြင်းခြင်း (ပေါ) = နီနီရဲရဲ။

ဒဟရီ (ပေါ) = သူငယ်မ။ ကလေးမ၊ မိန်းမငယ်။

လုလင် (ပေါ) = ဖြေပြီး။

နှယ် = ဖြေပြီး။

ဟန်လုံးရပ် = သင့်တန်ရုံအလုံးအရပ်။ (ဟန်လုံးရပ်ရှိလျှင်
ပိုကောင်းသည်)

ထက်ကြပ် (ပေါ) = ဖြေပြီး။

ကြန် (ပေါ) = အင်္ဂါလက္ခဏာ။

စေ့ = အစုံအစေ့။

မျက်စုံ = ကျောက်မျက်ရတနာစုံလင်။

ကြေးမုံ = ကြေးကို ကြည့်ရှုရန် ကြည့်လင်အောင် ပြုထား
သောအရာ။ မှန်၊ (ဖြေပြီး)

ရေသား = အရေအသား၊

နိက္ခ= သိက္ခိနိက္ခ (ပါ) သိက္ခိနိက္ခရွှေ။ သိက္ခိမည်သော ငါး၏ အဆင်းနှင့်တူသော။ ဝါ- ထိုသိက္ခိခေါ်ငါးပုံရှိကျောက်မှဖြစ်သော-ရွှေဖြစ်သောကြောင့်“သိက္ခိ” ဟုခေါ်သည်။ (အဘိဓာန်လာ) ရွှေလေးမျိုးတို့တွင် အကောင်းဆုံးရွှေ ဖြစ်သည်။ စပါးလေးလုံး=တချင်ရွှေး။ နှစ်ချင်ရွှေး=တပဲ၊ ငါးပဲ=နှစ်သစ်ဆိမ့်၊ ရှစ်သစ်ဆိမ့်=တဓရဏ်(တကျပ်)။ ငါးဓရဏ်=တသုဝဏ်၊ ငါးသုဝဏ် = တနိက္ခဟူ၏။ (သိက္ခိလည်းဖြစ်၊ နိက္ခလည်း ဖြစ်လျှင် သိက္ခိနိက္ခဟုခေါ်၏။)

သို့ရာတွင် “နိက္ခ” သဒ္ဒါတရားထည်းကလည်း ရှေ့ဟူသော အနက်ကိုဟောသေးသည်။

ဦး= ရွှေကိုမီးဖြင့် လှော်ခြင်း။

ချွတ်= ရွှေ၏အညစ်အကျေးကို မီးဖြင့်ချွတ်ခြင်း။

စံနှိုင်းမှတ်= စံအဖြစ်နှိုင်းခိုင်းမှတ်သားခြင်း။

ပန်းဝတ်ဆံတု=ဝတ်ပန်းဆံအတု၊ ယခုအခါ-ဆူးပန်း(ပါဠိ-ကုသုမ္ဘ)ခေါ်သည်။

မုတ်နား= မုတ်ဆိတ်။

ဦရူ= ထွားညံ့ခြင်းဟူ၏။

ခွင်= ကာလက်နက်တမျိုး။

ကာ= ရေနံသူ လက်နက်ကို ကာကွယ်ရန် စစ်သည်တို့ကိုင်ဆောင်သောအရာတမျိုး။

လွှား= လက်နက်ကို ကာကွယ်နိုင်သည့်ပြင်-ခုန်လွှားရာတွင် အားပြုရသော စစ်သည်တို့ကိုင်ဆောင်သည့်အရာ။

အဲမောင်း = စစ်သည်ကိုင်း-လုံရှည်ကြီးတမျိုး။

ကတောင်း = ကတို။ (တောင်း = တို)

အပိုဒ်-၁၂၁ ၏ စကားပြေ

အသွေးတို့ဖြင့် ခြင်းခြင်းနီသော သားတစ် အဆင်းကဲ့သို့
သေမင်းတည်းဟူသောငှက်က ချီငင်ယူဆောင် သွားသော ထို
သူငယ်မကို ထင်ထင်ရှားရှား အကျွန်ုပ်မြင်ရပါ၏။ လုလင်ပျို
ယောက်ျားငယ်မူ ရှေးနည်းမခြား ပထမအယွယ် အသက်ရှင်
စဉ်ကခါ၌ အရိုးပျောင်းပျော့၍ သင့်တန်သောလုံးရပ်နှင့်အညီ
ကြန်လက္ခဏာ စုံစေ့စွာခြင်သောကဲ့သို့ ကျယ်သော ရင်ဝရှိသည်
ဖြစ်၍ ပုံပန်းလှပတင့်တယ်လျက် မျက်နှာကား တောက်တောက်
ပပဝင်းဝါ၍ ရွှေကြာရိုးခုံပေါ်၌ ကျောက်မျက်စုံ စိထားအပ်
သောကြေးမုံကဲ့သို့၎င်း လပြည့်ဝန်းကဲ့သို့၎င်း အလွန်တင့်တယ်
ပါပေစွ။ အရေအသား ဖက်ကလည်း ဦးလျော်၍ ချတ်အပ်ပြီး
သောရွှေစင်အရောင်နှင့်စံနှိုင်းလောက်ပါသည်။ သူ၏မုတ်ဆိတ်
မှာဆူးပန်းပွင့်၏ ဝတ်ဆံကဲ့သို့ ညံ့ညံ့ထွားထွားအပင် မြို့မြို့
စုန်စုန်ကလေး တညီတညွှာ ဦးရေ ထွက်ပြုလျက် မထူလွန်း
မနည်းလွန်း ရှုကြည့်ချင်စဖွယ်ချည်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျောစည်း
စွမ်းခက်ဆင်ထက် မြင်းစီးလေးကြီးပစ်ငင်ခွင့်နှင့်ကာ၊ လွှား
လုံ၊ ဓား၊ အဲမောင်းကတို အရေးအရာတို့ကိုလည်း မကြွင်း
မကျန်အလိုရှိသမျှ တတ်မြောက်ပါပေသည်ဟု လူအများတို့က
ချီးမွမ်းကာ ထိမ်းထိမ်း-မှတ်မှတ် ပြောပ ကြပါသည်။ ။

၁၂၂။ ထွန်းထွန်းငြားငြား၊ ယောက်ျား တဆူ၊ သို့သည့် သူလျှင်၊ လူဉာဏ်လဲ၊ လွန်ရဲခဲ၏။ နက်နဲသိမြော်၊ ကြီးပြင်း သော်လည်း၊ လေးတော် မျိုးစစ်၊ မှီရာဖြစ်ပုံ၊ မနှစ်မရှား၊ “တကွယ်များခဲ့၊ ခွန်အား ကုန်ပျောက်”၊ ငယ်ရုပ်ဘောက် မှ၊ လျောက်လျောက်သာညောင်း၊ ယူပေ ကောင်းဟု၊ ရှည် ကြောင်းမသွေး၊ ဖျားနာဘေးဖြင့်၊ သုံးလေးငါးရက်၊ ဝမ်းနက် ဟင်းလင်း၊ ခံတွင်းငပ်ငါး၊ သူသားချင်မွတ်၊ ဘီလူးငတ်သို့။ ရွတ်ရွတ်ငင်လျှင်း၊ ရက်ရောပြင်းသား၊ သေမင်းဟပ်မျှ၊ ဝိညာဉ် ပြိုမှု၊ မြင့်မိုရ်တောင်လုံး၊ လည်းသောထုံးသို့၊ ဆုံးခဲ့မိန်းမိန်း။ ခန္ဓာကိန်းသည် ၊ လူပြိန်းသေကြိုးသေကြာတည်း။

အပိုဒ်-၁၂၂ ခက်ဆစ်အဖြေ

အော်လဲ (ပေါ) = အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန်။

မနှစ်မရှား (ပေါ) = သနား စုံမက်ခြင်း၊ မစဉ်တရစ်- ဟု လည်းသုံးသည်။

ငပ်ငါး (ပေါ) = ဟခြင်း၊ ဟင်းလင်းပွင့်နေခြင်း၊ “ငပ်ငါး = ဟောင်းလောင်း” (တွင်းသင်းပေါရာဏလင်္ကာ)

ချင် = ချင်ခြင်းတပ်။

မွတ် = ဆာလောင်၊ မွတ်သိပ်။

လူပြိန်း = လူဖျင်း လူမိုက်။

မှတ်စားချက်

ဤကဗျာ ‘လုလင်စံပယ်’ ဟူသောစကားကစ၍ ၁၂၀-ပိုဒ် စီစကားများသည် ဟတ္ထိပါလဇာတ်တော်လာ ‘ယုဝု၊ သုဇာ တော စသောဂါထာကို ချဲ့ထွင်စပ်ဆိုခြင်းများ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဂါထာ၏ အနက်ကား-

ဒေဝ=အရှင်မင်းကြီး၊ သုဇာတော=ကောင်းစွာတည်သော
 (ကောင်းစွာ မွေးဖွားသော)သုမုခေါ= (ရွှေကြေးမုံ လပြည့်
 ဝန်းနှင့်အတူ) ကောင်းသော မျက်နှာရှိသော။ သုဒဿနော=
 ရှုချင်စဖွယ်ရှိသော၊ သာမော=ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်း
 ရှိသော၊ ကုသုမ္ဘပရိကိဏ္ဏမဿု = ဝတ်ပန်းပွင့် ဝတ်ဆံနှင့်တူ
 သော-သိမ်မွေ့သော- ကောင်းစွာပေါက်သော- မှတ်ဆိတ်
 လည်းရှိသော၊ ယုဝါ=လုလင်ပျိုသည်၊ မစ္စုဝသံ=သေမင်း
 နိုင်ငံသို့၊ ဂစ္ဆတိ=သွားရ၏။ ဒေဝ = အရှင်မင်းကြီး၊ အဟံ=
 အကျွန်ုပ်သည်၊ ပဋိဂစ္ဆေဝ=သေမင်းမရောက်မီ ရှေးဦးကပင်၊
 ဂေဟဉ္စ=အိမ်ကို၎င်း၊ ကာမေစ=ကာမဂုဏ်တို့ကို၎င်း၊ ဟိတွာ
 န=စွန့်၍၊ ပဗ္ဗဇိဿာမိ = ရဟန်းပြုပါအံ့၊ မံ= အကျွန်ုပ်ကို၊
 အနုဇာန=ခွင့်ပြုတော်မူပါလော့။ ။

အပိုဒ်-၁၂၂ ၏ စကားပြေ

ဤသို့ထွန်းထွန်းငြားငြား ယောက်ျားတစ်ဆူဖြစ်သည့် ထိုသို့
 သောသူသည် လူ့လောက၌ အဖန်ဖန် ပေါ်လွှာရန် ခဲယဉ်း
 သည်-ဟု နက်နဲစွာသိမြင်၍ ထိုသူငယ်ကြီးပြင်းရှိသောအခါ၌
 လည်း လူမျိုးလေးပါးတို့၏မှီခိုကိုးကွယ်ရာဖြစ်ပေအံ့ဟု ထနား
 ကြင်နာ တွယ်တာကြသူများခံ့ပါ၏။ ခွန်အားကုန်ပျောက်ကာ
 ငယ်ရပ်ဖောက်ပြန်ပျက်စီးမှ သာသာလျောက်လျောက် နှေးနှေး
 ဆေးဆေးယူကောင်းပေသည်ဟု သေမင်းက-ကာလတာရှည်
 ကြောင်းကိုမသွေးဘဲဖျားနာခြင်းဘေးကြောင့် သုံး-လေး-ငါး
 ရက်ဝမ်းခေါင်း ဟင်းလင်း နေခဲ့ပြီးနောက် ခံတွင်းပစ်ကာ
 တဟဟနှင့်အလွန်လျှင် လူသားစားချင် လှသော ဘီလူးငတ်
 ကဲ့သို့ ထိုသူငယ်ကို ရွတ်ရွတ်ဖမ်းငင်ပြီးလျှင် ရက်စက်မှုပြင်း

ထန်လှသော သေမင်းကဟပ်၍- အသက် ဝိဉာဉ် ပြိုကွဲပါမူ
မြင်းမိုတောင်ကြီး တခုလုံးလည်းသကဲ့သို့ ဆုံးပါးကာ-ခန္ဓာ
ကိုယ်မှိုန်းမှိုန်းတည်နေသက်ရောက်ရခြင်းဟူသော လူပြိုန်းတို့၏
သေကြိုးသေကြာမျိုးဖြစ်ရလေသတည်း။ ။

၁၂၃။ သွန်းသွန်းသားသား၊ မွေးငြားတော်လှည့်၊ သီး
မှည့်ငုံရင့်၊ ပွင့်အံ့မူးမူး၊ ရွယ်လူးထွားမွတ်၊ ပျိုထွတ်ထွတ်က၊
အလတ်တပိုင်း၊ မုန်တိုင်းခတ်သည်း၊ ပင်လုံးလည်းသို့၊ ဖြတ်
ခြည်းတွက်တွက်၊ ဆံတရွက်မျှ၊ ထွေးယှက်မရှောက်၊ ချက်ခြင်း
ပျောက်ခဲ့၊ အစောက်ရှစ်သောင်း၊ တူးနိုင်ရှောင်း၍၊ ရကောင်း
ဘွယ်တိ၊ သဘောရှိမူ၊ တူးဘိခလို၊ ဖိမ့်ဖိမ့်ငိုလျက်၊ သားကိုလွှတ်
ငြား၊ သားကိုယ်စားလျှင်၊ သား၏မိဘ၊ သေချင်စွဟု၊ ရုတလှည့်
ကာ၊ ဖွေရှာမမြင်၊ ဤလူ့ခွင်၌၊ သိထင်ပြက်ပြက်၊ ကသိုဏ်း
ကွက်သို့၊ ငါ့ထက်ကြီးမြောက်၊ ထိုမျှလောက်နှင့်၊ ငါ့အောက်
တချို့၊ ငါရှိတို့အား၊ ပုံနှုန်းထား၍၊ ထိပ်ဖျားကျိန်းဝှန်း၊ ကျွန်ုပ်
ကျွန်ကား၊ “နိဗ္ဗာန်ကိုချည်း၊ ရည်းစလျက်ပင်”၊ နေ့ရက်ဖြင့်
သည်၊ ၊ တောခွင်နေကြိုးနေကြာတည်း။

အပိုဒ်-၁၂၃ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

သွန်းသွန်း(ပေါ) = ဖြစ်ပွားထွန်းကားခြင်း (ဤ၌မြင့်မား
ခြင်းအနက်မရ) အပိုဒ် ၃- “မြင့်စွာသွန်းသွန်း” ဟူသောအ
ပိုဒ်၏အဖြေ၊ အပိုဒ် ၁၁၆- “ခိုင်ဖြိုးသွန်းသွန်း” ဟူသောပုဒ်၏
အဖြေများပြန်ရှု။ ။

သွန်းသွန်းသားသား = သားသားသည်သွန်းသွန်း၏အဖက်
စကားမျှသာ ဖြစ်သင့်၏။

ငုံရင်း = ရင်းသောအငုံ။ (သို့သော်- ရှင်ရဋ္ဌသာရသုံးစွဲလေ့ရှိ
သည့်အတိုင်း-မုံရင်းဟု ရှိသော မူကွဲက ပို၍သင့်၏။ မုံရင်းကို
အပိုင်း ၃၉-“မုံရင်းသမ္ဘာ”ပုဒ်၌အကျယ်ဖြေခဲ့ပြီ)

မူးမူး(ပေါ) = နီးနီး၊ လှူနီး တော့မည့် ဆဲဆဲ၊ (ဖြေပြီး
၃၆-ရှ)

ယွယ်လူး = ယွယ်မျို(လူး=မျို) ဖြေပြီး။

ဖြုတ်ခြည်း(ပေါ) = ရုတ်တရက်။

မရှောက်(ပေါ) = မငြိ(ရှောက်=ငြိ)

တူးချင်(ခလို) = တူး(ချင်းလှပပါတိသော်)

ရူတ(ပေါ) = တသမြည်တမ်းခြင်း။

ပြက်ပြက်(ပေါ) = ထင်ထင်ရှားရှား၊ သိသိသာသာ၊ အထင်
အလင်း။

ကသိုဏ်း = ဖြေပြီး။

ရည်း(ပေါ) = စွဲမှတ်ခြင်း၊ ရည်ရွယ်ခြင်း၊ ငုံ့ဆိုင်းခြင်း၊
ချစ်ခင်နှစ်သက်ခြင်း စသည်။ “ကျေးဇူးတိုလည်း၊ ဖေါ်နှင့်
ရည်း၍၊ နောင်ချည်းစုံမက်” (ဇေယျရန္တမိတ်ဆို- မလွမ်း
တောင်းတွင်ချီရတု) “ရဲချင်ရည်းရည်း၊ ပေါ့ပည်းပြဆောင်”
(ပြည်စုန်မော်ကွန်း)

အပိုင်း-၁၂၃ ၏ စကားပြေ

ထိုသူငယ်ကို ထွန်းထွန်း ပေါက်ပေါက် မောက် မောက်
မားမား မွေးရပုံ တော်ငြားသော်လည်း (မွေးဖွားရလှာကာ

ကြိုကြိုက်ဆုံးစည်းရသော်လည်း) သီးမှည့်များ အငုံရင့်များဖြင့် ပြည့်စုံသောသစ်ပင်သည် လေပြင်းမုန်တိုင်း တိုက်ခတ်၍ပင်လုံး လည်း သကဲ့သို့ ပွင့်မည့် ဆဲဆဲ နနု နယ်နယ် ပျိုပျို ထွတ်ထွတ် အလတ်တပိုင်းက သည်းထန်စွာ လေမုန်တိုင်း တိုက်ခတ်၍ ဖြုတ်ခြည်းတွက်တွက် ဆံတမျှင် ဆံတရွက်မျှ ငြိတွယ်ကျန်ရစ် သည်မရှိ ချက်ခြင်း ပျောက်လေ၏။ မြေတွင် အစောက်ရှစ် သောင်းနက်အောင်တူးနိုင်၍ ပြန်လည် ရနိုင်သော သဘောရှိ ပါလျှင် ငါတို့တူးချင်ပါဘိသည်ဟု တဖိမ့်ဖိမ့်ငိုယိုလျက်လည်း ကောင်း၊ (အိုသေမင်း) သားကိုလွှတ်ကာသား၏အစားသား၏ မိဘများသာ သေချင်ပါသည်ဟု မြည်တမ်း တသကာ လှည့် ပတ်ဖွေရှာသော်လည်း ထိုသားကိုမတွေ့မမြင်ရ၊ ဤကဲ့သို့လူတို့ ဌသေရကြသည်ကို ကသိုဏ်းကွက်သို့ ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိမြင် ရသည်။ ကျွန်ုပ်ထက်ကြီးသူများ ထိုမျှလောက် သေရကြသည် ကို၎င်း ကျွန်ုပ် အောက်ငယ်သူ တချို့နှင့် ကျွန်ုပ်နှင့် အသက် အယွယ်တူမျှသောသူတို့လည်း သေရကြသည်ကို၎င်းပုံနှုန်းထား ၍များစွာ ဦးထိပ်ကျိန်းမိ (ဝါ-ထိတ်လန့်မိ) သော အကျွန်ုပ် သည်ကား သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို ရည်ရော်လျက်သာ နေ့ရက်များကာ တောရပ်ခွင်တွင်နေရန် နေကြိုးနေကြာဖြစ်ရ ပါတော့သတည်း။

၁၂၄။ ဆန်းဆန်းပြားပြား၊ လူ့ဖြစ်လားကား၊ မိုက်မှား
လှည့်မြို့၊ မကျွတ်ဘို့ဖြင့်၊ ငါတို့သေပြီး၊ ဘယ်သူသိချိန်၊ စားမိ
စားရ၊ လျှပ်စားကြအံ့၊ ကြွယ်ဝတို့ထက်၊ ချမ်းသာလျက်တည့်၊
အသက်မွေးဘွယ်၊ မစင်ကြယ်ရှင့်၊ အရွယ်တို့ထက်၊ ကြီးပါ
လျက်တည့်၊ ပျက်ပျက်ပြယ်ပြယ်၊ ငရဲလွယ်ရှင့်၊ မျိုးနွယ်တို့ထက်၊
မြတ်ပါလျက်တည့်၊ လေးချက်အပါယ်၊ တံလျှောက်သွယ်ရှင့်၊
တို့ဝယ်သော်ကား၊ ပစ္စည်းရှားခွဲ၊ တရားစောင့်ငှါ၊ တို့သက်
မှာလည်း၊ တန်ပါသေးစွ၊ နောင်ဘို့ရ၏၊ မျိုးမှင့်လည်း၊ ကဲ့ရဲ့
မသည်း၊ အပြစ်နည်းဟု၊ မဆည်း၊ ကုသိုလ်၊ မလို ကောင်းမှု၊
မရှုဓမ္မ၊ မေ့လျော့ကြ၏၊ ဒေါသ လူတွင်၊ ဤသို့ ထင်လျက်၊
တောဝင်နှောင်းဆုံး၊ ကျွန်ုပ်ရုံးသည်၊ ချစ်ထုံးပြေကြိုး ပြေ
ကြာတည်း။

အပိုဒ်-၁၂၄ ခက်ဆစ်အဖြေ

လား= သွား၊ ရောက်၊ ဆိုက်၊ ဖြစ်။

လျှပ်စား= ဖြတ်စားလပ်စား။

တံလျှောက်= ရေတံလျှောက် (ယခုအခေါ်-ရေသရောက်)

မသည်း= မပြင်းမပြေ။ မသည်းမထန်။

မဆည်း= မဆည်းပူး၊ မစုဆောင်း။

အပိုဒ်-၁၂၄ ၏ စကားပြေ

ဆန်းဆန်းပြားပြား လူတို့ဖြစ်ပုံကား မိုက်မှားပြီး မကျွတ်
သေးသည့်အဖို့ဖြင့် နေရသည် (မည်)ကိုငါတို့သေပြီးနောက်မှ

အယ်သူ လိုက်၍ သိလိမ့်မည်နည်း၊ ယခုဘဝမှာ မစားရလျှင် စားရအောင် လျပ်စား ဖြတ်စားပြုလုပ်ကြပေအံ့၊ ငါတို့ထက် ကြွယ်ဝချမ်းသာပါလျက်လည်းအသက်မွေး မစင်ကြယ်ကြပေ။ ငါတို့ထက် အသက် အယွယ်ကြီး ပါလျက်လည်း ပျက်ပျက် ပြယ်ပြယ်ငရဲသို့ ရောက်လွယ်အောင်ကို ပြုကြသေးသည်။ ငါတို့ ထက်အမျိုးအနွယ် မြတ်ပါလျက် အပါယ် လေးပါးသို့ တလ ဟောလားစရာ အကုသိုလ်ရေတံလျှောက်ကို ပြုကြသေးသည်။ ငါတို့မှာကား (ထိုသူများလောက် ပစ္စည်းဥစ္စာချမ်းသာကြွယ် ဝခြင်းမရှိ) ဥစ္စာပစ္စည်း ရှားပါးသူများ ဖြစ်ကြသည်။ တရား ကျင့်သုံးစောင့်စည်းရန် အရေး၌ ငါတို့အသက်လည်း ယခု အခါ ပျိုငယ်သေးသည်၊ နောင်ဘို့ အယွယ် ရှိပါသေးသည်။ (ငါတို့၏ အမျိုးမှာလည်း မမြတ်သောကြောင့် အကုသိုလ်ကို ပြုသည်အတွက်) အမျိုးကို ငဲ့၍ပြင်းထန်စွာ ကဲ့ရဲ့ဘွယ်လည်း မရှိဘဲ အပြစ် အနည်းငယ်သာ ရှိမည်-ဟု (သဘောထားပြီး လျှင်) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို မဆည်းပူး၊ ကုသိုလ် တရားကို မလိုလား တရားသဘောကိုမရှု မေ့လျော့ နေတတ် ကြသည်။ လူတို့ဘုံတွင်၍သို့အပြစ်များစွာထင်ရှားရှိပါလျက် တောထွက် မှုနောက်အကျဆုံးဖြစ်ကာ ကျွန်ုပ်ရှုံးခြင်းကြီး ရှုံးရသည်၊ ချစ် ခြင်းအထုံးအဖွဲ့ ပြေအောင်ဖြေမှု၌ ပြေကြိုးပြေကြာ ဖြစ်ရပါ တော့သည်။

၁၂၅။ မိဘအဖြစ်၊ သဘော စစ်ဖြင့်၊ ချစ်သည် လျက် တည်း၊ ကျွန်ုပ်သည်းရှင်၊ ဖွဲ့စည်း မြဲအောင်၊ အိမ်ရာထောင် သော်၊ ချည်နှောင်မယား၊ ကြိုးတပီးတွင်၊ မြေးသားဆင့်လွန်၊ “ပတ်ထုံးပြန်မှု၊ ရင်ကန်ရက်ရက်”၊ ဖြေနိုင်ခက်ခဲ၊ အသက် အရွယ်၊ မျှစဉ်ဝယ်မှ၊ စွန့်လွှယ် အံ့သော၊ မှန်တွေ့ တော၍၊ နောင်စော သုံးဆင့်၊ ငါ့ထက်မြင့်ကို၊ ကောင်းကျင့်တုပိမ့် တုလျင်းလိမ့်။

အပိုဒ်-၁၂၅ ခက်ဆစ်အဖြေ

သည်း=သည်းထန်း ပြင်းပြ၊ အသည်းအသန်၊ (အောင့် အည်း-အနက်မျိုးလည်း ရနိုင်စရာရှိသည်ဟု ထင်ပါသည်)

ရက်ရက်(ပေါ)=ဆော လျင် စွာ (ဖြေပြီး၊ အပိုဒ် ၁-ပြန်ရှု)

စော(ပေါ)=ဖြေပြီး။

သုံးဆင့်=မိမိထက် ကြီးသော နောင်တော် သုံးဦးကိုပင် ‘သုံးဆင့်’ဟု ဆိုသည်။

အပိုဒ်-၁၂၅ ၏ စကားပြေ

မိဘတို့ အဖြစ်ဟူသော သဘောစင်စစ် အားဖြင့် ချစ်ခင် လျက်ရှိရုံမက အကျွန်ုပ် အပေါ်၌ (ဝါ=အကျွန်ုပ်က) သည်း ထန်လှပါ၏။ (သည်ထက်ပင်) အဖွဲ့အစည်း မြဲမြံရလေအောင် အိမ်ရာထောင်ရသော် မယားတည်းဟူသော ချည်နှောင်ထား သည့်ကြိုးတစင်းပေါ်တွင် သားမြေးတည်းဟူသော ကြိုးတိုက-

ဆင့်ကာထပ်ကာပိုမိုပတ်ပြန်ထုံးဖွဲ့ပြန်ပါမူ လူ့ဘောင်မှအလျင်
အမြန်ရင်ကန်-ရက်ရက်ခွါရန်(ဖြေရန်)ခက်လိမ့်မည်။ အသက်
အယွယ်မျှတစဉ်(၀၇-ဤမျှရှိစဉ်)အခါက လူ့ဘောင်ကို စွန့်
လျှင် လွယ်ပေမည်တကား-ဟု အမှန်အတိုင်း တွေးတောဆင်
ခြင်၍ ကျွန်ုပ်ထက်ကြီး နောင်တော်မြတ်သုံးပါးတို့တောထွက်
သောအားဖြင့် ကောင်းမှုကျင့်နည်းကို အတုလိုက်၍ ကျင့်ဖြစ်
အောင်ကျင့်ပါတော့မည်။ ။

၁၂၆။ ကာမဂုဏ်ဆိုး၊ တဏှမျိုးကို၊ မြတ်နိုးတနာ၊ သူမိုက်
သာတည့်၊ အခါ လေးမြင့်၊ ငယ်မှုကျင့်လျက်၊ ကြီးရင့်လျှင်း
အောင်၊ မကြည်ရှောင်ဘဲ၊ မယ်နစွဲသို့၊ အမြဲသိမ်းထုပ်၊ လောဘ
ရှုပ်ရှင့်၊ ကျွန်ုပ် သော်ကား၊ သိတရားဖြင့်၊ စွန့်ထား အိမ်ရာ၊
ချစ်မှုခွါ၍၊ တောသာ မြေနန်း၊ မဂ်ဖိုလ်ခန်းဝယ်၊ ၊ရဟန်း
ပြုပိမ့် ပြုလျှင်းလိမ့်။

အပိုဒ်-၁၂၆ ခဏ်ဆစ်အဖြေ

ကာမဂုဏ် = (၁) ရူပါရုံ (၂) သဒ္ဓါရုံ (၃) ဝန္တာရုံ(၄)
ရသာရုံ (၅) ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟူသောအာရုံငါးပါး။ (ဖြေပြီး)

တဏှ(ပေါ) = ရှုံရှာဖွယ်။ ညစ်ညမ်းသော အရာ၊ ယုတ်ညံ့
သောအရာ။ အကျင့်တန်၊ အကြည့်တန် စသည်တို့၌ ပါသော
(တန်)ကား (တဏှ=တလ်=)မှ ဆင်းသက်လာဟန်ကူ၏။

မယ်န(ပေါ) = ဖြေခဲပြီ။ အပိုဒ် ၆၅-ပြန်ရှု။

မဂ်,ဖိုလ် = ဖြေပြီး။ အပိုဒ် ၂၆-စသည်တို့၌ပြန်ရှု။

အပိုဒ်-၁၂၆ ၏ စကားပြေ

ကာမဂုဏ်ငါးပါးတည်းဟူသော ဆိုးညစ်ရွံရှာဖွယ်မျိုးကို မြတ်နိုးတနာ-ပြုပါလျှင် သူမိုက်သာဖြစ်ပါမည်။ ကာလတာရှည်စွာ ငယ်သူတို့အမူအရာကိုကျင့်လျက် ကြီးရင့်လှသောအယွယ်တိုင်အောင်မရှောင်မကြဉ်ဘဲ၊ သံမှိုဖြင့်စွဲထားသကဲ့သို့ မြဲမြံစွာသိမ်းထုပ်၍ လောဘစိတ်ရှုပ်ရှက်ခတ် တပ်မက်တွယ်တာမစွန့်ခွာနိုင်ဘဲရှိတတ်ကြပါသည်။ အကျွန်ုပ်မူကား တရားကိုသိသဖြင့် အိမ်ရာထောင်သောလူ့ တောင်၌ချစ်မှုခင်မှုကိုစွန့်ခွာလျက် သာယာသောတောအရပ်ရှိမြေကြီးနန်းတော်ဟူသော မင်ဖိုလီရနိုင်သည့် အရပ်ဝယ် ရသေ့ရဟန်းပြုဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ပါတော့မည်။ ။

၁၂၇။ ဖြစ်လျှင် ဖြစ်လျှင်၊ သို့ပင်မရှိ၊ ပျက်ဘိကာကာ၊ ကိုယ်မီးစာ၌၊ ဖျားနာကစ၊ မီးပွားကျ၏၊ တောင့်တသည့်ငှါ၊ မရပါလည်း၊ ပူဆာတတည်၊ မီးစက်လည်ခဲ့၊ မုန်းသည်မကင်း၊ ချစ်သူကွင်းမူ၊ လောင်ပြင်းထမ်းပိုး၊ စိုးရိမ်တိုးဟု၊ လူမျိုးအဖြစ်၊ အောက်မေ့စစ်လျက်၊ အနှစ်မှန်စွာ၊ ဘာဝနာနှင့်၊ တောမှာပျော်ခန်း၊ ကမ္မဋ္ဌန်းကို၊ စီးဖြန်းရူပိမ့် ရှုလျှင်းလိမ့်။

အပိုဒ်-၁၂၇ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဖြစ်လျှင်ဖြစ်လျှင်....ပေ....ကိုယ်မီးစာ၌ = ဤ စကားဖြင့် ‘ဇာတိမီး’ ‘မရဏမီး’ သဘောတို့ကိုဆိုလိုသည်။

ဖျားနာကိစ္စ၊ မီးပွားကျ၏ = ဤစကားဖြင့် ‘ဗျာဓိမီး’ ကို ဆိုလိုသည်။

တောင့်တသည့်၎င်း...ပေ...မီးစက်လည်ခဲ = ဤ စကားဖြင့်
တောင့်တတိုင်းမရသော ဆင်းရဲမီးကိုပြသည်။ (ယံ ဝိစ္ဆံ နလ
ဘတိ-တမ္ပိဒုက္ခံ)

မုန်းသည်မကင်း = ဤစကားဖြင့် (အပ္ပိယေဟိ သပ္ပယောဂ
ဒုက္ခမီးကိုပြသည်။)

ချစ်သူကွင်းမှု = ဤစကားဖြင့် (ဝိယေဟိ ဝိပ္ပယောဂ ဒုက္ခ
မီး)ကို ပြသည်။

အကျယ်ကို ဓမ္မစကြာသုတ်ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ပဋိစ္စ
သမုပ္ပါဒ်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ (အထူးသဖြင့်-အာဒိတ္တပရိယာယ
သုတ်ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ)များ၌ ရှုတော်မူကြပါ။ ။

အပိုဒ်-၁၂၇ ၏ စကားပြေ

ဖြစ်လျှင်ဖြစ်လျှင်(ဖြစ်တိုင်းဖြစ်တိုင်း)မြဲစွာတည်နေရသည်
မဟုတ်ပဲ ပျက်ကာပျက်ကာသွားတတ်သောဤခန္ဓာကိုယ်တည်း
ဟူသောမီးစာ၌ ဖျားနာမှုကစ၍(ဖျားနာမှုဟူသော) မီးပွား
ကျမြဲဖြစ်ပါ၏။ လိုသောအရာတို့ကို တောင့်တတိုင်းမရပါက
လည်း ပူဆာမှုမျိုးဖြစ်ကာ မီးစက်လည်ပတ်တတ်ပါ၏။ မုန်း
သောအရာ(မုန်းသောသူ) တို့နှင့်မကင်းနိုင်ခြင်း ချစ်သောသူ
တို့နှင့် ကွေကွင်းရခြင်းဖြစ်ရပြန်ပါ။ တောက်လောင်မှုပြင်း
ထန်စွာထမ်းပိုးတက်၍ စိုးရိမ်မှုတိုးရပေသည်ဟု လူသတ္တဝါ
တို့၏အဖြစ်ကို အောက်မေ့စိစစ်လျက် အဟုတ်အမှန်အနှစ်စင်
စစ်ဖြစ်သောဘဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကို တောအရပ်မှာပျော်မွေ့
ပြီးလျှင် စီးဖြန်းပွားများကာ ရှုမြင်အောင်ရှုပါတော့မည်။ ။

၁၂၈။ ယောက်ျားအထွတ်၊ သူမြတ်ဟူသည်၊ ကုသိုလ်
ရည်က၊ မလည်မပြန်၊ ကြံတိုင်းမှန်လျက်၊ မဆန်အညာ၊
မြစ်ပမာသို့၊ သဒ္ဓါဓလှည့်၊ တည်တည်တည်ဟု၊ နှိုင်းရှည်ပုံသွေး၊
ရှင်သားထွေးလည်း၊ စိတ်ပြေးတောခွင်၊ ယခုဝင်လိမ့်၊ ဘခင်
နူးညှတ် လွတ်ဘိဆောစွာ မချုပ်ရာတည်း၊

အပိုဒ်-၁၂၈ ခက်ဆစ်အဖြေ

ရည် = ရည်ရွယ်၊ မှန်းထား၊
သဒ္ဓါ (ပါ) = ဖြေပြီး၊
နှိုင်းရှည် = ဖြေပြီး၊
ပုံသွေး (ပေါ) ပုံတူ။ (သွေး = တူ) (အပိုဒ် ၂၁-စသည်
တို့တွင် 'နှိုင်းသွေး' ပုဒ်အဖြေပြန်ရှု။)
ဆောစွာ = လျင်စွာ၊

အပိုဒ်-၁၂၈ ၏ စကားဖြေ

ယောက်ျားတို့၏ အထွတ် သူတော် သူမြတ်တို့ မည်သည်
ကုသိုလ်ကောင်းမှုကိုပြုမည်ဟု ရည်သန်သည်ရှိသော်နောက်သို့
မဆုတ်မပြန်တော့ဘဲ ကြံတိုင်းရည်ရွယ်တိုင်းမှန်စွာပြုလျက်အညာ
သို့မဆန်ဘဲ အောက်သို့သာ စီးသောမြစ်ကဲ့သို့ သဒ္ဓါတရား
မတုံ့မလှည့် တည်တည်မတ်မတ်ဟု နှိုင်းခိုင်းပုံဟပ်ကာ အသျှင်
၏သားထွေး (ဖြစ်သောအကျွန်ုပ်) သည်လည်း တောခွင်သို့
ယခုပင်ဝင်ပါတော့အံ့၊ ဘခင်ကအနူးအညှတ်လျင်စွာခွင့်လွတ်
တော်မူပါ။ မချုပ်ချယ်သင့်ပါဘူးခမည်းတော်။ ။

ဝေဠု ပန ဝတွာ တိဌတ တုမှေ။တုမှေဟိ သဒ္ဓိံ ကထေန္တ -
မေဝ ဗျာဓိဇရာ မရဏာနိ ဥပဂစ္ဆန္တိတိ တေ ဥဘောပိ
ဝန္တိတွာယောဇနိကံ ပရိသံ ဂဟေတွာ နိက္ခမိတွာ ဂင်္ဂါတိ
ရမေဝ အဂမာသိ။

၁၂၉။ ဝိတိရသ၊ အဿာဒဖြင့်၊ ကြားကနာဒီ၊ ရွှေကုံး
သိသို့၊ အာဒိနဝ၊ ဘော်ပြနှောင်းစို၊ ဤသို့ဆိုမှ၊ ငယ်ပျိုသက်
တော်၊ မင်းထွေးကျော်ကား၊ ဆိုသော်ဆိုလောက်၊ ဆိုခုံမြောက်
၍၊ ရွှေမှောက်တကွ၊ ငါ့မွေးဘနှင့်၊ မျှမျှဆိုစဉ်၊ ငါ့ဝိညာဉ်ကို၊
မကြဉ်မညာ၊ ဖျက်ဆီးငှါဖြင့်၊ ဖျားနာဒိုခြင်း၊ ယမမင်းတို့၊
အပြင်းဟုပ်ဟုပ်၊ ကပ်လွှာရပ်သို့၊ ကျွန်ုပ်စိတ်တွင်၊ ရေးရေးထင်
ခဲ့၊ နတ်ရှင်ဆွေစုံ၊ ပျော်ရစ်တုံဟု၊ ကြာငုံပွင့်တူ၊ ရှိပန်းပြုလျက်၊
တယူဇနာ၊ မိုလ်ပါပြည့်နှက်၊ သဒ္ဓါဘက်သို့၊ ကြဉ်းထွက်ဆောင်
ထွေ၊ ရောက်တုံလေသည်၊ ၊ တဲနေဂင်္ဂါမြစ်စတည်း။

အပိုဒ်-၁၂၉ ခက်ဆစ်အဖြေ

ဝိတိရသ (ပါ) = နှစ်သက်ခြင်း (ဖွယ်) ဟူသော အရသာ၊
(အလင်္ကာ-ရသ ၉-ပါး) အလင်္ကာရသ ၉-ပါးတို့ကိုအခြား
၌ကြည့်ရှုလွယ်မည် ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ စာအုပ်ကြီးမည်စိုး
သောကြောင့်၎င်း မဖော်ပြလိုက်ပါ။

အဿာဒ (ပါ) = သာယာဖွယ်၊ သာယာခြင်း။

အာဒိနဝ (ပါ) = အပြစ်။

နှောင်းစို (ပါ) = နောင်ကာလ၊ တိုင်းထွ၊ ညောင်းညာ၊
တောင်တာ၊ တိတွတ်၊ အနွံ၊ စောက်ဟုလည်း ပရိယာယ်တူ
များရှိသည်။ (“စို” သာလျှင် ပေါရဏ-ဟုလည်း ယူဆကြ

ကြောင်း နောက်က ပြခဲ့ပြီ။ အဆုံးအဖြတ် အကျယ်ကို-ပေါ
ရာဏကထာဋီကာ- စာမျက်နှာ- ၉၂။ ၁၉၃၊ ၁၉၄- သေည်
တို့၌ရပါ)

ရွှေမှောင် (ပေါ) = မင်း။ (ဖြေပြီး)

ဟုတ်ဟုတ် (ပေါ) = လုလု ယက်ယက်- ဖျက်ဖျက်ဆီးဆီး။ လု
ယက် စားသည်ကို = ဟုပ်စားဟု ဆိုသည်။ ပေါရာဏဋီကာ
၂၇၄-၌အကျယ်ရပါ။

အပိုဒ်-၁၂၉ ၏ စကားဖြေ

နှစ်လိုဖွယ်-အရသာဟူသော သာယာခြင်း သဘောဖြင့်
ကြားရလေက နာအိချင်ဖွယ်-ရွှေပန်းကုံးသီသကဲ့သို့ အပြစ်ကို
နောက်မှဖော်ပြကာ ဤသို့သောနည်းဖြင့်မိန့်ဆိုပြီးမှ အယွယ်
တော်အသက်တော်ပျံ့ငယ်သော မင်းသားထွေး အကျော်ကား
ပြောဆိုလျှင်ပြောဆိုစလောက် အဆိုခုံသမာဓိမြောက်၍ (ဆိုပုံ
ကား) “သုကာရီမင်းမြတ်နှင့်တကွ ကျွန်ုပ်၏ခမည်းတော်တို့
နှစ်ဦးစုံအညီအမျှ ယခုစကားပြောဆို၍ နေစဉ်ပင်လျှင် ကျွန်ုပ်
ဝိညာဉ်ကိုမကြဉ်မရှောင်မညွှတ်ဘဲ အပြင်းတိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီး
ရန်ဟုဖျားနာခြင်းတရား အိုခြင်းတရားနှင့် ယမမင်းတို့သည် အ
ပြင်းအထန် လုယက်ဖျက်ဆီးရန် ဆိုက်ကပ်လာသော အသွင်
ကဲ့သို့ ကျွန်ုပ်၏စိတ်တွင်တရားရေးရေးထင်မြင်ခဲ့ပေပြီ။ အရှင်မြတ်-
အဆွေနှစ်ပါးတို့သာ ပျော်တော်မှုရစ်ကြပါစော့” ဟု ဆို၍
ကြာငုံကြာပွင့်အတူ လက်အုပ်ချီမိုးရှိခိုးပြီးလျှင် သဒ္ဒါကြည်ညို
ဘက်ဖြစ်၍ မိမိနောက်သို့ တောထွက် လိုက်လိုကြ ကုန်သော
တယူဇနာမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပရိသတ်တို့ကို ဦးဆောင်
လျက် မြို့မှထွက်၍ဝင်၍မြစ်နား၌ တည်းခိုနေထိုင်လေ၏။

၁၃၀။ စစ်မသာကြိုက်၊ ရန်သူ လိုက်ဆော်၊ တိုက်ရိုက်မ
 ပြေး၊ မြေဝေးမရွှေ၊ ရွှေနှင့်နောက်တည်း၊ အုပ်စည်းမပျက်၊
 ရဲမက်မယို၊ ကိုယ်လွတ်ရာရာ၊ ဘေးမဲ့ခွါသည်၊ သေနာပတိ၊ စစ်
 ပွဲချိသို့၊ ဟတ္ထိပါလ၊ ညီမျှဘကား၊ မဆွဖူးရောက်၊ ညီနှစ်
 ယောက်ကို၊ ချီးမြှောက်သောလား၊ ညီထွေးအားလည်း၊ တရား
 ဟောပြီး၊ စစ်ကြီးသရဗ္ဗ၊ သုံသုံးဝတွင်၊ တွေ့ကြဖက်ထစ်၊ သေ
 မင်းစစ်ကို၊ ဆုတ်နှစ်လျင်ခံ၊ တောချောက်ယံက၊ ခြွေရံဘော်
 ပြိုင်၊ နိဗ္ဗာန်တိုင်စိမ့်၊ ရိုင်းရိုင်းသောင်းသောင်း၊ ထိုလမ်းကြောင်း
 ဖြင့်၊ အပေါင်းများစွာ၊ စည်းဝေးလွှာအံ၊ ဂင်္ဂါမြစ်ညွန့်၊ ဤဝယ်
 တန့်ဟု၊ တွက်ခန့်ဆင်ခြင်၊ ထိုဌ်ပင်လျှင်၊ သွေးငင်ကြဉ်းဆောင်၊
 မိုလိဝင်ထောင်သည်၊ ညီနောင်တစုတမတည်း။

အပိုဒ်-၁၃၀ ခက်ဆစ်အဖြေ

ကြိုက် = ခိုက်၊ အခိုက် (ဖြေပြီး)

သေနာပတိ (ပါ) = သေနာ = စစ်သည် + ပတိ = အရှင်။ စစ်
 သူကြီး။

ချီ (ပေါ) = ကောင်းစွာ ခံနိုင်စွမ်းရှိခြင်း၊ အောင့်အည်း
 နိုင်ခြင်း။

မဆွ (ပေါ) = ဖြေပြီး။

သရဗ္ဗ (သင်) = အလုံးစုံ၊ (သဘာ- ဟူ၍၎င်း၊ သရဘဟူ၍
 ၎င်းမူကွဲ ရှိသည်၊ သဘာရှိလျှင်- စစ်ပွဲဟောဖြစ်၍ သင့်ပါ၏၊
 သရဘကားမသင့်)

သုံသုံးဝ = ကာမဘုံ၊ ရူပဘုံ၊ အရူပဘုံ။

ဖက်ထစ် (ဖေ) = အဖြေ။ ဖြေပြီး။

ရှိုင်းရှိုင်းသောင်းသောင်း (ပေ) = များစွာအုတ်အုတ်ကျက်ကျက်။

မိုလီဝင်ထောင် (ပေ) = စစ်သား စုဆောင်းခြင်း၊ ဤ၌စစ်သားစုဆောင်းသကဲ့သို့ပြုခြင်း-ဟုဥပမာအနက်ယူ။

အပိုဒ်-၁၃၀ ၏ စကားဖြေ

စစ်ရေးမသာသည့်အခိုက် ရန်သူလိုက်သည်ရှိသော် တခါတည်းတိုက်ရိုက်မပြေး ဝေးစွာသောမြေအရပ်သို့မရွှေ့ဘဲ၊ ရွှေ့နောက် အအုပ်အစည်းကို မပျက်စေမူ၍ ရဲမက်မိုလ်ခြေတို့မယိုယွင်းမပျက်စီးရအောင် ကိုယ့်လွတ်ရာရာဘေးမရှိအောင် ဆုတ်ခွာသော စစ်မိုလ်ချုပ်ကြီးသည် ကောင်းစွာ ဆုတ်နိုင်စွမ်းရှိသကဲ့သို့ ညီငယ်များ၏ အဖဖြစ်သောဟတ္ထိပါလ ရသေ့ကား ဦးစွာမိမိထံ လာရောက်ဖူးတွေ့နှင့်ပြီး ဖြစ်သော ညီလတ်နှစ်ယောက်တို့ကို ချီးမြှောက်(ဟောပြော)သည့် နည်းတူ (ယခုရောက်လှာသော) ညီထွေးအဖပါလသည်လည်း တရားဟောပြီး၍ အလုံးစုံသော ဘုံသုံးပါးရှိ စစ်ပွဲကြီး၌ အမြဲမကွာ တိုက်ရသောသေမင်း၏ စစ်သည်တပ်များကို ဤတောအရပ်ချောက်နားမှ ဆုတ်ခံခံ၍ တိုက်ဖျက်ပြီးလျှင် အခြွေအရံတို့နှင့် အတူတကွ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်စေအံ့။ အုတ်အုတ် ကျက်ကျက် များစွာသောပရိသတ်တို့သည် ထိုလမ်း ကြောင်းဖြင့်ပင် ဤအရပ်သို့ စည်းဝေးလာရောက် ကြလိမ့်ဦးမည်၊ ဤဂင်္ဂါမြစ် ညွန့်၌ပင် လျှင် တန့်ရပ်၍နေမှ သင့်မည်-ဟု တွေးတော ဆင်ခြင်လျက် ပရိသတ် အများတို့ကိုစုရုံး သွေးဆောင်၍ တောသို့ ဝင်ရန် ညီတော်နောင်တော်တစုတဝေးတည်းဖြစ်ကြလေသတည်း။ ။

အဇပါလ၊ ကုမာရဟု၊ မင်းလှရွှေတုံး၊ အငယ်ဆုံးလျက်၊
နှလုံးဆောက်တည်၊ ကြီးသူမည်၍၊ နန်းပြည့်ခွါကန်၊ စွန့်ရက်
ဟန်ကို၊ တတန်ဆိုထ၊ နိက္ခမကား၊ ဤမျှချောမြေ့ပြီးစုံစေ၏။

အဇပါလတောထွက်ခန်းပိုဒီရေ-၂၄-ပြီး၏။

ဤရွှေခိုဒါန်း၊ ဤလေးခန်းမူ၊ ရဟန်းအသွင်၊ မြင်သည့်
နေ့ဝယ်၊ ရွှေရွှေနောက်နောက်၊ တယောက်တသီး၊ တောကြီး
ထွက်ကာ၊ ဘမြစ်ထာသော်၊ သန္တာ ဥာဏ်ရောင်၊ ညှိတန်
ဆောင်ဖြင့်၊ ညီနောင်လေးပါး၊ ဟောထင်ရှားသား၊ တရား
မွန်တိ၊ အနှစ်ရှိဟု၊ ပါဠိဝေါဟာ၊ သညာတွင်မူ၊ အကြောင်း
ပြုသည်၊ စတုဓမ္မသာရတည်း။

စတုဓမ္မသာရ ပြီး၏။

မှတ်ချက်

[အထက်ပါအပိုဒ်ကလေး ၂-ပိုဒ်တို့ကို လွယ်လှပြီဖြစ်၍၊ ခက်ဆစ်
အားဖြင့်၎င်း၊ စကားပြေအားဖြင့်၎င်း မဖြေလိုက်တော့ပါ]

ကိုးခဏ်းပျိုဒီပနီတတိယတွဲကို
ဆက်လက် ဖတ်ရှုတော်မူကြပါ။

ဇွဲစာပေရိပ်မြို့

အမှတ်-၁၉၅-၃၃ လမ်း။ ရန်ကုန်မြို့။

- ၁။ အပ်ချီဝေးဖတ်စာ (၃) အဖြေစုံ၊ ဦးတင်ညွန့်ဘိအေ ရေးသား၍
ဦးသိန်းနွဲ့ဘိအေအီးဒီ-တည်းဖြတ်သည်- ၃- ၀၀
- ၂။ အပ်ချီဝေးဖတ်စာ (၂) အဖြေစုံ -အပ်ဘသောင်း- ၃- ၀၀
- ၃။ အပ်ချီဝေးဖတ်စာ (၁) အဖြေစုံ-ဦးတင်ညွန့်ဘိအေ- ၂- ၀၀
- ၄။ နယူးစတာဒီပရိုင်မာအဖြေစုံ-အပ်ဘသောင်း- ၁- ၅၀
- ၅။ နယူးစတာဒီ (၁) အဖြေစုံ အပ်-ဘသောင်း- ၁- ၅၀
- ၆။ နယူးစတာဒီ (၂) အဖြေစုံ အပ်-ဘသောင်း- ၂- ၅၀
- ၇။ နယူးစတာဒီ (၃) အဖြေစုံ (အသစ်ပြည့်စွက်စိုက်) ၃- ၀၀
- ၈။ အင်္ဂလိပ်ကွန်ပိုဇီးရှင်းဝပ်သောက်ထရာဘယ် [၂] အဖြေစုံ ၅-
- ၉။ ရွှေဘုံနိဒါန်းကောလိပ်ကျောင်းသုံး -လျှော့ဇေယျး ၂-
- ၁၀။ ကိုးခန်းပျို့-စာကိုယ်နှင့် မာဃ အဖြေ-(အိုင်အေ-က) ၄- ၀၀
- ၁၁။ ကျည်းကန်ရှင်ကြီးမေတ္တာစာအဖြေစုံ (အိုင်-အေ) ၃-
- ၁၂။ မက်ထရစ်သင်္ချာသုံးဘာသာ မေးခွန်းနှင့်အဖြေ- ၅- ၀၀
- ၁၃။ ၁၉၄၆ ဖွ-၅၉-ထိ-အကျယ်တွက်ပြထားသည်-စောလှဦး
နက္ခတ်ဗေဒင်မူရင်းကျမ်း-လျှပ်စစ်ဦးဆုံးသင် ၁၀
- ၁၄။ ရာဇသင်္ကြံရာဇဝင်မူမှန်ဝတ္ထုကြီး(ဦးသိမ်းမောင်)- ၄- ၀၀
- ၁၅။ အလောင်းဘုရား(သူရဲကောင်း၄) ရာဇဝင်မူမှန်ဝတ္ထု ၃- ၀၀
- ၁၆။ ဗန္ဓုလ-(သူရဲကောင်း၂) ရာဇဝင်မူမှန်ဦးသိမ်းမောင် ၂- ၀၀
- ၁၇။ ပုဂံခေတ်ယဉ်ကျေးမှုဦးသိမ်းမောင်အထူးသုတေသန ၇- ၅၀